

วารสาร
มนุษย์กับสังคม

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

JOURNAL OF MAN AND SOCIETY

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (ก.ค. 63 - ธ.ค. 63)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Faculty of Humanities and Social Sciences
Mahasarakham University
ISSN 2286 6779

วารสารมนุษยศาสตร์กับสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Journal of Man and Society Faculty of Humanities and Social Sciences

ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (ก.ค. 63 - ธ.ค. 63)

เจ้าของ: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
วัตถุประสงค์: เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ใหม่ และส่งเสริมให้คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิต รวมทั้งผู้สนใจได้เผยแพร่ผลงานวิชาการ ผลงานวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่ปรึกษาวารสาร: คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองคณบดีฝ่ายบริหารและบัณฑิตศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ขอบเขตเนื้อหา บทความวิจัยและบทความวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภาษาและภาษาศาสตร์ วรรณคดี วรรณกรรม ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ศาสนาและปรัชญา ศิลปกรรม สารสนเทศ และการสื่อสาร และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

กำหนดการออกเผยแพร่

วารสารมนุษยศาสตร์กับสังคม ตีพิมพ์เผยแพร่ราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ)
มกราคม-มิถุนายน
กรกฎาคม-ธันวาคม

ทุกบทความที่ตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewed) ในสาขาวิชานั้นไม่น้อยกว่าสองท่าน ทั้งคะแนนและความคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

ส่งบทความตีพิมพ์ได้ที่: กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์กับสังคม
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150
หรือที่ E-mail: husoc.msu.journal@msu.ac.th
โทร 095-167-4698

พิมพ์ทั้งหมด 100 เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

issn 2286 6779

วารสารมนุษยศาสตร์กับสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Journal of Man and Society Faculty of Humanities and Social Sciences

พิมพ์ที่: บริษัท มาตา การพิมพ์ จำกัด

77/261 หมู่ 4 ตำบลบางคูรัด

อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 11110

คณะกรรมการกองบรรณาธิการ วารสารมนุษยศาสตร์กับสังคม

บรรณาธิการ กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ภาคภูมิ ทรนภา
 ศาสตราจารย์ (เกียรติคุณ) ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์
 ศาสตราจารย์ ดร.บุษบา กนกศิลปกรรม
 ศาสตราจารย์ ดร.ปรีศวร ยืนแสน
 ศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ ชีรสาคีวัต
 รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก้วหานาม
 รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษ ทองเลิศ
 รองศาสตราจารย์ ดร.จักรกริช สังขมณี
 รองศาสตราจารย์ ดร.จารูวรรณ ธรรมวัตร
 รองศาสตราจารย์ ดร.คารารัตน์ เมตตาริกานนท์
 รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังข์พันธุ
 รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา วรรณกิติร์
 รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวดี
 รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ภัทรธนานันท์
 รองศาสตราจารย์ ดร.อรัญญา ศิริผล
 รองศาสตราจารย์ ดร.นันทนีย์ ประสานนาม
 รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญประภา ภัทรานุกรม
 รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ปัญญาเมธิกุล
 รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ รักขมณี
 รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ นันทจันทุล
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกตุฉวา บุญปราการ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุมพร มูรพันธุ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาณินทร์ รักวงษ์วาน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาสิต สีนีวา
 อาจารย์ ดร.โสภี อุณหะยา

ผู้พิจารณาตรวจสอบภาษาอังกฤษ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิศักดิ์ สุขยิ่ง
 อาจารย์ ดร.ชัยนนต์ ทองสุขแก้ง

ผู้ดูแลเว็บไซต์

อาจารย์พงษ์ศักดิ์ สังขมณี

ออกแบบปก/รูปเล่ม

อาจารย์พงษ์ศักดิ์ สังขมณี

พิสูจน์อักษร

อาจารย์ ดร.มุจลินทร์ ลักษณะวงษ์
 อาจารย์วชิราภรณ์ วรรณโชติ

เลขานุการ

นางสาวปภาวรินทร์ วรหิณ
 นางสาวเจนจิรา สีมาศ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 มหาวิทยาลัยศิลปากร
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
 มหาวิทยาลัยรังสิต
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 มหาวิทยาลัยนเรศวร
 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
 มหาวิทยาลัยมหิดล
 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณ
 ทหารลาดกระบัง
 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณ
 ทหารลาดกระบัง
 มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เนื่องมาจากปก

ภาพชาวประมงหว่านแหหาปลาที่ทะเลน้อย ในตอนบนของทะเลสาบสงขลา ซึ่งเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำที่ช่วยสร้างระบบนิเวศในทะเลสาบสงขลา ให้มีความอุดมสมบูรณ์ ด้านหลังเป็นสะพานเอกซัทที่เชื่อมระหว่างอำเภอกระโนนต จังหวัดสงขลา กับอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ใช้หลักการถ่ายภาพแบบเส้นนำสายตา กฎสามส่วน (เรื่องและภาพโดย: อิศเรศ สุขเสณี “วิถีชีวิตของชาวประมง ณ ทะเลสาบสงขลา” เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2557)

บทบรรณาธิการ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 แวดวงวิชาการประเทศไทยได้พบกับการเปลี่ยนแปลงอย่างมากหลายด้านและยอมรับว่าหลังวิกฤติการระบาดของไวรัส COVID-19 สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเราเปลี่ยนไปไม่เหมือนเดิม จนถึงกลางปีสถานการณ์ก็ยิ่งทรงตัว ไม่มีท่าทีที่ไวรัส COVID-19 จะจากไป อย่างไรก็ดีตาม ในวิกฤติที่เกิดขึ้นปรากฏการณ์ใหม่ของการทำงานวิจัยก็เริ่มเปลี่ยนเช่นเดียวกัน โดยนักวิจัยหันมาทำงานร่วมกันแบบข้ามศาสตร์ ข้ามสาขามากขึ้น ตามปรากฏการณ์ “นิว นอร์มอล” (New Normal) ที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย เฉกเช่นเดียวกับวารสารมนุษยศาสตร์กับสังคมที่ต้องก้าวให้ทันการเปลี่ยนแปลงและต่อเนื่อง

“วารสารมนุษยศาสตร์กับสังคม” ปีที่ 6 เล่มที่ 1 ประจำปี พ.ศ.2563 (กรกฎาคม 63 – ธันวาคม 63) บทความที่ปรากฏในวารสารมนุษยศาสตร์ฉบับนี้ มีประเด็นศึกษาที่ครอบคลุมทั้งสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยมีทั้งหมด 9 บทความ จากสาขาภาษาศาสตร์ หลักสูตรการสอน ประวัติศาสตร์และการพัฒนาสังคม รวมทั้งภูมิศาสตร์

วารสารฉบับนี้บทความกลุ่มแรกมุ่งเน้นเรื่องภาษา ได้แก่ เรื่อง “คำศัพท์โบราณในวรรณกรรมอุรังคราตุ: ภาพสะท้อนวัฒนธรรมทางภาษาล้านช้าง” เรื่อง “การแสดงความหมายของการใช้ถ้อยคำเขียนคำฟ้องและคำให้การในคดีทางการแพทย์” และเรื่อง “อำนาจของผู้หญิง: การท้าทายความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับแนวคิดปิตาธิปไตยในนวนิยายสมัยใหม่ บทความกลุ่มที่สองมุ่งเน้นเรื่องหลักสูตรการสอน ได้แก่ เรื่อง “การพัฒนาความรู้ด้านคำศัพท์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายชาวไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ” และเรื่อง “การใช้กลวิธีการอ่านแบบเสริมต่อการเรียนรู้ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นสมองเป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5” บทความกลุ่มที่สามมุ่งเน้นเรื่องประวัติศาสตร์และการพัฒนาสังคม ได้แก่ เรื่อง “การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในประเทศสหรัฐอเมริกา” เรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นข้ามชาติของแรงงานเมียนมาในจังหวัดขอนแก่น” และเรื่อง “การวิเคราะห์องค์ประกอบการส่งเสริมการเติบโตอย่างมีส่วนร่วมบนพื้นฐานประชารัฐ” บทความกลุ่มที่สี่มุ่งเน้นเรื่องภูมิศาสตร์ ได้แก่ เรื่อง “การย้ายถิ่นเพื่อรับมือผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและความเปราะบางของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ประเทศเวียดนาม”

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ประเด็นศึกษาสาระ ความรู้ อันหลากหลายของบทความทั้ง 9 เรื่อง ในฉบับนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงขอบเขตด้านเนื้อหาที่ครอบคลุมทั้งสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และวารสารฉบับนี้น่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยสร้างสรรค์ จุดประกายจินตนาการ และเกิดประโยชน์ต่อผู้อ่านทั้งด้านความรู้ใหม่ ระเบียบวิธีวิจัยทางมนุษยศาสตร์ และการบูรณาการศาสตร์อื่นเข้ากับการศึกษาภาษา สังคม และวัฒนธรรม

ภาคภูมิ ทรนภา
บรรณาธิการ

สารบัญ

คำศัพท์โบราณในวรรณกรรมอุรังคธาตุ ภาพสะท้อนวัฒนธรรมทางภาษาล้านช้าง ณรงค์ศักดิ์ ราวะรินทร์, วัฒนา วิสเพ็ญ	7
การแสดงความหมายของการใช้ถ้อยคำเขียนคำพ้องและคำให้การ ในคดีทางการแพทย์ วรัญญา ประพันธ์, อิศเรศ ดลเพ็ญ	27
อำนาจของผู้หญิง: การท้าทายความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับแนวคิด ปิตาธิปไตย ในนวนิยายสมัยใหม่ ไกล่รุ่ง ภู่ออนโสสม, รัชชนีย์ ศรีสมาน	43
การพัฒนาความรู้ด้านคำศัพท์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายชาว ไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ วรกฤษ นนตะสี, อภิศักดิ์ สุขยิ่ง	63
การใช้กลวิธีการอ่านแบบเสริมต่อการเรียนรู้ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้น สมองเป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ณภัชฉันท บัญระมี, อินธิสาร ไชยสุข, และพชรนนท์ สายัณห์เกษณะ	89
การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในประเทศสหรัฐอเมริกา เพ็ญฤณี กันตะวงษ์, ศิวัช ศรีโศคางกุล	111
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นข้ามชาติของแรงงานเมียนมา ในจังหวัดขอนแก่น ธนากร ขาธิพา, ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์	131
การวิเคราะห์องค์ประกอบการส่งเสริมการเติบโตอย่างมีส่วนร่วมบนพื้นฐานประชาธิปไตย สุพิศ บุญลาภ, ปรรฐมาศ พิสิษฐภคกุล	153
การย้ายถิ่นเพื่อรับมือผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ และความเปราะ บางของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ร่วมรในพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ประเทศเวียดนาม เทียนชัย สุริมาศ	167
บทวิจารณ์หนังสือ <i>Le nom propre en français</i> ธีระ รุ่งธีระ	185
ข้อกำหนดการเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารมนุษยกับสังคม	191

คำศัพท์โบราณในวรรณกรรมอุรังคธาตุ: ภาพสะท้อนวัฒนธรรมทางภาษาล้านช้าง

ณรงค์ศักดิ์ ราวะรินทร์¹, วิณา วิสเพ็ญ²

¹นักวิจัยประจำสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
²อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย และผู้เชี่ยวชาญสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
E-mail: ¹Naka609@gmail.com

Received: February 04, 2020

Revised: April 07, 2020

Accepted: April 13, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์และจัดทำอนุกรมศัพท์ในอุรังคธาตุ ฉบับ จ.ศ. 1167 จากการศึกษาพบว่า คำศัพท์และบริบทการใช้คำศัพท์สะท้อนให้เห็นถึงมรดกทางวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง ที่ปัจจุบันบางส่วนได้สูญหายไปแล้ว บางส่วนใช้ในบางท้องถิ่นเท่านั้น ในบทความนี้จึงได้จำแนกและนำเสนอศัพท์ออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ 1) ที่มาของชื่อ ภูกำพร้าว 2) วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งก่อสร้าง เช่น ซะทาย หินมุก อุบมุง เป็นต้น 3) เงินตราโบราณ เช่น เงินดั่ง เงินแป (อีแปะ?) เงินแห่นัน เป็นต้น 4) สัตว์ เช่น เงือก ปลาชุนาก ปลาเปียนไฟ เป็นต้น 5) เครื่องใช้ เช่น ไต้ ไม้สีฟัน โอ เป็นต้น 6) เครื่องแต่งตัว เช่น กระจอน ม้าว วันลักคัง เป็นต้น

คำสำคัญ: อนุกรมศัพท์ อุรังคธาตุ จ.ศ. 1167 วัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง

Ancient Vocabulary in Urangadhatu: The Reflection of the Lan Chang Culture

Narongsak Rawarin¹, Weenah Weesapen²

¹Researcher, Chief of the Manuscript Conservation GROUP, The Research Institute Northeastern Art and Culture, Mahasarakham University

²Project Supervisor and Expert, The Research Institute Northeastern Art and Culture, Mahasarakham University
E-mail: ¹Naka609@gmail.com

Received: February 04, 2020

Revised: April 07, 2020

Accepted: April 13, 2020

Abstract

This article was a part of the research project entitled the analysis and the making of Isan ancient vocabulary glossary found in the palm-leaf manuscript “Urangadhatu of Junlasakarat 1167” (2348 B.E. or 1805 A.D.). The results showed that the vocabulary list and their contexts reflected the Mekong River Basin culture, which has recently vanished. Some glossaries still existed in some specific areas. The analysis of the current study revealed six categories of ancient words. These categories included 1) the name of Phu Kampra, 2) materials, equipment, buildings, e.g. Satai, Hin Mook, Obmung, 3) ancient money, e.g. Duang (Round coin), Pae (Flat coin), Nhan, 4) animals, e.g. Nguak, Pla Chanak (Sawfish), Pla Pian Fai, 5) utensils, e.g. Tai, Mai See Fun (Toothbrush), Oe, and 6) costumes, e.g. Kra Jon, Pa Sadok, Mao, Wan Lak Kang.

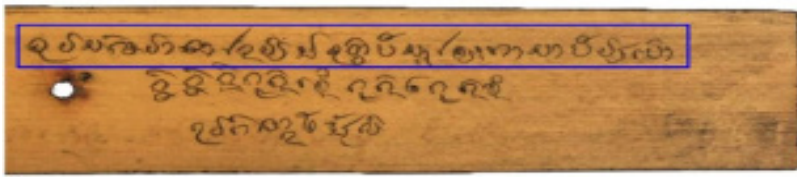
Keywords: Vocabulary Series, Urangadhatu Junlasakarat 1167, Mekong River Basin Culture

บทนำ

ตำนานอุรังคธาตุ หรือตำนานพระธาตุพนม เป็นตำนานที่มีการรับรู้ในวงกว้าง และถูกผลิตซ้ำมาตลอดทั้งในรูปของคัมภีร์ใบลานและหนังสือ หากแต่ข้อมูลรายละเอียดปลีกย่อยซึ่งประกอบขึ้นเป็นตัวตำนานคือคำศัพท์ต่าง ๆ นั้น มีผู้ให้ความสนใจจำนวนน้อย ส่วนใหญ่จะมุ่งไปยังสถานที่ เมือง รอยพระบาท พระธาตุเจดีย์ ที่ปรากฏในตำนาน รวมไปถึงเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพงศาวดาร ประวัติศาสตร์แต่ละยุคสมัย ในบทความนี้เป็นผลพลอยได้จากการจัดทำอนุกรมศัพท์ในตำนานอุรังคธาตุ ซึ่งได้รวบรวมวิเคราะห์ศัพท์รายชื่อ คน สัตว์ สิ่งของ สถานที่ ในเอกสารใบลานอุรังคธาตุ ฉบับ จ.ศ. 1167 เป็นสำคัญ สิ่งที่ค้นพบจากศัพท์ต่าง ๆ นั้น กลับแสดงให้เห็นถึงองค์ความรู้และภูมิปัญญาโบราณด้านต่าง ๆ มากมาย เช่น ด้านงานช่างฝีมือและศิลปกรรมสาขาต่าง ๆ รวมทั้งด้านชีววิทยา เงินตรา การซื้อขายและแลกเปลี่ยน ข้าวของเครื่องใช้สำคัญ เป็นต้น

เอกสารชิ้นต้นที่ใช้ศึกษาชุดนี้พระอรียานวัตร (อารีย์ เขมจารี) อดีตเจ้าอาวาส วัดมหาชัย และผู้ก่อตั้งศูนย์อนุรักษ์วรรณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้รวบรวมและรับมอบจากวัดโพธิ์สว่าง ตำบลแพ่ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ในวันที่ 29 เดือน มกราคม พุทธศักราช 2514 ซึ่งกลุ่มงานอนุรักษ์เอกสารโบราณ สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสานได้ดำเนินการถ่ายเป็นสำเนาดีจิตัลเอกสารใบลาน เรื่อง **อุรังคธาตุ ฉบับ วัดมหาชัย อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม** ในรหัส L13060 มีจำนวน 5 ผูก (ผูก 1-52 หน้า, ผูก 2-50 หน้า, ผูก 3-51 หน้า, ผูก 4-52 หน้า, ผูก 5-56 หน้า) ขนาด 4.2 x 52 x 5 เซนติเมตร จารด้วยอักษรธรรม ภาษาพื้นถิ่น จำนวน 4 บรรทัด ฉบับลอกขาด สำนวน ร้อยแก้ว ระบุปีที่จาร ศักราช 167 ตัว ปีฉลู ไทยภาษา ปีรับเป่า เดือน 9 ออกใหม่ 8 คำ ชื่อผู้จารและเลขศักราชปรากฏในท้าย ผูกที่ 1 ลานที่ 26 หน้าที่ 2 (พระ) ระบุว่า “...เจ้าหัวสีธำเป็นผู้ลิขณาแล” และใบลานแผ่นสุดท้ายของ ผูกที่ 5 ลานที่ 28 หน้าที่ 2 (นา) ก็ระบุข้อมูลสำคัญและศักราชไว้เช่นกัน ดังนี้

“5/28/2 (นา)...ก็สระเต็จจบอระบวรควรท่อนี้แลฯ ไผดูให้ยอ
ใส่หัวแล้วจึงดูเหตุว่าธาตุพระนมเจ้านี้เหมือนดังศัพท์ขุณยเจ้าแลฯฯ
จูลรังกัสรราชาได้ ฮ้อย67ตัว ปีสลุ ไทยะภาสา ปีฮับเป่า
-เดือน 9 ออกใหม่ 8 คำแล กองแลงแกไก่อ้าแล เจ้าสีธำมา เป็นผู้ริจ
จนาแล ขอให้ฮอดพ่อแม่พี่น้อง นื่องนึ่งคูคนเทิน คูคนๆ คูคนเทิน
-อันนี้อุรังคธาตุ 5 ผูกแล อุรังคธาตุ 5 ผูกแล อุรังคธาตุ 5 ผูกแล อุรังคธา
ตุ 5 ผูกแล”

ภาพที่ 1 ภาพใบลานแสดงข้อมูลปีที่สร้างใบลาน “จรัสสังข์สราชาได้ ฮ้อย 67 ตัว
ปีสลุ ไทยะภษา ปีฮับเป้า” ตรงกับ จ.ศ. 1167 หรือ พ.ศ. 2348
(ณรงค์ศักดิ์ ราวะรินทร์, 2561: 13)

เมื่อคำนวณศักราชแล้ว ปรากฏว่า ตรงกับ วันเสาร์ ขึ้น 8 ค่ำ เดือน 9 ปีฉลู
จุลศักราช 1167 หรือพุทธศักราช 2348 ซึ่งคาบเกี่ยวกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ
บรมราชามหาจักรีบรมนารถ พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 (ครองราชย์
พุทธศักราช 2325-2352) แห่งอาณาจักรสยามกรุงรัตนโกสินทร์ และรัชสมัยพระเจ้าไชย
เชษฐาธิราชที่ 5 (สมเด็จพระเจ้าน้องวงศ์ พระพุทธศักราช 2348-2371) แห่งอาณาจักรล้านช้าง
เวียงจันทน์ ซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์ที่ 5 และทรงได้รับการยกย่องว่าเป็นพระมหา
วีรกษัตริย์แห่งราชอาณาจักรล้านช้าง

จากปีศักราชดังกล่าวจึงถือว่าอูร์รังคราตุชุดนี้มีความเก่าแก่กว่าฉบับที่เคยจัดพิมพ์
มาแล้วอย่าง อูร์รังคราตุ (ตำนานพระธาตุนม) ฉบับกรมศิลปากร (2483) ที่ระบุตามท้าย
หนังสือใบลานว่า “อาชญาเจ้าอุปราชา พร้อมด้วยบุตรภรรยาได้จำลองจากฉบับโบราณ สร้าง
ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2404” จึงน่าจะนำมาศึกษาเปรียบเทียบความเหมือน คล้ายหรือแตกต่างใน
รูปแบบการถอดแปลคำศัพท์ที่ปรากฏ ซึ่งอาจมีข้อมูลบางส่วนขาดหายอาจด้วยข้อบกพร่อง
ด้านการคัดลอก จาร รวมถึงเพิ่มเติมข้อความให้สมบูรณ์มากที่สุด จากการพิจารณาคำที่ใช้
ผู้ศึกษาเห็นว่าวรรณกรรมตำนานซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงนี้ปัจจุบันสูญหายไป
มาก บางส่วนเพียงปรากฏในพจนานุกรมศัพท์โบราณที่ยากจะเข้าถึง ซึ่งผู้ศึกษาจึงคัดและ
จำแนกคำศัพท์โบราณในวรรณกรรม อูร์รังคราตุเพียงบางส่วนมาเสนอในบทความดังราย
ละเอียดต่อไปนี้

คำศัพท์โบราณในวรรณกรรมอูร์รังคราตุ

จากการรวบรวม วิเคราะห์ศัพท์เกี่ยวกับรายชื่อ คน สัตว์ สิ่งของ สถานที่
ในเอกสารใบลานอูร์รังคราตุ จ.ศ. 1167 พบว่า มีองค์ความรู้และภูมิปัญญาโบราณด้านต่าง ๆ

เช่น ด้านงานช่างฝีมือและศิลปกรรมสาขาต่าง ๆ รวมทั้งด้านชีววิทยา เงินตราการซื้อขาย และแลกเปลี่ยน ข้าวของเครื่องใช้สำคัญต่าง ๆ จึงเสนอรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. ที่มาของชื่อ ฎุกำพำร่า

ความเป็นมาของชื่อ ฎุกำพำร่า หรือ ดอยกัปปันนะคีรี นั้น น้อยคนนักที่จะทราบ ที่มาของชื่อ รู้เพียงว่าในตำนาน ครั้งหนึ่ง พระพุทธเจ้าเคยเสด็จมาสถิต และเป็นสถานที่ บรรจุพระบรมสารีริกธาตุบุรพพุทธเจ้าทั้ง 3 พระองค์ อันได้แก่ พระกุกุสันธะ พระโกนา คมนะ พระกัสสปะ โดยจาริตแห่งพระพุทธเจ้าเหล่าสาวกต้องนำเอาพระบรมสารีริกธาตุมา ประดิษฐานไว้ ณ ที่แห่งนี้ ในตำนานระบุไว้ว่าชื่อนี้เกี่ยวข้องกับบุรพกรรมของพระยาติ โคตรบุรพ แห่งแคว้นสิโคตรบอง ซึ่งได้นำเอาลูกนกไข่เต่า ไข่แล่น มากิน จึงเสียใจปราศจาก พ่อแม่ เมียรัก แต่พระยาตนนี้จักสถาปนาอรัญจวนในดอยเข็ญใจหรือฎุกำพำร่า แห่งนี้ ดังข้อมูลที่คัดมานำเสนอ

“...ยาม 1/17/2 (ซี) นั้น พระเจ้าสระเต็ดจจขึ้นอากาศ ลงมาสถิต ดอยกัปปันนะคีรี คือว่าฎุกำพำใน ราตี คินัน วิสุกัมมะเทวบุดล มาอุปปฏิฐากด้วยอาสนะแล พิตานฮิง แล้วจึงหนีก็มีแล...”

(อรัญจวน จ.ศ. 1167: ผูก 1 ลาน 17 หน้า 2)

“...อินทราธิราช ว่า ฎุกำพำนี้พระเจ้า อาไส ซึ่งอดีต เหตุแห่ง พระเจ้า 3 ตน มีพระกุกุสันธะ เป็นเค้า พระโกนาคมนะ ถ้วน 2 พระกัสสปะ ถ้วน 3 อันเข้าสู่นิรพานแล้ว อรหันตเจ้าทั้งหลายย่อมเอาธาตุอันประเสียดมาไว้ในที่นี้ เพื่อว่ามิตตาท้าวพระยาผู้มึบรสมพพาน ได้โพธิยานแล ช่อหน่ออรหันตทั้งหลาย จักมีเมื่อสุดเมื่อช้อยอันนี้ หากเป็น จาฮิต แห่ง พระเจ้าทั้งหลายสืบๆ มาแท้ก็ 1/19/1 ข้าแล...”

(อรัญจวน จ.ศ. 1167: ผูก 1 ลาน 18 หน้า 2, ลานที่ 19 หน้า 1)

“...อันนี้มาหา (มหา) กัสสปะ หลังเห็นพุทธวิไลอันทำ นวาย ยังชื่อดอยเป็นบาลีว่า กัปปันนะคีรี แลพระพุทธเจ้าอาไสซึ่ง พระยาติโคตรบุรพนั้น เมื่อชาติต้อันหลังพุน พระยาได้เอา ลูกนกไข่ เต่า ไข่แล่น มากิน จึงเสียใจปราศจากพ่อแม่ลูกเมียฮักแลเสนาอา

มาสู่ผู้เพ็งใจหั้นแล พระยาตนนี้ จักได้ตะป็นนาอรังครธาในดอยอัน
นี้ จึง ชื่นใจ ฎุกำฟ้ากัว่าแล พระพุทธเจ้าสั่งให้เอาอรังครธาหั่วอก
มาใส่ไว้ในดอยเข็ญใจ 2/17/2 (ที่) ที่นี้...”

(อรังครธา จ.ศ. 1167: ผูก 2 ลาน 17 หน้า 1, ลานที่ 17 หน้า 2)

2. วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งก่อสร้าง

คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งก่อสร้าง ที่ปรากฏมีเพียงบางส่วนของ
สะท้อนภาพภูมิปัญญาโบราณ เทคนิค วิธีการ ด้านงานช่างและสถาปัตยกรรม ในหัวข้อที่
นำเสนอ เช่น ชะทาย หินมุก และอุบมุง พอสังเขป เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นถึงบริบทของศัพท์
ทั้ง 3 ในตำนาน มีดังนี้

2.1 ชะทาย

ชะทายเป็นการผสมปูนแบบโบราณซึ่งได้กล่าวอธิบายไว้ในหลาย
เหตุการณ์ เช่น ในตอนที่อรหันตาเจ้าทั้งห้าแลพระยาจันทบุรีประระสิทธิศักดิ์กะเทวะตะป็น
นาธาตุไวกัฎุเขาลวง ดังข้อมูล

“5/11/2 (เลา)...คนทั้งหลาย ได้หินแล้วพ้อมกันขึ้นแลวันแล
3 คีบทั้งคบชั้น (คบงัน/ครบทุกชั้น ?) หลิน (เล่น) มโหสด (มทรสพ)
ลักกะละ (ลักกระ) บูชาภิบอระบวรด้วย ชะทายลายจีน แล้ว พระยา
จันทบุรี ให้แบ่งแผ่นคำ 3 อัน ใหญ่ 2 วา เป็นสี่แฉ หนาดังโบลาน นาง
ทั้ง 2 ได้แผ่นเงินเสียงคนแผ่นท้อแผ่นคำ หมั้นกลางโงงได้แผ่นเงินเสียง
อัน 1...”

(อรังครธา จ.ศ. 1167: ผูก 3 ลาน 16 หน้า 1, ลานที่ 16 หน้า 2)

คำว่า ตำชะทาย ปรากฏในตอนพระยาสุมิตตธัมมเจ้าหุดสงอรังครธาแลตะป็น
นาธาตุคูกหลัง ดังข้อมูล

“5/21/2 (แป)...พระยาสุมิตตธัมม อาณัตพละเทวอามาสให้
เส้น (เส็ง?) คนทั้งหลาย ด้วยว่า บุคละฝูงไดยังมักเอากานราชสัทธา จัก
ให้เป็นข้าอุปปะถาก กองข้อยมหาธาตุเจ้า กับทั้งราชอัสไก (อภัย) เรียก
บ้านกานเมืองแล ให้ดินด้วยไฮ่นาไว้กับหั้นแล ยามนั้น คนทั้งหลาย พ้อม
กันว่า ชุม 1 ขานว่า จักตำชะทาย...”

(อรังครธา จ.ศ. 1167: ผูก 5 ลาน 21 หน้า 2)

สมชาย นิลอาธิ (สัมภาษณ์: 2561) ได้ให้ข้อมูลกับผู้ศึกษาว่า “ชะทาย” หรือ “สะทาย” เป็นการผสมปนเพื่อ “โปก, ฉาบ, ปั้น” ซึ่งเป็นกรรมวิธีโบราณ อีกวิธีคือการ “สอ” ใช้กับงานช่างปูนโบราณ, ซึ่งตรงกับคำว่า ปะทาย ในภาษาลาว มีความหมายว่า ดินทรายผสมปูนและน้ำเหนียวสำหรับก่อหรือโปกดินจี่ (กะขวงสีกสาทิกาน สปป. ลาว, 2505: 709) คำว่า “ชะทายลายเงิน” คือ การปั้นลวดลายปูนประดับ ในที่นี้บ่งบอกว่าเป็น ลวดลายเงิน ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ทางศิลปวัฒนธรรมระหว่างอาณาจักร

ในจารึกอิฐเผา (วัดพระธาตุพนม) มีข้อความที่เกี่ยวข้องกับ “ชะทาย” ว่า “พุทธศักราช 2444 ปีฉลู ตรีศก ร.ศ. 120 ณ วัน เดือนอ้าย ขึ้น 14 ค่ำ ภายในมีท่านพระครู สีทา พระครูอุตรพิทักษ์คณะเดช ท่านพระครูหนู พระเล็กเมืองอุบลราชธานี พระครูทาเจ้า ด้านทั้ง 4 วัดธาตุพนม... (ซำรุด) ... หลวงชาญอักษร เมืองนครราชสีมา หลวงปราณี พระศรีวรราช หลวงภักดีเสนาวรราช กรมมหาชัยหอสมบัติ-ฝั้ว ยายทองคำ-เมียท้าวพิมสาร และนายกทายิกาบ้านธาตุพนม ท้าววรบุตร กำนันบ้านพระกลาง ไชยวงสา ผู้ใหญ่บ้านดอน กลาง หลวงจำปาศักดิ์สิทธิผล กำนันบ้านน้ำก่ำ อุปราชราชวงศ์ พระชลชนนะไชย พระวรสาร พ่อกุ่ม เมืองเรณูนครพร้อมท่านข้าหลวงบริเวณ เจ้าเมือง กรมการเมืองนคร เมืองเรณู และภิกษุสามเณร ทายก อุบาสก อุบาสิกา แขวงเมืองต่าง ๆ มีศรัทธาปฏิสังขรณ์ พระเจดีย์บรมธาตุพนมคือ โบกปูนต่อยอดถึงพื้นและกำแพงที่ซำรุดต่าง ๆ มีทองคำแผ่น หนักประมาณ 50 บาทเศษ ทองคำปลิวประมาณ 3 แสนเศษ เงินแผ่นหนักประมาณ 200 บาทเศษ เงินบาทประมาณ 100 บาทเศษ แก้วเม็ดประมาณ 200 เศษ แก้วประดับ 120 ทีบ ไปงทองหล่อ 1 ใบ มีทองหนัก 2 แสน แถบสมภารเป็นที่ถาวรรุ่งเรือง นำมาซึ่ง ความเลื่อมใสของเทพดาและมนุษย์ทั้งหลายตราบเท่า 5000 วัสส นิพพานปัจจุโย โทศุ คำสะทายโปก: ปูน 5 ทราย 7 น้ำอ้อย 2 น้ำหนิง 1 ยางบง 9 ชะทายเพชร: ปูน 2 ทราย 5 น้ำมันขาม 2 น้ำมันยาง 1” (พจนีย์ เฟ็งเปลี่ยน, 2553: 165-166)

2.2 หินมุก

หินมุก เป็นหินอีกชนิดหนึ่ง ลักษณะมันวาวเนื่องจากมีส่วนผสมของ ทรายและละอองมุกน้ำจืดที่นำมาคล้วไว้ในการก่อสร้างทั้งก่อเป็นพระแท่นบัลลังก์ ก่อเป็น อาราม รวมถึงการนำมาสลักลวดลาย ได้กล่าวไว้ในหลายตอน ได้แก่ในตอนปาทลักษณะ นิทาน ดังข้อมูล

“...พระเจ้าเทสสนาดังนี้ พระยาสุวัณณภิงคละ จึงให้สั่งวาน คำอันหนัก อันหนัก 3 แสนเป็นทานแก่คนทั้งหลายผู้ เป็นกำลังอันชั้น อาสาท่อแท่นด้วย หินมุก เป็นปั้นนะเทียว 2/1/2 (สร) พลัร นักแล

พระเจ้าจึงสระเด็ดจขขึ้นคอยอันนึ่ง โด่ง ดังคูหา แม่นว่าคนทั้งหลาย
ขึ้นเทิง (เทิง: ต้นฉลบกัษอักษรธรรมเขียน เเทิง) หั้น ก็ผ่คอยเห็น
(ก็มองเห็น?) หนองหานน้อย หนองหานหลวงเป็นเค้าแล ค้อยเห็นเมือง
สีโคตรบองภูกำฟ้า ก็มีแล...”

(อุรังคธาตุ จ.ศ. 1167: ผูก 2 ลาน 1 หน้า 1, ลาน 1 หน้า 2)

“2/8/2 (แล) ...ก่อนยามนั้น ท้าวพระยาทั้งหลายผู้ช่าว มีพระ
ยาจุลลณีแลพรหมทัต แลพระยาอินทปฏิฐนคร แลนันทเสน ก็มาเค้า
โหมกันที่แคมน้ำ เบื้องใต้ปากน้ำเซหั้น ตกแต่งคนทั้งหลายพันหินมุกจัก
ก่อเป็นอาราม ไว้ถ้ำมหากัสสปะเถระเจ้า...”

(อุรังคธาตุ จ.ศ. 1167: ผูก 2 ลาน 8 หน้า 2)

และในตอนพราหมณ์ทั้งห้าเมืองราชาพิเศกพระยาจันทบุรีปรสิทธิสักกะเทวะ
ก็ปรากฏการใช้หินมุกในการสลักเป็นศิลาจารึก ดังข้อมูลที่คัดมา

“...ยามนั้น ไชยยะพราม จึงเล่าแก่พรามทั้งสี่ว่า ข้าได้เห็น
กงจิตแก้ว พระพุทธเจ้าแห่ง 1 แล พรามทั้งสี่ แจ้งดังนี้แล้วจึงเอากำลึง
ดอมพระยาจันทบุรี ไชยยะพรามจึงพาไปสู่แคมหนองคั่นแทลื่อน้ำ แล้ว
พ้อมกันลักกระบูชา เอาหินมุกสี่เหลี่ยมมาลักลายเล็ก ว่ามวร (มवल) นี้
พระเจ้าสรุทธิอยู่ทำนวย 4/18/1 ว่า พระยาดน 1 ชื่อว่า สีธัมมาโลก
(ศรีธรรมมาโคก) จักก่อแฮกเจติยะประเลิด ทั้งห้ามารราชาพิเศก เจ้าบุรีจัน
เป็นพระยาเสวยราสบ้านเมืองอันนี้ พระยานครก่อแฮกไว้ที่เพียงหาดซา
ยกลางน้ำหั้น เห็นจึงสักหินลายลัก (ลักขณม์) ผังไว้ให้แจ้ง...”

(อุรังคธาตุ จ.ศ. 1167: ผูก 4 ลาน 17 หน้า 2, ลาน 18 หน้า 1)

จะเห็นได้ว่าลักษณะการใช้งานหินมุกนั้น มีความคล้ายคลึงกับหินทรายหรืออาจ
เป็นหินทรายเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องตามหลักฐานทางโบราณคดีว่า มีการทำใบเสมา
ก่อปราสาท ศิลาจารึก โดยใช้หินทรายเป็นจำนวนมากในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง ส่วนหินอีกประเภท
ที่ใช้ในการก่อสร้างเช่นเดียวกัน มีชื่อเรียกว่า “หินแลง” ซึ่งปรากฏในตำนานอุรังคธาตุเช่น
เดียวกัน

2.3 อุบมุง

สงวน รอดบุญ (2545: 130) กล่าวว่า “อุบมุง ก่อด้วยอิฐโอบปูนทั้ง หลังแม่กระทั่งหลังคา รูปทรงของหน้าบันมีลักษณะโค้งแหลม ตรงกลางเป็นหลังคาชั้นเดียว ตรงกลางเป็นหลังคาซ้อนสองชั้น หน้าบันมีลวดลายเครือวัลย์ ปั้นปูนประดับ ที่นครหลวงพระบาง มีอุบมุงอยู่หลายวัด เช่น ที่วัดเชียงทอง วัดเชียงม่วน วัดหมื่นนา วัดสุวันนะพุมมาราม ส่วนที่เวียงจันทน์ มีที่วัดอินแปง วัดแสน วัดหัวซียง และวัดอุบมุง เป็นต้น

ลองพิจารณาศึกษาตามรูปแบบของข้อมูลที่ยกมา ข้อมูล อุบมุง กล่าวไว้ในตอนที่พระพุทธเจ้ากล่าวกับพระอานนท์ว่าพระยาสุริยวงสาไชยจกัธัมมิกกราชาเสฏฐาธิราช จักได้ก่อเจดีย์ครั้งที่ 2 เพื่อครอบอุบมุงอุรังคราตุ ดังข้อความที่ยกมา

“...พระยาสุริยวงสาไชยจกัธัมมิกกราชาเสฏฐาธิราช ดังนี้
ปางนั้นเห็นแลดูราอาณน พระยาตนนั้นได้ พำเพ็ญ ทาน สีน บารมีอัน
มาก จักเป็นพระยาตนประเสริฐยิ่งกว่าท้าวพระยาทั้งหลาย จักมีอายุ
หมื่นยี่ 1/15/1 โขตนาพุทธศาสนาพระตถาคตที่เก่าที่ใหม่ จักได้ก่อ
เจดีย์ถ้วน 2 ที่โลมไวยัง อุบมุง อุรังคราตุพระตถาคต ไว้ที่ ภูกำพำ
นั้นแล...”

(อุรังคราตุ จ.ศ. 1167: ผูก 1 ลาน 14 หน้า 2, ลาน 15 หน้า 1)

ในตอนที่พระยาสุวณณภิงคละและราชเทวี สร้างอุบมุงหินครอบรอย พระพุทธรบาท อันให้ชื่อว่า ธาตุเชิงสุม (พระธาตุเชิงชุมในปัจจุบัน) ดังข้อความที่ยกมา

“1/26/1...พระยาสุวณณภิงคละและราชเทวี ได้ยื่นปาทลัก
ขนาแลอปปหาริยธัมม อันพระเจ้าเทสสนากัซมขึ้นยินดีจักสร้าง อุบมุง
หิน โลมฮอยอันสุมนั้นกับทั้งกระโจมหัวใสไว้จึงว่า ธาตุเชิงสุม เพื่อดังนี้
แล...”

(อุรังคราตุ จ.ศ. 1167: ผูก 1 ลาน 26 หน้า 1)

และกล่าวในตอนที่ชาวเมืองหนองหานหลวงก่ออุบมุงบนดอยแท่น ดังข้อความ
ที่ยกมา

“2/8/2 (แล) ...แม่นางเมืองหนองหานหลวง อันพระยา
สุวัฒน์ภิงคละเป็นเค้า ชาวเมืองหนองหานน้อย มีพระยาคำแดงเป็น
เค้า ตกแต่งกันพันแลงมาไว้แล้ว คนทั้งหลายจึงจาพัน (พนัน) กันว่า
ผู้ขายชาวเมืองหนองหานหลวง จักก่อยู่ปมุงอันนึ่งเทิงคอยที่แท่นพระ
เจ้าสร้อยจืดแต่ก่อนนั้น”

(อุรังคธาตุ จ.ศ. 1167: ผูก 2 ลาน 8 หน้า 2)

ในความนึกคิดของคนปัจจุบันคำว่า อูบมุง มีความใกล้เคียงกับเสียงของคำว่า
อุโมงค์ แต่เมื่อหากพิจารณาตามข้อมูลที่ได้นำเสนอมาแล้ว จะเห็นได้ว่า อูบมุงจะมีลักษณะ
เป็นสิ่งก่อสร้างที่คล้ายกุ หรือปราสาทหิน ซึ่งมีปรากฏอยู่ทั่วไปในดินแดนบางส่วนของ สปป.
ลาว และดินแดนภาคอีสานของประเทศไทย รวมไปถึงสิ่งก่อสร้างที่อาจารย์สงวน รัตบุญ
ได้บรรยายไว้

3. เงินตราโบราณ

พบคำว่า เงินดั่ง, เงินแป (อีแปะ? ซึ่งเป็นเงินปลีกโบราณ กะแปะ ก็ว่า), และ
เงินแห่นัน ในตำนานอุรังคธาตุซึ่งเป็นชื่อสกุลเงินตราของแคว้นต่าง ๆ ในตอนที่มาร่วม
สถาปนาอูบมุงอุรังคธาตุ เงินดั่ง เป็นสกุลเงินของเมืองหนองหานน้อย เงินแป (อีแปะ?)
เป็นสกุลเงินของเมืองอินทปัฐนคร เงินแห่นัน เป็นสกุลเงินของเมืองจุลฉวีพรหมทัต
ซึ่งสะท้อนว่าแต่ละเมืองมีระบบเงินตราเป็นของตัวเอง และชื่อเงินนั้นเป็นชื่อเงินโบราณที่
ปัจจุบันสูญหายไปแล้ว แต่ยังปรากฏในข้อความที่ยกมา ดังนี้

“...พระยาจุลฉวีพรหมทัต มี เงินแห่นัน 5 พัน ทำฮ้อยห้าสิบ
แห่นันแล แห่นันหนัก 4 ฮ้อยเค้า (เก้า?) มีค่า 5 ฮ้อย 5 สิบ แห่นัน
แลแห่นัน หนัก 3 ฮ้อย เอาค้องสิบเก้า จับ เก้าหน่วย สิบเจ็ดจับ มีเจ็ด
หน่วย ใสไว้ ฮองลุ่มก้าด้านวันออก

พระยาอินทปัฐนคร มีเงินแปเก้าล้าน (เก้า) แสน 2/18/2 (ทุ)
เก้าหมื่น เก้าพัน เก้าฮ้อย มีค้ำบอก (ปลอก) มือ 3 หมื่น 3 พัน 3 ฮ้อย
3 สิบ จึงหล่อทองเป็นฮูปเฮือง (เฮือ) ใสไว้หลุมด้านใต้...”

(อุรังคธาตุ จ.ศ. 1167: ผูก 2 ลาน 18 หน้า 1, ลาน 18 หน้า 2)

“2/22/2 (ไท)...

พระยาจุลลณีพรหมทัต มีคำ 5 ฮ้อยแห่นัน แลแห่นัน (แล) หน้า 3 ฮ้อย

พระยาอินทปฏิฐานคร มีเงินแป 3 แสน

พระยานันทเสนา มีขันคำ 3 หน่วย แลหน่วย (แล) หน้า 3 หมื่น

พระยาคำแดง มี เงินดั่ง 3 แสน

พระยาทั้ง 4 บุษยาพระยาสุวณณภิงคละ ด้วยคาถาอันนี้หั้นแล...”

(อุรังคธาตุ จ.ศ. 1167: ผูก 2 ลาน 22 หน้า 2)

ในข้อเท็จจริงนั้น ล้านช้างโบราณมีเงินหลายประเภทที่ใช้ในการแลกเปลี่ยน เช่น เงินบักค้อ (เงินดั่ง-เพราะมีลักษณะเหมือนตัวดั่ง) เงินฮ้อย (ร้อย) เงินฮาง เงินเจียง เงินคองสิง เป็นต้น

4. สัตว์

สัตว์ที่ปรากฏในตำนานอุรังคธาตุมีหลากหลายทั้งสัตว์กายสิทธิ์ สัตว์ทั่วไป โดยใช้เป็นตัวเดินเรื่องอย่างพระยานาค ม้าพลาหก หรือ วลาหก ม้าอาชะไนย (อาชาเนยย) แต่สัตว์บางชนิดเป็นสัตว์ที่มีจริงแต่อาจถูกนำมาสร้างให้เกิดปฏิกิริยาเกินจริงหรือมีความลึกลับ มีรายละเอียดดังนี้

4.1 เจือก

เจือก ตามสารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ ฉบับปริษา พิณทอง (2532: 125-126) ได้ให้ความหมายของเจือกไว้ว่า เจือก น. งูน้ำ, ปลาไหลไฟฟ้า... งูชนิดนี้ เวลาจะกินเลือดคนบนท้องที่มันอยู่จะเป็นสีเขียวสะดุดตา ถ้าเรากัดเลือดสักหยดให้มันกิน สีเขียวจะหายไป... ผู้ศึกษาจึงคัดข้อความมาเพื่อนำเสนอ ดังนี้

“...สัตว์ทั้งหลาย มีต้นว่า จีแซ้ เต่า ปา ตายมากนัค ผีทั้งหลาย เห็นก็เอากันมาชุมนุมอยู่ แคม น้ำเหนือก ทั้งหลายห้องแห่ง นาคทั้งหลายก็จักดอมเขา ลวด กทำ ฮ้ายเป็น อนตาย แก่นาคทั้งหลาย ด้วยพยาสเจ็บไข้เป็น เค้า บางพอง ก็ตายไป แม้นว่า เจือก ก็ดังเดียว จึงเอากันหนีน้ำแคมน้ำอุรังคนที คว่าหาที่อยู่ ผี สาง นาค แล เจือก งู ทั้ง มวร เลาน้ำของ มาได้ลีสัตตนาค อยู่เพียง 1/2/2 (ครา) ดอยนันทกั้งฮี...”

(อุรังคธาตุ จ.ศ. 1167: ผูก 1 ลาน 2 หน้า 1, ลาน 2 หน้า 2)

4.2 ปลาชานาก

ภาพที่ 2 ปลาชานาก
(ที่มา: <https://th.wikipedia.org>)

ปลาชานาก ปัจจุบัน สปป. ลาว ยังมีใช้อยู่ ซึ่งตามสารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ ฉบับปริษา พิณทอง (2532: 762) ได้ให้ความหมายของปลาชานากว่า “สะนาก 1 น. ชื่อปลาชนิดหนึ่งคล้ายปลาฉลาม ตัวโตมาก ปากบนยื่นออกไปเป็นท่อนยาว มีฟันแหลมเป็นซี่ ๆ ฟันทั้งสองเป็นฟันเลื่อย...” สะท้อนว่าปลาชนิดนี้ในอดีตอาจมีปรากฏในแม่น้ำโขง จึงทำให้ผู้เขียนตำนานเกิดความประทับใจในรูปลักษณะ จึงได้นำมาเขียนไว้ในตำนานนี้ ดังข้อความ

“...ยามนั้น เทวดาทั้งหลาย มีประสิทธิศักดิ์กะเทวดาเป็นค้ำ
นำไปฮักสาปได้ ไปท่อนทะเลสิริเจียมบาง นางเทวดามัจฉานารี จึงนิมิต
เป็น ปาชนาก ตัว 1 ยาวชาววา (ห่า?) วา เกิด (เกล็ด) เป็นคำทิ้งมวร ก่ง
หลังเป็นฮองหนุนเฮือ 4/21/1 ซู (ซู) ขึ้นสูงพ่นน้ำ 3 สอก คนทั้งหลาย
เห็นยังเป็นอัจฉะจัน อย่านกล้ว อนุพาบ กัมชาบแทบปฐวี...”

(อุรังคธาตุ จ.ศ. 1167: ผูก 4 ลาน 20 หน้า 2, ลาน 21 หน้า 1)

การที่เทวดานิमितเป็นปลาชานาก นั้นเนื่องจากเป็นปลาที่มีขนาดใหญ่เป็นพิเศษหายาก แปลกประหลาด การนิमितเป็นปลาชนิดนี้จึงถือเป็นการส่งเสริมบารมีของเทวดา

4.3 ปลาเปียนไฟ

ปลาเปียนไฟ เป็นปลาทั่วไปที่อาศัยในลุ่มแม่น้ำโขง รวมถึงแหล่งน้ำอื่น เช่น น้ำตก มีชื่อท้องถิ่นว่า ปลาเปียนไฟ หรือ ตะเปียนไฟ

ภาพที่ 3 ปลาเปียนไฟ
(ที่มา: Ian G. Baird และคณะ, 1999: 39)

เนื่องจากมีครีบบีแสงสะดุดตาทำให้ได้ชื่อนี้ ปลาเปียนไฟ ถูกกล่าวในตอนที พระพุทธเจ้ากล่าวกับพระยาสุวณณภิกขุ เกี่ยวกับการประทับรอยพระบาทในที่ต่าง ๆ หนึ่งในนั้นคือเมืองแพร์ อันได้เห็นชาวเมืองถวายเป็นปาชา (ปลาช่าหรืออาจเป็นปลาก่า คือ ปลาชนิดหนึ่งคล้ายปลาหมอ แต่ตัวใหญ่และกลมกว่าปลาหมอ) ปลาเปียนไฟ ปลาตะเพียนไฟ, ภาษาลาว ปาเวียนไฟ ตัวเหมือนปลาตะเพียน (ปลาช่า) แต่หางสีแดง (Ian G. Baird และคณะ, 1999: 34) แต่พระพุทธองค์ไม่ทรงฉันท และปล่อยลงน้ำไป ด้วยอำนาจแห่ง พุทธคุณทำให้ปลาดังกล่าวกลับฟื้นคืนชีวิตกลับมาดังเดิมแต่ยังมีรอยไม้ติดอยู่กับตัวจนถึง กระทั่งทุกวันนี้ ดังข้อความ

“...ศูรามหาราช ฮอยจิตแก้วมีใน เมืองโยนกวัตตินครเชียง
ใหม่พัน พระพุทธเจ้าทั้ง 3 ไปสนข่าวที่นั่นแล้ว ก็ช้อน (ฮอย) ก้นอยู่ ดา
ลงไว้ด้วยลำคับ ในหินสุบสะเกาทันชู้ตนั้นก็มีแล พระตภาคตไป บิณชิ
บาลในเมืองแพร์ (แพร์) อันเป็นปูราณบิณชิบาลแห่งพระพุทธเจ้าแต่ก่อน
1/25/1 (ข่า) นั้น เขาชาวเมืองแพร์ทั้งหลาย ก็เอาข่าวแลปาชา (ปลาช่า)
ปาเปียนไฟ (ปลาตะเพียนไฟ) มาใส่บาลแห่งตภาคตตั้งนั้น ขึ้นสู่ (ดอย
เทพ) ดอยไซชมพูที่ไปแล้วจึง (ลงเมื่อ) ขึ้นดอยผาฮังฮัง จึงเห็นสุบปาชา
ปาเปียนไฟ มีในปาหลักขนาแห่งพระพุทธเจ้าทั้ง 3 อันเป็น อ้อบหาริ
ยธัมม พระตภาคตก็ปลันยังป่าอันชาวเมืองแพร์ทั้งหลายใส่บาลนั้น จึงอ
ธิฎฐานใหม่ชีวิตชูตัวไว้ในน้ำนั้น ปายังเป็นฮอย ไม้ทึบ ชูตัวตบต่อเท่าเสี
ยงกับ พัน ก็มีแล คนทั้งหลาย ผูกอยู่ในเมืองอันเป็นปาชา ปาเปียนไฟ

เขาสู้อันเป็น อับปหาริยธัมม กิ คมรบยาแยง ปกิน แม่นได้ก็ปล่อยเสียว
ดีหลีแล...”

(อุรังคธาตุ จ.ศ. 1167: ผูก 1 ลาน 24 หน้า 2, ลาน 25 หน้า 1)

ในทางภาษาศาสตร์นั้น ว สามารถแผลงเป็น พ เช่น วระ เป็น พระ และ พ แผลง
เป็น ป เช่น ภาษาถิ่นเหนือ เพิ่น กลายเป็น เป็น เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าสัตว์ทั้งสี่กลับและธรรมดาเหล่านี้ได้ถูกนำมาใช้อธิบายเหตุและบอก
เล่าปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ในตำนานซึ่งสะท้อนว่า ในความนึกคิดของผู้เขียนตำนานได้เห็นและ
เกิดความประทับใจจึงปรากฏชื่อเหล่านี้ ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้ได้ศึกษาภายหลังที่เกี่ยวข้อง
กับสัตว์ต่าง ๆ ที่คนโบราณบันทึกไว้

5. เครื่องใช้

เครื่องใช้ไม้สอยที่ผู้ศึกษาคัดมานำเสนอนี้เป็นเพียงบางส่วน เนื่องจากสนใจใน
ชื่อเฉพาะ และเคยได้ยินวลีที่เกี่ยวข้องกับเครื่องใช้โบราณ คือ “ถั่วโยโธ” ทำให้อยาก
นำเสนอศัพท์ที่ปรากฏในอุรังคธาตุ ว่ามีความสำคัญเพียงใดจึงต้องใช้ข้อเท็จจริงให้กับอุรังคธาตุ
ดังข้อมูลที่น่าเสนอ

5.1 ไต

ไต ตามสารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ ฉบับปริษา พิณทอง
(2532: 381) ให้ความหมายว่า ชัน, ถาด อาจมีรูปทรงคล้ายเตียบของภาคกลาง เป็นภาชนะ
มีค่าที่ใช้ในการรองหลุมเพื่อก่ออุโมงค์อุรังคธาตุ ดังข้อความ

“2/18/2 (ท) ...พระยาคำแดง (พระยานันทเสน) มีโณน
(กระโณน) หมากคำหน่วยหนึ่ง หนักเจ็ดพันสี่แหวนเต็ม ชันเงินหน่วย
หนึ่งหนักเก้าพัน ไตคำ หน่วยหนึ่ง ไตเงิน 2 หน่วย หนักหมื่นเก้าพัน สี่
ม้าว เต็มมีฮ้อยคู่แล้วแลคู่หนัก 2 พันคำถึงเก้าหมื่น สี่คองสิบเจ็ดจับ
เจ็ดหน่วย สิบห้าจับ ห้าหน่วย สิบสามจับ 3 หน่วย สี่ไ้วฮองหลุมด้าน
เหนือ...”

(อุรังคธาตุ จ.ศ. 1167: ผูก 2 ลาน 18 หน้า 2)

5.3 ไม้สีฟัน

ไม้สีฟัน เป็นเครื่องใช้โบราณ ปัจจุบันในหมู่พระกรรมฐานยังใช้อยู่ โดยลูกศิษย์จะเป็นผู้ทำถวายพระอาจารย์ของตน ไม้ที่ทำเป็นไม้รสฝาด เช่น ไม้โกทา ข่อย สะเดา อาจเนื่องด้วยมีฤทธิ์สมานแผล และยับยั้งแบคทีเรียในช่องปาก จะนำไม้เหล่านี้นมา ผ่าเป็นซี่ ทบปลายด้านหนึ่ง อีกด้านจะเลี่ยมให้แหลม ใช้สีฟันแทนแปรงสีฟัน บางพื้นที่เรียก “ไม้เจีย”

ซึ่งในตำนานอรัญคชาตุ ได้กล่าวไว้ในตอนที่พระพุทธเจ้าประทับในป่าเชตวัน โดยมีพระอานนท์เป็นผู้อุปฐาก ดังข้อความ

“...เมื่อสัพพัญญูเจ้า ยัง ท้าวรามาน อยู่ สำราณ 1/6/2 (ครู) ใน ป่าเชตตวันอาราม ยามไถ่รุ่ง เจ้าอานน ตนอุปฐากไม้สีฟันแลน้ำ ส่วย หน้าสัพพัญญูเจ้า เมี้ยน กิจจชำระแล้ว เล็งเห็นปรุณแห่งพระเจ้า 3 ตน อันเข้าสู่ันริพพานได้ไว้ ธาตุ ในดอยกัปปันนะคีรี มีที่ไถ่ เมืองสิโคตรบอง...”
(อรัญคชาตุ จ.ศ. 1167: ผูก 1 ลาน 6 หน้า 1, ลาน 6 หน้า 2)

จะเห็นว่าสิ่งของที่ยกมานี้เป็นเครื่องใช้โบราณที่อาจตกทอดมาสู่ยุคปัจจุบัน แต่ก็มีบางอย่างถูกเปลี่ยนนามเรียกขานไปจนไม่เหลือเค้าเดิม จนอาจเป็นที่ฉงนแก่ผู้ศึกษาว่านามเกี่ยวกับเครื่องใช้ที่ระบุมีรูปลักษณะใดกันแน่

6. เครื่องแต่งตัว

ในประเด็นเครื่องแต่งตัวก็มีความน่าสนใจไม่น้อย เพราะสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม “เอ้-ย่อง” หรือการแต่งตัว ประดับประดาของคนโบราณ จนมีคำกล่าวคล้องจองในวรรณกรรมเวสสันดร ว่า “ม้าวใส่แขนแหวนใส่ก้อยปัดน้อยสร้อยสังวาล” ดังข้อมูลที่ยกมา

6.1 กระจอน

กระจอน ตามสารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ ฉบับปรีชา พิณทอง (2532: 16-17) ได้แบ่งเครื่องประดับชนิดนี้เป็น 2 ประเภท คือ 1) กระจอนจุม เป็นตุ้มหูที่ทำเป็นดอกไม้จุม ๆ เหมือนดอกจิว และ 2) กระจอนยอย ตุ้มหูที่ทำเป็นสร้อยระย้า... เป็นเครื่องแต่งตัวที่ใช้ในการรอลุมเพื่อก่ออุบมุงอรัญคชาตุตั้งข้อความ

“...พระยาสุวณณภิงคละ กระโจมหัว 2 อัน แลอัน (แล) หน้า 3 หมิ่น
สังวานคำ 2 อัน แลอัน (แล) หน้า 3 แสน มี (กระ) โถน หมากคำหน่วย
1 หน้า 9 หมิ่น ใส่แหวนแล กระจอนหู เต็มชั้นคำหน่วยหนึ่ง...”

(อุรังคธาตุ จ.ศ. 1167: ผูก 2 ลาน 18 หน้า 2, ลาน 19 หน้า 1)

6.2 วันลักคัง

วันลักคัง น่าจะเป็นเครื่องประดับประเภทหนึ่ง (ลักคัง สันนิษฐานว่า
คือ กระจก รวมความแล้วอาจจะเป็นเครื่องประดับที่มีรูปร่างหรือประดับด้วยกระจกหรือ
กระดิ่ง) ซึ่งมีข้อสังเกตคือ ขนบในการแต่งตัวที่มักกล่าวเริ่มตั้งแต่ส่วนศีรษะ ส่วนลำตัว และ
ส่วนเท้า เช่น มงกุฎ กรองศอ อูรพันชะ... ตามลำดับลงมาซึ่ง (เครื่องเอ้/แต่งตัว) ที่ชื่อ วัน
ลักคัง อาจเป็นเครื่องประดับของลำตัวส่วนบนบริเวณลำคอ บ่า หน้าอก นามนี้ยังหาลักษณะ
แน่นอนไม่ได้ จึงได้นำข้อมูลดังกล่าวเพื่อเป็นประเด็นพิจารณา ดังนี้

“4/5/1...”

เอกจักขุนาค ให้ผ้า แล้วจึงบอกเดินกันมาชูแห่ง

กายโลหะนาค ให้เสื่อ

อินทจักกนาค ให้แหวน

เสฏฐุเขยขนาด ให้คันไชยสีด้าแก้ว

สหัสสะนาค ให้เช็ดคำพินยอด ฮูปท้าวพันคนเป็นลายอยู่ในเช็ด

สิทธิโภคะนาค ให้วันลักคังคำประดับแก้ว

คันธัพพนาค ให้สังวานคำ

สิริวษะนาค ให้เกบตีนคำ

เทวดาอินทสิริ ให้แว่น แก้วขอบคำแค

เทวดาอินทผยง ให้ดั่งคำ

เคื่องฝู่งนี้ ย่อมประดับแก้วชู้อัน”

(อุรังคธาตุ จ.ศ. 1167: ผูก 4 ลาน 5 หน้า 1)

“4/6/1 ...ยามนั้น บุรีไปชำระน้ำสู่คันทนาคนิมิตแล้ว ก็เช็ดด้วยผ้าอัน
นั้น คิงก็ลวดชาวงามแล้วแล ทาท้องใหญ่นักก็ แวบ กลมงาม ดั่งชาธนู
อินทานั้นแล แล้วทาน้ำมันแล้ว จึงนุ่งเสื่อผ้า ใส่สังวาน วันลักคังแล ถือ
แหวนแลถือต่าง ใส่เช็ด (เช็ด) หัว จึงเอาดอกไม้เกี้ยวข้อมือ เสาแวงแว่น
แล้วก็แย้มหัวหันแล จึง พายคันไชยสี ใส่ สีเกบตีนคำ...”

(อุรังคธาตุ จ.ศ. 1167: ผูก 4 ลาน 6 หน้า 1)

6.3 ม้าว

ม้าว ตามสารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ ฉบับปรีชา พิณทอง (2532: 610) คือ “พาหุรัต เครื่องประดับต้นแขน... เป็นเครื่องประดับชั้นสูง สำหรับพระราชามหากษัตริย์ใช้ ถ้าคนธรรมดาสามัญใช้ก็องแขน ก่องขา คือ เอาเงินทองหรือทองคำมาตีเป็นบ่วงกลม ๆ สวมที่ข้อแขนและข้อขา...” เครื่องประดับชนิดนี้ยังเป็นที่ยิยมในผู้คนบางประเภท เช่น ศิลปิน นักร้องแบบต่าง ๆ และเป็นเครื่องแต่งตัวที่เหล่านางกษัตริย์ใช้เป็นเครื่องบรรณาการแก่กันและกัน และเป็นเครื่องสักการะแก่พระธาตุเจดีย์อีกด้วยด้วยตั้งข้อความ

“5/10/2 (โล) ...ยามนั้น นางทั้ง 2 ก็มาคารวะนบไหว้ นางอินสว่าง เห็นนางทั้ง 2 ก็มีใจฮักชมชื่นยินดี ให้ทานขันคำเคื่องกับคนหน่วยกาง (กลาง?) ตั้งน้ำเต้าฝาหับคำคนหน่วย ขันกางตั้งน้ำเต้าฝาหับคำคนหน่วย (จารขำ) ม้าวคำ ปิ่นเกล้าคำ ต่างคำ ผ้าสไบ ทุกเยื้อง (อย่าง) ให้เสมิ (เสมอ) กัน พระยาจันทบุรี เอานางทั้ง 3 ไปภูเขาลวงแล้วให้วันบูชา...”

(อุรังคธาตุ จ.ศ. 1167: ผูก 5 ลาน 10 หน้า

จะเห็นว่าเครื่องประดับโบราณที่ถูกบันทึกไว้ในตำนานชื่อบางชื่อนั้นไม่เป็นที่รู้จัก และไม่สามารถบอกลักษณะได้ เครื่องแต่งตัวที่นำเสนอมานี้เป็นเพียงบางส่วน หากทางนักโบราณคดีได้นำไปศึกษาต่อยอด อาจเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการและวงการเครื่องประดับเป็นอย่างยิ่ง

สรุปและอภิปรายผล

จากการนำเสนอข้อมูลศัพท์ 6 กลุ่ม ได้แก่ 1) ที่มาของชื่อ ภูเก้าพร้าว 2) วัสดุอุปกรณ์ สิ่งก่อสร้าง เช่น สะพาน หินมุก อุบมุง เป็นต้น 3) เงินตราโบราณ เช่น เงินดั่งเงินแป (อี่แปะ?) เงินแห่นัน เป็นต้น 4) สัตว์ เช่น เจือก ปลาชุนาก ปลาเปียนไฟ เป็นต้น 5) เครื่องใช้ เช่น ไต้ ไม้สีฟัน โอ เป็นต้น 6) เครื่องแต่งตัว เช่น กระจอน วันลักคัง ม้าว เป็นต้น สะท้อนให้เห็นถึงมรดกทางวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงด้านต่าง ๆ เช่น ด้านงานช่างฝีมือ ซึ่งทำด้วยเงิน ทอง และนาก เป็นต้น และศิลปกรรมสาขาต่าง ๆ รวมทั้งด้านชีววิทยา เงินตราการซื้อขายและแลกเปลี่ยน ข้าวของเครื่องใช้สำคัญ เป็นต้น ที่ปัจจุบันนั้นได้สูญหายไปแล้ว การที่ผู้ศึกษาหยิบยกคำศัพท์เหล่านี้ขึ้นมา ก็เพื่อต้องการกระตุ้นเตือนตนว่า “ในวรรณกรรมมีวิถีชีวิตชุกช่อนอยู่” อย่างน้อยก็เป็นชีวิตผู้คน สัตว์ สิ่งของ ที่ถูกถักทอเป็นฝัน

วรรณกรรม อาจเป็นชีวิตในยุคสมัยของผู้เขียนตำนานเอง คือมีการร้อยเรียงเรื่องราวจาก
บริบทรอบกายตนแทรกเสริมไว้ในตำนาน จึงเป็นเรื่องที่ผู้ศึกษาวรรณกรรมทั้งหลายควรให้
ความสนใจ

ข้อเสนอแนะ

ในวรรณกรรมอุรังคธาตุยังมีศัพท์อื่น ๆ ที่ยังไม่ได้นำมาอธิบายไว้ในบทความนี้
ผู้ศึกษาจึงนำเสนอไว้เพื่อให้ผู้สนใจได้ศึกษาเพิ่มเติม เช่น ศัพท์เกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์
สิ่งก่อสร้าง เช่น กระต๊อบ ต้าย เต้าฮ่าง ไลหางปลา หินหมากคอม อยุดอยา เป็นต้น ศัพท์
เกี่ยวกับสัตว์ เช่น ปลาซ่า ลวา เป็นต้น ศัพท์เกี่ยวกับเครื่องใช้ เช่น ไม้หีบ เล้า-เยีย หย่วง
เหล็ก เป็นต้น ศัพท์เกี่ยวกับเครื่องแต่งตัว เช่น ผ้าสาดก เป็นต้น และศัพท์เกี่ยวกับอื่น ๆ
เช่น หุง ประค้อ พุด เป็นต้น ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการต่อไป

.....

เอกสารอ้างอิง

เอกสารต้นฉบับ

อุรังคธาตุ ฉบับวัดมหาชัย อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม รหัส L13060
จำนวน 5 ผูก (ผูก1-52 หน้า ผูก2-50 หน้า ผูก3-51 หน้า ผูก4-48 หน้า ผูก5-56 หน้า)
ขนาด 4.2 x 52 x 5 เซนติเมตร จารด้วยอักษรธรรม ภาษาพื้นถิ่น จำนวน 4 บรรทัด
ฉบับล่องชาด สำนวนร้อยแก้ว

ภาษาไทย/ภาษาต่างประเทศ

กะชวงสีกสาทิกาน, สปป. ลาว. (2505). **วจนานุภมพาสาลาว**. พิมพ์ที่ 2. เวียงจันทน์:

โรงพิมพ์กะชวงสีกสาทิกาน.

ณรงค์ศักดิ์ ราวะรินทร์. (2561). **อุรังคธาตุ จ.ศ. 1167**. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.

ปรีชา พิณทอง. (2532). **สารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ**. อุบลราชธานี:

โรงพิมพ์ศิริธรรม.

พจนีย์ เฟ็งเปลียน. (2553). **นิทานอุรังคธาตุ ฉบับหลวงพระบาง**. กรมส่งเสริม

วัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทหารผ่านศึก.

พิเศษ เจียจันทร์พงษ์. (2521). **อุรังคนิทาน ตำนานพระธาตุพนม**. กรุงเทพฯ: เรือนแก้ว

การพิมพ์. ศิลปากร, กรม. (2483). **อุรังคธาตุ (ตำนานพระธาตุพนม) พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ อ.ต. หลวงประชุมบรรณสาร (พิณ เดชะคุปต์).** กรุงเทพฯ: ไทยเชชม.

สงวน รอดบุญ. (2545). **พุทธศิลปะลาว. พิมพ์ครั้งที่ 2.** กรุงเทพฯ: สายธาร.

สมชาย นิลอาธิ. (15 พฤษภาคม 2561). **สัมภาษณ์.** นักวิชาการอาวุโสสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อริยานุวัตร, พระ. (2524). **อุรังคนิทาน (ฉบับลายมือ).** มหาสารคามฯ: ศูนย์วรรณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วัดมหาชัย.

Ian G. Baird และคณะ. (1999). **ป่าพื้นเมืองอยู่ปากใต้ของลาว.** สปป. ลาว: โครงการปะมงชุมชนและปกป้องรักษาป่าเขา กะซวงกะสิกาและป่าไม้.

Wikipedia. (ม.ป.พ.). **รูปภาพปลาฉลาม.** [ออนไลน์]. ได้จาก: https://th.wikipedia.org/wiki/:Sawfish_genova.jpg. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 7 เมษายน 2563].

.....

การแสดงความหมายของการใช้ถ้อยคำเขียนคำฟ้องและคำให้การ ในคดีทางการแพทย์

วรัญญา ประพันธ์¹, อิศเรศ ดลเพ็ญ²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²อาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

E-mail: ¹waranya-joy@hotmail.co.th, ²itsdol@kku.ac.th

Received: February 21, 2020

Revised: April 16, 2020

Accepted: April 20, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การแสดงความหมายของการใช้ถ้อยคำเขียนคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลยในคดีทางการแพทย์ตามแนวทางทฤษฎีการประเมินค่า (Appraisal Theory) ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือคดีทางการแพทย์ (ขวัญชัย โชติพันธุ์, 2558) ที่ได้รวบรวมตัวอย่างคดีที่ศาลปกครองมีคำวินิจฉัยเสร็จสิ้น ซึ่งผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลยในคดีเดียวกันเฉพาะคดีผู้บริโภคเท่านั้น ซึ่งล้วนเป็นคดีที่มีการฟ้องร้องจริงทั้งสิ้น ผู้เขียนหนังสือเรื่องนี้ได้ใช้ชื่อสมมติแทนชื่อจริงของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในแต่ละคดี เพื่อไม่ให้กระทบต่อชื่อเสียงของผู้ใด ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากคำฟ้อง 5 คดี รวมจำนวน 20 หน้า และคำให้การ 5 คดี รวมจำนวน 22 หน้า รวมข้อมูลทั้งคำฟ้องและคำให้การทั้งสิ้น 42 หน้า

ผลการศึกษาพบว่า การแสดงความหมายของการใช้ถ้อยคำเขียนคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลยในคดีทางการแพทย์ มีการแสดงความหมายหลัก 3 ประเด็น ได้แก่ การแสดงความหมายของทัศนคติ การแสดงความหมายของการบอกระดับ และการแสดงความหมายของการผูกมัด การศึกษาครั้งนี้พบว่า 1) การแสดงความหมายของทัศนคติ โจทก์และจำเลยจะใช้ถ้อยคำแสดงทัศนคติทั้งทางบวกและทางลบในการเขียนคำฟ้องและคำให้การในคดีทางการแพทย์ 2) การแสดงความหมายของการบอกระดับ มี 2 ส่วนประกอบคือ ส่วนที่ช่วยปรับระดับของความหมายให้เพิ่มขึ้น และส่วนที่ช่วยปรับระดับของความหมายให้ลดลง 3) การแสดงความหมายของการผูกมัด มีการใช้ถ้อยคำแสดงการอ้างอิงถึงแหล่งที่มาข้อมูลที่แสดงความหมายของการจำกัดความและการขยายความ

คำสำคัญ: การแสดงความหมายของถ้อยคำ คำฟ้อง คำให้การ

Meaning Expression of Writing Plaintiff and Plea on Medical Cases.

Waranya Prapan¹, Itsarate Dolphen²

¹Master of Arts Program in Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University

²Program in Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University

E-mail: ¹waranya-joy@hotmail.co.th, ²itsdol@kku.ac.th

Received: February 21, 2020

Revised: April 16, 2020

Accepted: April 20, 2020

Abstract

This study aimed to analyze the meaning expression of plaintiffs' complaint writings and defendants' pleas on medical cases, following the Appraisal Theory. The data used in this research were collected from Kwanchai Chotiphan's (2015) medical case book, and all the sample cases previously settled by the administrative court were selected for the study. The researcher chose to investigate only the plaintiffs' complaint writings and the defendants' pleas in the same cases, all of which are solely consumer cases administered in the court. Fictional names instead of real names were used for the people involved in each case to avoid possible consequences for their reputation. The researcher has collected complaints from five cases with 20 pages and five pleas with 22 pages; the entire data comprises 42 pages.

The study results show that the meaning of the plaintiffs' complaint writings and the defendants' pleas on medical cases can be divided into three main meanings: the meaning of attitudes, the meaning of levels, and the meaning of engagement. The results showed that the plaintiffs and the defendants use both positive and negative attitudes in writing complaints and pleas on medical cases for the meaning of attitudes. Regarding the meaning of levels, there are two components; i.e., parts that help increase the level of meaning in the context of the plaintiffs' complaint writings and the defendants' pleas and parts that help reduce the level of the meaning. Concerning the meaning of engagement, word uses to refer to the sources of information that indicate the meanings of word contraction and word expansion.

Keywords: Meaning Expression, Plaintiff, Plea

บทนำ

เมื่อบุคคลใดได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมหรือไม่ถูกต้อง บุคคลนั้นสามารถแจ้งข้อหาฟ้องผู้ที่กระทำการให้ตนเกิดความเสียหายได้ กระบวนการพิจารณาคดีใด ๆ ที่โจทก์ได้แจ้งข้อหาต่อเจ้าพนักงานด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร เรียกว่า “คำฟ้อง” (พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พุทธศักราช 2477, 2477: 6) เมื่อโจทก์ได้ยื่นฟ้องแล้ว ศาลจะพิจารณาคำฟ้อง หากโจทก์มีอำนาจฟ้อง ศาลจะตรวจสอบสาระสำคัญของคำฟ้อง เมื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดี ศาลจะอ่านและอธิบายคำฟ้องให้จำเลยฟังและสอบถามคำให้การจำเลย “คำให้การ” จึงเป็นกระบวนการพิจารณาคดีที่คู่ความฝ่ายหนึ่งยกข้อต่อสู้เป็นข้อแก้คำฟ้อง (พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พุทธศักราช 2477, 2477: 6) คำให้การต้องชัดเจนว่ารับสารภาพหรือปฏิเสธ (ประคอง เตกฉัตร, 2522: 47) ในกรณีที่คำให้การของจำเลยไม่ชัดเจนว่าเป็นการรับสารภาพหรือปฏิเสธ ศาลต้องสอบจำเลยให้ได้รับความชัดเจนว่า รับสารภาพหรือปฏิเสธในข้อหาใด (ประคอง เตกฉัตร, 2522: 46)

ภาษาที่ใช้ในการฟ้องและคำให้การต้องเป็นถ้อยความที่ชัดเจนตรงประเด็น และระบุรายละเอียดไว้อย่างถูกต้องครบถ้วน ดังที่ประคอง เตกฉัตร (2522: 46) อธิบายกระบวนการพิจารณาคดีไว้ว่า “ศาลชั้นต้นอ่านและอธิบายคำฟ้องให้จำเลยฟังแล้วว่า โจทก์ฟ้องกล่าวหาจำเลยในข้อหาใดบ้างและถามคำให้การจำเลย ซึ่งจำเลยก็ให้การรับสารภาพได้กระทำความผิดจริงตามฟ้อง และศาลอาจลงโทษจำเลย ในทุกข้อหาดังกล่าวได้ ศาลชั้นต้นไม่จำเป็นต้องถามจำเลยต่อไปอีกว่า จำเลยรับสารภาพในข้อหาใด” เมื่อพิจารณาข้อความดังกล่าวแล้ว อาจกล่าวได้ว่า การใช้ภาษาในสถานการณ์เช่นนี้ผู้ใช้ภาษาต้องมีความระมัดระวังในการใช้ถ้อยคำอย่างยิ่ง เพราะทุกถ้อยคำย่อมส่งผลกระทบต่อคดี

ผู้วิจัยสนใจศึกษาประเด็นการสื่อความหมายใน “คำฟ้อง” และ “คำให้การ” เพราะเห็นว่า เป็นการใช้ภาษาแบบเล็งเห็นผลของทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลย เนื่องด้วยฝ่ายโจทก์ที่เป็นผู้ได้รับความเสียหายย่อมต้องการเอาผิดกับผู้ที่กระทำความเสียหายแก่ตนอย่างถึงที่สุด ส่วนฝ่ายจำเลยย่อมต้องใช้ภาษาเพื่อต่อสู้ให้ตนพ้นจากข้อกล่าวหา ดังนั้น ถ้อยคำที่เลือกใช้จะต้องสามารถบอกรัตถุประสงค์ที่แน่ชัดเพื่อนำไปสู่การดำเนินคดีต่อไป และผ่านการพิจารณากลับกรองมาอย่างดีแล้วทั้งจากโจทก์ จำเลย และทนายความของทั้งสองฝ่าย

ผู้วิจัยได้ศึกษาการแสดงความหมายของการใช้ถ้อยคำเขียนคำฟ้องและคำให้การในคดีทางการแพทย์ตามทฤษฎีการประเมินค่า (Appraisal Theory) ของ มาร์ติน และไวท์ (Martin, White, 2005) ที่ครอบคลุมการประเมินการใช้ภาษาใน 3 ประเด็น ได้แก่ ทศนคติ (Attitudes) การบอกระดับ (Graduation) และการผูกมัด (Engagement)

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การแสดงความหมายของการใช้ถ้อยคำเขียนคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลยในคดีทางการแพทย์ตามแนวทางทฤษฎีการประเมินค่า (Appraisal Theory) ของมาร์ตินและไวท์ (Martin and White, 2005)

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการประเมินค่า (Appraisal Theory)

Martin and White (2005: 35) อธิบายว่า ทฤษฎีการประเมินค่า (Appraisal Theory) หมายถึง ทฤษฎีที่ประเมินค่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และความสัมพันธ์ในสังคมหรือบริบทต่าง ๆ ออกมาเป็นความรู้สึกนึกคิดผ่านการใช้ถ้อยคำ ทั้งการพูดหรือการเขียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร ซึ่งการสื่อสารออกมาในรูปแบบของถ้อยคำเป็นสิ่งสื่อสารเจตนาอารมณ์ และความหมายในเชิงความรู้สึกอารมณ์ของผู้พูด การตัดสินใจ และประเมินค่าผู้ฟัง รวมไปถึงการมีปฏิริยาตอบสนอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง White มีความเชื่อว่า เจื้อนไขทั้งหมดของทฤษฎีจะครอบคลุมการใช้ภาษาทั้งหมดในการประเมินค่าของภาษา ทฤษฎีการประเมินค่าประกอบด้วย 3 แนวคิด ได้แก่ ทศนคติ (Attitude) การบอกระดับ (Graduation) และการผูกมัด (Engagement) Martin and White (2005: 35)

1. ทศนคติ (Attitude)

ทศนคติ (Attitude) หมายถึง ความรู้สึก ที่ประกอบไปด้วยปฏิริยาทางด้านอารมณ์การตัดสินใจ การประเมินค่าพฤติกรรมของสิ่งต่าง ๆ ทศนคดียังรวมถึงการบอกระดับของความหมาย ซึ่งเป็นความรู้สึกที่หยั่งลึกลงไปจิตใจ Martin and White (2005: 42) ได้แบ่งทศนคติออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผลกระทบ (Affect) การตัดสินใจ (Judgement) และ การให้คุณค่า (Appreciation)

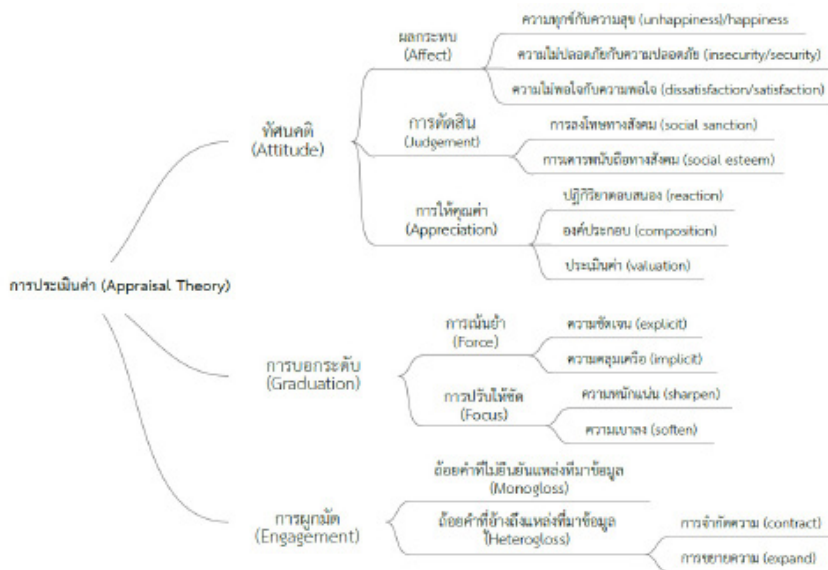
2. การบอกระดับ (Graduation)

การบอกระดับ (Graduation) เกี่ยวข้องกับระดับของความหมาย ที่ถ้อยคำแสดงออกซึ่งความชัดเจน สื่อความหมายถึงระดับเพิ่มขึ้นหรือลดลง หรือถ้อยคำมีความหมายชัดเจนขึ้นหรือมีความคลุมเครือ ซึ่งจะสามารถประเมินค่าถ้อยคำของผู้พูดได้ว่าถ้อยคำนั้นมีความชัดเจนที่สื่อความหมายได้มากหรือน้อยเพียงใด Martin and White (2005 : 37) แบ่งการบอกระดับ ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การเน้นย้ำ (Force) และการปรับให้ชัด (Focus)

3. การผูกมัด (Engagement)

Martin and White (2005: 40) อธิบายความหมายว่าการผูกมัด (Engagement)

หมายถึง การแสดงแหล่งที่มาถ้อยคำของผู้พูด รวมไปถึงลักษณะหรือจุดประสงค์ของถ้อยคำนั้น ๆ เช่น ถ้อยคำที่แจ้งเพื่อทราบ ถ้อยคำที่พูดเพื่อแสดงความคิดเห็น ถ้อยคำที่พูดเพื่อโน้มน้าวหรือจูงใจ เป็นต้น ถ้อยคำที่แสดงแหล่งที่มา แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ถ้อยคำที่ไม่ได้อ้างถึงแหล่งที่มาข้อมูล (Monogloss) และ ถ้อยคำที่อ้างถึงแหล่งที่มาข้อมูล (Heterogloss) ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดของทฤษฎีการประเมินค่า (Appraisal Theory) ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงสรุปกรอบแนวคิดของทฤษฎีการประเมินค่า (Appraisal Theory)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการประเมินค่า (Appraisal Theory)

ปีนอนงค์ จำปาเงิน (2557) ศึกษาเรื่อง การแสดงความหมายของการใช้ถ้อยคำในการให้คำแนะนำเรื่องความรัก ในรายการวิทยุ “คลับพรายเดย์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การแสดงความหมายของการใช้ถ้อยคำในการให้คำแนะนำเรื่องความรักในรายการวิทยุคลับพรายเดย์ ตามแนวทางทฤษฎีการประเมินค่า (Appraisal Theory) โดยเก็บข้อมูลจากการบันทึกเทปรายการวิทยุคลับพรายเดย์คลื่นกรีนเวฟ 106.5 MHz เป็นระยะเวลา 6 เดือน รวมทั้งสิ้น 13 เทป

ผลการศึกษาพบว่า การแสดงความหมายของการใช้ถ้อยคำในการให้คำแนะนำเรื่องความรักรายการวิทยุคลับพรายเดย์ มีการแสดงความหมายหลัก 3 ประเด็น ได้แก่

ทัศนคติ การบอกระดับ และการผูกมัด การแสดงความหมายของทัศนคติ ผู้พูดจะใช้ถ้อยคำ แสดงทั้งทางบวกและทางลบในการให้คำแนะนำเรื่องความรัก การแสดงความหมายของ การบอกระดับมี 2 ส่วนคือ ส่วนที่ปรับระดับของความหมายในการให้คำแนะนำให้เพิ่มขึ้น และให้ลดลง ส่วนการแสดงความหมายของการผูกมัด เช่น การผู้มัดผู้พูดเข้ากับคำแนะนำ เช่น “พีเชื่อว่า” เป็นต้น

ฐิติรัตน์ รักเหล่า (2559) ศึกษาเรื่องการประเมินค่าตนเองและผู้อื่น: การมีส่วนร่วมในการรักษาของผู้ย้ายถิ่นที่ติดเชื้อเอชไอวีและบุคลากรทางด้านสุขภาพ ตามแนวทาง ทฤษฎีการประเมินค่า (Appraisal Theory) เป็นการศึกษากระบวนการความหมายในระดับวิจนะ ระหว่างบุคคลจากลักษณะภาษา วัตถุประสงค์การวิจัยคือ เพื่อสำรวจการแสดงออกทาง ความรู้สึกของผู้เข้าร่วมวิจัย 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้สัมภาษณ์กับผู้ย้ายถิ่นที่ติดเชื้อเอชไอวี และ 2) ผู้สัมภาษณ์กับบุคลากรทางด้านสุขภาพในบทสนทนาที่เกี่ยวกับการรักษาและการติด เชื้อเอชไอวีในชุมชน เพื่อตอบคำถามว่า ลักษณะภาษาการประเมินของผู้ย้ายถิ่นที่ติดเชื้อ เอชไอวีและบุคลากรทางด้านสุขภาพถูกสื่อออกมาอย่างไร โดยเก็บข้อมูลจากแผนกโรคติด เชื้อและโรคระบาดของโรงพยาบาล 3 แห่งในจังหวัดเชียงใหม่ ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล คือ 2 เดือน ตั้งแต่เดือนกันยายนถึงเดือนพฤศจิกายน 2557

ผลการศึกษาพบว่า ในด้านของทัศนคติ ในเรื่องของผลกระทบ มีการแสดง ทัศนคติเรื่องความทุกข์และความสุข ซึ่งพบผลกระทบความทุกข์มากถึงร้อยละ 71.19 ตัวอย่างถ้อยคำ ส่วนผลกระทบความสุขมีเพียง ร้อยละ 28.81 ในด้านความปลอดภัยและ ความไม่ปลอดภัย พบถ้อยคำที่แสดงความไม่ปลอดภัยมากถึงร้อยละ 78.95 ส่วนผลกระทบ ด้านความไม่ปลอดภัยมีร้อยละ 21.05 ในเรื่องของการประเมิน ประเภทที่พบมากที่สุด คือ ความถูกต้องเหมาะสมมีถึงร้อยละ 37.14 ซึ่งพบด้านบวกมากเป็นสองเท่าของด้านลบ ลักษณะภาษาที่พบมากที่สุดในการแสดงทัศนคติคือ กลุ่มคำกริยาในด้านการผูกมัดพบว่า มีการยืนยันแหล่งข้อมูลแบบระบุที่มาไว้ชัดเจนแบบการจำกัดความ (Contract) มากกว่า แบบการขยายความ (Expand) ซึ่งมีร้อยละ 58.21 กับร้อยละ 41.79 ตามลำดับ ในด้าน การบอกระดับ พบว่า มีการใช้ถ้อยคำเน้นย้ำ (Force) มากกว่าการปรับให้ชัด (Focus)

ผลการวิจัยข้างต้นเกี่ยวกับทฤษฎีการประเมินค่า (Appraisal Theory) อาจสรุป ได้ว่า ทฤษฎีดังกล่าวถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์การสื่อความหมายของการใช้ถ้อยคำ เพื่อ ประเมินอารมณ์ความรู้สึก และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยสามารถ ศึกษาได้ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำทฤษฎีการประเมินค่ามาใช้ ในการศึกษาการแสดงความหมายของการใช้ถ้อยคำเขียนคำพ้องและคำให้การในคดี

ทางการแพทย์ ซึ่งเป็นการวิจัยภาษากฎหมายที่ถือว่าเป็นภาษาระดับทางการแพทย์ ผลการวิจัยที่ได้จะทำให้ทราบว่า โจทก์และจำเลยมีการแสดงความหมายของการใช้ถ้อยคำเป็นในลักษณะใดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแต่ละฝ่าย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลยจากหนังสือคดีทางการแพทย์ของขวัญชัย โชติพันธุ์ (2558) ซึ่งตัวอย่างคดีที่ผู้เขียนยกมาเป็นเรื่องจริงทั้งสิ้น โดยได้ใช้ชื่อสมมติแทนชื่อจริงของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในแต่ละคดีเพื่อไม่ให้กระทบต่อชื่อเสียงของผู้ใด

2. กลุ่มเป้าหมาย

ได้แก่ คำฟ้องและคำให้การจากหนังสือคดีทางการแพทย์ ของขวัญชัย โชติพันธุ์ (2558) ที่เป็นข้อมูลคำฟ้อง 5 คดี จำนวน 20 หน้า และคำให้การ 5 คดี จำนวน 22 หน้า รวมข้อมูลทั้งคำฟ้องและคำให้การทั้งสิ้น จำนวน 42 หน้า ดังนี้

2.1 คำฟ้องและคำให้การคดีศัลยกรรมผ่าตัดฝีในช่องคลอด

2.2 คำฟ้องและคำให้การคดีสูติ-นรีเวช เรื่องละเมิดเรียกค่าเสียหายจำนวนทุนทรัพย์ 8,769,600 บาท

2.3 คำฟ้องและคำให้การคดีวิสัญญีแพทย์ เรื่องละเมิดเรียกสินไหมทดแทนเรียกค่าเสียหายจำนวนทุนทรัพย์ 8,336,000 บาท

2.4 คำฟ้องและคำให้การคดีรังสีแพทย์ फिल्मเชสต์ หลังคดีเสียโอกาสในการรักษาเรียกค่าเสียหายจำนวนทุนทรัพย์ 9,837,883.83 บาท

2.5 คำฟ้องและคำให้การคดีผู้ช่วยพยาบาลใส่สายสวนปัสสาวะอักเสบ เรื่องละเมิดเรียกค่าเสียหายจำนวนทุนทรัพย์ 298,220 บาท

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิเคราะห์การแสดงความหมายของการใช้ถ้อยคำเขียนคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลยในคดีทางการแพทย์ตามแนวทางของทฤษฎีการประเมินค่า (Appraisal Theory) ของ Martin and White (2005) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาแบ่งการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย เป็น 3 หัวข้อหลัก ได้แก่

3.1 การแสดงความหมายของทัศนคติ

3.1.1 ผลกระทบ

3.1.2 การตัดสินใจ

3.1.3 การให้คุณค่า

3.2 การแสดงความหมายของการบอกระดับ

3.2.1 การเน้นย้ำ

3.2.2 การปรับให้ชัด

3.3 การแสดงความหมายของการผูกมัด

3.3.1 การไม่ยืนยันแหล่งข้อมูลหรือระบุที่มาของแหล่งข้อมูล

3.3.2 การอ้างแหล่งข้อมูลหรือระบุที่มาของข้อมูลไว้อย่างชัดเจน

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะใช้วิธีการบรรยายข้อมูลว่า พบการแสดง ความหมายของการใช้ถ้อยคำในคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลยอะไรบางอย่าง ที่แสดง ความหมายของทัศนคติ การบอกระดับ และการผูกมัดอย่างไร หลังจากวิเคราะห์เป็น ประเด็นต่าง ๆ แล้ว ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็นแบบเครือข่ายของระบบ (System network)

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาการแสดงความหมายของการใช้ถ้อยคำเขียนคำฟ้องของ โจทก์และคำให้การของจำเลยในคดีทางการแพทย์ โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ เพื่อ วิเคราะห์การแสดงความหมายของการใช้ถ้อยคำเขียนคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของ จำเลยในคดีทางการแพทย์ตามแนวทางทฤษฎีการประเมินค่า ดังมีผลการวิจัยต่อไปนี้

1. การแสดงความหมายของทัศนคติ

จากการศึกษาการแสดงความหมายของการใช้ถ้อยคำในการเขียนคำฟ้องของ โจทก์และคำให้การของจำเลยในคดีทางการแพทย์ในหัวข้อการแสดงความหมายของ ทัศนคตินี้ วิเคราะห์ตามทฤษฎีประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ ผลกระทบ (Affect) การตัดสินใจ (Judgement) และการให้คุณค่า (Appreciation) ดังนี้

1.1 ด้านผลกระทบ พบว่า มีถ้อยคำที่แสดงความหมายของความทุกข์ ที่เหตุ ของความทุกข์ทางใจที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากความทุกข์ที่เกิดจากการถูกกระทำทางกาย ดังนั้นจึงพบถ้อยคำที่แสดงความหมายที่มีรายละเอียดชี้ให้เห็นว่า นอกจากผลของ เหตุการณ์จะเกิดกับร่างกายแล้ว จิตใจก็ได้รับผลกระทบด้วยเช่นกัน ซึ่งการเลือกใช้ถ้อยคำ ที่แสดงความหมายในลักษณะดังกล่าวจะช่วยให้การเขียนคำฟ้องแสดงความหมายหนักแน่น

ยิ่งขึ้น ในด้านผลกระทบ พบว่า มีการใช้ถ้อยคำที่แสดงทัศนคติของความไม่ปลอดภัยในการเขียนคำฟ้องของโจทก์มากที่สุด ซึ่งแสดงความหมายถึงความรู้สึกไม่ปลอดภัยต่อภาวะของร่างกายตนเอง เนื่องด้วยข้อมูลที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลเกี่ยวกับคดีทางการแพทย์ จึงปรากฏถ้อยคำลักษณะนี้จำนวนมาก หากเป็นคดีที่เกี่ยวกับเรื่องอื่น ๆ อาจจะไม่พบถ้อยคำที่แสดงความหมายถึงความไม่ปลอดภัยในลักษณะที่แตกต่างกันไป ส่วนถ้อยคำที่แสดงทัศนคติในการเขียนคำให้การของจำเลย พบว่า มีน้อยกว่าการเขียนคำฟ้องของโจทก์ ซึ่งถ้อยคำที่พบบ่อยเป็นถ้อยคำที่แสดงความทุกข์ของโจทก์ทั้งสิ้น นอกจากนี้ ผลการวิจัยไม่พบการใช้ถ้อยคำที่แสดงความหมายของความสุข หรือทัศนคติด้านบวกเลย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า การแสดงทัศนคติด้านบวกจะไม่ส่งผลต่อการเขียนคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลย เพราะหากมีถ้อยคำที่แสดงความหมายของความสุขในคำฟ้องของโจทก์ อาจเป็นประเด็นให้ฝ่ายจำเลยได้นำมาแก้ข้อกล่าวหาให้ตนเองได้

ในด้านการแสดงความหมายของความไม่ปลอดภัย/ความปลอดภัย พบว่า มีถ้อยคำที่แสดงความหมายถึงความปลอดภัยของจำเลยที่เป็นอยู่ก่อนที่จะได้รับการรักษา หมายความว่า เมื่อเข้ารับการรักษาที่จำเลยแล้วร่างกายของโจทก์มีภาวะความไม่สมบูรณ์ หรือผลการรักษาทำให้อาการแย่ลง ลักษณะคำฟ้องของโจทก์เช่นนี้สามารถแสดงการเปรียบเทียบให้ศาลเห็นว่าก่อนและหลังเข้ารับการรักษาเป็นอย่างไร ส่วนถ้อยคำที่แสดงความหมายของความรู้สึกไม่ปลอดภัยในการเขียนคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลย มีการใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงความหมายในลักษณะต่าง ๆ ที่พบมากที่สุดคือ ถ้อยคำที่แสดงภาวะความผิดปกติของร่างกายในการเขียนฟ้องของโจทก์ และยังพบว่ามีเพิ่มเติมคำขยายเพื่อเน้นความหมายของถ้อยคำให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น หากเป็นถ้อยคำที่แสดงถึงภาวะความเจ็บปวดของร่างกาย โจทก์จะเติมคำขยายว่า “หนัก” “มาก” เพื่อเน้นแสดงความหมายให้เห็นว่า ในภาวะที่โจทก์รู้สึกไม่ปลอดภัยนี้มีความรุนแรงมากน้อยเพียงใด

อีกประเด็นหนึ่งผู้วิจัยพบคือ บางถ้อยคำที่พบในการเขียนคำฟ้องของโจทก์หรือคำให้การของจำเลย เช่น ถ้อยคำว่า “ลำพัง” หากปรากฏอยู่ในสถานการณ์อื่นจะแสดงความหมายเป็นกลาง แต่เมื่อปรากฏถ้อยคำในการเขียนคำฟ้องของโจทก์หรือคำให้การของจำเลย ถ้อยคำดังกล่าวจะแสดงความหมายของทัศนคติด้านลบ เนื่องด้วยการเขียนคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลยเน้นการเขียนที่ตรงประเด็น มีรายละเอียดครบถ้วน และต้องเป็นความจริงทั้งสิ้น การเลือกใช้ถ้อยคำที่แสดงความหมายของทัศนคติแสดงอารมณ์ไม่พอใจต่อเหตุการณ์ ซึ่งเป็นเพียงความรู้สึกส่วนตัวอาจไม่มีผลต่อคดี ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นต้องเขียนถ้อยคำที่แสดงความหมายเช่นนี้ในคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลย

ในด้านทัศนคติของผลกระทบเรื่องความไม่พอใจ/ความพอใจในการเขียนคำให้การของจำเลย ซึ่งมีมากกว่าคำฟ้องของโจทก์ แสดงให้เห็นว่าฝ่ายจำเลยที่ถูกฟ้อง มีความรู้สึกไม่พอใจที่ถูกกล่าวหา จึงมีถ้อยคำที่แสดงความไม่พอใจในคำให้การของจำเลย ซึ่งความรู้สึกไม่พอใจนี้สามารถแสดงความหมายถึงความบริสุทธิ์ของจำเลยได้ว่า จำเลยไม่พอใจที่ถูกกล่าวหาในสิ่งที่ไม่ได้กระทำ

1.2 ด้านการตัดสินใจ ผลการวิเคราะห์พบว่า ถ้อยคำที่แสดงความหมายของการตัดสินใจในการใช้ถ้อยคำเขียนคำฟ้องของโจทก์และคำให้การในคดีทางการแพทย์ แบ่งได้เป็นการลงโทษทางสังคมและการเคารพนับถือทางสังคม ในการเขียนคำฟ้องของโจทก์ไม่ปรากฏการแสดงความหมายของการลงโทษทางสังคมที่เป็นถ้อยคำที่แสดงทัศนคติด้านบวกต่อพฤติกรรมของมนุษย์ แต่มาปรากฏในการเขียนคำให้การของจำเลย ซึ่งสาเหตุที่มีถ้อยคำที่แสดงทัศนคติด้านบวกต่อพฤติกรรมของมนุษย์ในการเขียนคำให้การของจำเลย เนื่องจากการที่จะยืนยันความบริสุทธิ์ของตนได้นั้น ย่อมต้องมีการใช้ถ้อยคำที่แสดงถึงความถูกต้องที่เป็นทัศนคติด้านบวก

1.3 ด้านการให้คุณค่า ซึ่งจะเกี่ยวกับการประเมินค่ากระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับคุณค่าทางสุนทรียภาพ ซึ่งพบทั้งทัศนคติด้านบวก และทัศนคติด้านลบ ในการเขียนคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลยมีถ้อยคำที่แสดงความหมายถึงการให้คุณค่าทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ ด้านปฏิบัติการตอบสนอง เช่น “ด้วยดี” “ปัญหา” “ไม่สวยงาม” เป็นต้น ด้านองค์ประกอบ เช่น “ง่าย” “ซับซ้อน” “ไม่น่าจะยาก” และด้านการประเมินค่า เช่น “ความก้าวหน้า” “มีคุณภาพ” เป็นต้น

ผู้วิจัยได้สรุปการใช้ถ้อยคำในการเขียนคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลย ในคดีทางการแพทย์เป็นระบบของการแสดงความหมายของทัศนคติ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 แสดงระบบการแสดงความหมายของทัศนคติในการใช้ถ้อยคำในการเขียนคำฟ้องและคำให้การในคดีทางการแพทย์

2. การแสดงความหมายของการบอกระดับ

จากการศึกษาการแสดงความหมายของการใช้ถ้อยคำในการเขียนคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลยในคดีทางการแพทย์ ตามทฤษฎี มี 2 ส่วน ได้แก่ การเน้นย้ำและการปรับให้ชัด ผู้วิจัยพบว่า มีการแสดงความหมายของการบอกระดับของถ้อยคำที่แสดงความหมายถึงการเน้นย้ำ และการปรับให้ชัด กระทำได้โดยการเติมคำขยายต่อท้ายถ้อยคำที่ต้องการปรับระดับความหมาย ซึ่งจะทำให้ถ้อยคำมีความชัดเจนขึ้น หรือมีความคลุมเครือไม่ระบุถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างชัดเจน เช่น ถ้อยคำที่ว่า ที่สุด เท่านั้น เป็นต้น ในการเขียนคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลยในคดีทางการแพทย์ พบว่า มีถ้อยคำ

บอกระดับทั้งสองลักษณะที่ทำหน้าที่แตกต่างกันไปตามสถานการณ์ เพื่อให้ข้อความของแต่ละฝ่ายมีความสมบูรณ์ สามารถแสดงความหมายได้ตรงตามที่ต้องการ เช่น ถ้อยคำว่า “และการคลอตทางช่องคลอดนับเป็นวิธีที่ปลอดภัยที่สุดสำหรับแม่และทารก” ถ้อยคำว่า “ที่สุด” เป็นการปรับระดับความหมายให้มีความหนักแน่น ทำให้ถ้อยคำแสดงความหมายที่ชัดเจน

ผู้วิจัยสามารถสรุปการใช้ถ้อยคำในการเขียนคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลยเป็นระบบของการแสดงความหมายของการบอกระดับ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 3 แสดงระบบการแสดงความหมายของการบอกระดับในการใช้ถ้อยคำในการเขียนคำฟ้องและคำให้การในคดีทางการแพทย์

3. การแสดงความหมายของการผูกมัด

จากการศึกษาการแสดงความหมายของการใช้ถ้อยคำในการเขียนคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลยในคดีทางการแพทย์ การผูกมัดเป็นการแสดงแหล่งที่มา ถ้อยคำของผู้พูด รวมไปถึงลักษณะหรือจุดประสงค์ของถ้อยคำนั้น ๆ เช่น ถ้อยคำที่แจ้งเพื่อทราบ ถ้อยคำที่พูดเพื่อแสดงความคิดเห็น ถ้อยคำที่พูดเพื่อโน้มน้าวหรือจูงใจ เป็นต้น

ผลการวิจัยพบว่า การเขียนคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลยในคดีทางการแพทย์มีการแสดงความหมายของการผูกมัดทั้งสิ้น 1 ประเภท คือถ้อยคำที่อ้างถึงแหล่งที่มาข้อมูล ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ การจำกัดความ และการขยายความ

3.1 การจำกัดความ ผลการวิจัยพบว่า มีการใช้ถ้อยคำที่แสดงความหมายของการจำกัดความ ได้แก่ การปฏิเสธ และการประกาศ โดยการแสดงความหมายของการปฏิเสธประเภทการบอกปิดในการเขียนคำให้การของจำเลยจะพบมากกว่าการเขียนคำฟ้องของโจทก์ เนื่องด้วยการเขียนคำให้การของจำเลยต้องสามารถปฏิเสธข้อกล่าวหาของโจทก์ให้ได้อย่างสิ้นเชิง จึงเป็นเหตุผลที่ว่า พบการแสดงความหมายของการปฏิเสธประเภทบอกปิดในคำให้การของจำเลยมากกว่าการเขียนคำฟ้องของโจทก์ นอกจากนี้ ผลการศึกษา

ยังพบการแสดงความหมายของการไม่เห็นด้วย โดยการใช้อ้อยคำที่กล่าวในทางตรงกันข้าม คัดค้าน ไม่เห็นสมควร เพื่อแสดงความขัดแย้ง อันนำมาสู่การไม่เห็นด้วย

3.2 การขยายความ เป็นการแสดงอ้อยคำที่แสดงความเห็น หรืออธิบายขยาย สิ่งที่เป็นความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ แสดงความคิดเห็นตามความเป็นจริง มีความแน่ชัดและ เป็นไปได้ อ้อยคำที่ขยายความนี้สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ การรับรอง และการ อ้างอิงบุคคลอื่น ผลการวิจัยพบว่า ในการแสดงความหมายของผลการรับรองในการเขียน คำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลยในคดีทางการแพทย์มีเพียง 2 อ้อยคำเท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากทุกอ้อยคำที่ใช้ในการเขียนคำฟ้องและคำให้การต้องมีหลักฐานยืนยัน อย่างแน่ชัด ซึ่งไม่ใช่ลักษณะของความน่าจะเป็น ดังนั้นการกล่าวโดยการคาดคะเนย่อมไม่มี ความน่าเชื่อถือ และอาจเป็นการกล่าวหาผู้อื่นโดยไม่มีหลักฐานในส่วนของการอ้างอิงบุคคล อื่น อ้อยคำที่แสดงความหมายของการอ้างอิงบุคคลที่พบคือ อ้อยคำว่า “โจทก์กล่าวหาว่า” ซึ่งเป็นการอ้างถึงคำกล่าวของโจทก์ โดยยกเอาคำกล่าวของโจทก์ขึ้นมาก่อนแล้วจำเลยจึง อธิบายสิ่งที่ต้องการแก้ต่าง ลักษณะเช่นนี้จะปรากฏในคำให้การของจำเลยอยู่หลายคดี และ ในคดีทางการแพทย์จะพบลักษณะของอ้างอิงบุคคลอื่นน้อยมาก เนื่องจากการอ้างถึงส่วนมาก จะอ้างถึงหลักทางการแพทย์ซึ่งเป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ไม่ค่อยพบการอ้างถึงอ้อยคำที่เป็น คำกล่าวของบุคคลอื่น เนื่องด้วยเป้าหมายของการแสดงความหมายของการใช้อ้อยคำใน การเขียนคำฟ้องและคำให้การในคดีทางการแพทย์ คือ การเรียกร้องความรับผิดชอบจาก จำเลย และฝ่ายจำเลยเองต้องหาหลักฐานและเหตุผลมาแก้ต่างให้ตน ดังนั้นอ้อยคำที่สื่อ ออกมาต้องมีความน่าเชื่อถือ มีหลักฐาน และเป็นความจริงที่พิสูจน์ได้ทั้งสิ้น ถ้ามีการยกคำ กล่าวของบุคคลอื่นมา แต่ไม่มีการอ้างอิงว่าเป็นคำกล่าวของใคร อาจทำให้ข้อความนั้นไม่ เกิดประโยชน์และไม่มีมีความน่าเชื่อถือ

ผู้วิจัยสามารถสรุปการใช้อ้อยคำในการเขียนคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของ จำเลยเป็นระบบของการแสดงความหมายของการผูกมัด ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4 แสดงระบบการแสดงความหมายของการผูกมัดในการใช้อ้อยคำ ในการเขียนคำฟ้องและคำให้การในคดีทางการแพทย์

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์การแสดงความหมายของการใช้ถ้อยคำเขียนคำฟ้องของโจทก์ และคำให้การของจำเลยในคดีทางการแพทย์พบว่า โจทก์และจำเลยมีการใช้ถ้อยคำที่สามารถแสดงความหมายตามวัตถุประสงค์ในการเขียนคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลยโดยตรงไปตรงมา ดังนั้นถ้อยคำที่แสดงทัศนคติของโจทก์และจำเลยจึงมีทั้งทัศนคติด้านบวก และทัศนคติด้านลบ

ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า การใช้ถ้อยคำแสดงความหมายเชิงทัศนคติที่แสดงอารมณ์และความรู้สึก โจทก์และจำเลยจะมีการเติมถ้อยคำขยายท้ายถ้อยคำหลัก เช่น ถ้อยคำว่า “รู้สึกเจ็บมาก” ถ้อยคำหลักที่แสดงความหมายถึงความรู้สึกคือถ้อยคำว่า “เจ็บ” ดังนั้นเมื่อมีการเติม “มาก” ต่อท้ายถ้อยคำหลัก กลวิธีดังกล่าวจึงเป็นการแสดงความหมายถึงการเน้นย้ำเพื่อเพิ่มระดับของความหมายของถ้อยคำหลักให้มีความหนักแน่น เพื่อนำไปสู่การพิจารณาของศาลต่อไป

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า จำเลยมีกลวิธีในการเน้นย้ำความหมายในลักษณะการกล่าวถ้อยคำซ้ำ ๆ ในประโยคที่อยู่ต่อกัน เช่น ถ้อยคำว่า “โจทก์ยังเสียโอกาสในการเลือกประกอบอาชีพ เสียโอกาสในการแข่งขันสมัครเข้าเรียน” จะพบว่าโจทก์มีการเน้นย้ำความหมายในระดับประโยคโดยเติมถ้อยคำว่า “เสีย...” กระบวนการเน้นย้ำความหมายนี้จะช่วยชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของการกระทำของจำเลยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น แสดงให้เห็นว่าการแสดงความหมายของการเขียนคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลย นอกจากจะเน้นความหมายในระดับถ้อยคำแล้ว ยังมีการเน้นย้ำความหมายในระดับประโยคด้วยกระบวนการกล่าวซ้ำอีกด้วย

การแสดงความหมายของการให้คุณค่าในการเขียนคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลย ถ้อยคำที่แสดงความหมายถึงการให้คุณค่าในการเขียนคำให้การของจำเลยมีมากกว่าการเขียนคำฟ้องของโจทก์ ที่เป็นเช่นนี้เพราะ จำเลยมีการให้คุณค่าต่อคำฟ้องของโจทก์ที่เป็นทัศนคติด้านลบ และมีการให้คุณค่าต่อฝ่ายของจำเลยเองซึ่งเป็นทัศนคติด้านบวก ถ้อยคำที่แสดงความหมายของการให้คุณค่าด้านบวกของฝ่ายจำเลยนำไปสู่การประเมินค่าที่เป็นการประเมินว่าฝ่ายของตนเองนั้นเป็นฝ่ายถูก

ผลการวิจัยเรื่องการแสดงความหมายของการเขียนคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลยช่วยแสดงให้เห็นถึงกลุ่มถ้อยคำที่แสดงความหมายของของทัศนคติ การแสดงความหมายของการบอกระดับ และการแสดงความหมายของการผูกมัด ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ใช้ในคดีผู้บริโภคที่อยู่ในกลุ่มของคดีแพ่ง ดังนั้นหากมีการวิจัยที่ศึกษาในคดีกลุ่มอื่น ๆ

ที่แตกต่างกัน เช่น คติอาญา ก็จะมีถ้อยคำที่แสดงความหมายในลักษณะที่ต่างกัน ออกไป และเนื่องด้วยคติที่นำมาศึกษาเป็นคติในกลุ่มเดียวกัน ถ้อยคำที่พบจึงปรากฏซ้ำ ๆ กันในหลายคติ

ผลของการวิจัยนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการประเมินค่าตามที่ Martin and White (2005: 35) ได้อธิบายไว้ว่า การสื่อสารออกมาในรูปแบบของถ้อยคำไม่เพียงแต่จะสื่อสารเจตนาธรรมณ์ แต่ถ้อยคำเหล่านั้นยังแสดงความหมายเชิงทัศนคติ ซึ่งสามารถตัดสินความรู้สึกและอารมณ์ของผู้พูดได้ ซึ่งในการใช้ถ้อยคำในการเขียนคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลยในคดีทางการแพทย์จึงมักปรากฏถ้อยคำที่ตอบสนองด้านอารมณ์และความรู้สึก ซึ่งเป็นผลมาจากการถูกกระทำของฝ่ายตรงข้าม และจะเห็นได้ว่า การเขียนคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลยที่ต้องมีการใช้ภาษาที่ชัดเจนตรงประเด็น และสามารถชี้ชัดถึงวัตถุประสงค์ของการเขียนคำฟ้องและคำให้การตามที่พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งพุทธศักราช 2477 (2477: 6) ระบุไว้ว่า “คำฟ้องต้องแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหาของโจทก์และคำขอบังคับทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหา” หากยังพบถ้อยคำที่แสดงความหมายของทัศนคติ เนื่องด้วยมูลเหตุของการเขียนคำฟ้องเกิดจากรู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรม จึงต้องฟ้องต่อศาลแล้วจึงเกิดการเขียนคำให้การเพื่อแก้ข้อกล่าวหาคำฟ้อง ดังนั้นการใช้ถ้อยคำจึงไม่ได้อยู่ที่เหตุผลและความถูกต้องหรือความผิดเพียงอย่างเดียวแต่ยังมีการแสดงความหมายของการใช้ถ้อยคำเชิงทัศนคติที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกร่วมด้วย

การศึกษาการใช้ถ้อยคำตามทฤษฎีการประเมินค่าในวัจนกรรมหรือปริจเฉทอื่น ผลการศึกษาที่ได้อาจแตกต่างกันไป ดังเช่นงานของ ปีนอนงค์ จำปาเงิน (2557) ที่ศึกษาเรื่อง “การแสดงความหมายของการใช้ถ้อยคำในการให้คำแนะนำเรื่องความรัก ในรายการวิทยุคลับฟรายเดย์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การแสดงความหมายของการใช้ถ้อยคำในการให้คำแนะนำเรื่องความรักในรายการวิทยุคลับฟรายเดย์ ตามแนวทางทฤษฎีการประเมินค่า (Appraisal Theory) พบว่า การแสดงความหมายของการใช้ถ้อยคำในการให้คำแนะนำเรื่องความรักมีถ้อยคำที่แสดงทัศนคติทางบวกมากกว่าถ้อยคำที่แสดงทัศนคติทางลบ และมีการสื่อความหมายของถ้อยคำที่ผู้พูดต้องการแสดงออกอย่างชัดเจนว่ามีความคิดเห็นต่อเรื่องนั้น ๆ อย่างไร แล้วมีการผูกมัดตัวผู้พูดกับการแนะนำด้วย เช่น การใช้คำว่า “ที่เชื่อว่า” ซึ่งผู้ส่งสารมีวัตถุประสงค์เพื่อสื่อความให้ผู้ฟังคล้อยตาม ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ทฤษฎีเดียวกันที่นำมาใช้ในการประเมินทัศนคติของผู้พูดหรือผู้เขียนในปริจเฉทที่ต่างกันอย่างอมแสดงให้เห็นกลุ่มของถ้อยคำและทัศนคติของผู้พูดหรือผู้เขียนในมุมที่ต่างกันไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาคำใช้ถ้อยคำเขียนคำฟองของโจทก์และคำให้การของจำเลยในคดีทางการแพทย์ ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีประเด็นที่น่าสนใจและสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้อีก ดังนี้

1. ศึกษาการแสดงความหมายของการใช้ถ้อยคำในการเขียนคำฟองของโจทก์และคำให้การของจำเลยในคดีอื่น ๆ ว่ามีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างจากคำฟองของโจทก์และคำให้การของจำเลยในคดีทางการแพทย์อย่างไร

2. ศึกษาการแสดงความหมายในการใช้ถ้อยคำตามแนวทางทฤษฎีการประเมินค่า (Appraisal Theory) ในวจนกรรมต่าง ๆ เช่น การวิจารณ์ การตำหนิ และการนำเสนอข่าว เป็นต้น

.....

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญชัย โชติพันธุ์. (2558). **คดีทางการแพทย์ เล่ม 2**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ฐิติรัตน์ รักเหล่า. (2559). การประเมินค่าตนเองและผู้อื่น: การมีส่วนร่วมในการรักษาของผู้ย้ายถิ่นที่ติดเชื้อเอชไอวีและบุคลากรทางด้านสุขภาพ. **ว.บริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร**, 11(พิเศษ), 44-61.
- ประคอง เตกฉัตร. (2552). **คำฟองและคำให้การคดีอาญา**. ว.วิชาการนิติศาสตร์.
- ปิ่นอนงค์ จำปาเงิน. (2557). การแสดงความหมายของการใช้ถ้อยคำในการให้คำแนะนำเรื่องความรักในรายการวิทยุ “คลับฟรายเดย์” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พุทธศักราช 2477. (2478, 10 มิถุนายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 52. หน้า 498.
- Martin, J.R. and White, P.R.R. (2005). **The Language of Evaluation: Appraisal in English**. New York: Palgrave Macmillan.

.....

อำนาจของผู้หญิง : การท้าทายความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับ แนวคิดปิตาธิปไตยในนวนิยายสมัยใหม่

ไกล่รุ่ง ภูอ่อนโสม¹, รัชชนีย์ ศรีสีมาน²

^{1,2}ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

E-mail: ¹Klairung.Phu@gmail.com, ²Runchanee@hotmail.com

Received: March 07, 2020

Revised: June 15, 2020

Accepted: June 18, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตอบโต้และต่อรองอำนาจปิตาธิปไตยในนวนิยายเรื่อง *The Single Mom คุณแม่เลี้ยงเดี่ยวหัวใจพริ้วพริ้ว* ของต้นรัก ผลการศึกษาพบว่าผู้หญิงในสังคมสมัยใหม่มีอำนาจท้าทายผู้ชาย 2 ลักษณะคือ 1. การใช้อำนาจตอบโต้ด้วยคำพูดและการกระทำ การใช้คำพูดในลักษณะการใช้คำหยาบ การประชดประชัน และการข่มขู่ การตอบโต้ด้วยการกระทำในลักษณะการขัดขืนการล่วงละเมิดทางเพศ การใช้ความรุนแรง และการใช้กฎหมาย 2. การใช้อำนาจต่อรอง ด้วยการพึ่งพาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การอาศัยคนกลาง และการใช้อำนาจทางเศรษฐกิจ จากการศึกษาแสดงให้เห็นการละเมิดกรอบสังคมของตัวละครหญิงทั้งการไม่สามารถดำรงสภาพครอบครัวสมบูรณ์ไว้ได้ และการตอบโต้ผู้ชายเพื่อก้าวข้ามแนวคิดปิตาธิปไตย ทำให้เห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ผู้หญิงใช้ท้าทายแนวคิดชายเป็นใหญ่ อำนาจแปรเปลี่ยนมาอยู่ในมือของผู้หญิงโดยไม่ทำให้สังคมประณามแต่กลับได้รับการยกย่องเชิดชูที่ก้าวข้ามกรอบจารีตของสังคมได้ อีกทั้งยังรู้จักใช้ประโยชน์จากความด้อยกว่าด้านสรีระโดยใช้ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์สร้างพื้นที่ให้ตนเองมีอำนาจและการใช้คนกลางที่มีสถานภาพเท่าเทียมกันเป็นตัวแทนในการต่อรองกับอำนาจปิตาธิปไตย ในตอนท้ายผู้หญิงดำรงอำนาจของตนเองไว้ได้โดยปฏิเสธแนวคิดปิตาธิปไตยได้อย่างสง่างาม

คำสำคัญ: อำนาจ ผู้หญิง ปิตาธิปไตย

The Power of Women : The Challenging power relations with Patriarchy in the Modern Novel

Klairung Phuonsom¹, Runchanee Srisaman²

^{1,2}Department of Thai and Oriental Languages, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

E-mail: ¹Klairung.Phu@gmail.com, ²Runchanee@hotmail.com

Received: March 07, 2020

Revised: June 15, 2020

Accepted: June 18, 2020

Abstract

The study aimed to analyze patriarchy's responses and negotiations in the essence of "The Single Mom" a novel written by Tonrak, a pen name. The results showed that women in modern society had the power to respond and negotiate patriarchy differently. Women reacted to the patriarchy by using verbal and physical reactions: the former involved impolite words, sarcasm, intimidation and the latter included not tolerating sexual harassment, violence, and law enforcement. The other way involved the power of negotiations through the holy secrets, intermediaries, and economic power. The analysis indicated female characters' delinquencies, reflecting through the failure to maintain family status and their reactions against male characters to negotiate the patriarchy. As such, the women started to gain more power regardless of being blamed. Instead, they had been positively valued by the societal community. The analysis also showed that women made use of their physical inferior by practising religious beliefs to create their power and assigned the middleman of the equivalent socioeconomic status as a representative to negotiate the patriarchy. In the end, women could remain their power being objected to the patriarchy.

Keyword: Power, Women, Patriarchy

บทนำ

ปิตาธิปไตย (patriarchy) หรือแนวคิดชายเป็นใหญ่กำหนดบรรทัดฐานว่าผู้ชายคือศูนย์กลางของสังคมมนุษย์ และแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างชายหญิงเป็นสองขั้วโดยระบุว่าผู้ชายเป็นเพศที่เข้มแข็ง มีเหตุผล เป็นผู้นำ ส่วนผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอใช้อารมณ์ การเลี้ยงลูกเป็นหน้าที่เฉพาะของผู้หญิง จึงต้องตกเป็นรองและถูกจำกัดบทบาทเอาไว้ตามที่ผู้ชายต้องการ (พลากร เจียมธีระนาถ, 2554: 1-6) แนวคิดดังกล่าวไหลเวียนในสังคมไม่จบสิ้นส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมและการเลือกปฏิบัติทางระหว่างเพศ

สาวคนซ์ วงศ์ศุภชัยนิมิต (2559: 1) กล่าวถึงประเด็นผู้หญิงก้าวหน้าตามที่นพพร ประชากุล กล่าวไว้ว่า การเติบโตทางเศรษฐกิจ ผลักดันผู้หญิงจำนวนมากออกจากพื้นที่ครัวเรือนสู่พื้นที่การทำงานนอกบ้าน และส่งเสริมให้ผู้หญิงส่วนหนึ่งเข้าสู่ตำแหน่งหน้าที่และสถานภาพที่เคยกำหนดไว้ให้ผู้ชาย เกิดอุดมคติ “ผู้หญิงเก่ง” เข้ามาแทนที่อุดมคติ “แม่ศรีเรือน” เป็นปรากฏการณ์กระแส “ผู้หญิงก้าวหน้า” ปรากฏในสื่อสาธารณะอย่างกว้างขวางเพื่อเน้นย้ำต่อสังคมว่าผู้หญิงมีความสามารถทัดเทียมผู้ชาย ทำให้ผู้หญิงมีสถานภาพ บทบาทและเสรีภาพมากขึ้น ความคาดหวังของสังคมไทยที่มีต่อผู้หญิงก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย

วรรณกรรมสมัยใหม่สร้างพื้นที่ให้ผู้หญิงมีอำนาจตอบโต้และต่อรองกับผู้ชายจนก้าวข้ามกำแพงทางสังคมได้สำเร็จ นวนิยายเรื่อง The Single Mom คุณแม่เลี้ยงเดี่ยวหัวใจฟรุ้งฟริ้ง กล่าวถึงมุลิลา คุณแม่เลี้ยงเดี่ยวในสังคมสมัยใหม่ที่ตัดสินใจยุติความสัมพันธ์สามีภรรยาที่บงกชพิศุทธิ์ในขณะที่มีน้องปลื้มลูกชายวัย 5 ขวบ เนื่องจากความบกพร่องของสามี ทั้งบทบาทพ่อ บทบาทสามี บทบาทผู้นำครอบครัว มุลิลาต่อสู้ทั้งกับอดีตสามีที่ไม่ยอมออกไปจากชีวิต อดทนกับอคติ คำดูถูกเหยียดหยามจากคนบางกลุ่มในสังคม แต่สุดท้ายมุลิลาที่ก้าวข้ามทุกอย่างมาได้อย่างมีศักดิ์ศรี ปฏิเสธการดูแลจากผู้ชาย พึ่งพาตนเองและเลี้ยงลูกได้อย่างมีความสุข

นวนิยายได้รับการตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2560 ในบริบทสังคมสมัยใหม่ โดยนักเขียนหญิงที่เคยให้สัมภาษณ์ว่ามีเจตจำนงที่จะดำรงสถานะแม่เลี้ยงเดี่ยวเพราะปัญหาการไม่ลงรอยกับสามี แต่เพราะนึกถึงลูกจึงประคับประคองเพื่อดำรงสภาพครอบครัวสมบูรณ์ไว้ ผู้เขียนจึงสร้างตัวละคร ‘มุลิลา’ ด้วยความเข้าใจ และใช้พื้นที่วรรณกรรมเป็นตัวแทนถ่ายทอดให้ตัวละครกล้าตัดสินใจขอหย่าสามีในขณะที่มีลูกด้วยเหตุผลและอำนาจที่สามารถเอาชนะผู้ชายได้

ผู้ศึกษาเห็นว่าการตอบโต้และต่อรองอำนาจปิตาธิปไตยของตัวละครหญิงที่เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวเป็นการตอกย้ำกระแสผู้หญิงสมัยใหม่ และเป็นที่น่าสนใจว่าตัวละครละเมิดกรอบของสังคมทั้งการไม่สามารถดำรงสภาพครอบครัวสมบูรณ์ไว้ได้ และการตอบโต้ผู้ชาย

ซึ่งไม่ทำให้ตัวละครถูกตีตราแต่กลับได้รับการยกย่องเชิดชู ในตอนท้ายนวนิยายไม่ได้สวมทับตามสูตรสำเร็จของนวนิยายไทยที่บทสรุปตัวละครกลับเข้ากรอบสังคมเพื่อให้เป็นไปตามโครงสร้างสังคมปิตาธิปไตย หรือหากละเมิดตัวละครต่างได้รับบทลงโทษเป็นต้นว่า เสียสติ พิการ์ หรือเสียชีวิต แต่การศึกษาครั้งนี้ตัวละครหญิงเอาชนะชุดความคิดเรื่องเพศที่ไหลเวียนในสังคมได้สำเร็จ ผู้หญิงไม่ยอมเป็นผู้ถูกระทำเพียงฝ่ายเดียว แต่ผลึกตัวเองให้อยู่เหนือความสัมพันธ์ แสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ผู้หญิงกำลังท้าทายแนวคิดปิตาธิปไตยและท้าทายขนบจารีตดั้งเดิมของสังคมอย่างเด็ดเดี่ยวและประนีประนอมไปด้วยในเวลาเดียวกัน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษากลวิธีการตอบโต้และต่อรองอำนาจปิตาธิปไตยในนวนิยายเรื่อง The Single Mom คุณแม่เลี้ยงเดี่ยวหัวใจฟูรั้งฟูรั้ง ของต้นรัก

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาแนวคิดปิตาธิปไตยในวรรณกรรมมีทั้งการนำเสนอให้เห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย ผู้หญิงถูกกดขี่ ไร้อำนาจ ไม่สามารถแสดงความสามารถด้านอื่นของตนเองได้เต็มที่นอกจากบทบาทแม่และเมียในพื้นที่ส่วนตัว แต่ในขณะเดียวกันวรรณกรรมก็นำเสนอให้เห็นว่าผู้หญิงส่วนหนึ่งพยายามขัดขึ้น ต่อสู้แนวคิดนี้ แต่เป็นเพียงการกระทำเพื่อปลดปล่อยอารมณ์ที่อัดอั้นเพียงชั่วคราวเท่านั้น

สุพัสริณทร์ นาคคงคำ (2556) ศึกษาเรื่อง “ภาพแทนสตรีไทยในนวนิยายอิโรติกของนักเขียนชายไทย” ทำให้เห็นว่านักเขียนชายสร้างภาพแทนสตรีไทยให้เป็นไปตามความต้องการของตนเองภายใต้สังคมชายเป็นใหญ่ที่กดทับสตรีไทยให้ด้อยกว่าผู้ชายทุกด้าน ต้องประพฤติตามกรอบความเป็นหญิง เป็นวัตถุระบายความใคร่และค้นหาของผู้ชาย การสร้างให้ผู้หญิงมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ทำให้ผู้หญิงไม่มีสิทธิมีเสียงและมีพื้นที่แสดงความสามารถด้านอื่นของตนเองได้

สรยา รอดเพชร และคณะ (2561) ศึกษาเรื่อง “ผู้หญิงกับปิตาธิปไตยในนวนิยายของอุทิศหะมุสล” 3 เรื่อง ได้แก่ ลับแลแก่งคอย ลักษณะอ้อล้วย และจตุ ในขณะที่ยอดจินทร์ เกตุสิงห์สร้อย (2554) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของแม่ในนวนิยายลับแลแก่งคอย” ซึ่งผู้ศึกษานำมาเป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ พบการขัดขึ้นและตอบโต้อำนาจปิตาธิปไตยของตัวละครหญิงที่เป็นการกระทำเพื่อปลดปล่อยอารมณ์ที่อัดอั้นเพียง

ชั่วคราวเท่านั้น สุดท้ายก็ก้าวไม่พ้นอำนาจของผู้ชาย เพราะความด้อยอำนาจทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการศึกษา จึงจำเป็นต้องพึ่งพาผู้ชายต่อไป

อารียา หุตินทะ (2559) เสนอบทความเรื่อง “เมื่อสตรีตามหาประชาธิปไตยใน สังคมปิตาธิปไตย” เป็นการศึกษาเรื่องสั้นของนักเขียนหญิงที่พยายามใช้พื้นที่วรรณกรรม ตีแผ่ให้เห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ผู้ชายอยู่เหนือผู้หญิง สุดท้ายเรื่องสั้นกลุ่มนี้ยังเป็น เพียงการตั้งคำถามกับสิทธิเสรีภาพทางเพศและหาทางออกกว่าทำอย่างไรในสังคม ประชาธิปไตยเพศหญิงจะได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียม มีศักดิ์ศรีและไม่ด้อยไปกว่าเพศชาย งานวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นได้ว่านักเขียนชายมุ่งนำเสนอให้ผู้หญิงด้อยกว่าทุกด้าน แม้จะนำเสนอให้ผู้หญิงพยายามตอบโต้แนวคิดปิตาธิปไตย แต่นั่นเป็นการกระทำเพียงชั่วคราวเพื่อปลดปล่อยอารมณ์ที่อัดอั้นเท่านั้น สุดท้ายก็ก้าวไม่พ้นอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ ในขณะที่นักเขียนหญิงพยายามเรียกร้องความเท่าเทียมทางเพศโดยการสื่อสารผ่านงาน วรรณกรรมให้สังคมเห็นปัญหา และพยายามเสาะแสวงหาแนวทางเพื่อสิทธิ เสรีภาพ และความเท่าเทียม นวนิยายเรื่อง The Single Mom คุณแม่เลี้ยงเดี่ยวหัวใจฟุ้งฟรั้ง ที่เขียน โดยนักเขียนหญิง ไม่เพียงเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมหรือตอบโต้แต่สุดท้ายก็ก้าวไม่พ้น แต่นวนิยายนำเสนอการตอบโต้แนวคิดปิตาธิปไตยในลักษณะเปิดเผยใจแจ้ง ผู้หญิงไม่ยอม เป็นผู้ถูกกระทำเพียงฝ่ายเดียว ผู้ศึกษาเห็นว่า การตอบโต้อำนาจปิตาธิปไตยในเรื่องไม่ใช่ เพียงการกระทำเพียงชั่วคราวเพื่อปลดปล่อยอารมณ์ที่อัดอั้น แต่เป็นการกระทำเพื่อก้าว ข้ามและเอาชนะแนวคิดนั้น ซึ่งตัวละครทำได้สำเร็จ เนื่องด้วยสถานภาพของตัวละครหญิง ที่มีการศึกษา มีบทบาททางเศรษฐกิจ เป็นหัวหน้าครอบครัว กล้าตัดสินใจและหนักแน่นใน ความคิดของตนเอง จึงไม่จำเป็นต้องพึ่งพาผู้ชายและก้าวสู่อิสราภาพในท้ายที่สุด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รวบรวมข้อมูล ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปิตาธิปไตยและกลวิธีการตอบโต้ปิตาธิปไตย
2. ศึกษวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์การใช้อำนาจตอบโต้และต่อรองปิตาธิปไตย ในนวนิยายเรื่อง The Single Mom คุณแม่เลี้ยงเดี่ยวหัวใจฟุ้งฟรั้ง
3. ขันสรุปและอภิปรายผลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์
4. นำเสนอผลการศึกษา

ผลการวิจัย

นวนิยายสมัยใหม่หิบบยอำนาจให้ผู้หญิงได้แสดงความสามารถและเจตจำนง ของตัวเองอย่างเต็มที่เพื่อให้หลุดพ้นจากการถูกกดขี่กดทับโดยผู้ชายผ่านอุดมคติเรื่องเพศ

ในสังคมที่เป็นแรงขับให้ผู้ชายใช้อำนาจกระทำต่อผู้หญิง ซึ่งถือเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่ปฏิบัติกันมายาวนาน เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไป เรื่องเพศถูกตั้งคำถามว่าเหตุใดจึงมีการเลือกปฏิบัติระหว่างเพศหญิงกับเพศชาย เกิดแรงกระตุ้นในกลุ่มผู้หญิงให้เห็นความผิดปกติของแนวคิดปิตาธิปไตยที่สืบทอดมายาวนานและลุกขึ้นมาเรียกร้องความชอบธรรมให้กับตัวเอง แม้จะถูกสังคมเบียดขับว่าเบี่ยงเบนจากกรอบของผู้หญิงตามแบบฉบับ แต่จะดีกว่าหรือไม่หากการตีตรานั้นสร้างความชอบธรรมและความเสมอภาคให้เกิดขึ้นในสังคมนวนิยายเรื่อง The Single Mom คุณแม่เลี้ยงเดี่ยวหัวใจฟรุ้งฟริ้ง นำเสนอให้อำนาจอยู่ในมือของผู้หญิง และผู้หญิงใช้อำนาจทำลายแนวคิดปิตาธิปไตยจนสิ้นคลอนด้วยการตอบโต้และต่อรองดังต่อไปนี้

1. การใช้อำนาจในการตอบโต้

1.1 การตอบโต้ด้วยคำพูด

สังคมขัดเกลาผู้หญิงให้เป็นผู้สุภาพอ่อนหวานทั้งกิจกรรมายาทและคำพูดผ่านชุดความคิดที่ไหลเวียนในสังคมเพื่อให้ผู้หญิงซึมซับและปฏิบัติตามเพื่อให้เป็นผู้หญิงที่ดีตามกรอบของสังคม ซึ่งรวมถึงการพูดจาสุภาพอ่อนหวานต่อสามี ไม่กระแทกแตกดันและต้องเชื่อฟังสามี ไม่ต่อต้านขัดขืน เมื่อไม่ปฏิบัติตามจะถูกมองว่าเป็นผู้หญิงไม่ดีเพราะเบี่ยงเบนไปจากกรอบของสังคม แนวปฏิบัติดังกล่าวส่งผลให้ผู้หญิงตกเป็นฝ่ายรองรับอารมณ์ของผู้ชายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในขณะที่เดียวกันก็สร้างความอึดอั้นและขัดขืนต่อการกระทำของผู้ชายที่กดทับจนท้ายที่สุดผู้หญิงลุกขึ้นมาตอบโต้เพื่อไม่ตกเป็นผู้ถูกกระทำเพียงฝ่ายเดียวและเพื่อเรียกร้องความชอบธรรมให้ตัวเองอีกด้วย

ในนวนิยายเรื่อง The Single Mom คุณแม่เลี้ยงเดี่ยวหัวใจฟรุ้งฟริ้งใช้อำนาจตอบโต้ด้วยคำพูดด้วยการอ้างถึงเหตุการณ์ในอดีตที่เป็นพฤติกรรมด้านลบ หรือกล่าวถึงข้อบกพร่องของอีกฝ่าย ด้วยการใช้คำหยาบ การข่มขู่ และการประชดประชัน เพื่อตอบกลับการใช้อำนาจของฝ่ายชายที่พยายามแสดงตนเหนือกว่าให้ล่าถอยไป

1.1.1 การใช้คำหยาบ

การใช้คำหยาบเพื่อตอบโต้อำนาจปิตาธิปไตยของตัวละครหญิงเป็นการระบายความอึดอั้นต่อการใช้อำนาจของผู้ชายและเพื่อตอบโต้ให้ผู้ชายมีสำนึกผิดชอบชั่วดี

ในนวนิยายมุสลิมใช้คำพูดอ้างถึงเหตุการณ์ในอดีตที่เป็นพฤติกรรมด้านลบหรือกล่าวถึงข้อบกพร่องของวงศ์พิศุทธิ์เรื่องพฤติกรรมความเจ้าชู้ ดังตัวอย่างเหตุการณ์ที่มุสลิมกลับไปเก็บของที่บ้านหลังจากแยกกันอยู่กับวงศ์พิศุทธิ์ และพบว่าวงศ์พิศุทธิ์พาผู้หญิงมานอนด้วยบนเตียงนอนของเธอ มุสลิมารู้สึกว่าตัวเองกำลังถูกเหยียบย่ำศักดิ์ศรี “ไม่ใช่

ที่ที่ให้พวกแกมาปลดปล่อยความร่า! ฉันจะไม่ทน เพราะฉันเป็นคน ไม่ใช่ควาย!” (ต้นรัก, 2560: 28) มุลิลาทอบโต้พงศ์พิศุทธิ์ด้วยการอ้างถึงเหตุการณ์ในอดีตที่เป็นพฤติกรรมความเจ้าชู้ นอกใจภรรยาด้วยคำพูดในลักษณะของคำหยาบ คือคำว่า “ร่า” เพื่อบอกถึงพฤติกรรม เจ้าชู้ของพงศ์พิศุทธิ์ แสดงให้เห็นข้อบกพร่องของความเป็นผู้ชายที่ดี คำว่า “ควาย” ซึ่งควายมีความหมายโดยนัยหมายถึง คนโง่ มุลิลาใช้เปรียบเทียบว่าตัวเองไม่ได้โง่งที่จะจำยอม ให้อำนาจกับคำพูดโง่โลมอ่อนหวาน โง่โง่งที่ต้องตกเป็นผู้ถูกกระทำ และไม่ยอมให้เกียรติและศักดิ์ศรีของตนเองถูกเหยียบย่ำ เป็นการแสดงให้เห็นว่าอำนาจปิตาธิปไตยที่พยายามข่มผู้หญิงให้ยอมจำนนในสิ่งที่ตนเองต้องการจะถูกตอบโต้เพื่อเป็นการยืนยันว่าในสังคมที่ให้คุณค่าเรื่องสิทธิความเท่าเทียมนี้ การยอมตกอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายไม่ใช่สิ่งที่ควรเพิกเฉย และต้องจำยอมอีกต่อไป นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นการทำทลายแนวคิดทางสังคมเพราะสังคมมักตีตราผู้หญิงที่ตอบโต้สามีและพูดคำหยาบว่าเป็นหญิงไม่ดีซึ่งจะถูกลงโทษหรือถูกประณาม แต่มุลิลาแสดงให้เห็นว่าการตอบโต้ด้วยคำหยาบของเธอทำให้ผู้ชายยอมสงบและล่าถอยไป

1.1.2 การข่มขู่

ในนวนิยายมุลิลาใช้คำพูดข่มขู่พงศ์พิศุทธิ์ให้หวาดกลัวและยอมทำตามคำเรียกร้อง หากไม่ทำตามจะได้รับผลบางอย่างตามคำขู่ ดังเหตุการณ์ที่มุลิลากลับไปเก็บของที่บ้านหลังจากแยกกันอยู่กับพงศ์พิศุทธิ์และพบพงศ์พิศุทธิ์นอนอยู่กับผู้หญิงอื่น มุลิลาจึงตัดสินใจขอร้องเพราะความอดทนและครอบครัวที่พยายามประคับประคองมาตลอดไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง แต่พงศ์พิศุทธิ์พยายามนำลูกมาเป็นข้อต่อรอง และพูดถึงข้อบกพร่องของบทบาทการเป็นภรรยาที่ดีตามแบบฉบับเพื่อให้มุลิลายอม “เอาเลย ไม่อยากทนอยู่เหมือนกัน อี๊ดอัดเอาแต่จิกเอาแต่บ่น ทำอะไรก็ไม่เคยถูกใจ นี่ผัวนะ ไม่ใช่ลูก” (ต้นรัก, 2560: 29-30) มุลิลาทอบโต้กลับด้วยการพูดถึงข้อบกพร่องของอีกฝ่าย และพูดอย่างเด็ดขาดว่าไม่ต้องการให้พงศ์พิศุทธิ์ตามไปจ้ออีกเหมือนทุกครั้งที่ผ่านมาและ “ถ้าตามไปจ้อให้ฉันกับลูกกลับมาอีก ฉันเอาตายแน่” มุลิลาชี้หน้าและมองพงศ์พิศุทธิ์ด้วยสายตาดูเยาะเย้ย เกลียดชัง ทำเอาพงศ์พิศุทธิ์ไม่กล้าสบตา แต่สุดท้ายเธอก็เดินอย่างหมดแรงออกไป (ต้นรัก, 2560: 29-30) แสดงให้เห็นถึงอารมณ์อัดอั้นที่เกิดจากความบกพร่องของผู้ชายที่สร้างปัญหาให้ครอบครัวและทำให้ตัวเองหมดความน่าเชื่อถือ ไม่มีคุณสมบัติหัวหน้าครอบครัวที่ดี

อีกหนึ่งเหตุการณ์ที่พงศ์พิศุทธิ์ทำร้ายมุลิลาเนื่องจากมุลิลาพยายามขัดขืนการมีเพศสัมพันธ์ มุลิลาจึงใช้โทรศัพท์มือถือเซลฟี่แผลกที่ถูกทำร้ายและข่มขู่ “นี่เป็นหลักฐานให้ตำรวจใช้เอาผิดในข้อหาพยายามฆ่าฉัน!” ... “นอกเหนือจากข้อหา

พยายามข่มขืน ซึ่งตอนนี้มีกฎหมายคุ้มครองเมียที่ไม่เต็มใจมีเช็ชต์ด้วยแล้ว...รู้ยัง! ยัง ยังไม่พอ ฉันทเอาไปแฉออกสื่อว่าผู้กำกับตั้งข้อมเมีย! เอาให้ฉิบหาย ไม่มีอาชีพ ไม่มีที่ยืนในสังคมไปเลย!”(ต้นรัก, 2560: 107-108)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยทำให้ผู้หญิงมีสิทธิ์และอำนาจในการตอบโต้กับผู้ชายได้มากขึ้น มุลลิตาใช้โทรศัพท์มือถือเพื่อข่มขู่ว่าจะแจ้งตำรวจจากหลักฐานในโทรศัพท์ให้พงศ์พิศุทธิ์ลดการใช้อำนาจลง อีกทั้งผู้หญิงได้รับการศึกษาทำให้มีองค์ความรู้มาใช้ให้ตัวเองได้รับสิทธิ์อันชอบธรรม มุลลิตาอาศัยความรู้และไหวพริบกอำนาจทางกฎหมายต่อรองให้พงศ์พิศุทธิ์ล่าถอยและยอมเซ็นใบหย่าได้สำเร็จ แสดงให้เห็นว่าสังคมสมัยใหม่ผู้หญิงไม่ได้เสียเปรียบและผู้ชายไม่ได้เหนือกว่า ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม วิถีคิด ทำให้เกิดแรงสั่นสะเทือนต่ออุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ เกิดการสั่นคลอนในอำนาจของผู้ชายจนเสียการควบคุม สุดท้ายจึงยอมก้มหัวทำตามคำขู่ของผู้หญิงอย่างไม่ขัดขืน

1.1.3 การประชดประชัน

ในนวนิยายตัวละครหญิงพูดประชดประชันฝ่ายชายให้รู้สึกเสียหน้า ทั้งเรื่องการมีความสัมพันธ์ครั้งใหม่ และการประชดประชันเรื่องการทำบาทหน้าทีพ่อ ดังเหตุการณ์ที่พงศ์พิศุทธิ์เจอซิซงุมมาส่งมุลลิตาและน้องปลื้มที่คอนโดจิงโมโหเพราะรู้สึก ว่าตัวเองถูกหยามเกียรติ

“วันก่อนเด็ก วันนี้น้ามาแนวผู้ใหญ่ ตั้งแต่เป็นหม้าย เสน่ห์แรงไม่เบา ไปทำอะไรมาละ แต่จะว่าไป เครื่องเคราคูณก็ยังคงอยู่ คงไม่ต้องยกเครื่องอะไรมากก็พร้อมใช้งานอยู่แล้ว” พงศ์พิศุทธิ์พูดดูถูกกึ่งประชด “คุณพูดถูก เรตติ้งฉันยังโอเค เพิ่งรู้เหมือนกัน หลังจากที่เอาแต่มุดอยู่ในรูกับคนเน่า ๆ มานาน จนไม่รู้ว่าคุณเองยังเวิร์ก” “อยากมากหรือไง” พงศ์พิศุทธิ์ก็ด่าฟันกรอด

“เออ อยาก! ฉันทอยากมีความสุข ชีวิตฉันไม่ได้จบลงเพียงเพราะหย่ากับคนกาก ๆ อย่างคุณ! ถ้าฉันมีผิวใหม่ตอนนี้หรือตอนไหนก็เป็นสิทธิ์ของฉัน คุณไม่มีสิทธิ์หวงก้าง!” (ต้นรัก, 2560: 205)

พงศ์พิศุทธิ์นำเรื่องสถานภาพของมุลลิตามาพูดให้รู้สึกอับอายกับการเป็นหม้ายอย่างที่สังคมในอดีตมองว่าเป็นเรื่องน่าอายและถูกตำหนิว่าเป็นผู้หญิงที่ไม่ดี เนื่องจากไม่สามารถดำรงสภาพครอบครัวสมบูรณ์ไว้ได้ แต่นวนิยายแทนที่จะสร้างให้ตัวละครหญิงยอมและนิงเงียบ กลับให้ตอบโต้เพื่อไม่ให้อีกฝ่ายได้ใจและกดขี่ มุลลิตาพูดประชดประชันให้พงศ์พิศุทธิ์รู้สึกเสียหน้าว่าตนไม่ได้รู้สึกว่สิ่งที่พงศ์พิศุทธิ์พูดกระทบใจแต่อย่างใด และยังแสดงให้เห็นถึงความพึงพอใจที่ได้ออกมาจากความทุกข์ทรมานใจกับความสัมพันธ์

ที่ไม่ลงรอย จากคำพูดของมูลีลาที่ว่า “เพิ่งรู้เหมือนกัน หลังจากที่เอาแต่มุดอยู่ในรูเน่า ๆ มานาน จนไม่รู้ตัวตัวเองยังเวิร์ก” แสดงให้เห็นว่าจากกรอบจารีตของสังคมในอดีตที่จำกัดพื้นที่ให้ผู้หญิงอยู่ในพื้นที่ส่วนตัวและต้องแสดงบทบาทแม่และเมียที่ดีตามความคาดหวังของสังคม ทำให้ผู้หญิงซึมซับแนวความคิดนั้นจนเป็นการลดทอนความสามารถด้านอื่นของตนเอง แต่การตอบโต้ของมูลีลาทำให้เห็นว่าผู้หญิงเมื่อก้าวออกจากพื้นที่ส่วนตัวและเข้ามา มีบทบาททางเศรษฐกิจในพื้นที่สาธารณะ ศักยภาพและความสามารถจึงถูกนำมาใช้ ทำให้ผู้หญิงสามารถดูแลตัวเอง เลี้ยงลูกและสร้างความมั่นคงให้กับชีวิตได้โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้ชาย การใช้อำนาจตอบโต้ด้วยการใช้คำพูดที่เป็นการชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่องของฝ่ายชาย หรือการอ้างถึงเหตุการณ์ในอดีตที่เป็นพฤติกรรมด้านลบ เป็นการตอบโต้เพื่อเอาคืนอำนาจปิตาธิปไตยที่พยายามสถาปนาตนเหนือกว่า ซึ่งการตอบโต้ดังกล่าวทำให้ผู้ชายเสียหายอับอาย ถูกกลบหลู่เกียรติและศักดิ์ศรี ซึ่งผู้ชายไม่สามารถยอมรับได้จึงยอมล่าถอยไปในที่สุด

1.2 การตอบโต้ด้วยการกระทำ

การตอบโต้อำนาจปิตาธิปไตยด้วยการกระทำเป็นสิ่งที่ผู้หญิงใช้เพื่อปลดปล่อยเมื่อถูกฝ่ายชายใช้อำนาจข่มขู่ให้อยู่ในการควบคุมของตนเอง ในนวนิยายผู้เขียนสร้างให้ตัวละครมูลีลาตอบโต้แนวคิดปิตาธิปไตยด้วยการกระทำอย่างตรงไปตรงมาเพื่อให้เห็นถึงความเท่าเทียมและการไม่ยอมตกเป็นเบี้ยล่างของผู้ชายด้วยการตอบโต้ในลักษณะของการขัดขืนการล่วงละเมิดทางเพศ การใช้ความรุนแรง และการหย่าร้าง ดังนี้

1.2.1 การขัดขืนการล่วงละเมิดทางเพศ

การล่วงละเมิดกระทำได้ทั้งการพูดจาหยาบคาย การถูกเนื้อต้องตัว การจ้องมอง เป็นการกระทำโดยที่อีกฝ่ายหนึ่งไม่ยินยอมพร้อมใจ การล่วงละเมิดทางเพศจึงเป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลและทำให้ผู้ถูกล่วงละเมิดเกิดความไม่พอใจ เกิดการหวาดระแวง และอับอาย สุธรรม ธรรมรงค์วิทย์ (2546: 251) กล่าวถึงแนวคิดของ แม็คคินนอน ไว้ว่าการข่มขืนเป็นสิ่งที่ผู้ชายต้องการ อีกทั้งยังสร้างความพึงพอใจให้ผู้ชายเนื่องจากการข่มขืนอันรวมถึงการกดบังคับได้สร้างความพึงพอใจทางเพศ เป็นการยืนยันและสนับสนุนความเป็นผู้ชายของผู้ข่มขืน และผู้ชายจะมีความตื่นตัวทางเพศเพิ่มขึ้นหากผู้หญิงแสดงความรังเกียจต่อการกระทำดังกล่าวออกมาชัดเจน

ในนวนิยายพงศ์พิศุทธิ์พิทยาามีเพศสัมพันธ์กับมูลีลาโดยถือว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาของสามีภรรยา แต่มูลีลาไม่ยินยอมและไม่พอใจในการกระทำของพงศ์พิศุทธิ์ ดังเหตุการณ์ที่มูลีลากลับไปเก็บของที่บ้านเพราะแยกกันอยู่กับพงศ์พิศุทธิ์

พงศ์พิศุทธิ์พยายามพูดด้วยน้ำเสียงอ่อนโยนว่าอยากเจอมุลิลาเพื่อให้มุลิลาใจอ่อนและกลับมาอยู่กับตน แต่เมื่อมุลิลาไม่สนใจและเดินหนีพงศ์พิศุทธิ์เข้ามากอดและผลักมุลิลาล้มลงเตี้ยนอน

การกระทำของพงศ์พิศุทธิ์เป็นการล่วงละเมิดทางเพศเพราะฝ่ายหญิงไม่เต็มใจ เหมือนเป็นการลตทอนคุณค่าของผู้หญิงลงด้วยการคล้อยตามอารมณ์ทางเพศของผู้ชาย มุลิลาใจเด็ดพอที่จะไม่พาตัวเองให้ตกอยู่ในสถานการณ์ที่ทำให้เธอตกเป็นรองอีก จึงตอบโต้พงศ์พิศุทธิ์ด้วยการสะบัดมือและดื่นอย่างสุดแรง รวมถึงการที่ตัวละครหญิงขัดขึ้นด้วยกระแทกเป้าและพูดว่าจะทำให้ฝ่ายชายเป็นหมัน เป็นการกระทำเพื่อตอบกลับอำนาจปิตาธิปไตยที่คอยกดขี่และแสดงอำนาจให้ฝ่ายหญิงตกเป็นผู้ถูกระทำเพียงฝ่ายเดียวและเพื่อเป็นการลตทอนความเป็นชายให้ด้อยลง ทำให้ผู้ชายรู้สึกว่าคุณเองเสียศักดิ์ศรีเพราะไม่สามารถใช้พลังกำลังที่เหนือกว่ากดขี่ผู้หญิงให้อยู่ใต้อำนาจของตนเองได้ จึงอาจทำให้สูญเสียความเป็นชายที่มีบทบาทเป็นผู้กระทำไป การตอบโต้ด้วยการขัดขึ้นการล่วงละเมิดทางเพศจึงเป็นการท้าทายอำนาจความเป็นชายและเป็นการเพิ่มอำนาจให้กับผู้หญิง ซึ่งสอดคล้องกับปรานี วงษ์เทศ (2559: 42) ได้กล่าวไว้ว่าการปฏิเสธความต้องการทางเพศเป็นการเสริมสร้างอำนาจให้แก่ผู้หญิงได้

1.2.2 การใช้ความรุนแรง

การใช้ความรุนแรงกระทำได้ทั้งความรุนแรงต่อร่างกาย ความรุนแรงต่อจิตใจ หรือความรุนแรงต่อทรัพย์สินของบุคคลที่เป็นการกระทำเกินปกติ เป็นการกระทำให้เกิดผลกระทบอย่างการเจ็บป่วยกาย การทำให้เกิดผลกระทบต่อจิตใจให้หวาดกลัว หรือการทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน

การตอบโต้ด้วยการใช้ความรุนแรงที่ปรากฏในนวนิยายเป็นอีกหนึ่งลักษณะที่ตัวละครใช้เพื่อไม่ให้ตกเป็นผู้ถูกระทำเพียงฝ่ายเดียว มุลิลาตอบโต้ด้วยการกีดแขน การตบหน้า ดังตัวอย่าง “พงศ์พิศุทธิ์เข้ามาจิกหัวเธอจนหน้าหงายแล้วกระชากให้เธอกลับเข้ามาในห้องอีกครั้ง หญิงสาวพยายามดิ้นรนต่อสู้ เธอทั้งชวนทั้งจิกอีกฝ่าย...มุลิลาตัดสินใจกีดแขนพงศ์พิศุทธิ์จนจมเขี้ยว” (ต้นรัก, 2560: 106)

การกระทำของพงศ์พิศุทธิ์เป็นการใช้อำนาจทางเพศสรีระที่เหนือกว่าโดยการจิกหัวและกระชาก อาจกล่าวได้ว่าการแสดงอำนาจที่เหนือกว่าของพงศ์พิศุทธิ์แสดงให้เห็นว่าอำนาจปิตาธิปไตยกำลังลงโทษต่อผู้ที่ต่อต้านขัดขึ้น และการพยายามดึงและลากให้ผู้หญิงที่ออกนอกกรอบสังคมกลับเข้ามาเพื่ออยู่ภายใต้โครงสร้างอำนาจปิตาธิปไตยให้ถูกที่ถูกทาง แต่การกระทำตามกรอบสังคมเดิม ๆ ไม่ได้ส่งผลให้อำนาจที่เข้มขมของผู้หญิงประสบผลสำเร็จแต่อย่างใด มุลิลาตอบโต้ด้วยการกีดแขนพงศ์พิศุทธิ์ แม้พลังกำลังอาจจะ

สู้ไม่ได้แต่อย่างน้อยก็เป็นการตอบโต้เพื่อแสดงให้เห็นว่าฝ่ายหญิงไม่ได้ยินยอมเป็นผู้ถูกระงับเพียงฝ่ายเดียว นอกจากกีดกันแล้ว มุลลียังตอบโต้ด้วยการตบหน้าที่แสดงให้เห็นความอึดอั้นที่ผู้ชายคอยกดขี่ การใช้ความรุนแรงกระทำต่อผู้ชายจึงเป็นการหยามเกียรติแนวคิดปิตาธิปไตยที่กำกับควบคุมผู้หญิงด้วยเพศสรีระที่เหนือกว่ามาตลอด เพื่อตอกย้ำให้ผู้ชายตระหนักและสำนึกว่าการผู้หญิงรักเกียรติและศักดิ์ศรีของตนเอง ไม่ยอมให้ตกเป็นผู้ถูกระงับเพียงฝ่ายเดียวต่อไป

1.2.3 การใช้กฎหมาย

กฎหมายครอบครัวเป็นสิ่งกำหนดสถานภาพของบุคคลในครอบครัว และเป็นภาพสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชาย ในอดีตความรุนแรงในครอบครัวเกิดจากกฎหมายครอบครัวที่ทำให้สิทธิผู้ชายคือสามีและบิดาจะกระทำต่อภริยาและบุตรสาวได้ ถึงแม้จะมีการร้องทุกข์ในสถานีตำรวจแต่เจ้าพนักงานจะไม่รับแจ้งเรื่องเพราะถือเป็นเรื่องส่วนตัว ง่ายๆ สิ่งเหล่านี้จึงเป็นการเสริมอำนาจของผู้ชายในครอบครัวและสังคม ทำให้ผู้หญิงไม่มีโอกาสตัดสินใจ หรือทำในสิ่งที่ตนเองปรารถนา (วิระดา สมสวัสดิ์, 2540: 2-4) แต่กฎหมายลักษณะฆาตกรรมฆาตกรรมและปัจจุบันมีกฎหมายกำหนดให้สามีและภริยามีสิทธิเท่าเทียมกันในการจัดการครอบครัวไม่ว่าจะจัดการสินสมรสหรือการใช้อำนาจปกครองบุตร

ประสพสุข บุญเดช (2559) กล่าวว่า เหตุฟ้องหย่าที่กฎหมายกำหนดไว้มี 12 เหตุในที่นี้ผู้ศึกษาจะยกเหตุที่ตัวละครชายในเรื่องแสดงพฤติกรรมที่เป็นเหตุให้ฝ่ายหญิงฟ้องหย่าได้ คือ 1. การนอกใจโดยไปร่วมประเวณีกับผู้อื่น 2. ประพฤติชั่วให้อีกฝ่ายถูกดูถูก เกลียดชังหรือเดือดร้อนเสียหาย 3. ทำร้าย ทรมานจิตใจ หมิ่นประมาทหรือเหยียดหยามอีกฝ่าย และ 4. ไม่อุปการะเลี้ยงดู หรือทำการปฏิบัติต่อการเป็นสามีภริยากันอย่างร้ายแรง

ทั้งนี้ทั้งคู่มิสิทธิ์ตกลงกันว่าใครจะเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรและอุปการะเลี้ยงดูบุตรหลังการหย่า ถ้าตกลงกันไม่ได้ต้องให้ศาลชี้ขาด ซึ่งต้องคำนึงถึงความผาสุกและประโยชน์ของบุตรเป็นสำคัญ เช่น บุตรยังไม่รู้เพียงสาครให้มารดาเป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง

มุลลียาเลือกหย่าโดยการทำให้พงศ์พิศุทธิ์ยินยอม แม้พงศ์พิศุทธิ์จะพยายามปฏิเสธหลายครั้ง แต่ครั้งนี้มูลเหตุที่ทำให้ตัวละครชายยินยอมที่จะคืนความเป็นอิสระให้ฝ่ายหญิงคือการถูกกล่าวถึงพฤติกรรมที่ไม่ดีและข้อบกพร่องซ้ำแล้วซ้ำเล่า การถูกมองว่าไม่มีความเป็นผู้ชาย ไม่มีความรับผิดชอบ อยู่กินกับผู้หญิงอื่นที่ไม่ใช่ภรรยา บกพร่องต่อบทบาทพ่อและหัวหน้าครอบครัว และเหตุการณ์ที่พงศ์พิศุทธิ์พยายามมีเพศสัมพันธ์กับ

มุลินลา แต่มุลินลาขัดขืนทำให้พงศ์พิศุทธิ์ไม่พอใจจึงทำร้ายร่างกายมุลินลาจนคิ้วแตก มุลินลาใช้โทรศัพท์ถ่ายเซลฟี่ตัวเองที่คิ้วแตกและขู่ว่าจะใช้เป็นหลักฐานให้ตำรวจเอาผิดพงศ์พิศุทธิ์ถ้าไม่เลิกยุ่งกับเธอและไม่ยอมไปเซ็นใบหย่า สิ่งเหล่านี้ทำให้พงศ์พิศุทธิ์ตกเป็นรองเพราะมุลินลานำเรื่องกฎหมายเข้ามาเป็นตัวช่วยให้ตัวเองหลุดพ้นจากอำนาจของพงศ์พิศุทธิ์โดยไม่ได้ อับอายว่าถูกสามีทำร้าย ไม่ปิดเป็นความลับ แต่แสดงให้สังคมรับรู้และเห็นความร้ายกาจของแนวคิดชายเป็นใหญ่ที่ก่อตัวขึ้นและสืบทอดมายาวนาน ดังที่กุเบร์ร์ สมุทจักร และคณะ (2560: 9) กล่าวว่า อัตราการหย่าร้างในปัจจุบันสูงกว่าอดีต เนื่องจากในอดีตการหย่าร้างสร้างความอับอายในสังคมเกินกว่าจะรับได้ แต่ยุคปัจจุบันคนเลือกที่จะทนผืนรับการติตราในสังคมมากกว่าที่จะยอมทุกข์ทรมานจากการถูกตีตราในบ้าน และเริ่มเรียนรู้ว่าการหย่าร้างไม่ได้เป็นเรื่องอัปยศร้ายแรง

การหย่าร้างด้วยการนำข้อกฎหมายที่เป็นเหตุให้เกิดการฟ้องหย่าได้ แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนต้องการสร้างความชอบธรรมและความเป็นอิสระให้กับตัวละครหญิง มุลินลา รู้จักใช้ข้อกฎหมายเพื่อให้ตัวเองมีอำนาจ เพราะด้วยความเป็นรองด้านสรีระของผู้หญิงที่ทำให้ต้องตกเป็นฝ่ายถูกระงับการตอบโต้ด้วยการหย่าร้างจึงเป็นวิธีการตอบโต้ที่ตั้งกฎหมายมาเป็นอำนาจ ตัวละครใช้ประโยชน์จากกฎหมายเพื่อให้ตัวเองได้เปรียบ อีกทั้งยังทำให้เห็นข้อบกพร่อง และการไม่ตระหนักถึงบทบาทความเป็นพ่อของพงศ์พิศุทธิ์ ทำให้ฝ่ายชายถูกลดทอนอำนาจลงและยินยอมเซ็นใบหย่าให้ในที่สุด

2. การใช้อำนาจในการต่อรอง

2.1 การพึ่งพาสังค์คีตลีสิทธิ์

การใช้อำนาจต่อรองด้วยความเชื่อเรื่องสังค์คีตลีสิทธิ์ เป็นการกระทำที่ตัวละครหญิงใช้เพื่อต่อรองกับปิตาธิปไตย เนื่องด้วยเพศสรีระที่ด้อยกว่าจึงอาศัยสังค์คีตลีสิทธิ์ซึ่งเป็นอำนาจที่มีผลต่อจิตใจ เป็นความเชื่อที่จะทำให้ฝ่ายชายสำนึกถึงความผิดชอบชั่วดีได้อีกทั้งยังเป็นการสร้างพื้นที่ให้ตนเองมีอำนาจเหนือกว่า สามารถพูดและเรียกร้องให้ผู้ชายปฏิบัติตามสิ่งที่ต้องการได้

ในนวนิยายมุลินลามักจะพาพงศ์พิศุทธิ์ไปสาบานต่อหน้าศาลพระภูมิหลายต่อหลายครั้งดังเหตุการณ์ที่มุลินลาขอให้พงศ์พิศุทธิ์ร่วมมือกันดูแลลูกไม่ให้ลูกรู้สึกขาดพ่อ พงศ์พิศุทธิ์สาบานว่าจะดูแลมุลินลาและลูก แต่มุลินลาปฏิเสธไม่ให้พงศ์พิศุทธิ์ดูแลเธอ “เฉพาะลูก ไม่ต้องมาดูแลฉัน” มุลินลาขัดขืนมาทันที...พงศ์พิศุทธิ์พยักหน้ารับ แล้วหันไปทางศาลพระภูมิ พูดอย่างหนักแน่นอีกครั้ง “ผมจะทำหน้าที่ดูแลลูกให้ดีที่สุด ถ้าผิดคำสาบาน ผมจะไม่ขอรับรองอะไรจากมูลี่อีก” (ต้นรัก, 2560: 395) มุลินลาใช้ที่พึ่งในการต้องเผชิญหน้ากับพงศ์พิศุทธิ์เพราะไม่ยอมารู้สึกผิดเมื่อพงศ์พิศุทธิ์อ้างเรื่องความเป็นพ่อว่าต้องการเจอลูก

และลูกก็ต้องการพ่อเช่นเดียวกัน มุสิลาจึงต้องให้พงศ์พิศุทธิ์มาพูดต่อหน้าศาลพระภูมิเพื่อให้อย่างน้อยท่าทีของพงศ์พิศุทธิ์ก็อ่อนลง สิ่งที่มุสิลาทำแสดงให้เห็นว่าเธอใช้อำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาเป็นเครื่องต่อรองกับอำนาจปิศาจไปตย และทำให้ผู้ชายที่เป็นตัวแทนของอำนาจปิศาจไปตยยอมทำตามสิ่งที่เธอต้องการ ซึ่งนั่นทำให้เห็นว่าผู้หญิงกลับมาเป็นฝ่ายเหนือกว่าสามารถสั่งหรือพูดอะไรก็ได้เพื่อให้อีกฝ่ายยอมทำตาม

การพึ่งพาสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงเป็นการใช้พื้นที่เพื่อสร้างตัวตนของผู้หญิงให้เหนือกว่าผู้ชาย และทำให้ผู้ชายมีท่าทีอ่อนลง เพราะการสาบานที่ตัวละครหญิงเลือกใช้เป็นอำนาจที่มีผลต่อจิตใจทำให้อีกฝ่ายสำนึกถึงความผิดชอบชั่วดี เป็นการประนีประนอมไม่ให้เกิดการปะทะทำร้ายร่างกาย ซึ่งได้ผลโดยทำให้ผู้ชายยอมรับเงื่อนไขและข้อปฏิบัติที่ผู้หญิงกำหนดไว้

2.2 การอาศัยคนกลาง

การอาศัยคนกลางเพื่อตอบโต้อำนาจปิศาจไปตยแทนในกรณีที่ตัวเองไม่สามารถกระทำแบบนั้นได้ หรือเหนื่อยหน่ายที่จะต่อสู้ จึงอาศัยคนกลางเพื่อตอบโต้ในลักษณะของการใช้กำลัง การอ้างถึงบุคคลอื่น และการใช้คำพูดเพื่อเจรจาให้เข้าใจกัน

ในนวนิยายตัวละครหญิงใช้ผู้ชายที่เป็นตัวแทนปิศาจไปตยในการต่อรอง โดยในเรื่องตัวละครอัศวินเป็นตัวกลางในการต่อรอง ดังเหตุการณ์ที่พงศ์พิศุทธิ์ตามมาขอให้มุสิลาคืนดีและกลับไปอยู่กับเขา และยังอ้างถึงลูกเช่นเคยเพื่อจะ让自己ตนเองเป็นฝ่ายเหนือกว่า พงศ์พิศุทธิ์พยายามใช้บทบาทหน้าที่ของความเป็นพ่อเพื่อข่มขู่ให้มุสิลายอมทำตามข้อเรียกร้อง มุสิลาเดินหนีแต่พงศ์พิศุทธิ์ไม่ยอม พยายามดึงตัวมุสิลาให้ออกห่างจากแท็กซี่ ซึ่งเป็นการใช้ความต่างเรื่องเพศสรีระที่เหนือกว่ามากำกับควบคุมให้อีกฝ่ายตกอยู่ในอำนาจของตน และเมื่อเพศสรีระที่ด้อยกว่าของมุสิลาทำให้เธอไม่อาจต่อสู้กับพลังของพงศ์พิศุทธิ์ได้ อัศวินจึงพูดต่อรองโดยอ้างถึงพนักงานรักษาความปลอดภัย “จะต่อเยหรือเสียรปภ. ของ WOW TV เป็นโยงอยู่ด้านหลังนะ” พงศ์พิศุทธิ์หันไปมองข้างหลัง เห็นรปภ. ของ WOW TV สองสามคนกำลังยืนมองสถานการณ์อยู่จึงชะงัก อัศวินใช้จังหวะนั้นดึงมุสิลาเข้าแท็กซี่แล้วโบกมือให้คนขับรถออกไป (ต้นรัก, 2560: 356-357) การอ้างถึงบุคคลอื่นแสดงให้เห็นความเท่าเทียมด้านเพศสรีระที่เท่าเทียมสามารถต่อสู้กันได้ โดยที่ไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องยอมตกอยู่ใต้อำนาจของอีกฝ่าย และยังช่วยลดอำนาจของพงศ์พิศุทธิ์อีกด้วย

การอาศัยคนกลางเข้ามาตอบโต้ในลักษณะการใช้กำลัง ดังเหตุการณ์ที่พงศ์พิศุทธิ์ทำร้ายอัศวินที่สวนสาธารณะ มุสิลาตบหน้าพงศ์พิศุทธิ์ อัศวินยืนอยู่ด้านหลังทำอะไรไม่ถูกได้แต่อึ้ง แต่พอเห็นพงศ์พิศุทธิ์ทนไม่ไหวเงื้อมือจะตบมุสิลากลับ ก็เข้าไปขวาง

“ทำผู้หญิงไม่แมนเลยอะเฮีย” ...ครรวานี้้อศวินไม่ยอมโดนทำอยู่ฝ่ายเดียว เขาหมดความอดทนพุ่งเข้าไปกระแทกอย่างรวดเร็ว ออกแรงมากเท่าที่ตนเองจะมีจนพงศ์พิศุทธิ์ล้มกลิ้งลงไปด้วย (ต้นรัก, 2560: 473-474) ด้วยพลังกำลังที่ไม่มีใครเหนือกว่าใคร ทำให้ต่อสู้กันได้อย่างเท่าเทียม ไม่ได้มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องก้มหัวยอมให้กับอำนาจของอีกฝ่าย

นอกจากนี้การต่อรองด้วยคำพูดเป็นอีกหนึ่งวิธีที่ตัวละครนำมาใช้เพื่อให้อีกฝ่ายรับฟังและไม่เกิดการตอบโต้กลับอีก ดังตัวอย่างที่พงศ์พิศุทธิ์ใช้อำนาจขู่จะฟ้องเอาลูกมาอยู่ในความดูแลของตนเอง ทำให้มุสิลาเครียดและตอบโต้กลับด้วยคำพูด แต่พงศ์พิศุทธิ์ไม่ล้มเลิก เพียงเพราะอยากเอาชนะมุสิลา และเอาคืนที่มุสิลาไม่ยอมกลับมาคืนดีด้วย อศวินจึงเข้ามาพูดเพื่อให้พงศ์พิศุทธิ์ยอมลดอำนาจ และล้มเลิกแผนการที่จะฟ้องลูก “เฮียจะฟ้องศาลเพราะอะไรละ อยากเลี้ยงปล้มหรือกลัวปล้มไม่รัก” ...“วันพ่อปล้มยังคิดถึงแต่เฮียไม่ต้องกลัวว่าใครจะมาแย่งลูกไป แล้วถ้าเลี้ยงไม่ได้ก็ให้แม่ปล้มเลี้ยงไป...จะฟ้องไปทำไมคิดถึงปล้มก็มาหา อยากเป็นพ่อที่ดีก็ทำตัวดี ๆ แค่นั้น จะเสียเวลาขึ้นศาลทำไม เอาเวลาไปดูแลลูกดีกว่า” (ต้นรัก, 2560: 579-580) อศวินพยายามต่อรองด้วยการเล่าให้พงศ์พิศุทธิ์เห็นถึงความผูกพันที่ลูกมีต่อพ่อ พูดให้พงศ์พิศุทธิ์เห็นว่ามุสิลาทำหน้าที่ได้ดีอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง พงศ์พิศุทธิ์ใจอ่อนและยอมล้มเลิกการฟ้องศาลในที่สุด เป็นการช่วยประนีประนอมให้ทั้งสองฝ่ายเข้าใจกัน แสดงให้เห็นถึงการอาศัยคนกลางเข้ามามีส่วนในการลดอำนาจของอีกฝ่ายได้อีกด้วย

การอาศัยคนกลางในการตอบโต้และต่อรองแสดงให้เห็นความอ่อนด้อยทางเพศสรีระของผู้หญิงที่ถูกกดทับ แต่กลับนำมาใช้ประโยชน์ให้ผู้ชายที่มีสถานะเท่าเทียมกันเป็นตัวแทนในการต่อสู้ ซึ่งการกระทำนั้นได้ผล โดยทำให้ผู้ชายเกรงกลัวอำนาจผู้ชายด้วยกันเองจึงมีท่าที่อ่อนลง

2.3 การใช้อำนาจทางเศรษฐกิจ

อำนาจทางเศรษฐกิจคือส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมระหว่างชายหญิง เนื่องจากสังคมครอบให้ผู้หญิงรับผิดชอบงานบ้าน เลี้ยงลูก และปรนนิบัติสามี ในพื้นที่ส่วนตัวอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง ในขณะที่ผู้ชายมีหน้าที่ทำงานหารายได้ มีบทบาทในพื้นที่สาธารณะ ด้วยสถานะทางเศรษฐกิจที่ด้อยกว่าของผู้หญิงทำให้ต้องพึ่งพาผู้ชายกรอบของสังคมจึงเป็นเครื่องมือกีดกั้นไม่ให้ผู้หญิงแสดงความสามารถด้านอื่นของตนเองได้เต็มที่ อีกทั้งการละเมิดกรอบสังคมยังทำให้ถูกตีตราว่าเป็นผู้หญิงไม่ดี ภาวะอันขมขื่นเช่นนี้ผู้หญิงต้องยอมจำนนยอมรับอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลง หลายอย่างได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นรวมถึงสถานะของผู้หญิงด้วย ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ (2558: 28-29)

กล่าวว่าปัจจุบันการไหลบ่าของระบบทุนนิยม (capitalism) เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเรื่องความทัดเทียมระหว่างหญิงชาย เป็นแรงผลักดันให้ผู้หญิงได้รับ โอกาสทางการศึกษา และทำงานนอกบ้าน

ในนวนิยายตัวละครมุลลิลารับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมดเพียงลำพัง เพราะพงศ์พิศุทธิ์ตักงาน หรือถ้ามีงานรายได้ก็เสียไปกับการดื่มเหล้า ผู้หญิง และการพนัน นวนิยายสร้างให้ตัวละครหญิงเป็นผู้หญิงยุคใหม่ พึ่งพาตนเองได้ และปฏิเสธการดูแลจากผู้ชาย เป็นการสร้างเพื่อลดความเป็นชายให้ดูด้อยและไม่มีอำนาจต่อรองกับผู้หญิง

หลังจากมุลลิลากลับออกจากงานเพราะทัศนคติของหัวหน้าที่มองว่ามีลูกทำให้ไม่เต็มที่กับงาน มุลลิลาได้โอเดียทำกับข้าวในสโตนแกน “ปีนโตฝีมือแม่อร่อยที่สุดในโลก” และได้ขายในรายการ WOW TV ที่เธอเป็นพิธีกร เป็นรายการสอนทำอาหารสำหรับเด็ก แสดงให้เห็นว่าบทบาทแม่ในพื้นที่ส่วนตัวก้าวสู่พื้นที่สาธารณะ ผู้หญิงไม่ได้มีบทบาทเพียงแค่ทำงานบ้าน เลี้ยงลูกและดูแลสามีในพื้นที่ส่วนตัวเท่านั้น แต่นำบทบาทแม่และแม่บ้านที่สังคมคาดหวังมาใช้ในเชิงธุรกิจ นำมาทำเป็นรายได้ แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงรุกกล้าเข้ามาในพื้นที่สาธารณะซึ่งเป็นพื้นที่ของผู้ชายที่สังคมกำหนดไว้ และเป็นพื้นที่ให้ผู้หญิงแสดงศักยภาพได้อย่างเต็มที่ ผู้คนชื่นชมยกย่อง ยอมรับในความสามารถและประสบความสำเร็จในพื้นที่สาธารณะได้

บทบาทแม่และแม่บ้านที่ได้รับการเผยแพร่ในพื้นที่สาธารณะผ่านรายการทีวีจึงท้าทายกฎเกณฑ์ในสังคมปิตาธิปไตยได้อย่างโจ่งแจ้ง กล่าวคือสังคมกำหนดให้ผู้หญิงรับบทบาทแม่และแม่บ้านโดยให้แสดงบทบาทนั้นในพื้นที่บ้านซึ่งถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ส่วนตัว เช่นเดียวกันที่บทบาทนี้ถูกมองว่าไม่ใช่งานไม่มีรายได้แต่เป็นหน้าที่ของผู้หญิงที่ต้องปฏิบัติอย่างเป็นปกติธรรมดา การนำบทบาทที่ถูกให้ค่าว่าไม่ใช่งานมาเปลี่ยนเป็นอาชีพสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัวจึงเป็นการท้าทายกฎเกณฑ์ทางสังคมและเป็นการตอบกลับอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ได้อย่างถึงรากถึงแก่น

บทบาททางเศรษฐกิจของผู้หญิงจึงเพิ่มอำนาจในการต่อรองกับผู้ชายโดยทำให้ผู้ชายยอมรับและยินยอมมอบลูกให้อยู่ในการดูแลและยอมมอบสิทธิในการเป็นหัวหน้าครอบครัวให้ซึ่งสุดท้ายตัวละครหญิงก็ได้รับอิสรภาพด้วยอำนาจทางเศรษฐกิจ

สรุปผล

การทำทลายอำนาจปิตาธิปไตยในนวนิยายเรื่อง The Single Mom คุณแม่เลี้ยงเดี่ยวหัวใจพริ้วพริ้ง ถูกนำเสนอสอดรับกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ความแตกต่างทางเพศที่เลื่อนไหล รวมถึงการเคลื่อนไหวของแนวคิดสตรีนิยมทำให้ผู้หญิงไม่ยอมตกเป็น

รองผู้ชาย นำมาสู่การใช้อำนาจในการตอบโต้และต่อรอง

การใช้อำนาจตอบโต้ด้วยคำพูด การใช้คำหยาบ การข่มขู่ และการประชดประชัน ทำให้ฝ่ายหญิงไม่เสียสิทธิ์ที่อีกฝ่ายเรียกร้อง คือการฟ้องเอาลูกไปอยู่ในการดูแลและการพยายามให้ฝ่ายหญิงยอมกลับไปอยู่ใต้อำนาจ อีกทั้งยังทำให้ฝ่ายที่ถูกตอบโต้ลดการใช้อำนาจลงและยอมมอบสิทธิ์ในการเลี้ยงลูกและเลือกทางเดินชีวิตเอง การตอบโต้ด้วยการกระทำ ในลักษณะการขัดขืนการล่วงละเมิดทางเพศ การใช้กำลัง และการใช้กฎหมายเป็นการกระทำเพื่อไม่ปล่อยให้ตนเองตกเป็นฝ่ายถูกกระทำเพียงฝ่ายเดียว และเป็นการตอบโต้ที่ไม่ใช่การกระทำเพื่อปลดปล่อยอารมณ์ที่อัดอั้นเพียงชั่วคราวเท่านั้น แต่เป็นการตอบโต้ที่ทำให้ตัวละครหญิงเป็นอิสระจากสามี และก้าวพ้นปิตาธิปไตยได้

การใช้อำนาจต่อรองด้วยการพึ่งพาสังค์กดีสิทธิ์ การอาศัยคนกลาง และการใช้อำนาจเศรษฐกิจเป็นการใช้เพื่อสร้างพื้นที่ให้ผู้หญิงมีอำนาจเหนือกว่า สามารถพูด และเรียกร้องให้ผู้ชายปฏิบัติในสิ่งที่ตนเองต้องการได้ การอาศัยคนกลางเข้ามาในลักษณะของการใช้กำลัง การอ้างถึงบุคคลอื่น และการพูดเจรจาให้เข้าใจกัน เป็นการให้ผู้ชายที่เป็นตัวแทนของอำนาจปิตาธิปไตยตอบโต้กันเอง ซึ่งผลของการใช้คนกลางต่อรองและตอบโต้ยังช่วยลดอำนาจของอีกฝ่าย และทำให้เกิดการประนีประนอมกันได้ อำนาจทางเศรษฐกิจเป็นอำนาจที่ทำให้ผู้หญิงก้าวพ้นชายคาปิตาธิปไตยได้

อภิปรายผล

นวนิยายฉายภาพให้เห็นว่าแม้ตัวละครชายจะพยายามใช้ความเหนือกว่าด้านสรีระหรือการใช้สิทธิ์ของการเป็นพ่อ การเป็นหัวหน้าครอบครัวเพื่อแสดงอำนาจให้เหนือกว่า ซึ่งเป็นการลดทอนคุณค่าของผู้หญิง ทำให้ผู้หญิงดูด้อยและเป็นรอง แต่จากการศึกษาจะเห็นว่าตัวละครหญิงใช้อำนาจตอบโต้และต่อรองเพื่อเรียกร้องสิทธิ์ของตนเองซึ่งไม่ใช่การกระทำเพื่อปลดปล่อยอารมณ์อัดอั้นเพียงชั่วคราวเท่านั้น แต่เป็นการตอบโต้เพื่อก้าวพ้นจากแนวคิดชายเป็นใหญ่

พื้นที่วรรณกรรมที่เปรียบเสมือนภาพจำลองชีวิตผู้คนในสังคมแต่ละยุคสมัยเปิดโอกาสให้ผู้หญิงแสดงศักยภาพ ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ทำให้ผู้หญิงมีตัวตนและมีบทบาทในสังคมมากขึ้น การใช้อำนาจของผู้หญิงชี้ให้เห็นความอ่อนด้อยของความเป็นชายที่ไม่สามารถจัดการกับอำนาจปิตาธิปไตยได้ และยิ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจของชายหญิงในสังคมสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงโดยเคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่ในมือของผู้หญิงมากขึ้น เมื่อผู้ชายมีแรงกดขี่ ผู้หญิงก็มีแรงต่อต้านได้เช่นเดียวกัน ผู้หญิงใช้อำนาจในการตอบโต้

และต่อรองกับผู้ชายได้แบบยล นำความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์สร้างพื้นที่ให้ตนเองมีอำนาจ การอาศัยคนกลางที่มีสถานภาพเท่าเทียมกันเป็นตัวแทน แสดงให้เห็นการใช้ประโยชน์จากเพศสรีระที่ด้อยกว่าแต่กลับเพิ่มอำนาจให้ตนเองทางอ้อมอีกด้วย

นวนิยายพาฝันสมัยใหม่ทลายกรอบผู้หญิงที่สังคมคาดหวังโดยการไม่ยินยอมต่อความเป็นชายที่มีหน้าที่ปกป้องผู้หญิง แต่นำเสนอให้ผู้หญิงละเมิดกรอบสังคมทั้งการไม่สามารถดำรงสภาพครอบครัวสมบูรณ์ไว้ได้ และการตอบโต้ต่อต้านผู้ชายซึ่งไม่ได้ทำให้เกียรติและศักดิ์ศรีของผู้หญิงถูกลดทอนแต่อย่างใด แต่กลับได้รับการยกย่องเชิดชูที่ก้าวข้ามกำแพงทางสังคมได้ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยที่ผ่านมาที่นำเสนอการตอบโต้ชัดเจนแนวคิดพิตาธิปไตย ในงานของทักจันท์ เกตุสิงห์สร้อย (2554), สรยา รอดเพชร และคณะ (2561) ที่ศึกษารวมกรรมที่เขียนโดยนักเขียนชายแม้จะนำเสนอให้ตัวละครหญิงตอบโต้และชัดเจน แต่เป็นการกระทำเพื่อปลดปล่อยอารมณ์ที่อัดอั้นเพียงชั่วคราวเท่านั้น และงานวิจัยของอารียา หุติณทะ (2559) ที่ตีแผ่ให้เห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชายหญิงภายใต้สังคมพิตาธิปไตยในวรรณกรรมที่เขียนโดยนักเขียนหญิง แม้จะเป็นผู้หญิงเขียนถึงผู้หญิงด้วยกัน แต่เงื่อนไขและบรรทัดฐานของสังคมยังกำกับควบคุมความคิดและการแสดงออกให้นักเขียนหญิงเหล่านี้นำเสนอตัวละครหญิงให้เป็นรองและถูกกระทำโดยผู้ชายอยู่ หากจะนำเสนอให้ผู้หญิงพลิกกลับมาเป็นผู้กระทำแต่นำเสนอผ่านจินตนาการของตัวละครหญิงเท่านั้น งานวิจัยที่กล่าวมาจึงนำเสนอเพียงการตอบโต้ และชัดเจนอำนาจพิตาธิปไตยของผู้หญิงที่สุด ท้ายก็ยกก้าวไม่พ้นอำนาจนั้น แต่การศึกษาครั้งนี้ทำให้เห็นพื้นที่การต่อสู้และชัยชนะของผู้หญิงในนวนิยาย ทำให้เห็นว่าตัวละครหญิงที่ถูกนำเสนอโดยนักเขียนหญิงไม่ได้ผลิตซ้ำชุดความคิดตามโครงสร้างอำนาจพิตาธิปไตย นวนิยายสมัยใหม่นำเสนอให้ตัวละครหญิงคิดและทำตามเจตจำนงที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงมายาคติชายเป็นใหญ่ผู้หญิงพึ่งพาตนเองได้โดยไม่ยึดโยงกับความเป็นชายในฐานะผู้นำครอบครัว และยังมีสิทธิ์เสรีภาพมากขึ้นด้วยข้อกฎหมาย ในขณะที่ผู้ชายถูกนำเสนอให้บกร่องต่อบทบาทความเป็นชายอย่างสิ้นเชิง ทั้งบทบาทพ่อสามี และผู้นำครอบครัว อีกทั้งยังถูกสังคมประณาม ถูกกดให้ดูด้อยและถูกหยามเกียรติในอำนาจจนสิ้นคลอนจึงยอมล่าถอย ยอมคืนอำนาจและอิสรภาพให้ผู้หญิงโดยการยอมเซ็นใบหย่าและมอบสิทธิ์ในการเป็นหัวหน้าครอบครัวให้ผู้ชายจึงสูญเสียอำนาจที่อ้างรักษามาโดยตลอดอย่างราบคาบ ทั้งนี้ผู้เขียนไม่ได้ให้ผู้ชายสูญเสียอำนาจและเลือกจบชีวิตลงในตอนท้าย แต่นำเสนอให้ผู้ชายได้เห็นว่าการรยาและลูกมีความสุขและมั่นคงได้โดยไม่ต้องมีเขา นำเสนอให้ผู้ชายเจ็บปวดสิ้นหวังและพ่ายแพ้อย่างจำยอม ตัวละครหญิงจึงทำหน้าที่รื้อและถอนรากถอนโคนอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ที่หยั่งรากฝังแน่นในสังคมได้สำเร็จอย่างสง่างาม

เอกสารอ้างอิง

- ต้นรัก. (2560). **คุณแม่เลี้ยงเดี่ยวหัวใจฟูรั้งฟูรั้ง**. กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.
- ทัดจันทร์ เกตุสิงห์สร้อย. (2554). **การวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของแม่ในนวนิยาย “ลับ แล, แก่งคอย”**. การค้นคว้าอิสระปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการพัฒนาอาชีพ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประสพสุข บุญเดช. (2559). **หลักกฎหมายครอบครัว**. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ปราณี วงษ์เทศ. (2559). **เพศและวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: นาดาแฮก.
- ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ. (2558). **ผู้หญิง : บทบาทและความเป็นเพศท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย**. มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พลากร เจียมธีระนาถ. (2554). **วาทกรรมชายเป็นใหญ่ในภาพยนตร์ไทยที่ให้ความสำคัญแก่สตรี**. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการภาพยนตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภูเบศร์ สมุทรจักร และคณะ. (2560). **ความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย**. นครปฐม: สถาบันวิจัย ประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ราชบัณฑิตยสภา. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- วิระดา สมสวัสดิ์. (2540). **กฎหมายครอบครัว**. กรุงเทพฯ: สายส่งศึกษิตบริษัทเคล็ดไทย.
- สรยา รอดเพชร ทักษิณี ทานตวานิช และนันทนีย์ ประสานนาม. (2561). “ผู้หญิงกับปิตาธิปไตยในนวนิยายของอุทิศ เหมะมูล.” **วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, 14 (1), 53-79.
- สุธรรม ธรรมรงค์วิทย์. (2546). “ความสัมพันธ์แบบหญิงรักหญิงในฐานะการต่อสู้ทางการเมือง”. ในสินีทธิ์ สิทธิรักษ์ (บรรณาธิการ). **ผู้หญิงกับความรู้ 1** (หน้า 241-262). กรุงเทพฯ: โครงการสตรีและเยาวชนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพัชรินทร์ นาคคงคำ. (2556). **ภาพแทนสตรีไทยในนวนิยายอีโรติกของนักเขียนชายไทย**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เสาวคนธ์ วงศ์ศุภชัยนิมิต. (2559). **การศึกษาสถานภาพและบทบาทผู้หญิงในนวนิยายของนารา**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยบูรพา.

อารียา หุติงทะ. (2559). “เมื่อสตรีตามหาประชาธิปไตยในสังคมปิตาธิปไตย”. ในสินี
นาถ เศรษฐพิศาล (บรรณาธิการเล่ม). หลากมิติประชาธิปไตย : รวมบทความ
และปาฐกถาทงวรรณกรรม (หน้า 263-310). กรุงเทพฯ: คมบาง.

.....

การพัฒนาความรู้ด้านคำศัพท์ของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนปลายชาวไทย ที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ

วรฤกษ์ นนตะสี¹, อภิศักดิ์ สุขยิ่ง²

¹การศึกษามหาบัณฑิต (กศม.) สาขาการสอนภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²อาจารย์ประจำ ภาควิชาภาษาตะวันตกและภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

E-mail: n.worakrit@gmail.com¹, apisak.s@msu.ac.th²

Received: May 15, 2020

Revised: June 15, 2020

Accepted: June 18, 2020

บทคัดย่อ

ความรู้คำศัพท์ประกอบด้วยการณ์ลักษณะในการเรียนรู้หลายประเภทอันประกอบด้วยรูป ความหมายและการใช้ และความรู้คำศัพท์ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง ดังนั้นการวัดความรู้เรื่องคำศัพท์จึงจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือที่เหมาะสมและหลากหลาย งานวิจัยฉบับนี้ศึกษาการรับคำศัพท์ใน 3 การณ์ลักษณะ ได้แก่ รูป ความหมาย และวิธีการใช้ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายชาวไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศจำนวน 154 คน เข้ารับการทดสอบทักษะความสามารถด้านการรับคำศัพท์ (receptive vocabulary knowledge) และความสามารถด้านการใช้คำศัพท์ (productive vocabulary knowledge) ผลการทดสอบชี้ให้เห็นว่ารูปการณ์ลักษณะสามารถรับได้ง่ายกว่าความหมายและการใช้คำตามลำดับ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง 3 รูปการณ์ลักษณะพบว่ามีความสัมพันธ์กัน นอกจากนี้ยังพบว่าความถี่ในการพบเห็นคำศัพท์มีผลดีต่อการรับคำศัพท์ อีกทั้งความรู้การณ์ลักษณะของคำศัพท์หนึ่ง ๆ ยังช่วยพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ทั้งแบบรับและแบบใช้งานได้อีกด้วย

คำสำคัญ: การรับคำศัพท์ ประเภทการณ์ลักษณะของคำ ความสามารถด้านการจำคำศัพท์ ความสามารถด้านการใช้คำศัพท์

The Acquisition of Vocabulary Knowledge in Thai EFL High School Students

Worakrit Nontasee¹, Apisak Sukying²

¹ Postgraduate student, MED Programme in English Language Teaching (ELT),
Faculty of Humanities and Social Sciences Mahasarakham University

² Lecturer, Department of Western Languages and Linguistics
Faculty of Humanities and Social Sciences Mahasarakham University

E-mail: n.worakrit@gmail.com¹, apisak.s@msu.ac.th²

Received: February 21, 2020

Revised: April 03, 2020

Accepted: April 09, 2020

Abstract

Vocabulary knowledge is a multidimensional construct and requires the incremental learning process. Therefore, different vocabulary measures may be appropriate at the different stages of acquisition. This study investigates the acquisition of vocabulary knowledge aspects: form, meaning, and use. One hundred and fifty-four Thai EFL students were tested on their receptive and productive knowledge of these aspects, specifically word parts, form-meaning link, and collocation knowledge. The findings showed that word form is easier to acquire, followed by the meaning and use of a word. The correlation analysis revealed that all word knowledge aspects were interrelated in learning. Moreover, exposure to vocabulary has a positive effect on vocabulary acquisition, and each of the word knowledge aspects contributes to receptive and productive vocabulary development.

Keywords: Vocabulary acquisition, vocabulary knowledge aspects, receptive vocabulary knowledge, productive vocabulary knowledge

Introduction

Word knowledge, an essential proxy in vocabulary acquisition, is a complex construct and entails learning different aspects of a word (González-Fernández & Schmitt, 2019; Meara, 1983; Nation, 2013). Nation (2013) suggested that such knowledge requires three aspects: form, meaning, and use, with receptive and productive dimensions. Some of these aspects are likely mastered before others. Indeed, research on vocabulary acquisition has revealed that learning a word is typically a long and incremental process (Henriksen, 1999; Read, 2000; Schmitt, 2014). The process begins by becoming familiar with the word and ends with using the word correctly in context. This process is, therefore, a continuum composed of the receptive and productive knowledge of a word that learners need to achieve, starting with comprehensive word knowledge and leading to word production (Laufer & Goldstein, 2004; Lin, 2015; Sukying, 2017). As such, the experience of learners in embedding the words can influentially promote vocabulary learning and development.

It has been assumed that knowledge aspects are acquired incrementally, and exposure to the language is required, as an increased comprehension of a word advances its production. However, it remains unclear how word knowledge aspects are naturally developed and complement each other (Milton & Fitzpatrick, 2014; Schmitt, 2014; Schmitt & Meara, 1997) as well as how L2 and/or EFL learners acquire word knowledge. This may be partly because previous studies did not focus primarily on a multidimensional nature of word acquisition and did not typically explore an interrelationship between the word aspects, including the word knowledge framework (Nation, 2013), which may have led to misleading or inconsistent conclusions.

With regards to a great reason for this lack of a general theory of vocabulary acquisition, investigating the roles of word knowledge aspects can consequently provide a vibrant perception of vocabulary acquisition and development and exploring different education levels of learners may

also contribute to comprehend better the process of learning a word of learners in context. This study was designed based on Nation's (2013) word knowledge framework, which includes the word knowledge aspects, form, meaning, and use, both receptively and productively.

Literature review

The construct of word knowledge was described by Richards (1976) and, more recently, Nation (2013) provided a comprehensive construct of word knowledge, including a description of its three aspects, form, meaning, and use. Acquiring a word typically involves both receptive and productive dimensions. Receptive knowledge relates to the recognition of a word, whereas productive knowledge is the ability to use and produce a word. The construct of word knowledge is illustrated in Figure 1.

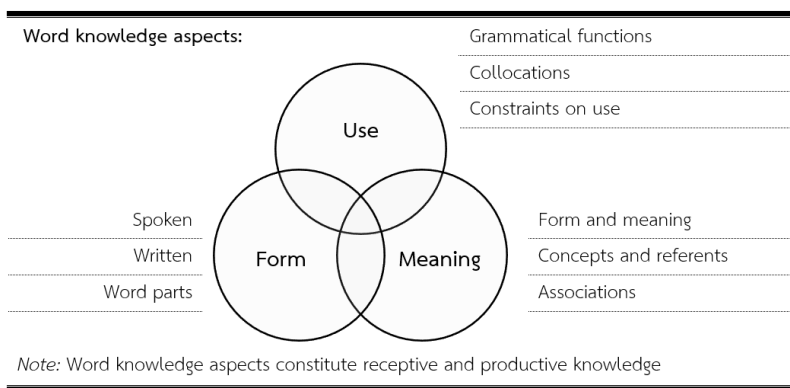

Figure 1: The aspects of word knowledge (Nation, 2013)

Based on Nation (2013), the aspect of form describes spoken, written, and word parts knowledge. The aspect of meaning includes a form-meaning link, concepts and referents, and associations knowledge and, at least, the aspect of use refers to grammatical functions, collocations, and constraints on use knowledge. Many studies have explored these aspects within the word knowledge framework. Research on vocabulary acquisition

shows that the aspects are interrelated and, notably, occur on a continuum of receptive knowledge which advances the increasing degrees of word knowledge to the production (Laufer & Goldstein, 2004). As such, different word knowledge aspects have varying degrees of understanding, and acquiring a word is assumed to be acquired at different stages and time (Nation, 2013; Schmitt, 2000).

Paul Meara (1983) first explored a general acquisition of vocabulary and showed that different aspects of word knowledge were interrelated and were associated with different difficulties. A number of other studies have since supported this finding (e.g., Lin, 2015a, 2015b; Schmitt, 2014; Schmitt & Meara, 1997; Sukying, 2018). For example, Laufer and Goldstein (2004) also found that the word knowledge aspects were connected, both receptively and productively, and vocabulary learning occurs on a continuum of receptive and productive knowledge. Specifically, the productive dimension was more difficult to acquire than the receptive dimension. (Henriksen, 1999; Nation, 2013; Webb, 2005).

Recently, González-Fernández and Schmitt (2019) explored the relationship between multiple word knowledge aspects, both receptively and productively, including the form-meaning link, derivatives, multiple meanings, and collocations. The study assumed a general acquisition order of word knowledge aspects acquired beginning with form, then meaning and, finally, use. Consistent with previous literature, it was found that acquiring these word knowledge aspects was an incremental process and facilitated the word acquisition (Nation, 2013; Schmitt, 2000; Schmitt & Meara, 1997). However, it remains unclear how different aspects of a word are naturally acquired (Schmitt, 2014). Indeed, most vocabulary research has failed to focus directly on the acquisition of word knowledge or to investigate a single aspect or form-meaning link (Laufer & Goldstein, 2004; Sukying, 2017). Moreover, existing studies have explored different contexts and perspectives, often using different measures. As such, knowing a word is still complicated

and need to be explored to seek reliable and valid evidence for the acquisition of vocabulary. This is particularly true for English as a Foreign Language (EFL) learners (Hayashi & Murphy, 2011).

Previous research has examined vocabulary acquisition in Thai EFL learners (e.g., Liangpanit, 2014; Kittigosin & Phoocharoensil, 2015; Phoocharoensil, 2013, 2014; Sukying, 2017, 2018, 2019, 2020; Supasiraprapa, 2019). These studies tend to show low performance on word knowledge, both receptively and productively, in a Thai context, even if Thai EFL participants had experienced the English language for years. Many studies have explored the acquisition of word knowledge in high school and university students (e.g., Sukying, 2017; Supasiraprapa, 2019). These studies have shown that Thai EFL learners have poor knowledge of English production, low English proficiency (Noom-ura, 2013), and the students' receptive vocabulary size is almost double their productive vocabulary size (Kotchana & Tongpoon-Patanasorn, 2015; Srisawat & Poonpon, 2014). This reveals that Thai EFL learners lack word knowledge and have an inadequate comprehension of word knowledge for the production of a word (Sukying, 2018; 2019); therefore, pedagogy must focus on pushing learners' knowledge from receptive towards productive competence. Indeed, the embedding of the words influences the acquisition of vocabulary knowledge, and understanding the roles of word knowledge aspects will enhance the vocabulary improvement of learners in context. As such, the investigations into the acquisition process are required to better understand the nature of word knowledge acquisition and vocabulary growth.

The current study

The aim of the current study is to investigate L2 word acquisition in Thai EFL learners and to explore whether or not there is any difference between education levels of learners in vocabulary acquisition. In this regard, two primary research questions are examined:

1.Does the education level influence the acquisition of word knowledge aspects in Thai EFL high school students?

2.What is the relationship be with word knowledge aspects?

Methods

1. Participants

The participants were 154 Thai students in tenth- (67 students) and twelfth-grade (87 students) high school who had studied English as Foreign Language (EFL) for approximately ten years. Participants were aged from 16 to 18 years. Both the tenth and twelfth graders' English proficiency was grouped as the senior high school level. These students were at a level of learning and using high-frequency vocabulary. All participants were Thai native speakers, using their L1 to communicate with their friends or classmates at school, and had not studied English in an English-speaking country. The participants acknowledged an estimated average of five hours of English instruction per week, including four 50-minute English sessions with EFL teachers and one 50-minute session with native English speakers. Consistent with the Office of the Basic Education Commission (Ministry of Education in Thailand), all participants had been enrolled in EFL classes for a minimum of ten years as a mandatory subject.

The twelfth-grade students had additional two years of English learning compared to the tenth-grade students. Indeed, the tenth-grade learners are at a stage between advanced junior and beginning senior high school level, and the twelfth-grade learners will next move on to university. Their differences in English experience may affect the ease or difficulty with which they learn a word. However, the participants have similar English instruction, and, as such, it is interesting to examine their comprehension and production of English and, specifically, the acquisition of word knowledge aspects.

2. Selecting the prompt words

Prompt words were selected that are common in daily life and the area of academic study. All words also reached the requirement of Thailand's Basic Education Curriculum B.E. 2544 (A.D. 2001). The prompt words were selected from two-word lists, the Academic Word List (AWL) (Coxhead, 2000) and the New General Service List (NCSL) (Browne, Culligan, & Phillips, 2013), and were piloted by 50 senior high school students, excluded in the main study, to verify their appropriateness in a Thai EFL high school context (Morgan and Bonham, 1944; Meara, 1983). Prompt words should be neither the easiest nor the most difficult grammatical class of words and should be sufficiently familiar and suited to measuring the capacity of word knowledge, both receptively and productively. The familiarity of the prompt words for a high school level was assessed using the Preliminary for Schools Vocabulary List, initially developed by Cambridge English. The collocational words were based on the websites, including the Longman Dictionary of Contemporary English and Online Oxford Dictionary. Five experts determined that the content of the tests should be sufficiently familiar to the participants.

3. Materials

Six tests were used to assess participants' word knowledge, both receptively and productively, including word parts (form), form-meaning (meaning), and collocations (use) knowledge. The receptive tests assessed the ability to recognize a word, whereas, the productive tests tested the ability to recall and produce a word in the context. Content validity was assessed by five experts with more than ten years of experience in the area of English education, including one native speaker, one university teacher, and three high school teachers. The validity and reliability of tests were then established with scoring 0.746 on Cronbach's Alpha, indicating acceptability.

3.1 The Word Segmentation Test (WST)

The Word Segmentation Test (WST), based on Hayashi and Murphy (2011), was used as the receptive word form task and was developed to measure word part knowledge in receptive dimension. The test included 40

items, with one verb, twenty-three nouns, six adverbs, and ten adjectives. In this test, participants were required to break down word components into smaller morphemes, the smallest meaningful part of a language based on Bauer and Nation's (1993) word family criteria. For the scoring, one morpheme was awarded one point. Zero points were awarded for no answer or an incorrect answer, such as an incorrect root word. The scoring criteria of the WST are shown in Table 1.

Table 1: The Word Segmentation test scores

Instructions: Break down a word into the smallest parts

Examples	Point
inaccessible = in+access+ible	3
accessible = access+ible	2
inaccessible = in+accessible	2
accessible = accessible	0
inaccessible = inaccessible	0

3.2 The Affix Elicitation Test (AET)

The Affix Elicitation Test (AET), also based on Hayashi and Murphy (2011), was used as the productive word form task to assess productive knowledge of word parts. The test included 20 items. Participants were required to supply a correct form of a word for each blank in the sentence and to provide a part of speech for the derived word. No points were awarded for a blank answer or an incorrect answer. One point was awarded for each correct response, including a correct form in context and one for providing a correct type of a derived word. The scoring criteria for this task are shown in Table 2.

Table 2: The Affix Elicitation test scores

Instructions: Choose an appropriate part of speech in part B to complete the sentence in part A

Part A	Point	Part B				Point	Total
		N.	V.	Adj.	Adv.		
He is a <u>teacher</u> (teach).	1	X				1	2
He is a <u>teacher</u> (teach).	1		X			0	1
He is a <u>teach</u> (teach).	0	X				1	1
He is a <u>teaches</u> (teach).	0			X		0	0

3.4 The L1 Translation Test (L1TT)

The L1 Translation Test (L1TT) was developed based on Laufer and Goldstein (2004) and was used as the productive word meaning task. This test was primarily designed to measure productive knowledge of form-meaning aspect and comprised 20 lines with one line for each prompt word. The instructions asked the participants to recall the meaning for each prompt word. For example, Thai words were provided and the participants were asked to supply the definition of the word in English by following a given letter. One point was awarded for a correct word definition and/or a similar meaning, and no points were given for no answer or an incorrect answer. An example of this test is shown in Table 4.

Table 4: The L1 Translation test Scores

Word questions	Answer	Correct Answer	Point
1. สมุด	B <u>ook</u>	Book	1
2. การเขียน	W <u>rite</u>	Writing	0.5
3. อย่างที่ช้า	S <u>low</u>	Slowly	0.5

3.5 The Collocation Recognition Test (CRT)

The Collocation Recognition Test (CRT) was used as the receptive measure of word use (Schmitt, Schmitt, and Clapham, 2001). This test was designed to assess receptive knowledge of word collocations. The test included 40 collocational items and participants were required to match the correct word collocation to the suitable context by selecting among the given words. No points were given for incorrect or blank answers, and one correct match was awarded one point. An example of this test is shown in Table 5.

Table 5: The collocation Recognition test scores

Instructions: Choose the best word choice in the first column to describe the noun in the second			
Adjective	Noun	Correct Answer	Point
great			
serious	1. <i>great</i> _____ survivor	1. great	1
systematic	2. <i>mini</i> _____ injury	2. serious	0
mini			

3.6 The Productive Collocation Recall Test (PCRT)

The Productive Collocation Recall Test (PCRT) was used as the productive measure of word use and was developed based on Laufer and Nation (1995, 1999). The test was formatted as a gap-filling task and included 20 collocational items. The test specifically measured productive knowledge of word collocations. Only one correct answer is allowed. In this test, to prevent guessing, the initial letters of the target collocations were provided to avoid non-target words that may fit in the allocated sentence. The correct answer was awarded one point, and no points were given for incorrect or blank answers. Example questions from the PCRT are shown in Table 6.

Table 6: The Productive Collocation Recall test

Instructions: Complete the sentence below with an appropriate word		
	Correct Answer	Point
1. Many an..... sites were destroyed in 1898.	ancient	1
2. A re..... trend in outfits is a <u>colourful</u> style.	recent	1

4. Data procedure

Six tasks were used to assess participants' word knowledge, both receptively and productively. The productive measure was administered before the receptive measure for each aspect to ensure that participants will not transfer knowledge from a receptive test to a productive test. Indeed, the test of word meaning must be administered before the measure of word form because the ability to supply the word form as productive knowledge can be transferred to the ability to supply the word meaning as receptive knowledge (Laufer & Goldstein, 2004). As such, the six tests were conducted

in the following order: 1) the collocation recall test, 2) the collocation recognition test, 3) the L1 translation test, 4) the L2 translation test, 5) the affix elicitation task, and 6) the word segmentation task. A summary of the data collection procedure is shown in Table 7.

Table 7: Summary of the data collection procedure

No.	Word aspects	Grade 10 (n=67)	Grade 12 (n=87)	Time
1	P	PCRT	PCRT	20 minutes
2	R	CRT	CRT	40 minutes
3	P	L1TT	L1TT	20 minutes
4	R	L2TT	L2TT	40 minutes
5	P	AET	AET	20 minutes
6	R	WST	WST	40 minutes

Note: R = receptive knowledge, P = productive knowledge

5. Data analysis

The test scores were analyzed to detect the nature of word knowledge construct with the Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) (Larson-Hall, 2016). The probability coefficient (p), which can range from 0 to =1, was calculated and significance was set at 0.05 to reject the null hypothesis (Dörnyei, 2007). The reliability or consistency of the test scores was determined using Cronbach's Alpha (Mackey & Gass, 2005). The Cronbach's Alpha coefficient is set at above 0.70 (DeVellis, 2003) or 0.80 for a well-developed test (Dörnyei, 2007). Descriptive statistics were collated for participants' test performance on word knowledge, including means, and standard deviations (Mackey & Gass, 2005). A pair-samples t-test and repeated-measures ANOVA were examined to detect any significant differences in word knowledge tests. Finally, A correlation analysis was conducted on the relationship between different word tests based on Cohen's (1988) guidelines: small, $r = 0.10$ to 0.29 ; medium, $r = 0.30$ to 0.49 ; large, $r = 0.50$ to 1.0 . Table 8 summarizes these data analyses.

Table 8: A summary of data analysis

Word Aspects		Test Instruments	Data Analysis
R	Form	WST	
P	Form	AET	● Descriptive statistics
R	Meaning	L2TT	● A paired-samples <i>t</i> -test
P	Meaning	L1TT	● A repeated-measures ANOVA
R	Use	CRT	● Correlation analysis
P	Use	PCRT	

Note: R = receptive knowledge, P = productive knowledge

Results

Overall, the results showed that participants performed better on the receptive tests than productive tests and achieved the highest score performance on the word form, followed by word meaning, and word use in two grades. This pattern was similar for both tenth- and twelfth-grade students; however, the twelfth-grade participants scored slightly higher than the tenth-grade participants on each test. However, the analysis revealed that there was only a significant difference between the two different grades on the L2TT and CRT performance. The descriptive statistics of the performances on each test are shown in Table 9.

Table 9: Descriptive Statistics of test performance of the tenth and twelfth-grade participants

Word aspects	Tests	Grade 10 (n = 67)		Grade 12 (n = 87)		t-value	
		Mean	SD	Mean	SD		
R	Form	WST	73.46	10.15	73.69	10.19	0.10
P		AET	20.18	8.40	21.86	8.90	1.35
R	Meaning	L2TT	26.24	6.14	30.37	5.24	4.98*
P		L1TT	15.01	2.33	15.14	2.73	0.79
R	Use	CRT	22.04	7.00	24.75	7.10	2.55**
P		PCRT	9.21	3.31	9.24	3.58	1.25

Note: * $p < 0.001$, ** $p < 0.05$

For both grades, the analysis also showed that performance on word knowledge tests was significantly different. The analysis of a repeated measure ANOVA on word knowledge aspects for the tenth- and twelfth-grade students is illustrated in Figure 2.

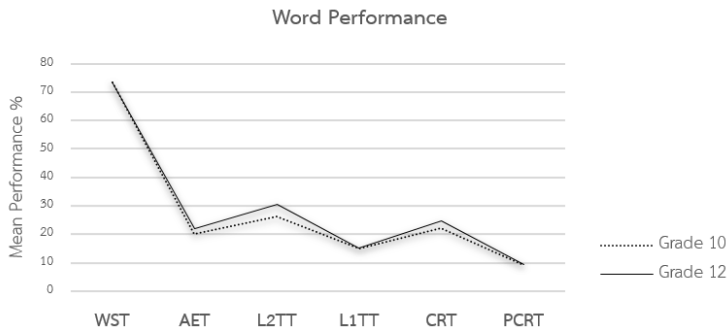

Figure 2: Word performance for the tenth- and twelfth-grade students

The repeated measures ANOVA showed that there was a significant difference between all word tests in both grades. The WST, AET, L2TT, L1TT, CRT, and PCRT were significantly different for the tenth-grade participants ($F(3.129, 206.481) = 1.287, p < 0.001$), and for the twelfth-grade participants ($F(3.195, 274.813) = 1.469, p < 0.001$). This indicates the varying levels of difficulty for each of the word knowledge aspects.

A correlation analysis was conducted to examine the relationship of word knowledge aspects. The correlation analysis for the test performances of tenth-grade students is shown in Table 10.

Table 10: Correlation coefficients for the test performances of tenth-grade students

Tests	WST	AET	L2TT	L1TT	CRT	PCRT
WST						
AET	0.521***					
L2TT	0.544***	0.678***				
L1TT	0.303*	0.460***	0.499***			
CRT	0.340**	0.478***	0.678***	0.440***		
PCRT	0.336**	0.411***	0.477***	0.449***	0.477***	

Note: *** $p < 0.001$, ** $p < 0.005$, * $p < 0.05$, $N = 67$

Table 10 shows the correlation coefficients for the tenth-grade participants and reveals that performance on the word knowledge tests was significantly positively correlated, indicating that the word knowledge aspects were interrelated. The correlation analysis for the test performances of twelfth-grade students is shown in Table 11.

Table 11: Correlation coefficients for the test performances of twelfth-grade students

Tests	WST	AET	L2TT	L1TT	CRT	PCRT
WST						
AET	0.501**					
L2TT	0.430**	0.521**				
L1TT	0.616**	0.521**	0.370**			
CRT	0.286*	0.380**	0.647**	0.278*		
PCRT	0.161	0.156	0.401**	0.088	0.442**	

Note: ** $p < 0.001$, * $p < 0.05$, $N = 87$

Table 11 shows the correlation coefficients for the twelfth-grade participants. The analysis revealed that performance on most word knowledge tests was significantly positively correlated, suggesting that word knowledge aspects were also closely related in this group of learners. Only the correlations among the WST and PCRT, AET and PCRT, and L1TT and PCRT were found to be not significant.

In summary, the findings showed that the twelfth-grade participants performed slightly better than the tenth-grade participants in all tests, but this difference was not statistically significant. For both grades, the results showed that word knowledge tests were significantly different and also revealed that they were related to each other, such that good performance on one test was associated with good performance on the other tests. All participants performed best on the word form, followed by word meaning and, finally, word use. This suggests a similar learning process for both grades of students. Overall, the results indicated that word knowledge aspects were interrelated and had varying difficulty levels. This provides further evidence that these aspects are learned on an incremental continuum and are not acquired simultaneously.

Discussion

This study explored the difference between tenth-grade and twelfth-grade students on vocabulary acquisition. Specifically, word parts knowledge (form), form-meaning knowledge (meaning), and collocations knowledge

(use) were assessed both receptively and productively. The twelfth-grade participants achieved higher performance than the tenth-grade participants in all tests, but only performance on the L2TT and CRT was found to be significantly different. The results for each grade revealed a significant difference between the word tests as well as a positive correlation between performance on the tests. The findings showed that the two grades of students performed best on the word form test, followed by the word meaning and word use tests, respectively. Both grades performed significantly better on the receptive tests than the productive tests for each aspect. These findings are consistent with previous studies (e.g., Henriksen, 1999; Laufer & Goldstein, 2004; Nation, 2013; González-Fernández & Schmitt, 2019; Sukying, 2017, 2018).

Regarding Research Question 1, the results revealed that there was a little different performance between all word knowledge tests in both grades. The twelfth-grade participants achieved higher performance than the tenth-grade participants in all tests. This is perhaps because the twelfth-grade participants have more experience in learning a word, which is congruent with the view that understanding the roles of word knowledge requires greater language experience (Hayashi & Murphy, 2011; Schmitt & Zimmerman, 2002). However, the analysis revealed that there was an only significant difference between L2TT and CRT performance. This is partly because, while the twelfth-grade participants had more experience with the English language than the tenth-grade participants by approximately two years, both groups were considered to be at the same level. As a result, the findings suggest that the two grades were at a similar level of knowing a word, indicating little development in vocabulary learning in the senior high school pedagogy with additional language exposure. A long experience of English vocabulary learning seems effectively enhancing the development of vocabulary knowledge. However, it is hard to clarify the improvement of learners in vocabulary knowledge dealing with one time assessing.

Both groups of participants also performed better on the receptive tests than the productive tests. Typically, receptive knowledge is more accessible than productive knowledge (Lin, 2015b; Sukying, 2017). The receptive tests, WST, L2TT, and CRT, reflected the ability to recognize a word, whereas, the productive tests, AET, L1TT, and PCRT, tested the ability to recall and produce a word in the context. Hayashi and Murphy (2011) argued that receptive knowledge is achieved first, which then promotes productive knowledge. The comprehension of a word sets the foundation for the production of a word, but if the students do not have sufficient receptive knowledge, this will affect the production of a word. As such, the results are consistent with earlier findings that the productive task is more complicated than the receptive task and demands a greater knowledge load (e.g., Hayashi & Murphy, 2011).

The results suggest similar L2 word acquisition for both grades, which is consistent with the general theory of vocabulary acquisition described in previous studies (Meara, 1983; González-Fernández & Schmitt, 2019). All participants performed best on the word form, followed by word meaning and word use, respectively. The results also showed a significant difference in performance on all the word tests. This is consistent with previous literature (e.g., González-Fernández & Schmitt, 2019; Nation, 2013; Schmitt & Zimmerman, 2002), showing that word knowledge aspects demand varying degrees of understanding. Altogether, the findings provide evidence that the aspects of a word are not acquired simultaneously, and the word form is easiest to be achieved, followed by word meaning and, finally, word use. Indeed, the altered contextualization of English learning can specifically intend the dissimilar results (Hayashi & Murphy, 2011; Nation, 2013; Sukying, 2019).

In a Thai context, the learners appear to learn the grammatical rules explicitly, and the grammatical rules of a word are easily acquired and remembered. For example, the word “create” can be recognized with the different forms “creates, created, creating, creative, creatively, creation, and

creator, etc.” It has previously been argued that grammatical knowledge can facilitate the ability to recognize the definition of a word. The knowledge of meaning appears byzantine because it takes time to remember the words and demands an ability to translate between L1 to L2 and L2 to L1. As such, the learners first need some experience and comprehension of word knowledge. However, this hardly confirms the complicated order between word form and meaning. Some studies early showed some different results inconsistently. For example, some researchers considered that form knowledge, concerning the syntactical knowledge of word family members, was seemingly difficult, learned relatively late, and required explicitly teaching attention (Barcroft, 2002; Chui, 2006).

Nevertheless, some other researchers argued that meaning knowledge was more difficult to acquire (Wolter, 2009). For instance, productive meaning aspect was acquired incidentally from listening after spelling and word-class, and it was also found that L2 learners may achieve knowledge of other word aspects without a mastery of word meaning (Schmitt, 1998; Van Zeeland & Schmitt, 2013). With earlier findings, the different methods may produce and affect somewhat different results (González-Fernández & Schmitt, 2019). In the following, word use is the last to be achieved because this aspect reflects the ability to produce a word. Indeed, the function of a word requires a higher degree of comprehension and exposure. This aspect is the nature of language; therefore, L2 and EFL learners take longer to accurately learn this aspect (Nation, 2013). This learning is also impeded when the learner has limited exposure to an English context, making it difficult to achieve word use in a predominately Thai context. Previous studies in other contexts have also found the learners will achieve receptive knowledge first (i.e., form and meaning) and will then acquire comprehensive knowledge of the production of a word (Hayashi & Murphy, 2011; Nation, 2013; Sukying, 2018, 2020).

In response to Research Question 2, the current study found a positive correlation of many of the word tests, and this was true for both

school grades. The results of the current study are consistent with previous studies. For example, González-Fernández and Schmitt (2019) revealed a positive relationship between word knowledge aspects and suggested that there was a continuum of receptive and productive knowledge of a word. This means that learners with multiple aspects of word knowledge can learn vocabulary more effectively than with a single-mode alone (Lin, 2015). However, it should be noted that the failure to find a significant correlation of some of the tests may be due to the relatively small sample size. Regarding quantitative research, a sample size of participants can affect and mislead the error results. Nevertheless, the results show that word knowledge aspects are positively correlated, and learning a word is an incremental process, which is in line with Murphy and Hayashi's (2011) continuum of receptive and productive knowledge.

To summarize, regarding Research Question 1, there was little difference between the performances of tenth- and twelfth-grade students, and this is likely because both groups were categorized at the senior high school level. The results for both grades showed that a receptive test is more straightforward than a productive test and that receptive knowledge is first acquired and this knowledge then advances productive knowledge. Indeed, a productive dimension requires a higher degree of cognitive and metacognitive knowledge (Hayashi & Murphy, 2011). Both tenth- and twelfth-grade Thai EFL students showed the same sequence of word acquisition; they acquired the form of a word first, followed by the meaning of a word and then the use of a word. This suggests that word knowledge is acquired at different stages and times. As to Research Question 2, word knowledge tests were also positively related, reflecting the interrelatedness of the word knowledge aspects. This confirms the developmental process of vocabulary learning. The results of the present study are largely consistent with earlier findings on the process of vocabulary acquisition.

Conclusion

The results for the two different grades showed that word knowledge aspects were varying degrees and closely related and revealed that receptive knowledge of a word is easier to acquire than productive knowledge. Both grades showed a similar pattern of word acquisition, beginning with word form, then meaning and, finally, word use. Interestingly, there was little evidence for development in vocabulary from the tenth-grade to twelfth-grade learners. Overall, the findings revealed that word knowledge aspects are interrelated and cannot be acquired simultaneously. Learning a word first requires comprehension of the word in order to promote its production. Word acquisition is, therefore, likely to be a developmental process and requires a large degree of cognitive and metacognitive loads as well as adequate exposure to the language.

Recommendation

Word knowledge typically includes 18 aspects (Nation, 2013); thus, future studies should aim to include more aspects to gain a clearer understanding of vocabulary acquisition and development. Longitudinal research would also be beneficial to the investigation of English vocabulary acquisition in Thai learners. Moreover, participants with many different educational levels should be included to better understand the roles of word knowledge aspects in specific contexts, such as primary, high school, and university students. It should also be noted that the tests used here were designed for the specific purposes of this study, and future studies may need to adapt these tests according to their own objectives. Overall, these findings inform pedagogy in English vocabulary teaching and learning.

Reference

- Barcroft, J. (2002). Semantic and structural elaboration in L2 lexical acquisition. *Language Learning*, 52, 323-63.
- Bauer, L., & Nation, I. S. P. (1993). Word families. *International Journal of Lexicography*, 6(4), 253-279.

- Begagić, M. (2016). English language students' productive and receptive knowledge of collocation. **Explorations in English Language and Linguistics**, 46-67.
- Browne, C., Culligan, B., & Phillips, J. (2013). **The new general service list**. Retrieved 10 March 2020, from www.Newgeneralservicelist.Org.
- Chui, A. (2006). A study of the English vocabulary knowledge of university students in Hong Kong. **Asian Journal of English Language Teaching**, 16, 1-23.
- Cohen, J. (1988). **Statistical power analysis for the behavioral sciences** (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Cohen, J. (1992). A power primer. **Psychological Bulletin**, 112, 155-159.
- Corson, D. J. (1995). **Using English Words**. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht.
- Coxhead, A. (2000). A new academic word list. **TESOL Quarterly** 34(2), 213-238.
- Daskalovska, N. (2016). Acquisition of three word knowledge aspects through reading. **The Journal of Educational Research**, 109(1), 68-80.
- DeVellis, R. F. (2003). **Scale Development: Theory and Applications** (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Dörnyei, Z. (2007). **Research methods in applied linguistics**. Oxford, UK: Oxford University Press.
- González-Fernández, B., & Schmitt, N. (2019). Word knowledge: Exploring the relationship and order of acquisition of vocabulary knowledge components. **Applied Linguistics**, 1-26.
- Hayashi, Y., & Murphy, V. (2011). An investigation of morphological awareness in Japanese learners of English. **Language Learning Journal**, 39(1), 105-120.
- Henriksen, B. (1999). Three dimensions of vocabulary development. **Studies in Second Language Acquisition**, 21, 303-317.

- Kittigosin, R., & Phoocharoensil, S. (2015). Investigation into learning strategies and delexical verb use by Thai EFL learners. **3L: The Southeast Asian Journal of English Language Studies**, 21(2), 63-72.
- Kotchana, S., & Tongpoon-Patanasorn, A. (2015). EFL learners' vocabulary size: A case in the northeastern region of Thailand. **ASEAN Journal of Education**, 1(1), 9-26.
- Larson-Hall, J. (2016). **A guide to doing statistics in second language research using SPSS** (2nd ed.). London: Routledge.
- Laufer, B., & Goldstein, Z. (2004). Testing vocabulary knowledge: Size, strength, and computer adaptiveness. **Language Learning**, 54(3), 399-436.
- Laufer, B., & Nation, I. S. P. (1995). Vocabulary size and use: Lexical richness in L2 written production. **Applied Linguistics**, 16(3), 307-322.
- Laufer, B., & Nation, I. S. P. (1999). A vocabulary-size test of controlled productive ability. **Language Testing**, 16, 33-51.
- Liangpanit, C. (2014). Vocabulary Teaching and Learning in Thai EFL Contexts: Findings and Implication. **Songklanakarin Journal of Social Sciences and Humanities**, 15(3), 119-131.
- Lin, C. C. (2015a). L2 word processing: A review from a word form perspective. **University of Sydney Papers in TESOL**, 10, 129-154.
- Lin, C. C. (2015b). **L2 word learnability: A focus on written form of words**. Ph.D. Dissertation, Faculty of Education and Social Work, University of Sydney, Sydney.
- Mackey, A., & Gass, S. M. (2005). **Second language research: Methodology and design**. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Meara, P. (1983). **Word associations in a foreign language: a report on the Birkbeck vocabulary project**. Notts Ling.
- Milton, J., & Fitzpatrick, T. (2014). **Dimensions of vocabulary knowledge**. Palgrave Macmillan.

- Ministry of Education. (2001). **Basic education curriculum B.E. 2544 (A.D.2001)**. Bangkok: Kurusapa Ladprao Publishing.
- Ministry of Education. (2008). **Basic education core curriculum B.E.2551 (A.D.2008)**. Bangkok: Kurusapa Ladprao Publishing.
- Morgan, C. L., & Bonham, D. N. (1944). Difficulty of vocabulary learning as affected by parts of speech. **Journal of Educational Psychology**, 35, 369-377.
- Nation, I. S. P. (1983). Testing and teaching vocabulary. **Guidelines**, 4(1), 12-25.
- Nation, I. S. P. (1990). **Teaching and learning vocabulary**. New York: Heinle and Heinle.
- Nation, I. S. P. (2013). **Learning vocabulary in another language** (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Nation, I. S. P., & Beglar, D. (2007). A vocabulary size test. **The Language Teacher**, 31(7), 9-13.
- Noom-ura, S. (2013). **English teaching problems and teachers' needs for professional development**. At The 33rd Annual Thailand TESOL International Conference. (25-26 January, 2013).
- Phoocharoensil, S. (2013). Cross-linguistic influence: Its impact on L2 English collocation production. **English Language Teaching**, 6(1), 1-10.
- Phoocharoensil, S. (2014). Exploring Learners' Developing L2 Collocational Competence. **Theory and Practice in Language Studies**, 4(12), 2533-2540.
- Read, J. (2000). **Assessing Vocabulary**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Richards, J. C. (1976). The role of vocabulary testing. **TESOL Quarterly**, 10(1), 77-89.
- Schmitt, N. (1998). Tracking the incremental acquisition of second language vocabulary: A longitudinal study. **Language Learning**, 48, 281-317.
- Schmitt, N. (2000). **Vocabulary in language teaching**. UK: Cambridge University Press.

- Schmitt, N. (2014). Size and depth of vocabulary knowledge: what the research shows. **Language Learning**, 64(4), 913-951.
- Schmitt, N., & Meara, P. (1997). Researching vocabulary through a word knowledge framework: Word associations and verbal suffixes. **Studies in Second Language Acquisition**, 19, 17-36.
- Schmitt, N., & Zimmerman, C. B. (2002). Derivative word forms: What do learners know? **TESOL Quarterly**, 36(2), 145-171.
- Schmitt, N., Schmitt, D., & Clapham, C. (2001). Developing and exploring the behavior of two new versions of the Vocabulary Levels Test. **Language Testing**, 18, 55-88.
- Srisawat, C., & Poonpon, K. (2014). **An Investigation of Vocabulary Size of Thai University Student**. The 3rd International Conference “Language, Society, and Culture in Asain Contexts” (LSCAC 2014) on Asian Dynamics: Prospects and Challenge.
- Sukyng, A. (2017). **The relationship between receptive and productive affix knowledge and vocabulary size in an EFL Context**. Ph.D. Dissertation, School of Education and Social Work, University of Sydney, Sydney.
- Sukyng, A. (2018). The acquisition of English affix knowledge in L2 learners. **NIDA Journal of Language and Communication**, 23(34), 89-102.
- Sukyng, A. (2019). Investigating receptive and productive affix knowledge in EFL learners. In D. Hirsh (Ed.), **Explorations in second language vocabulary research** (pp. 183-218). Bern: Peter Lang.
- Sukyng, A. (2020). Word Knowledge through Morphological Awareness in EFL Learners. **TESOL International Journal**, 15(1), 74-85.
- Supasiraprapa, S. (2019). The effect of learning environments on Thai speakers’ English L2 vocabulary depth. **PASAA**, 57, 102-132.
- Van Zeeland, H., & Schmitt, N. (2013). Incidental vocabulary acquisition through L2 listening: A dimensions approach. **System**, 41, 609-24.

Webb, S. A. (2005). Receptive and productive vocabulary learning:
The effect of reading and writing on word knowledge. **Studies in
Second Language Acquisition**, 27, 33-52.

Wolter, B. (2009). Meaning-last vocabulary acquisition and
collocational productivity. In T. A. Fitzpatrick (Ed.) **Lexical
Processing in Second Language Learners: Papers and
Perspectives in Honour of Paul Meara**. Multilingual Matters.

.....

การใช้กลวิธีการอ่านแบบเสริมต่อการเรียนรู้ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นสมองเป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ณภัชนันท์ บุณฺระมี¹, อินธิสาร ไชยสุข² และพชรนนท์ สายัณห์เกณเฑาะ³

¹การศึกษามหาบัณฑิต (กศม.) สาขาการสอนภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

^{2,3}อาจารย์ประจำ ภาควิชาภาษาตะวันตกและภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

E-mail: n.worakrit@gmail.com¹, apisak.s@msu.ac.th², Sayankena@yahoo.com³

Received: May 19, 2020

Revised: June 30, 2020

Accepted: July 2, 2020

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ (1) ศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการอ่านแบบเสริมต่อการเรียนรู้ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นสมองเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 (2) ศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการอ่านแบบเสริมต่อการเรียนรู้ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นสมองเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และ (3) ศึกษาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษของผู้เรียนหลังการใช้กลวิธีการอ่านแบบเสริมต่อการเรียนรู้ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นสมองเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนนครพนมวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 35 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการอ่านแบบเสริมต่อการเรียนรู้ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นสมองเป็นฐาน จำนวน 8 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง (2) แบบทดสอบความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษชนิดปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t-test (dependent sample)

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดกลวิธีการอ่านแบบเสริมต่อการเรียนรู้ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นสมองเป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 77.87/75.79

2. ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีแบบเสริมต่อการเรียนรู้ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นสมองเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเท่ากับ 0.64 ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนคิดเป็นร้อยละ 64.00

3. หลังจากที่ได้วิจัยได้นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีกลวิธีแบบเสริมต่อการเรียนรู้ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นสมองเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มาทดลองกับกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
คำสำคัญ: เสริมต่อการเรียนรู้ สมองเป็นฐาน ความสามารถด้านการอ่าน

The Use of Scaffolding for Reading Activity and Brain-based Learning Activities to Promote Mathayomsuksa 5 Students' English Reading Ability

Napatchanan Boonramee¹, Inthisarn Chaiyasuk², Photcharanon Sayankena³

¹Graduate student, M.Ed. Candidate in English Language Teaching Program,
Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

^{2,3}Lecturer of Department of Western Language and Linguistics

Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

E-mail: n.worakrit@gmail.com¹, apisak.s@msu.ac.th², Sayankena@yahoo.com³

Received: May 19, 2020

Revised: June 30, 2020

Accepted: July 2, 2020

Abstract

This study aimed to investigate the efficiency of eight lesson plans, developed from the concept of Scaffolding for Reading Activity and Brain-based Learning Activities to promote Mathayomsuksa 5 students' English reading ability with the required efficiency of 75/75 (E1/E2). It also sought to examine the effectiveness index of such lesson plans and promote students' reading ability by implementing them. This study's samples consisted of 35 Mathayomsuksa 5 students attending the first semester of the academic year 2019 at Nakhonphanomwittayakhom School, Mueang district Nakhomphanom province. The participants were selected by cluster random sampling technique. The instruments used in this study included eight three-hour lesson plans created from the concept of Scaffolding for Reading Activity and Brain-based Learning Activities and a 40-item reading test. The dependent samples t-test was used to analyze the data. The results showed that the lesson plans developed based on Scaffolding for Reading Activity and Brain-based Learning Activities had an efficiency of 77.87/75.79. This efficiency of the lesson plans was higher than the established criterion. The results also indicated that the effectiveness index of lesson plans created from the concept of Scaffolding for Reading Activity and Brain-based Learning Activities made was 0.64. Overall, the participants' average scores on the post-test performance were higher than the pre-test scores at the statistical level of significance of 0.05.

Keywords: Scaffolding, Brain-Based Learning, Reading ability

Introduction

Reading skill is considered as one of the four essential skills in language learning, especially for second language learners. Anukkung (2013) suggested that reading is an indicator of language learning success. Moreover, Anderson (1999) suggested that reading skill is important for second language learners. It requires practicing activities to develop them to be proficient readers. The recent studies on reading development have widely promoted the importance of reading. These studies revealed that successful learners tended to apply strategies in their reading more than the learners who did not use any reading strategies. However, reading teaching in Thai EFL context has not been successful according to the learning objectives stated in the Basic Education Core Curriculum (A.D. 2008). The results from the national testing revealed that most students failed to apply reading strategies in the reading section, so they gained lower scores than the established standard in the curriculum. The problems in reading from the previous studies were related to the results in the context where the current study was conducted. The researcher observed that students could not understand the reading text and found English reading boring. According to the test analysis and interviews with some students to identify the background and rationale for this study, it was found that the major problems in their reading were that they could not understand reading passages, answer questions, and apply reading strategies in their daily-life reading and reading test.

When investigating further the issues that might cause reading problems, it was found that most students could not read and understand the reading questions. Moreover, they did not know the meaning of vocabulary which was the key to comprehend the reading text. Based on the experience of the researcher in the field of language teaching, the researcher found that reading comprehension was the

problem for EFL students at all levels, including Mathhayomsuksa 5 students who were the participants in this study. Their background knowledge in reading skill was quite low. They were graded in the group of low proficiency readers from the results of the national test. Furthermore, many English teachers in the setting where the study was conducted did not introduce reading strategies or motivate students with interesting activities in reading lessons. The lessons were mainly focused on introducing vocabulary and grammar. The students were required to translate English reading text into Thai. So, these lessons did not help students develop their reading skill which result in the students finding the reading lesson less interesting. When they had to read a long text, they could not understand the main points in which the writer wanted to convey to the readers. The factors which caused this problem was the lack of vocabulary and sentence structure knowledge, reading strategies, motivation in reading, and reading practice.

In the current study, the researcher used the scaffolding principle which was the systematic process in assisting and facilitating students' learning process. The scaffolding process consisted of teacher, peers, and learning materials to support learners in the task that they could not achieve it individually. The assistance process was completed when the students could perform the task by themselves. The principle of scaffolding activity was proposed based on the constructivism theory of Vygotsky (1978). It is believed that learning and interaction are intertwined. The peers who are master in particular topics assist and guide the peers who need learning assistance. Wood, Bruner, and Ross (1976) suggested six ways to apply the scaffolding activities in the classroom context. In a new paragraph, summaries of advantages were found with study of Wood, Bruner & Ross (1976). The scaffolding activities help students be more confident in learning and task performing. The interaction in

the scaffolding process reduces learning anxiety and supports learning and students' creativity. The students and teacher can discuss and share opinions during the lessons. Finally, students comprehend the lesson and construct their knowledge and understanding. This is the opportunity to develop themselves to the next level of development with the assistance of teachers and peers.

Furthermore, the researcher studied the related documents and previous studies about activities that could motivate learners and make the reading lesson more interesting. The researcher found that brain-based learning activity (BBL) is an interesting activity that can encourage students' thinking process. The students are required to answer the questions from a reading text; moreover, many more interesting activities promote their motivation in reading development. Ken and Ken (1990) introduced the 12 suggestions for BBL implementation. Jensen (2008) proposed the steps for organizing BBL activities in seven steps. In organizing BBL activities, the teacher needs to understand the cognitive process in the aspect of reading comprehension to design activities and learning materials appropriately for learners' differences.

According to the background and problem stated above, the researcher was interested in investigating the effectiveness of integrated reading strategies between scaffolding activities and brain-based learning (BBL) activities to enhance Matthayomsuksa 5 students' reading comprehension. The study was expected to contribute pedagogical implications to reading teaching in the field of teaching English in the EFL context.

Objectives

The objectives of the study were as follows:

1.1 To find the efficiency of the lesson plans from the concepts

of scaffolding for reading activity and brain-based learning activities in developing Matthayomsuksa 5 students' reading ability with the required efficiency of 75/75

1.2 To investigate the effectiveness of the lesson plans from the concepts of scaffolding for reading activity and brain-based learning activities in developing Matthayomsuksa 5 students' reading ability

1.3 To find whether the students' reading ability after the implementation of the lesson plans from the concepts of scaffolding for reading activity and brain-based learning activities was better or not

Research Questions

1. What is the efficiency of the lesson plans from the concepts of scaffolding for reading activity and brain-based learning activities in promoting Matthayomsuksa 5 students' reading ability?

2. What is the effectiveness index of the lesson plans from the concept of scaffolding for reading activity and brain-based learning activities in developing Matthayomsuksa 5 students' reading?

3. Was the students' reading ability after the implementation of the lesson plans from the concepts of scaffolding for reading activity and brain-based learning activities improved?

Literature Review

Scaffolding

In order for us to understand how to scaffold reading in a classroom context, we first need to determine a definition for the term 'scaffolded reading.' It is believed that Donald Wood and his colleagues (Wood, Bruner & Ross, 1976) were the first to use the term in an educational context in order to characterize a mother's verbal interaction when reading with her child. Their study determined some

of the steps that a mother, father, or other significant adult, may commonly take when initially beginning to read with a child. Firstly, they may skim through the picture book, familiarizing the child with the pictures and the structure of a book. Then they may focus on a single page, asking the child what the picture is, and pointing out the word in the text that describes this object. The adult does not tell the child what the word is, but acknowledges that it describes the object on the page and lets the child provide the answer. This is then often followed up by positive feedback that lets the child know that their answer was correct (Graves & Braaten, 1996). The important part of this described learning experience is that the adult did not promptly expect the child to know what the word was, without any initial understanding of words and their connections to the pictures. Nor did the adult just give the student the word. The adult in the described process actually built up an “instructional structure” (Graves & Braaten, 1996), or scaffold, in order to assist the child to create meaning from the text for themselves. This process is the very definition of what ‘scaffolded reading’ is. A child’s initial experiences with learning to read are important for us, as teachers, to understand in order to be able to provide the next steps and continue to scaffold reading experiences in a more purposeful way. Axford, Harders and Wise (2009) describe a sequence of steps that teachers can use to implement ‘scaffolding reading’ in a one-to-one teaching situation.

Brain-Based Learning

Brain-based education aims to improve and accelerate the learning process by using the science behind learning to select a curriculum and form of delivery for each group of students. When adopting this method, educators must forget established conventions. They must also leave behind assumptions about learning and previous practices. Instead, they must look to the most recent cognitive science

discoveries as inspiration for their future lesson delivery. It was once thought that intelligence is fixed and remains virtually the same through someone's entire life. More recent discoveries reveal that physical changes take place in the brain during learning. When someone practices certain skills, they find it easier over time to carry on improving those abilities. Learning has been demonstrated to improve resiliency, working intelligence, and brain function. This discovery holds considerable potential for schools and educators everywhere. The implications of brain-based learning are far-reaching. By putting this knowledge into practice, schools can create academic programs that are best suited to each year group. Individual teachers can also structure the most appropriate educational experiences for their own students.

With such a wide range of scientific findings, it is clear that brain-based learning can take several forms. Schools and individual teachers can choose the best approach to facilitate learning for their students. For example, student stress could be reduced by playing calming music or arranging regular physical activities. Beanbag chairs or couches could replace traditional seating in studying and reading areas. A schoolwide promotion could encourage students to eat a healthier diet or to engage in more exercise, two factors that improve brain health. The benefits of brain-based learning are already recognized by those who are responsible for training new educators. More universities and colleges are now offering degrees in this new and exciting field. As a result, those who are now entering the profession have an in-depth knowledge of how to help their students learn more effectively.

Research Methodology

1. Research Instruments

There were two research instruments for data collection in the study. The instruments included (1) eight lesson plans designed

under the concepts of scaffolding for reading activity and brain-based learning activities and (2) reading test implemented as pre-test and post-test.

2. Research instrument for the implementation

The implementation of the study consisted of eight lesson plans based on the concepts of scaffolding for reading activity and brain-based learning activities. Each lesson plan lasted three hours. There were 24 hours for the intervention. The effectiveness of the lesson plans was verified by three experts and implemented as the pilot study with students in another school.

3. Research instrument for data collection

The reading for comprehension test was used to measure the reading ability of participants before and after the intervention as a pre-test and a post-test. The test consisted of 40 items with four multiple choices. The objectivity and validity of the test items were evaluated by three experts. The pilot study was conducted with students in another school to ascertain the effectiveness of the test.

4. Participants

The current study was a quasi-experimental design. There were 35 of Matthayomsuksa 5 students from three classes of Nakhonphanomwittayakhom School, Mueng District, Nakhonphanom Province. They were equally selected by cluster random sampling as participants of the study. They enrolled in English for Reading and Writing course (E30203) in the first semester of the academic year 2019.

Procedure

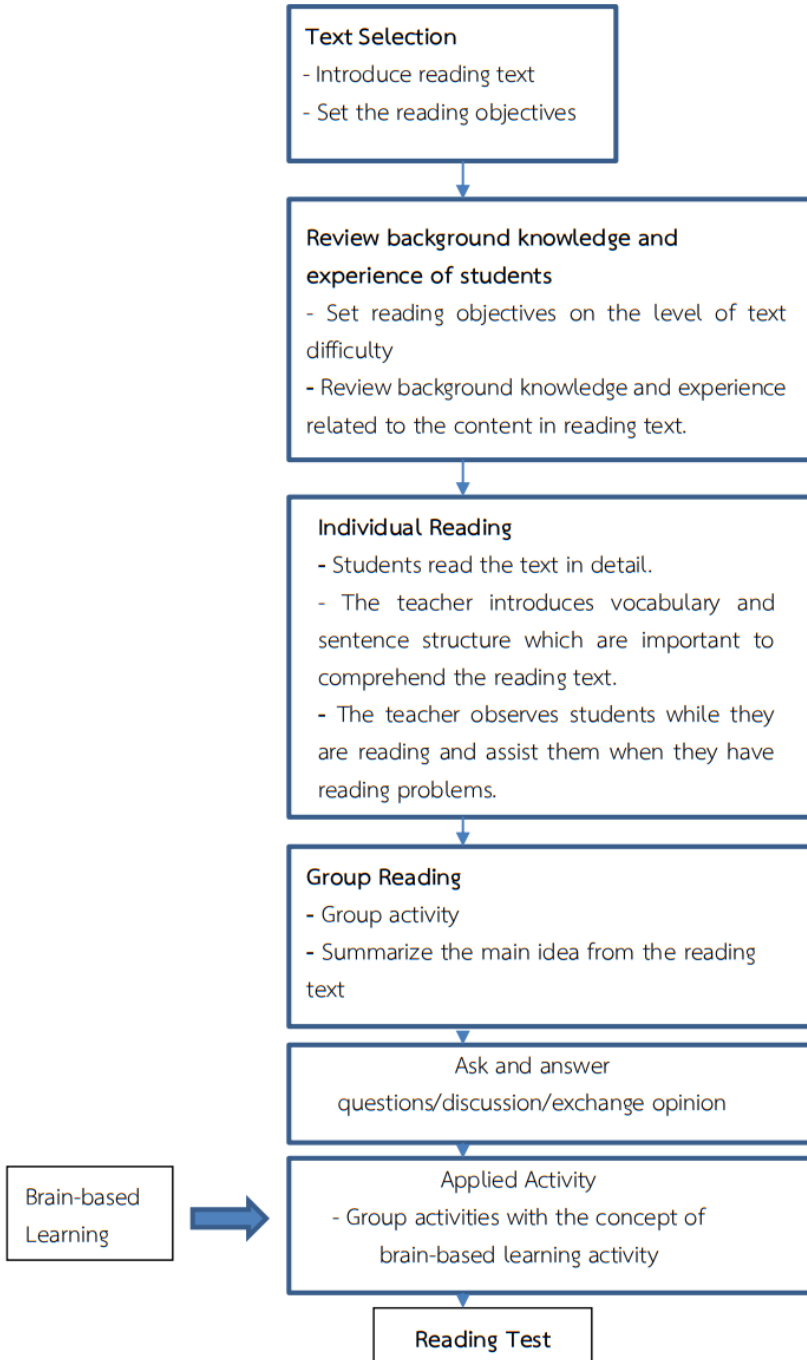
The study was conducted in the first semester of the academic year 2019 lasting five months. The data collection procedures were as follows.

1. Before the first lesson began, the reading test was applied as a pre-test to assess the students' reading ability before the implementation.
2. Eight lesson plans based on the concept of scaffolding for reading activity and brain-based learning activities were implemented.
3. The reading test was applied as a post-test to investigate the students' reading ability after the implementation.

Theoretical Framework

According to the literature review, the scaffolding for reading activities is effective for reading teaching to enhance students' learning comprehension both in intensive and extensive reading. There are steps for lesson plan design and individual needs analysis which are essential for lesson plans design. Moreover, the teacher needs to bring various reading texts and learning materials based on students' language proficiency. There are a variety of assessments in a positive learning environment to reduce students' anxiety. To implement the concept of scaffolding for reading activity into practice, the researcher presented the teaching procedures as follows:

Teaching Procedures

Data analysis

1. The investigation of the lesson plans' efficiency which was created from the concept of scaffolding for reading activity and brain-based learning activities to promote Mathayomsuksa 5 students' English reading ability with the required efficiency of 75/75 was analyzed by E1/E2.

2. The investigation of the lesson plans' effectiveness index based on the concept of scaffolding for reading activity and brain-based learning activities to promote Mathayomsuksa 5 students' English reading ability was analyzed by descriptive statistics and the effectiveness index statistics E.I.

3. To investigate the difference in reading ability (if there were any), the scores from reading pre-test and post-test were analyzed by dependent t-test statistics.

Finding

Research question 1: What is the efficiency of the lesson plans from the concepts of scaffolding for reading activity and brain-based learning activities in promoting Matthayomsuksa 5 students' reading ability?

From table 1, it was found that the efficiency of eight lesson plans which were created from the concept of Scaffolding for Reading Activity and Brain-based Learning Activities in order to promote Mathayomsuksa

Table 1 The efficiency of the lesson plans

Efficiency	Score	X	S.D.	Percentage
(E ₁)	240	186.89	138.69	77.87
(E ₂)	40	30.31	140.75	75.79
The efficiency of the lesson plans (E ₁ / E ₂)				77.87/75.79

5 students' English reading ability with the required efficiency of 75/75 (E1/E2) was 77.87/75.79. It was higher than the required efficiency.

Research question 2: What is the effectiveness index of the lesson plans from the concept of scaffolding for reading activity and brain-based learning activities in developing Matthayomsuksa 5 students' reading?

Table 2 The effectiveness index of the lesson plans

Students	Total Score	Pre-test		Post-test		E.I.
		Score	Percentage	Score	Percentage	
35	1,400	459	13.11	1,061	30.31	0.64

From table 2, the effectiveness index of the lesson plans from the concept of scaffolding for reading activity and brain-based learning activities in developing Matthayomsuksa 5 students' reading was 0.64. It was found that all students achieved higher scores when they learned at 64 percent.

Research question 3: If the students' reading ability after the implementation of the lesson plans from the concepts of scaffolding for reading activity and brain-based learning activities was improved?

Table 3 The students' reading ability after the implementation of the lesson plans from the concepts of scaffolding for reading activity and brain-based learning activities

Score	N	X	S.D	t	df	Sig.
Pre-test	35	13.11	3.11	10.70	34	.000*
Post-test	35	25.80	6.79			

*sig .05

From table 3, it was found that the average percentage of the post-test score was higher than pre-test score statistically significant at the 0.05 level.

Discussion

According to the results of the study, the efficiency of the lesson plans from the concepts of scaffolding for reading activity and brain-based learning activities to promote Matthayomsuksa 5 students' reading ability was 77.87/75.79 which was higher than with the established efficiency at 75/75. The effective outcome might be because of the planning steps in designing the lesson plans from the principles of scaffolding for reading activity and brain-based learning activities to promote reading ability. The planning steps were as follows: 1) introduce reading text, 2) review background knowledge and experience, 3) individual reading, 4) group reading, 5) ask and answer questions/discussion/exchange opinion, and 6) applied activity. In the class, students discussed and guessed the answers from their background knowledge and experience, video, picture, reading topics, and other learning media that the researcher introduced in the lessons. After that, they shared their answers and discussed to conclude as the group answers. From the class observation, the researcher found that the students who had background knowledge and experience related to the reading topic tended to understand the reading passage easier and answer the questions quicker than the students who did not have background knowledge. However, in the group discussion, the students who did not have background knowledge or experience about the reading topic were assisted by the students who had background knowledge and experience. Finally, the whole class could understand the reading text and answered the questions correctly.

Moreover, with the integration of brain-based learning activities (drawing, quiz, mind mapping, game, group discussion, information interview, model making, and drawing) in step 6 of the lesson, students reduced learning anxiety and they were more engaged with the learning activities.

The researcher interviewed some students after the implementation to explore the most popular brain-based activities in the lesson plans. The three most popular activities were ranged from “model making” in lesson 7, “mind mapping” in lesson 3, and “drawing” in lesson 1 respectively. The “model making” activity was about creating animal models which they found in reading text. The “mind mapping” required students to summarize the main points in the reading passage. The students were interested in this activity as the reading topic was about the ways to keep fit which was an interesting topic among teenagers. In this activity, the researcher found that students discussed and analyzed the main points in the reading text to summarize as the group task. They could guess the meaning of vocabulary from the reading context. The researcher observed that they could perform in their roles to contribute to the success of the group task. The third popular activity among students was “drawing” in lesson 1. The students were asked to design the group product from the information in reading text. Students worked together to design their products. They exchanged their opinion, discussed, and asked each other for information. However, the least popular activity among eight BBL activities was “quiz”. From the observation, the researcher found that some students who had better background knowledge could respond to the question quicker as they were better in reading than the others. This caused many students to feel stressed and ignore the activity.

The efficiency of the lesson plans designed based on the concepts of scaffolding for reading activity and brain-based learning activity was higher than the established criterion. This point supported the findings of Sujaree (2011) who conducted a study on the use of scaffolding to enhance reading comprehension of university students. The results revealed that the students who were implemented with the

scaffolding activities significantly outperformed the control group at 0.1 statistical significance. Moreover, the results from the current study also supported the study of Buntununkul (2015) on developing students' reading comprehension by scaffolding activities. The findings indicated that scaffolding activities helped students comprehend reading text and summarize the main points as their understanding. Furthermore, Somsong (2013) investigated the effects of the implementation of a scaffolding learning model to develop reading comprehension of university students. The results showed that the learning model was effective with the efficiency index (E1/E2) 81.15/79.25. The mean of reading comprehension scores from the post-test was higher than the mean of pre-test at 0.5 statistical significance.

Duangkaewklang (2013) conducted a study on the assessment of primary students' cognitive processes in brain-based learning activities. The results revealed that the efficiency (E1/E2) of lesson plans of BBL activities was 80.17/81.18 which was higher than the established criterion 80/80. Boonsong (2016) also studied the effects of BBL activities on secondary students' creative thinking. The results indicated that the mean of students' achievement scores after the implementation of BBL activities was higher than the mean of pre-test scores at 0.1 statistical significance.

According to the results of the effectiveness index of the lesson plans in this study was 0.64. This indicated that students progressed in their reading after the implementation at 64 percent. This showed that the lesson plans based on the concept of scaffolding for reading activity and BBL activities helped students develop their reading comprehension of more than 60 percent. This point supported the finding in the study of Subannard (2012) who investigated analytical reading ability and reading motivation of high school students. BBL activities were implemented

as core activities in the lessons. The findings revealed that students gained 61.68 percent of achievement after the implementation. The findings of the effectiveness index of the lesson plans in this study also supported the study of Suwanmajo (2013) conducting the comparative study on BBL activities and corporative learning activities to enhance cultural knowledge and emotional quotient of high school students. The findings showed that the effectiveness index of the lesson plans with BBL activities was higher than the lesson plans with cooperative learning activities. The results from the study of Boonya (2017) on using BBL activities in the classroom also reveal the effectiveness index of the BBL-based lessons with 80.48 percent of learning progress.

After the implementation of the lessons of scaffolding activities for reading activity and BBL activities, the pre-test scores on reading comprehension were compared with the post-test scores to investigate the development in the reading ability of students. The scores from pre-test and post-test were compared with independent t-test sample. The results showed that the mean of students' post-test scores was higher than pre-test scores at 0.5 statistical significance. The results from the study supported the results in the previous study of Chookaew (1992) who investigated the effectiveness of BBL-based lesson plans. The results presented that the experimental group with BBL-based lesson plans had positive attitudes toward the lessons and could perform better than the control group in reading tasks at 0.5 statistical significance.

This also confirmed with the previous findings of Kuntup (2012) which explored the effectiveness of the lesson with BBL activities to increase students' reading ability. The results presented that 75 percent of students could perform higher than the required criterion. Moreover, students felt more confident in reading after the lessons. This indicated that the lessons with BBL activities were effective for reading ability development.

Implications

1. Classroom management is vital for the lesson implementation. The teacher should encourage students to work together and bring the class friendly learning environment. Moreover, the teacher needs to ensure that all students engage in activities.

2. Before BBL activities implementation, the teacher should provide students with lead-in activity to motivate and prepare students to get ready for the lesson.

3. There should be a variety of activities and learning material to support individual differences.

4. During the lesson, the teacher needs to observe students and provide appropriate assistance in case they encounter difficulties in reading activities.

Recommendations

1. Comparative study on the effects of scaffolding activities for reading activity blended with other teaching approaches should be conducted.

2. The lesson plans of scaffolding activities for reading activity and BBL activities should be implemented with other groups of participants to investigate the effectiveness of the lessons.

References

- Aleven, V. A. W. M. M., & Koedinger, K. R. (2002). **An effective metacognitive strategy: Learning by doing and explaining with a computer-based cognitive tutor.** *Cognitive Science*, 26 (2002) 147–179
- Belland, B. R. (2011). Distributed cognition as a lens to understand the effects of scaffolds: The role of transfer of responsibility.

- Educational Psychology Review**, 23(4), 577-600.
- Brawner, K., Holden, H., Goldberg, B., & Sottolare, R. (2012).
Recommendations for modern tools to author tutoring systems. In The Interservice/Industry Training, Simulation & Education Conference (IITSEC).
- Cohen, D. (1994). **Assessing Language Ability in the Classroom.** USA: Heinle & Heinle Publishers.
- Glazewski, K. D., and Ertmer, P. A. (2005). Scaffolding disciplined inquiry in problem-based learning environments. **International Journal of Learning**, 12(6), 297--306.
- Goodman, K.S. and Goodman, Y.M. (2014). **Making Sense of Learners Making Sense of Written Language : The selected Works of Kenneth S. Goodman and Yetta M. Goodman.** New York: Routledge.
- Grabe, W. (2009). **Reading in a second Language : Moving from Theory to Practice.** New York: Cambridge University Press.
- McNeill, K. L.& Krajcik, J. (2009). **Synergy between teacher practices and curricular scaffolds to support students in using domain-specific and domain-general knowledge in writing arguments to explain phenomena.** *Journal of the Learning Sciences*, 18(3), 416-460.
- Merrill, M. D., Elen, J., Bishop, M. J. (Eds.), (2014). **Handbook of research on educational communications and technology.** New York, NY: Springer.
- Pentimonti, J.M., & Jutice, L.M. (2010). Teachers' use of scaffolding strategies during read-alouds in the preschool classroom. **Early Childhood Education Journal**, 37(4), 241-248.
- Rodgers, E. M. (2004). Interactions that scaffold reading performance. **Journal of Literacy Research**, 36(4), 501-531.

- Roehler, L. R., Cantlon, D. J. (1997). **Scaffolding: A powerful tool in social constructivist classrooms.** In Hogan, K. E., Pressley, M.E. (Eds.), *Scaffolding student learning: Instructional approaches and issues.* (Cambridge, MA: Brookline Books.
- Van de Pol, J., Volman, M., Beishuizen, J. (2010). Scaffolding in teacher–student interaction: A decade of research. *Educational Psychology Review*, 22, 271-296.
- Vygotsky, L. S. (1978). **Mind in society.** Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Walqui, A. (2006). Scaffolding instruction for English language learners: A conceptual framework. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 9(2), 159–180.
- Weiss, Ruth Palombo. (2020). Brain Based Learning. *Training & Development*, 54(7), 21.
- Wertsch, J. V. (1984). **The zone of proximal development: Some conceptual issues.** *New Directions for Child and Adolescent Development.*
- Wood, D., Bruner, J. S., Ross, G. (1976). The role of tutoring in problem solving. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 17(2), 89–100.
-

การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในประเทศสหรัฐอเมริกา

เพ็ญณี กันตะวงษ์¹, ศิวซ์ ศรีโศคนกุล²

^{1,2}อาจารย์ประจำอาจารย์ประจำวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

E-mail: Pennee@kku.ac.th¹, siwasri@kku.ac.th²

Received: April 17, 2020

Revised: June 28, 2020

Accepted: July 08, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาถึงปรัชญาของการศึกษา เพื่อความเป็นพลเมืองของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยการวิเคราะห์เอกสารและวิเคราะห์เชิงเนื้อหาของปรัชญา และหลักสูตรของการศึกษา เพื่อความเป็นพลเมืองในประเทศสหรัฐอเมริกา การศึกษาพบว่า ปรัชญาการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกาอยู่ในกรอบแนวคิดพื้นฐานที่ว่า ประชาชนไม่ใช่เป็นเพียงผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย แต่เป็นผู้มีส่วนสำคัญ และมีส่วนร่วมในการสร้างฐานความเป็นประชาธิปไตย รวมถึงความเชื่อในหลักประชาธิปไตยที่ได้ถูกวางรากฐานไว้ สถาบันการศึกษาทำหน้าที่พัฒนาความรู้พื้นฐานของประชาธิปไตยในรูปแบบของอเมริกา การปฏิบัติงานของรัฐภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญการเมืองและความเป็นพลเมือง กรอบแนวคิดของหลักสูตรส่วนใหญ่จะอยู่บนมาตรฐานด้านความเป็นพลเมืองและรัฐ ความฉลาดรู้ด้านการจัดการการเงินและเศรษฐกิจส่วนบุคคล อย่างไรก็ตามจากการบริหารประเทศในระบบกระจายอำนาจมีผลทำให้แต่ละมลรัฐพัฒนาหลักสูตรของตนเองอย่างอิสระ แต่อยู่บนฐานของประชาธิปไตย

คำสำคัญ: การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง ปรัชญา หลักสูตรการเรียนการสอน ประเทศสหรัฐอเมริกา

Education for Civic Education in the USA.

Pennee Kantavong¹ Siwach Sriphokangul²

^{1,2}Lecturer, College of Local Administration, Khon Kaen University

E-mail: Pennee@kku.ac.th¹, siwasri@kku.ac.th²

Received: April 17, 2020

Revised: June 28, 2020

Accepted: July 08, 2020

Abstract

This article studied the philosophy of civic education and its education services in the USA. Document analysis was employed for data collection. Content analysis was also used to analyze the philosophy and curriculum in civic education for US educational institutions. The findings showed that the philosophy of U.S. civic education. That is, the citizens must abide by the law and contribute to the institution of constitutional democracy and the fundamental principles and values upon which it is instituted. The educational institutes are responsible for developing the fundamental tenets of American democracy. The government practices are under the constitution, politics and citizenship. Most educational curricula' core philosophies are primarily based on civics and government, personal financial literacy, and economics. However, with the decentralization of the administrative system, each state is authorized to develop their own curriculum based on its American democratic philosophy.

Keyword: Civic Education, Philosophy Curriculum, USA.

บทนำ

การศึกษาด้านความเป็นพลเมืองและการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในอเมริกาเป็นสองแนวคิดที่เก่าแก่ที่สุดในทฤษฎีทางการเมือง แต่ก็ยังมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในปัจจุบันมีคำหลายคำที่ใช้เรียกกระบวนการนี้ เช่น การศึกษาด้านความเป็นพลเมือง (Civic Education) และด้านการศึกษการเมือง (Political Education) แต่คำหลังไม่เป็นที่นิยมใช้นอกวงการวิชาการ อาจเป็นเพราะความหมายซึ่งนำการสอนชัดเจนเกินไป ในโรงเรียนการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองจะรวมถึงรายวิชาทั้งที่เป็นเรื่องราวของรัฐและไม่ใช่ว่าเรื่องราวของรัฐ ถ้าเป็นเรื่องราวของรัฐก็เน้นเรื่องของรัฐบาลอเมริกันและบางครั้ง แต่ไม่มากนักที่จะมีการสอนเปรียบเทียบรัฐบาลต่าง ๆ การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในบางครั้งจะแทรกอยู่ในวิชาประวัติศาสตร์อเมริกา โดยทั่วไปเป็นรายวิชาในเกรด 5 เกรด 8 และเกรด 11 แนวคิดสำคัญของการสร้างระบอบประชาธิปไตยในสหรัฐอเมริกา คือ ความคิดที่ว่าประชาชนเป็นผู้ก่อตั้งรัฐบาลเพื่อให้รับรองสิทธิของตนและประชาชนยินยอมให้ได้รับการปกครองโดยรัฐ (Crimmins, 2013)

จากการที่สังคมอเมริกันเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ นักวิชาการในหลากหลายสาขาวิชา ไม่ว่าจะเป็นนักรัฐศาสตร์ นักมานุษยวิทยา นักภูมิศาสตร์ ต่างให้ความสนใจศึกษาถึงบริบทและแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองเพื่อให้แน่ใจว่าประชาชนที่มาจากหลากหลายชาติพันธุ์เหล่านั้นได้มีโอกาสเข้าถึงและได้รับสิทธิของการเป็นพลเมืองของประเทศ แต่นับแต่ช่วงปี ค.ศ. 1995 เป็นต้นมา นักวิชาการได้ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองประเทศในสหรัฐอเมริกาและพบว่า การลดลงของการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นในทุกกิจกรรมจนถึงกับมีคำศัพท์ที่เรียกปรากฏการณ์ “Bowling Alone” กล่าวคือประชาชนไม่สนใจร่วมกิจกรรมเดียวกัน นับแต่การอ่านหนังสือพิมพ์ฉบับเดียวกัน ไปงานพบปะสังสรรค์กันและเข้าร่วมทีมโบว์ลิ่งร่วมกัน (Dudley and Gitelson, 2002)

สิ่งที่นักการศึกษาในปัจจุบันห่วงใยคือการลดลงของการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองของคนวัยหนุ่มสาวโดยจากการวิจัยพบว่า เด็กในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีอายุถึงวัยที่มีสิทธิเลือกตั้งพากันไปใช้สิทธิเลือกตั้งน้อยมาก ในปี ค.ศ. 1996 The American Political Science Association (APSA) ได้สร้างกลุ่มงาน “Task Force on Civic Education for the Next Century” โดยที่ประธานกลุ่มที่กล่าวถึงความต้องการในปัจจุบันในเรื่องของความเป็นประชาธิปไตยในอเมริกา จากการที่มีความผูกพันกับการเมือง ลดพลังลงรวมถึงศักยภาพของประชาชนในการจัดการตนเองลดลง ดังนั้นกลุ่มงานนี้จึงมีความจำเป็นต้องสนับสนุนจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนในสหรัฐอเมริกา

จากจุดเริ่มต้นดังกล่าวในปี ค.ศ. 2001 APSA ได้มีคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองและการมีส่วนร่วมของพลเมือง (Civic Education and Engagement) ขึ้นโดยทฤษฎีแล้วการดำรงไว้ซึ่งความรับผิดชอบของประชาชนในระบบการเมืองอย่างยั่งยืน สามารถย้อนศึกษากลับไปถึงทฤษฎีทางการเมืองในยุคโบราณได้ เช่นเดียวกับบทบาท ตำแหน่งและวิวัฒนาการของการศึกษาเพื่อพัฒนาเป็นพลเมืองและการมีส่วนร่วมในกลุ่มเยาวชนอเมริกันจะพบได้จากงานของกลุ่มพิพัฒนาการนิยม (Progressivism) ของ Dewey การขับเคลื่อนของปฏิรูปนิยมให้ความสำคัญกับความเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาและการสร้างความเป็นพลเมืองในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นักรัฐศาสตร์ ได้เข้าร่วมอภิปรายในประเด็นนี้ ทำให้เป็นที่มาของสาขาวิชาที่เรียกว่า การกล่อมเกลாதองการเมือง (Political Socialization) นักวิชาการสำคัญที่มีส่วนสำคัญในการสร้างและพัฒนาการขัดเกลาทองสังคมของเมือง คือ Herbert Hyman โดยได้กำหนดทฤษฎีของนักสังคมวิทยาที่มองว่าสถาบันทางสังคมได้ใส่ค่านิยมทางสังคมให้กับเยาวชนโดย Hyman กำหนดให้การกล่อมเกลาทองเมืองเป็นองค์ประกอบหนึ่งในโครงสร้างของสังคม

ในความเชื่อดังกล่าวนี้ ได้มีนักวิชาการหลายคนรับเอากรอบของการกล่อมเกลาทองสังคมการเมืองเป็นทฤษฎี งานวิจัยในช่วงแรกจึงเกี่ยวข้องกับอำนาจนิยมและประชาธิปไตย นักวิชาการรุ่นต่อมาจะเน้นไปที่ทัศนคติของเด็กต่ออำนาจทางการเมือง ซึ่งนำไปสู่การจัดวิชาการศึกษาทางการเมือง (Political Socialization Studies) ภายใต้ความเชื่อที่ว่าเด็กคือกุญแจสู่ความเข้าใจของความเป็นผู้ใหญ่ดังที่มีผู้กล่าวว่า อะไรที่เด็กได้เรียนตอนเยาว์วัยถ้าเป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้องจะแก้ไขได้ยาก ในช่วงปี ค.ศ.1970 การกล่อมเกลาทองสังคมการเมืองได้รับความสนใจศึกษาและตีพิมพ์เผยแพร่มาตลอด จนถึงปี 1985 ความสนใจเริ่มลดถอยลงซึ่งมีนักวิชาการสันนิษฐานว่า น่าจะเป็นเพราะการศึกษาวิจัยไม่ได้พิจารณารูปแบบของจิตวิทยาพัฒนา โดยมุ่งสนใจเฉพาะทัศนคติของเด็กและละเลยมิติพื้นฐานด้านการรู้คิดของผู้เรียน จนในปี 1990 ความสนใจในเรื่องการกล่อมเกลาทองสังคมการเมืองได้กลับมาได้รับความสนใจและเจาะลึกในประเด็นการมีส่วนร่วมของพลเมืองจนนำไปสู่การศึกษาข้อเท็จจริงของการรู้คิดทางการเมือง (Dudley and Gitelson, 2002)

วัตถุประสงค์ของบทความ

เพื่อศึกษาถึงปรัชญาของการศึกษาและการจัดการศึกษา เพื่อความเป็นพลเมืองของประเทศสหรัฐอเมริกา

วิธีการศึกษา

งานชิ้นนี้ศึกษาจากการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยรวบรวม วิเคราะห์ตามกรอบประเด็นหลักในการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 1) ปรัชญาและความสำคัญของความรู้ด้านความเป็นพลเมือง 2) เนื้อหาและปรัชญาของหลักสูตรการศึกษา 3) แนวทาง และวิธีการจัดการเรียนการสอน ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Descriptive Analysis) และสรุปนำเสนอข้อเสนอแนะจากบทเรียนที่ได้

1. ปรัชญาและความสำคัญของความรู้ด้านการสร้างความเป็นพลเมือง

นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ต่างมีข้ออภิปรายถึงความสำคัญของการมีความรู้ทางการเมืองดังที่เห็นจากหนังสือของ Carpini and Keeter พยายามที่จะขยายความให้เกินขอบเขตของการนำเสนอว่า คนอเมริกันรู้อะไรบ้างเกี่ยวกับการเมือง กล่าวคือ ถ้ารู้เรื่องการเมืองแล้วจะมีผลอะไร อย่างไร คำถามนี้มีผู้อธิบายไว้ว่า พรรคการเมืองแข่งขันกันเช่นเดียวกับธุรกิจ คือเพื่อกำไรหรือคะแนนเสียง ประชาชนคือผู้บริโภคด้วยการใช้จ่าย ดังนั้นผู้มีสิทธิออกเสียงก็จะชั่งน้ำหนักคะแนนดูว่า พรรคไหนชนะ เขาจะได้ประโยชน์อะไร หรือผู้สมัครคนไหนชนะ ข้อสรุปคือประชาชนมักมองเห็นว่าการเมืองไม่ได้ให้ประโยชน์อะไรกับเขา หรือได้อะไรก็เพียงเล็กน้อย เอาเวลาไปทำอย่างอื่นนอกจากเรื่องการเมืองจะดีกว่า นั่นย่อมหาความหมายว่า อย่างน้อยประชาชนควรมีเส้นฐาน (Baseline) ของความรู้ทางการเมือง เพราะถ้าประชาชนไม่มีความรู้ ไม่มีข้อมูล เขาจะไม่สามารถตัดสินใจอย่างมีเหตุผลได้ ไม่ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะเป็นสิ่งที่อยู่ในความสนใจของเขาหรือไม่ก็ตาม (Carpini and Keeter, 1996)

ในทางตรงกันข้ามนักรัฐศาสตร์ได้ให้ข้อสรุปไว้ว่า การศึกษามีความสัมพันธ์กับแนวโน้มของการออกเสียงเลือกตั้งเป็นอย่างมาก เนื่องมาจากความสัมพันธ์ของการศึกษากับการออกเสียงเลือกตั้งไม่เพียงสัมพันธ์กับอายุ แต่ต้องรวมไปถึงการมีความรู้เรื่องการเมือง จึงสามารถทำนายการมีส่วนร่วมในการเมืองได้ คนที่มีความรู้ทางการเมืองมากย่อมเข้าไปมีส่วนร่วมในการเมืองมาก (Carpini and Keeter, 1996) นั่นคือ ถ้าประชาชนมีความรู้เรื่องรัฐบาลและการเมืองมากก็จะแสดงออกในระบบการเมือง ไม่ว่าจะในระดับย่อย ซึ่งเป็นเรื่องดีของตัวบุคคล หรือระดับใหญ่ ซึ่งเป็นผลดีต่อระบบการเมืองของประเทศ นั่นคือ ความรู้เรื่องการเมืองคือหัวใจสำคัญ

คำถามต่อไปคือ ต้องรู้มากเพียงใด และควรมีความรู้มากเพียงใด ความรู้ทางการเมืองอะไรที่จำเป็น ซึ่งสองคำถามนี้อาจไม่สามารถตอบได้ แต่ควรเริ่มจากการเป็นพลเมือง ซึ่งในอเมริกาใช้การผ่านการทดสอบ เพื่อให้ได้สิทธิการเป็นพลเมือง แท้จริงแล้วข้อสอบเป็นเพียงประตูสู่การเป็นพลเมือง แต่ไม่ใช่ว่าจะวางรากฐานของเป้าหมายการเป็นพลเมืองที่มี

ส่วนร่วมในฐานะพลเมืองของประเทศ เป็นเพียงการเสนอแนะความรู้เรื่องการเมืองระดับต่ำ เพื่อให้รัฐได้รับการสนับสนุนเท่านั้นเอง แต่การมีส่วนร่วมทางการเมืองต้องการฐานความรู้ที่มากกว่าการเป็นพลเมืองเพื่อออกเสียงเลือกตั้ง (Dagger, 1997)

ในปี 1998 มีการศึกษาวิจัยเรื่อง Civic education: What makes students learn (วิชาความเป็นพลเมือง) โดยศึกษาว่ารายวิชาความเป็นพลเมืองมีผลต่อความรู้ของผู้เรียนหรือไม่ งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาจากรายวิชาความรู้ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ทั่วไป (General political knowledge) โดยเน้นใน 4 ประเด็นหลัก คือ จำนวนเนื้อหาความเป็นปัจจุบัน หัวข้อที่เรียน และการรวมเอาเหตุการณ์ปัจจุบันเข้าไว้ในเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การมีความรู้ในระดับมากของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาและความเป็นปัจจุบันของรายวิชา ยังมีเนื้อหามากเท่าไร หลากหลายเท่าไร และมีการอภิปรายถึงเหตุการณ์ปัจจุบันมากเท่าไร ผู้เรียนก็ยิ่งมีความรู้มาก ซึ่งข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้สยบความคิดที่ว่า “รายวิชาไม่สำคัญ” ไปได้ ดังนั้นรายวิชาการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระดับมัธยมศึกษาในสหรัฐอเมริกาจึงได้รับการให้ความสำคัญอีกครั้งหนึ่ง โดยส่วนใหญ่แล้วรายวิชาจะเน้นประเด็น “รัฐบาลบริหารงานอย่างไร” (How government works ?) ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งภายใต้กรอบนี้เนื้อหาจะประกอบด้วย ประวัติศาสตร์และการแก้ไขปรับปรุงรัฐธรรมนูญ การแยกอำนาจของสหพันธรัฐ การควบคุมสมดุลทางอำนาจ (Checks and Balances) คดีสำคัญ ๆ จากการพิจารณาของศาลสูง ขอบเขตของอำนาจรัฐ การออกกฎหมาย พรรคการเมือง สื่อ และกลุ่มสนใจต่าง ๆ รายละเอียดของประเด็นเหล่านี้ถูกบูรณาการอยู่ภายใต้กรอบการศึกษา เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง แต่ผู้เรียนมองว่าประเด็นเหล่านี้เป็นเรื่องธรรมดาและไม่น่าสนใจ เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่วิจารณ์ว่าเป็นหัวข้อการเรียนที่น่าเบื่อ รายวิชาจึงไม่ได้รับความน่าสนใจและนับเป็นอุปสรรคของการจัดหลักสูตรรายวิชาหนึ่งในประวัติศาสตร์ของการจัดหลักสูตรของสหรัฐอเมริกา (Niemi and Smith, 2005)

เมื่อพิจารณาถึงผู้วางรากฐานของเสรีประชาธิปไตยในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นหลักสำคัญที่ประกันเสรีภาพส่วนบุคคลและสิทธิมนุษยชนที่เพิ่มจากการบริหารภายใต้เสียงข้างมากสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ พ่อแม่ไม่สามารถเรียกร้องให้โรงเรียนถ่ายทอดประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ หรืออุดมการณ์ทางการเมืองของเชื้อชาติตนในโรงเรียนได้ เพราะการกระทำดังกล่าวจะรุกร้าและเป็นปัญหาให้กับประเพณี ความเชื่อ และอุดมการณ์ของครอบครัวอื่น ดังนั้นประเด็นหลักที่ควรพิจารณาจึงมีอยู่ 3 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 เสรีประชาธิปไตยหรือประชาธิปไตยที่มีเสรีภาพ การศึกษาประชาธิปไตยรูปแบบใดที่เราควรสอนเด็กในสหรัฐอเมริกา ในประวัติศาสตร์ผู้ก่อตั้งระบอบปกครอง

ของสหรัฐอเมริกาสร้างรัฐธรรมนูญที่ควบคุมทั้งประชาชนและรัฐบาล เพื่อป้องกันการเกิดการรวมอำนาจและกดขี่ เพื่อให้สิทธิและเสรีภาพดำรงอยู่ ดังนั้นจึงมีการแยกอำนาจรัฐในการปกครองเป็นหลายองค์ประกอบชัดเจน เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจ ดังเห็นได้จากการวางกรอบไม่ให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอำนาจมากกว่าฝ่ายอื่น ซึ่งเป็นลักษณะของประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม ขณะที่ประชาธิปไตยที่ไม่มีเสรีภาพจะสะท้อนภาพของการถูกกดขี่ จากฐานของเชื้อชาติในสังคม การด้อยสิทธิด้านเพศสภาพ เป็นต้น

ประเด็นที่ 2 ใครมีอำนาจโดยชอบธรรมในการรับการศึกษา กล่าวคือ ใครคือผู้มีอำนาจชอบธรรมในการตัดสินใจว่า คนรุ่นต่อไปหรือรุ่นหลังควรได้รับการศึกษาในลักษณะใด ซึ่งรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้อำนาจด้านนโยบายการศึกษาอยู่กับแต่ละมลรัฐ แต่ในทางปฏิบัติก็ไม่ได้ทำให้คำถามนี้หมดไป ในปี 1956 Dewey เขียนไว้ว่า อะไรที่พ่อแม่ต้องการให้ลูกเรียนรู้ นั่นคือสิ่งที่ชุมชนต้องการให้เด็กทุกคนเรียนรู้ ถ้าโรงเรียนเป็นผู้กำหนดสิ่งที่เด็กควรเรียนรู้ ก็เท่ากับว่าประชาธิปไตยถูกทำลายไป ซึ่งข้อความนี้ชี้ให้เห็นว่า การศึกษาเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของทุกฝ่ายสำหรับบุตรหลานในสังคมนั้น หมายความว่า พลเมืองในสังคมต้องมีส่วนร่วมในการต่อรองในเรื่องหลักสูตร ไม่ว่าจะพลเมืองเหล่านั้นจะมีภูมิหลังแตกต่างกันอย่างไร

ประเด็นที่ 3 โรงเรียนสอนเรื่องของความอดทนและการคิดวิเคราะห์หรือไม่ ถ้าพิจารณาตาม Dewey ข้อคิดสำคัญคือ การกล่อมเกล่าให้ผู้เรียนเลือกทางสายกลาง คือ สอนให้เด็กคิดได้ด้วยตนเอง คิดวิเคราะห์โดยใช้ทั้งค่านิยมของตน และการค้นคว้า วิธีคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนหรือเด็กไม่ควรถูกบอกคำตอบคืออะไร เขาควรได้รับอิสระในการหาวิธีเพื่อให้ได้คำตอบด้วยตนเอง นี่คือวิธีการสอนพลเมืองให้เป็นประชาธิปไตย การสอนให้เป็นนักคิด การสอนให้มีส่วนร่วมกับรัฐบาล และมีส่วนร่วมในสังคม จากข้อคิดดังกล่าว การสอนประชาธิปไตยจึงอาจมีข้อขัดแย้งกับพ่อแม่ที่สอนบุตรหลานในเรื่องความเชื่อ วิถีชีวิตที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งเป็นสิทธิของพ่อแม่ แต่นักการศึกษาก็มีข้อผูกมัดที่ต้องเตรียมนักเรียนให้ออกไปเป็นพลเมืองในสังคมนับถือการปกครอง ต้องการหล่อหลอมผู้เรียนให้มีคุณลักษณะของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยและมีส่วนร่วมในทางการเมือง (Niemi and Smith, 2005)

2. เนื้อหาการสอนพลเมืองศึกษาและกิจกรรมการเรียนการสอน

เนื้อหาการสอนพลเมืองศึกษามีเนื้อหาที่หลากหลาย เช่นเดียวกับภารกิจกรรมการเรียนการสอนในด้านกรอบเนื้อหาหลักสูตรแต่ละมลรัฐมีความแตกต่างกันไป เป็นต้นว่า รัฐเพนซิลเวเนีย วิชาการสร้างความเป็นพลเมือง (Civics Education) จะอยู่ภายใต้รายวิชา

Civics and Government มลรัฐนอร์ทแคโรไลนา จะอยู่ภายใต้รายวิชา American History The Founding Principles, Civics and Economics. แม้ว่ากรอบเนื้อหาแต่ละมลรัฐจะแตกต่างกัน แต่เป้าหมายการพัฒนาความรู้และทักษะความเป็นพลเมืองจะอยู่ภายใต้ปรัชญาเดียวกัน การจัดการสอนพลเมืองศึกษาในชั้นเรียนในสหรัฐอเมริกามีประเด็นที่ได้รับความนิยม 3 ประเด็น ได้แก่ 1. ความไม่เสมอภาค (Inequality) ความไม่เสมอภาคเป็นประเด็นที่ได้รับความนิยม เนื่องจากจัดการสอนพลเมืองศึกษามีความแตกต่างกันมาก เพราะรัฐบาลกลางมีบทบาทน้อยมากในการจัดการสอนของโรงเรียน ซึ่งมีผลทำให้เกิดช่องว่างในกลุ่มนักเรียนที่ได้เรียนรู้ความเป็นพลเมืองจากโรงเรียนที่มีคุณภาพ และไม่มีคุณภาพ ซึ่งถูกเรียกว่าช่องว่างของ “Civic achievement” “Civic opportunity” หรือ “Civic empowerment” ซึ่งในการสอนพลเมืองศึกษามีงานวิจัยได้สรุปว่า ประเด็นที่ควรจัดให้มีการเรียนการสอนในสถานศึกษาเนื่องจากมีความสำคัญอันดับต้นของการวางรากฐานประชาธิปไตย 2. ความรู้และทักษะด้านความเป็นพลเมือง การรับเงื่อนไขผูกพันและการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง ได้แก่ 1) ผู้เรียนมีการเรียนเนื้อหาเกี่ยวกับรัฐบาลท้องถิ่น มลรัฐ และรัฐบาลกลาง 2) ผู้เรียนมีโอกาสได้ใช้เวลาที่อภิปรายเกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบันและประเด็นที่นักเรียนสนใจ 3) ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ผ่านวิธีการ Service learning 4) ภาคเอกชนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร 5) ผู้เรียนมีโอกาสตัดสินใจและมีประสบการณ์ในการบริหาร 6) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในสถานการณ์จำลองด้านกระบวนการของความเป็นพลเมือง และ 3. การมีส่วนร่วมของความเป็นพลเมือง ทั้งนี้ เนื้อหาดังกล่าวจัดสอนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย (Pennsylvania Department of Education, 2012)

3. บริบทและสิ่งแวดล้อม

การจัดการศึกษาเพื่อการสร้างความเป็นพลเมือง ได้มีผู้นิยามไว้ว่าเป็นการศึกษาเรื่องของรัฐบาลและงานของรัฐบาล และสิทธิหน้าที่ความรับผิดชอบของประชาชน วรรณกรรมของงานที่เกี่ยวกับการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ได้นำไปสู่ประเด็นหลัก 2 ประเด็น คือ 1) ความรู้ด้านความเป็นพลเมือง ซึ่งกล่าวถึงประวัติศาสตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกาและการบริหารงานของรัฐบาล 2) การมีส่วนร่วมของพลเมือง ซึ่งประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในสถาบันภาคประชาชน (Civic institutions) ผ่านช่องทางที่เป็นทางการ ได้แก่ การออกเสียงเลือกตั้ง และช่องทางที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ การติดตามความเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เป็นปัจจุบัน และการอภิปรายกับเพื่อนหรือครอบครัวเรื่องการเมือง (Rubin et al, 2007) ตัวชี้วัดอื่น ๆ ที่บ่งชี้ถึงการมีส่วนร่วมภาคประชาชน ได้แก่ การร่วมในบริการชุมชน การอาสาสมัคร การเข้าร่วมทางการเมือง และการให้การสนับสนุน

การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนและอภิปรายเรื่องการเมือง ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า การศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองมีความสำคัญต่อการพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารดำเนินงานของรัฐบาล ความรับผิดชอบ และความเป็นประชาธิปไตยในหมู่ประชาชน รวมถึงการสร้างบริบทและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน (Feinberg & Doppin, 2010)

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา นักวิจัยและกลุ่มสนับสนุนความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ได้ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองอย่างเพียงพอ เพราะระบบการศึกษาในปัจจุบันต่างมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ในการเรียน ไม่ว่าจะเป็นภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ เพื่อให้ผ่านเงื่อนไขการประกันคุณภาพ ภายใต้กฎหมาย No Child Left Behind โดยเห็นได้ว่า โรงเรียนหลาย ๆ โรงเรียน ลดเวลาสอนของประเด็นการพัฒนาความเป็นพลเมือง ในวิชาสังคมศึกษา เพื่อไปสอนวิชาอื่นแทน (Center on Education Policy, 2008) แม้แต่แหล่งเรียนรู้ทางด้านสังคมศึกษาก็ถูกหันเหไปสู่การพัฒนาวิชาการเพื่อสอนให้ผ่านเกณฑ์การประกันคุณภาพของภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์ โดยมีรายงานวิจัยว่า 21 รัฐในสหรัฐอเมริกา กำหนดให้มีการทดสอบวิชาสังคมศึกษา จากระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 และในจำนวนนี้มีเพียง 9 รัฐ ที่กำหนดให้ผู้เรียนสอบผ่านวิชาสังคมศึกษา เพื่อการสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมปลาย (Godsay et al, 2012)

4. การจุดประกายด้านพลเมืองศึกษา

รัฐที่ให้ความเข้มข้นในหลักสูตร คือรัฐ Colorado และ Idaho ซึ่งออกแบบหลักสูตรโดยมีรายวิชาสอนตลอดปีและ Colorado เป็นรัฐเดียวที่มีเงื่อนไขให้สำเร็จการศึกษาด้วยการสอบจบในระดับที่ผ่านในวิชาความเป็นพลเมืองและรัฐบาล ผู้สอนต้องจัดสอนความเป็นพลเมืองตลอดปีโดยสอนที่มาของประชาธิปไตย โครงสร้างของรัฐบาลอเมริกัน การมีส่วนร่วมสาธารณะ การเปรียบเทียบรัฐบาลต่างประเทศและความรับผิดชอบของพลเมือง โดยที่กรมการศึกษาของ Colorado จัดเนื้อหาแนวทางการใช้คำถาม ทักษะลำดับที่ต้องสอน และคำศัพท์ที่ใช้สอนให้กับคน นอกจากนี้ครูผู้สอนยังสร้างชีวิตชีวาให้กับชั้นเรียนโดยจัดโครงการ Judicially Speaking โดยให้ผู้พิพากษาท้องถิ่น 3 คนมาสอนมาพูดให้ฟังว่าผู้พิพากษาคิดอย่างไร ในฐานะพลเมืองในขณะที่อยู่ระหว่างการตัดสินใจ ซึ่งเป็นการให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากโครงการนี้ จากการได้รับความช่วยเหลือจากผู้พิพากษามากกว่า 100 คนและครู โครงการนี้บูรณาการเข้าไปในหลักสูตรสังคมศึกษาทั่วทั้งรัฐ ซึ่งผลจากโครงการนี้ทำให้ผลการออกเสียงเลือกตั้งและอัตราของอาสาสมัครเยาวชนในรัฐนี้สูงกว่ารัฐอื่น ๆ ทั่วประเทศ

สำหรับมลรัฐ Idaho เน้นการให้ความรู้พลเมืองศึกษาตั้งแต่เยาว์วัย โดยบูรณาการ Civics Standard ในชั้นเรียนสังคมศึกษาทุก ๆ ระดับชั้นตั้งแต่อนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลายขณะที่สายวิชาความเป็นพลเมืองจะไม่ถูกบรรจุในหลักสูตรจนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เด็กอนุบาลเรียนรู้ที่จะรู้จักตนเองเป็นต้นว่าความกล้า ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรียนรู้ว่าข้าราชการได้รับเลือกเข้ามาอย่างไร เริ่มจากการเลือกตั้งเป็นต้น สิ่งที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาได้รับการเตรียมความพร้อม คือ ด้านความเป็นพลเมืองนับแต่กระบวนการเลือกตั้ง บทบาทของพรรคการเมือง วิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน สิทธิและความรับผิดชอบต่อประชาชนมากกว่านักเรียนที่ไม่มีหลักสูตรจัดการสอน Idaho เป็นอีกรัฐหนึ่งที่กำหนดให้นักเรียนต้องสอบผ่านวิชาความเป็นพลเมืองเพื่อสำเร็จการศึกษา (Crimmins, 2013)

ตัวอย่างของบางรายวิชา เช่น Generation Citizen เป็นวิชาที่เน้นการปฏิบัติการของพลเมือง เป็นการสร้างประสบการณ์ตรงให้กับนักเรียน 30,000 คน เป็นรายวิชาที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรงผ่านการแก้ปัญหาชุมชนตลอดภาคการศึกษาหลักสูตรความเป็นพลเมืองให้โอกาสนักเรียนปฏิบัติงานโดยไม่หวังผลประโยชน์ตามความสนใจของนักเรียนเอง นักเรียนศึกษาปัญหาพัฒนาแผนปฏิบัติการเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน ซึ่งเมื่อสิ้นปีการศึกษานักเรียนจะรายงานผลงานของตนซึ่งนักเรียน 90% มั่นใจว่าตนเองสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงให้ชุมชนได้ เป้าหมายหลักคือ กระตุ้นการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองในระยะยาวให้กับนักเรียน ซึ่งรายวิชานี้บูรณาการความเป็นพลเมืองกับการเรียนรู้จากการบริการสังคมผ่านวิธีการที่เรียกว่า ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-Centered) นอกจากนี้ยังมีการสอนเรื่องความอดทน ซึ่งถือว่าเป็นค่านิยมพื้นฐานของสังคมอเมริกา ซึ่งเกี่ยวข้องกับสิทธิและความรับผิดชอบต่อของคนอเมริกัน การให้คืนแก่ชุมชนและศึกษาบริบทประวัติศาสตร์ของความยุติธรรมและความเสมอภาค และจากการสำรวจที่พบว่า ด้านความรู้และความเข้าใจในรัฐธรรมนูญต่ำลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาจากมัธยมศึกษาตอนปลาย มูลนิธิในอเมริกาที่สำคัญ อาทิเช่น Gorge Wythe และ Thomas Jefferson ที่มีความเชื่อสำคัญว่า ความรู้เรื่องรัฐธรรมนูญเป็นความรับผิดชอบต่อปวงชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมที่รัฐปกครองตนเองอย่างอิสระ ถ้าประชาชนไม่รู้ถึงว่า รัฐธรรมนูญได้กำหนดสิทธิอะไรของตนไว้ ปกป้องสิทธิอะไรของตน รูปแบบการปกครองตนเองของรัฐก็เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความไม่มั่นใจ ดังนั้น โครงการความร่วมมือระหว่างคณะนิติศาสตร์และโรงเรียน เพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนาให้ความรู้ให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกของสังคมที่กระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในฐานะประชาชน (Crimmins, 2013)

ในปี 1994 the Center for Civic Education ได้เผยแพร่เอกสาร National Standards for Civic and Government (1994) ซึ่งกล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองและวางมาตรฐานการสอนสำหรับเกรด 4-8 และ 9-12 เอกสารเนื้อหามาตรฐาน (Content Standard) ระบุไว้ชัดเจนว่านักเรียนควรเรียนรู้ถึงขอบข่ายพลเมืองและรัฐบาลเนื้อหามาตรฐานไม่ใช่ขอบข่ายรายวิชาที่กำหนดว่าผู้เรียนต้องรู้อะไรบ้าง และทำอะไรได้บ้าง เมื่อจบการศึกษาภาคบังคับแล้วผลสัมฤทธิ์มาตรฐานไม่มีเจตนาที่จะกำหนดกรอบไว้เพื่อในหลักสูตรวิชาพลเมืองศึกษาแต่ควรมีความเกี่ยวข้องกับรายวิชาอื่น ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ วรรณคดี ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ไปด้วย การที่จะไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของความเป็นพลเมือง โรงเรียนจะต้องจัดบริบทแวดล้อมและโอกาสในการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนในโรงเรียนและในชุมชนที่จะเสริมหนุนทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วม

มาตรฐานของชาติในการจัดการสอนด้านความเป็นพลเมืองและรัฐบาลมีตัวอย่างดังต่อไปนี้

1. เหตุผลของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองและรัฐบาล

1.1 พันธกิจของโรงเรียน โรงเรียนถือว่ามีหน้าที่สำคัญที่จะธำรงไว้และพัฒนารัฐธรรมนูญประชาธิปไตยของประเทศอเมริกา

ดังนั้นเป้าหมายของการสร้างความเป็นพลเมืองและรัฐบาลคือ การให้ข้อเท็จจริงสร้างคนที่มีความรับผิดชอบมีส่วนร่วมในวิถีการเมืองโดยเป็นพลเมืองที่มีศักยภาพ ยึดมั่นในฐานค่านิยมและหลักการของรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยแห่งประเทศอเมริกา ซึ่งสถาบันต่าง ๆ ในสังคมต่างมีบทบาทในการส่งเสริมทักษะและความรู้เพื่อให้เกิดความผูกพันกับการปกครองในแบบอเมริกา สถาบันเหล่านั้นประกอบด้วย สถาบันศาสนา สถาบันการเมือง สื่อสาร กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน

โรงเรียนที่จัดการสอนอย่างเป็นทางการควรให้ความรู้ผู้เรียนนับแต่ความรู้พื้นฐานของชีวิต การเป็นพลเมือง การเมืองพื้นฐานและรัฐบาล บริบทแวดล้อมในโรงเรียนนับเป็นกลไกสำคัญที่จะสร้างความมั่นคงด้านค่านิยมประชาธิปไตย ความรับผิดชอบ การเคารพในสิทธิและความเป็นเอกภาพของบุคคลอื่นซึ่งรวมถึงเพื่อนนักเรียนด้วยกัน

1.2. การให้ความสำคัญกับการพัฒนาพลเมืองศึกษา มีข้อสังเกตว่าเป้าหมายการศึกษาชาติจะมุ่งให้หลักสูตรของรัฐ ส่งเสริมคุณค่าของวิชาพลเมืองศึกษาแต่โดยทั่วไปแล้วจะขาดความยั่งยืนและมีการจัดหลักสูตรอย่างเป็นระบบ ซึ่งอาจเป็นเพราะความเชื่อที่ว่าความรู้และทักษะความเป็นพลเมืองเป็นผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ในรายวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียนการพัฒนาโครงการให้ความรู้เรื่องรัฐธรรมนูญดำเนินการโดย

นำนักเรียนมัธยมและนักเรียนกฎหมายให้มาเจอกัน ซึ่งในหลักสูตรกำหนดให้นักเรียนศึกษา กฎหมาย สอนความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎหมาย และร่วมมือกับโรงเรียนในพื้นที่จัดสอบวิชา ความรู้ความเข้าใจเรื่องรัฐธรรมนูญให้กับนักเรียนมัธยม โดยเป็นวิชาที่มีหน่วยกิต นั้นหมายความว่า ศาสตราจารย์หรืออาจารย์ผู้สอนต้องใช้เวลากับการสอนนักศึกษา กฎหมาย นำเสนอหลักสูตรที่ให้ความรู้ความเข้าใจกับนักเรียนมัธยมได้ในโรงเรียน อาจารย์ ในขณะนิติศาสตร์ต้องประสานงานอย่างใกล้ชิดกับผู้บริหารโรงเรียนและผู้ปกครอง เพื่อให้ มั่นใจได้ว่าโครงการประสบความสำเร็จ และโรงเรียนต้องมีส่วนในการรับผิดชอบจัดทำ โครงการ และจัดเตรียมค่าใช้จ่ายสำหรับโครงการนี้ด้วย โครงการลักษณะนี้ช่วยให้นักศึกษา กฎหมายที่มีเวลาจำกัด การมีโครงการจัดให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องรัฐธรรมนูญ จะส่งผลดี ต่อนักศึกษาให้ทำได้ทำประโยชน์ให้สังคม ในฐานะครูผู้สอนกฎหมายและเป็นต้นแบบให้กับ นักเรียนมัธยม ในการดำเนินโครงการลักษณะนี้พบว่า บางครั้งนักศึกษาติดภารกิจ ไม่สามารถสอนได้ทุกคาบ อาจารย์ในขณะนิติศาสตร์ก็มีการอาสาสอนแทนในบางคาบ ขณะ เดียวกัน นักกฎหมายในท้องถิ่นก็อาสาช่วยสอนด้วยเช่นกัน ดังนั้น โครงการ “Constitutional literacy” ที่มุ่งส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและประชาชนที่มีส่วนร่วมใส่ใจ ในการปกครองของประเทศ ได้ดำเนินการผ่านคณะนิติศาสตร์และโรงเรียนกฎหมายโดย กว้างขวางในประเทศสหรัฐอเมริกา

5. ความพยายามในการสร้างความเป็นพลเมือง

งานวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการมี ส่วนร่วมของพลเมือง กิจกรรมในลักษณะของการส่งเสริมการอภิปรายในชั้นเรียน ส่งเสริม กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง การฝึกทักษะในสถานศึกษา การผนวกรวมกิจกรรม บริการสังคมไว้ในหลักสูตร สามารถสร้างความรู้ด้านประวัติศาสตร์และรัฐบาลของประเทศ รวมถึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมความเป็นพลเมือง (Niemi and Junn, 2005; Golton, 2001) The Center for Civic Education ยังได้พัฒนารายวิชา เช่น “We the People” และ “The Citizen and the Constitution” ที่มุ่งพัฒนาศักยภาพความเป็น พลเมือง ความรับผิดชอบ ผ่านระบอบการคิดวิเคราะห์ ยุทธศาสตร์การมีปฏิสัมพันธ์ และ กิจกรรมสถานการณ์สมมติ เรื่องการรับฟัง การประชุมรัฐสภา การแข่งขันการเมืองระดับ ประเทศ ซึ่งผลการประเมินพบว่า รายวิชา “We the People” ทำให้นักเรียนมีความรู้เรื่อง รัฐบาลอเมริกัน และสถาบันของรัฐบาลมากกว่าประชาชนทั่วไป (Eschrich, 2010; Owen, 2011)

ถึงแม้ว่าพันธกิจด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยจะมีความชัดเจน แต่โรงเรียนใน อเมริกา ก็ยังไม่สามารถเตรียมนักเรียนให้เป็นสมาชิกหรือพลเมืองที่มีส่วนร่วมได้อย่าง

เพียงพอ ดังในปี 2010 การประเมินผลของ National Assessment of Education Progress (NAEP) พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปลายเพียง 24% ที่ผ่านการทดสอบในระดับที่ใช้งานได้หรือสูงกว่าและในปี 2014 กลุ่มประชาชนอายุ 18 - 29 ปี มีเพียง 20% ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในปี 2016 การสำรวจของ Annenberg Public Policy พบว่าผู้ใหญ่ชาวอเมริกันรู้เรื่องรัฐบาลน้อยมาก โดยส่วนใหญ่ไม่สามารถตอบคำถามพื้นฐานได้เลย คำอธิบายที่มีก็เพียงว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับการเตรียมทักษะเพื่อการทดสอบ (Standardized Test) ทำให้ไม่มีเวลาเรียนวิชาที่เกี่ยวกับความเป็นพลเมือง ขณะเดียวกันยังพบว่านักศึกษาบางคนยังมองว่าการสอนหรืออภิปรายเกี่ยวกับการเมืองจะถูกผู้ปกครองหรือสื่อมวลชนเป็นการสร้างหรือชี้นำทางการเมืองส่วนคนหนุ่มสาวที่ไม่อยากเกี่ยวข้องเพราะไม่ไว้วางใจผู้บริหารและไม่มั่นใจว่าการออกเสียงของตนจะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง หลาย ๆ คนคิดว่าตนเองไม่มีความรู้เพียงพอในประเด็นที่จะออกเสียงจึงคิดว่าตนไม่มีคุณสมบัติ เพียงพอที่จะออกเสียง (Owen, 2011)

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการอาทิ Parker (2014), Eschrich (2010), Owen (2011) เป็นต้นได้มีข้อสรุปในด้านประโยชน์ของการศึกษาความเป็นพลเมืองไว้ว่า

1. ทำให้เกิดความพร้อมในการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาซึ่งพบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาที่เกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นพลเมือง สามารถเรียนต่อระดับอุดมศึกษาได้มากกว่าคนที่ไม่ได้เรียน ยิ่งกว่านั้นกิจกรรมสร้างความเป็นพลเมืองยังนำไปสู่ความเป็นที่มียุทธศาสตร์ด้านความร่วมมือ การสื่อสาร ทักษะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน

2. เยาวชนที่ได้รับการศึกษาด้านความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพเป็นคนที่มีความพึงพอใจ ในการแสดงออกในการตัดสินใจทางการเมือง มีความรู้ด้านประวัติศาสตร์ รู้ถึงการลงคะแนนเลือกตั้งมีจริยธรรมและความเข้าใจผู้อื่นมากขึ้นเชื่อในพลังของการออกเสียงของตน บางครั้งมีผลถึงการทำให้ผู้ปกครองมีความรู้ด้านการเมืองเพิ่มขึ้นด้วย

3. เยาวชนที่ได้รับการศึกษาด้านความเสมอภาค เยาวชนที่ได้รับการศึกษาด้านความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพผ่านกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีแนวโน้มที่จะร่วมในงานบริหารชุมชนและออกเสียงเลือกตั้งตั้งแต่อายุน้อย ทำให้เป็นคนมีพลังอำนาจด้านการเป็นพลเมือง

4. ป้องกันการออกกลางคันและส่งเสริมบรรยากาศที่ทำให้กับโรงเรียน มีงานวิจัยยืนยันว่าการพัฒนาความเป็นพลเมืองในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับการออกกลางคันและบรรยากาศแวดล้อมในโรงเรียนที่มีความปลอดภัย (Eschrich, 2010; Owen, 2011)

6. ความพยายามในการสร้างการพัฒนาความเป็นพลเมือง

คำถามที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ของความพยายามสร้างพลเมืองคือ การศึกษาใช้คำตอบหรือไม่ ในเมื่อทุกฝ่ายเห็นตรงกันว่า ความรู้ทางการเมืองเป็นความสำคัญเบื้องต้นที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง นั่นก็คือ ถ้ามีการเรียนมากก็จะให้ผลดีและเป็นคำตอบของการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง นักคิดชาวอเมริกันตั้งแต่ Thomas Jefferson จนถึง John Dewey ได้สรุปไว้แล้วว่า การศึกษาคือคำตอบ นอกจากนี้ข้อมูลเชิงประจักษ์ยังแสดงให้เห็นว่า การได้รับการศึกษาในระบบมีความสัมพันธ์กับการมีความรู้ทางการเมือง แต่ก็มีนักวิชาการบางคนถกเถียงว่าถ้าไม่นับความเฉลียวฉลาด ความสนใจ การรู้จักคิด และคุณสมบัติของบุคคลเข้าไว้ด้วย การศึกษาเพียงอย่างเดียวก็ไม่ได้ส่งผลต่อระดับความรู้ทางการเมือง บางท่านเห็นว่าคนที่เรียนอยู่ในระบบการศึกษาในระดับสูง เป็นคนที่มีความรู้มากอยู่ก่อนแล้ว ถ้าถูกวัดว่ามีความรู้ด้านการเมืองในระดับสูงก็น่าจะเป็นผลจากความรู้อื่นที่มีอยู่แล้ว

ตัวอย่างของหลักสูตรที่แสดงให้เห็นว่าสามารถให้ความรู้ผู้เรียนด้านการเมืองได้ และเชื่อมโยงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ คือ “Service-learning model” ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงของการเรียนในชั้นเรียนไปยังโครงการบริการชุมชน โดยมีองค์การที่ไม่แสวงหาผลประโยชน์เข้าร่วมด้วย นักศึกษามีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในบทบาทของพลเมืองที่พึงมีต่อชุมชน โครงการนี้บูรณาการอย่างดีกับหลักสูตร มีการนำเนื้อหาไปใช้และพัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ให้กับผู้เรียน ซึ่งตอบสนองต่อคุณลักษณะของการมีส่วนร่วมของพลเมือง โครงการนี้ บางครั้งถูกเรียกว่า การสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based service-learning) อย่างไรก็ตาม แม้ว่า service-learning model จะมีประสิทธิภาพอย่างไร แต่มีผู้ชี้จุดอ่อนว่า การสอนรูปแบบนี้บางครั้งมีจุดอ่อนที่ไม่ได้ปลูกฝังความเชื่อเกี่ยวกับองค์ประกอบของพลเมืองที่ดีของสังคม และองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองที่เป็นที่ยอมรับโดยรวม

ข้อสังเกตสำคัญคือ เมื่อนักการศึกษาและผู้นำประเทศต้องการให้โรงเรียนส่งเสริมประชาธิปไตยและสร้างพลเมืองที่ดี ส่วนใหญ่เนื้อหาหรือวิธีการสอนจะมุ่งให้สอนว่าประชาธิปไตยคืออะไร และพลเมืองที่ดีปฏิบัติตนอย่างไร ซึ่งงานวิจัยในช่วงหลังชี้ให้เห็นว่า บางโปรแกรมมีการสอนแนวคิดและความเชื่อที่แตกต่าง เป็นต้นว่า บางแห่งสอนว่าประชาธิปไตยเป็นระบบให้เสรีภาพ ปกป้องเสรีภาพ ขณะที่ในบางแห่งสอนว่าประชาธิปไตยเป็นเรื่องของความเสมอภาค บางแห่งให้ความสำคัญกับสังคม บางแห่งให้ความสำคัญกับการค้าเสรี บางแห่งเน้นเรื่องการเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมด้วยการเป็นอาสาสมัครประชาธิปไตย บางแห่งเน้นการร่วมในกระบวนการทางการเมือง การประท้วง การออกเสียงเลือกตั้ง การรณรงค์ต่าง ๆ จึงไม่เป็นเรื่องน่าแปลกใจเลยว่า ทำไมโครงการศึกษาเพื่อความเป็น

พลเมืองจึงเติบโตในหลากหลายรูปแบบ โดยมุ่งสู่การสร้างพลเมืองที่ดีด้วยการนำสู่เป้าหมายที่หลากหลายและการปฏิบัติที่หลากหลาย แม้ว่า Owen (2011) จะพบงานวิจัยที่ศึกษาถึงการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองจำนวนไม่น้อย แต่คำถามที่ว่าความรู้อะไรที่จำเป็นและเป็นที่ต้องการที่จะสอนให้คนเป็นสมาชิกที่มีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองของประเทศ จากสภาพในสังคมอเมริกันความมั่นคงของประชาธิปไตยคู่กับความรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนมีอยู่ให้เห็น แต่ความรู้ที่จะนำไปส่งเสริมคุณภาพของพลเมืองยังต้องให้มีความเข้าใจชัดเจนกว่านี้ ในแง่ที่ว่าเรารู้อะไรเกี่ยวกับการเมือง และรู้ได้อย่างไร แล้วเชื่อมโยงกับการมีส่วนร่วมของความเป็นพลเมืองอย่างไร คำตอบเหล่านี้จึงจะนำไปสู่มาตรฐานของการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองและการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองของเยาวชน ตลอดจนวงจรชีวิตของเขา การเตรียมกลุ่มเด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดีเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษานับแต่วัน que เริ่มเป็นชาติ ในปัจจุบันการจัดการศึกษาหันไปให้ความสำคัญกับวิชาเนื้อหา เช่น ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ซึ่งก็มีคนกลุ่มหนึ่งที่เรียกร้องให้สาธารณชนสนใจเรื่องการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Educations) ให้กับเด็กทุกคน โดยมีองค์กรเอกชนร่วมให้การสนับสนุนในลักษณะต่าง ๆ เช่น Spencer Foundation ได้สนับสนุนงานวิจัยเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะด้านการเป็นพลเมืองและปลูกฝังความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองให้กับทุกคน (Center on Education Policy, 2010)

7. ประมวลองค์ความรู้วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความเป็นพลเมือง

ข้อมูลจาก The NAEP ด้านการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองพบว่า ยังไม่มีกรณีศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่เป็นแบบอย่างที่ดีในโรงเรียนจึงทำให้ไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะประเมินว่าการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง รูปแบบใด ในโรงเรียนประเทศใด เป็นรูปแบบที่มีคุณภาพ แต่มีองค์ความรู้ที่เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างความเป็นพลเมือง ที่สามารถประมวลได้ ดังนี้

1. ปรัชญาของประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่าอยู่บนพื้นฐานสำคัญ คือ เป้าหมายของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย 1) พัฒนาความรู้และแนวคิด หลักการ ทักษะของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 2) สร้างความพร้อมในการมีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตย ซึ่งประกอบด้วยการมีประสบการณ์ในการเป็นสมาชิกของสมาคม และมีประสบการณ์ในการเป็นสมาชิกองค์กรอาสาสมัครต่าง ๆ 3) เข้าร่วมในการขับเคลื่อนเป้าหมายทางการเมืองของสังคม และ 4) มีศีลธรรม คุณธรรมของความเป็นพลเมือง อันได้แก่ มีความรับผิดชอบและทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม มีการดำเนินการที่ประมวลได้ว่า สถานศึกษาโดยเฉพาะโรงเรียน เป็นผู้ดำเนินการเป็นหลัก และมีบริบทสิ่งแวดล้อมทางสังคมเสริมหนุน

2. การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในสถานศึกษา มีการดำเนินการได้ในลักษณะต่อไปนี้ คือ 1) ให้ความรู้โดยการจัดสอนประชาธิปไตย ในประเด็นรัฐบาล ประวัติศาสตร์ และกฎหมาย เนื่องจากมีงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นชัดเจนถึงความสัมพันธ์ของความรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมือง และการมีคุณสมบัติของความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งได้แก่ ความสนใจในทิศทางการเมือง เข้าร่วมกิจกรรมการเมือง มีความผูกพัน และยอมรับในการทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม 2) สร้างบรรยากาศของการอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ในท้องถิ่น ประเทศ และนานาชาติในชั้นเรียน ให้ผู้เรียนตระหนักว่าสิ่งเหล่านี้มีความสำคัญต่อชีวิตของตน ลักษณะของการอภิปรายควรให้เป็นการแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ เพื่อให้นำไปสู่การเกิดคุณลักษณะของคนที่มีความเป็นประชาธิปไตย 3) ส่งเสริมโอกาสในการนำความรู้ด้านประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ให้ผู้เรียนนำไปใช้กับชุมชนในลักษณะของโครงการการให้บริการชุมชน และกิจกรรมการเรียนรู้จากการบริการ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 4) จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ผู้เรียนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของโรงเรียนและชุมชน ซึ่งจะเป็พื้นฐานสำคัญให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการมีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตย 5) สนับสนุนให้มีการจัดสรรนักเรียนในโรงเรียนและในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทั้งในการทำกิจกรรมประชาธิปไตยและบริหารจัดการประชาธิปไตย เพื่อให้เกิดทักษะและทัศนคติที่ดีต่อสังคมประชาธิปไตย 6) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกระบวนการสมมติของกระบวนการประชาธิปไตย เช่น การเลือกตั้งจำลอง การพิพากษาคดีจำลอง การรับฟังประชาพิจารณ์กฎหมาย ผู้เรียนจะเพิ่มพูน ทั้งความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยและเกิดทัศนคติทางบวกต่อความเป็นประชาธิปไตย

สรุปผลและอภิปราย

จากการสังเคราะห์งานด้านการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ระบบการศึกษาจึงให้ความสำคัญต่อการพัฒนาโครงสร้างหลักสูตรที่ให้นักเรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจด้านความเป็นพลเมืองอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าความเข้มข้นของการจัดการศึกษาจะมีน้ำหนักแตกต่างกันไปบ้าง แต่การจัดการหลักสูตรการสอนด้านความเป็นพลเมืองก็ไม่ถูกละเลย

ปรากฏการณ์ที่สำคัญที่เห็นได้จากรายงานและวรรณกรรมคือ การให้ความร่วมมือของทุกฝ่ายในสังคมที่เกี่ยวข้องในการเสริมสร้างบรรยากาศและสร้างความรู้ ความเข้าใจด้านการเป็นพลเมืองโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ปกครอง ท้องถิ่น นักการเมือง ที่สำคัญคือ สถาบันอุดมศึกษา เนื้อหาที่ให้ความรู้ด้านความเป็นพลเมืองจะถูกระบุไว้ชัดเจน

ใน Model Curriculum ของทุกรัฐ แม้เนื้อหาวิชาจะมีความแตกต่างแต่การเตรียมเยาวชนให้มีส่วนร่วมในการปกครองของประเทศถือเป็นสิ่งที่ทุกรัฐให้ความสำคัญเนื้อหาที่จัดไว้ในหลักสูตรประกอบด้วยประเด็นที่ครอบคลุมนั้น อำนาจของรัฐบาลที่ท้องถิ่น มลรัฐและรัฐบาลกลาง แต่ความสำคัญของรัฐธรรมนูญให้อำนาจบริหารต่าง ๆ เช่น สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิบุคคล ความรับผิดชอบของความเป็นพลเมือง เป็นต้น

การจัดการเรียนการสอนเริ่มต้นตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 นอกจากนี้กระบวนการจัดการเรียนรู้ของประเทศสหรัฐอเมริกายังถือเป็นสิ่งที่น่าสนใจคือ มีกิจกรรมที่หลากหลายไม่ใช้การฟังหรือการอ่านเพียงอย่างเดียวที่ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกบริหารสังคม ฝึกวิเคราะห์ปัญหาสังคม การเมืองเปรียบเทียบ กรณีปัญหาประเมินสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งนอกจากผู้เรียนต้องศึกษาทำความเข้าใจเพิ่มเติมแล้ว ยังเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการปฏิบัติตนในฐานะพลเมืองที่มีคุณค่าไปพร้อม

ในภาพรวมแม้ว่าการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของสหรัฐอเมริกาจะมีมาตรฐานทางวิชาการที่ชัดเจนและได้รับการผลักดันอย่างต่อเนื่อง แต่สภาพของสังคมที่อยู่ในบริบททางวัฒนธรรมของประเทศก็ยังมีประเด็นที่นักวิชาการการศึกษาวิจัยเพื่อหาทางสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบสังคมที่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญของประเทศเป็นต้นว่า งานวิจัยของ McAfee (2014) ที่พบว่า ในโรงเรียนยังมีเรื่องพฤติกรรมแบ่งเชื้อชาติและลำดับชั้นของการเรียน Silverman (2010) ศึกษาถึงมุมมองของครูต่อความเป็นพลเมือง วัฒนธรรมของนักเรียนในด้านความหลากหลายของชนชั้นทางสังคม เพศสภาพ และเชื้อชาติ Jayakumar (2008) วิจัยงานเพื่อหาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในสถาบันอุดมศึกษา นอกจากจะเปิดรับนักศึกษาจากหลายเชื้อชาติแล้วควรต้องสร้างบรรยากาศของการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ต่อกันด้วย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเสริมสร้างคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างที่สังคมประชาธิปไตยคาดหวัง

จากข้อถกเถียงวิเคราะห์ วิจารณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการสอน ความเป็นพลเมืองในโรงเรียน Parker (2014) ได้สรุปประเด็นหลักของการจัดหลักสูตรความเป็นพลเมืองไว้ใน 6 ประเด็นคือ

1. การเรียนรู้ด้านการปกครองของท้องถิ่นมลรัฐและประเทศ
2. การให้โอกาสผู้เรียนได้โต้เถียงอภิปรายเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นที่ผู้เรียนสนใจ
3. การมีโอกาสเรียนรู้จากโครงการ
4. การมีโอกาสทำกิจกรรมเสริมหลักสูตร
5. การมีโอกาสตัดสินใจและมีประสบการณ์ในด้านการปกครอง

6. การมีส่วนร่วมในกระบวนการสถานการณ์จำลองที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมือง

ซึ่งกรอบข้างต้นน่าจะเป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่การจัดหลักสูตรพลเมืองศึกษาในประเทศไทยควรได้พิจารณา

ข้อเสนอแนะ

แม้ว่าสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง ศีลธรรมและการดำรงชีวิตในสังคมจะไม่ใช่วิชาเนื้อหาหลักแต่การสร้างพลเมืองที่ได้รับการพัฒนาความรู้และแนวคิด หลักการ ทักษะของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่มีความพร้อมในการมีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตย ซึ่งต้องเกิดจากการมีประสบการณ์ในการเป็นสมาชิกของสมาคมและมีประสบการณ์ในการเป็นสมาชิกสังคม นับเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของสถานศึกษา ข้อคิดที่ควรเป็นแนวทางการสร้างความเป็นพลเมืองให้แก่เยาวชนไทย จากการประมวลองค์ความรู้ จากประเทศสหรัฐอเมริกาที่ประเทศไทยและสถานศึกษาอาจนำไปขับเคลื่อนมีดังนี้

1. รัฐบาลไทยควรให้ความสำคัญกับการสร้างความเป็นพลเมือง โดยอาจให้อยู่ในสาระวิชาต่าง ๆ ตามรูปแบบของประเทศสหรัฐอเมริกาหรือเมื่อจัดการจัดสอนในกลุ่มสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง ศีลธรรมและการดำรงชีวิตในสังคม โรงเรียนควรต้องให้ความสำคัญ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงพื้นที่เรียนรู้จากท้องถิ่น เพื่อเป็นการส่งเสริมการสร้างควมรับผิดชอบต่อสังคมและสร้างความตระหนักมีจิตสำนึกต่อท้องถิ่น

2. ผู้สอนควรใช้วิธีการสอนที่หลากหลายโดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะและทักษะการเป็นพลเมืองในสังคมที่มีคุณภาพ

3. สถานศึกษาควรพัฒนาเครือข่ายโดยใช้ความร่วมมือจากองค์กรด้านต่าง ๆ ในพื้นที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสัมผัสกับองค์ความรู้ที่ผ่านประสบการณ์จริงมากกว่าใช้ตำราเป็นฐาน

4. สถานศึกษาควรพัฒนาความร่วมมือกับคณะนิติศาสตร์โดยให้คณะมีนโยบายในการให้นักศึกษาฝึกโครงการพัฒนาความเป็นพลเมืองโดยการให้ความรู้ กับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบของการจัดวางกรอบหลักสูตรที่มีความชัดเจนและต่อเนื่อง

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาเพื่อเสริมสร้างความ เป็นพลเมืองในระบบการศึกษาระดับโรงเรียน: บทเรียนจากต่างแดนและข้อเสนอแนะสู่ สังคมไทย” ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) ตามเลขสัญญาเลขที่ RSA 6180088 ผู้เขียนขอขอบคุณการ สนับสนุนจาก สกสว. ไว้ ณ ที่นี้ อนึ่งเนื้อหาดังกล่าวเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนเพียง ผู้เดียว

เอกสารอ้างอิง

- Carpini, M. X. D., & Keeter, S. (1996). **What Americans know about politics and why it matters**. New Haven: Yale University Press.
- Center for Civic Education (Calif.). (1994). **National standards for civics and government**. Center for Civic Education.
- Center on Education Policy. (2008). **Graduate school of Education and Human Development**. The George Washington University. (WASHINGTON, DC).
- Center on Education Policy. (2010). **Civic education and charter schools Content knowledge and future research issues**. Washington D.C: The George Washington University
- Crimmins, C.J. (2013). Teaching the constitution: An American tradition. **Denver University Law Review** 90(4),1003-1022.
- Dagger, R. (1997). **Civic virtues: Rights, citizenship, and republican liberalism**. Oxford University Press on Demand.
- Dudley, R. L., & Gitelson, A. R. (2002). Political literacy, civic education, acivic engagement: A return to political socialization?. **Applied Developmental Science**, 6(4), 175-182.
- Eschrich, D. (2010). **We the People: The Citizen and the Constitution 2010 National Finalists’ Knowledge of and Support for American Democratic Institutions and Processes**. Center for Civic Education. Retrieved June, 11, 2019.

- Feinberg, J. R., & Doppen, F. H. (2010). High school students' knowledge and notions of citizenship. **The Social Studies, 101(3)**, 111-116
- Galston, W. A. (2001). Political knowledge, political engagement, and civic education. **Annual review of political science, 4(1)**, 217-234.
- Godsay, S., Henderson, W., Levine, P., & Littenberg-Tobias, J. (2012). **State Civic Education Requirements**. CIRCLE Fact Sheet. Center for Information and Research on Civic Learning and Engagement (CIRCLE).
- Jayakumar, U. (2008). Can higher education meet the needs of an increasingly diverse and global society? Campus diversity and cross-cultural workforce competencies. **Harvard Educational Review, 78(4)**, 615-651.
- McAfee, M. (2014). The kinesiology of race. **Harvard Educational Review, 84(4)**, 468-491.
- Niemi, R. G., & Junn, J. (2005). **Civic education: What makes students learn**. Yale University Press.
- Owen, D. (2011). **We the people and political knowledge**. Woodland Hills, CA: Center for Civic Education.
- Parker, W. (2014). **Citizenship education in the United States**. The handbook of moral and character education, 347-367
- Pennsylvania Department of Education. (2012). **Academic Standards for Civics and Government** [Web page]. Retrieved from http://static.pdesas.org/content/documents/PreK-2_Civics_and_Government_Standards.pdf.
- Rubin, K. H., Bukowski, W. M., & Parker, J. G. (2007). **Peer interactions, relationships, and groups**. Handbook of child psychology, 3. [Web page]. Retrieved from <https://doi.org/10.1002/9780470147658.chpsy0310>.
- Silverman, S. K. (2010). What is diversity? An inquiry into preservice teacher beliefs. **American Educational Research Journal, 47(2)**, 292329.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นข้ามชาติของแรงงาน เมียนมาในจังหวัดขอนแก่น

ธนากร ชาธิปา¹, ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์²

¹นักวิจัยฝึกหัด ศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างกึ่ง ประเทศเมียนมา

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

E-mail: thanakorn_chatipa@kkumail.com¹, thanacha@kku.ac.th²

Received: May 22, 2020

Revised: July 30, 2020

Accepted: August 05, 2020

บทคัดย่อ

การย้ายถิ่นข้ามชาติของแรงงานเมียนมาสู่การทำงานในประเทศไทยเป็นปรากฏการณ์ต่อเนื่องยาวนานกว่าสามทศวรรษด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจและการเมืองเป็นหลัก แม้ในช่วงทศวรรษหลังประเทศเมียนมาจะมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจขยับสูงขึ้นมากก็ตาม แต่การตัดสินใจย้ายถิ่นมาทำงานในประเทศไทยของแรงงานเมียนมายังดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งขยายพื้นที่ที่ปลายทางไปยังภูมิภาคต่าง ๆ รวมทั้งภาคอีสานของไทย โดยเฉพาะในจังหวัดใหญ่อย่างขอนแก่น สำหรับการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพการทำงานของแรงงานเมียนมาในจังหวัดขอนแก่น และ (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นข้ามชาติของแรงงานเมียนมาในจังหวัดขอนแก่น โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นแรงงานเมียนมาในจังหวัดขอนแก่นรวม 362 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตลอดจนสถิติอนุมาน คือ การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกส์

ผลการศึกษาพบว่า (1) แรงงานเมียนมาส่วนใหญ่มีสมาชิกในครอบครัวเคยทำงานมาทำงานในประเทศไทย งานที่ทำส่วนใหญ่คืองานในโรงงานอุตสาหกรรม โดยมีเอกสารจดทะเบียนครบสมบูรณ์มีรายได้มากกว่า 8,000 บาทต่อเดือน แต่มีค่าใช้จ่ายต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน จึงสามารถส่งเงินที่ได้จากการทำงานกลับประเทศเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานอยู่ในประเทศไทย 1 – 3 ปี และเมื่อสิ้นสุดสัญญาการจ้างงานมีแรงงานเมียนมาวางแผนที่จะย้ายถิ่นกลับบ้านเกิดและทำงานต่อในประเทศไทยในสัดส่วนใกล้เคียงกัน และ (2) ช่วงอายุของแรงงานระหว่าง 20 – 30 ปี เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจวางแผนกลับไปทำงานที่ประเทศเมียนมาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่เพศชาย ช่วงอายุ 20 - 30 ปี ระดับการศึกษาประถมศึกษา และต่ำกว่าประถมศึกษา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีวางแผนที่จะทำงานต่อในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ปัจจัยที่มีอิทธิพล แรงงานเมียนมา การย้ายถิ่นข้ามชาติ การย้ายถิ่นกลับ

Influenced Factors of Transnational Migration Decision of Myanmar Laborers in Khon Kaen

Thanakorn Chathipa¹ and Thanapauge Chamaratana²

¹Internship Researcher, Centre for Economic and Social Development, Yangon, Myanmar

²Assistant Professor, Department of Social Sciences, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University

E-mail: thanakorn_chatipa@kkumail.com¹, thanacha@kku.ac.th²

Received: May 22, 2020

Revised: July 30, 2020

Accepted: August 05, 2020

Abstract

Due to the political and economic factors, the cross-border migration of Myanmar migrant workers to Thailand has been the ongoing social phenomenon for more than three decades. Although Myanmar's economy had shown a significant growth rate during these past ten years, the push factor for Myanmar workers to flee across the border to various regions in Thailand, such as Northeastern (Isan), remains its economic condition. This research was to explore the working conditions of Myanmar migrant workers in Khon Kaen. It also aimed to study the influential factors and motivations of the Myanmar migrant workers in Northeast Thailand. The study's methodology was a descriptive statistical analysis and quantitative research, whereas the data were collected through questionnaires from 362 Myanmar migrant workers who lived in Isan.

The result from an inference statistic and logistic regression analysis reveals that (1) most of Myanmar migrant workers in the sampling group have family members or relatives who had worked in Thailand. They mostly work in an industrial factory under legal working registration. They earn more than 8,000 Baht while having less than 2,000 Baht expenses per month, leaving a considerable amount to save and send foreign remittent back to their home country. Most of the workers have up to 1 to 3 years of working experience. At the end of the employment contract, Myanmar workers were planning to return to their homeland and continue working in Thailand in the same proportion. And (2), the ages of 20 – 30 years old were influenced factor for return to Myanmar with statistical significance at 0.05, while males aged between 20 – 30 years old, education of primary school and lower were influenced factors for still working in Thailand with statistical significance at 0.05.

Keywords: Myanmar Laborers, Transnational Migration, Returning Migration

บทนำ

ปัจจุบันประเด็นเรื่อง การเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติ (International Migration) เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการเคลื่อนย้ายของแรงงานไร้ฝีมือที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากเป็นภูมิภาคที่มีฐานการผลิตสินค้าที่ใช้แรงงานอย่างเข้มข้นแห่งหนึ่งของโลก รวมทั้งเป็นฐานการลงทุนจากต่างประเทศโดยอาศัยข้อได้เปรียบด้านค่าจ้างแรงงานเป็นปัจจัยดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ (สุภางค์ จันทวานิช, 2540)

ประเทศไทยนับเป็นศูนย์กลางการเคลื่อนย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติที่สำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในฐานะประเทศทวีลักษณะของการย้ายถิ่นข้ามชาติ คือ เป็นทั้งประเทศส่งออก (Sending Country) แรงงานสู่ประเทศในภูมิภาคอื่น ขณะเดียวกันก็เป็นประเทศปลายทางที่รองรับ (Receiving Country) แรงงานทดแทนจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศเมียนมา กัมพูชา และลาว ซึ่งการเคลื่อนย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นเวลากว่า 30 ปี (Hugo, 2004; จรัมพร ไหล้อยอง และสุรียพร พันพิง, 2559) สืบเนื่องจากการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทยที่ส่งผลให้ความต้องการแรงงานในบางตำแหน่งที่ไม่สามารถหาแรงงานคนไทยเข้าไปทำงานได้ อีกทั้งในปัจจุบันคนไทยมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นจึงทำให้เกิดความขาดแคลนแรงงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานไร้ฝีมือ แรงงานคนไทยไม่เต็มใจทำงานที่ได้รับค่าแรงต่ำ ทำให้เกิดช่องว่างที่แรงงานต่างด้าวสามารถเข้ามาเติมเต็มความต้องการในส่วนที่ขาดแคลนแรงงานดังกล่าว เพราะนายจ้างสามารถจ่ายค่าแรงให้กับแรงงานต่างด้าวต่ำกว่าแรงงานไทย และแรงงานต่างด้าวเหล่านี้ก็ไม่เลือกงาน มีความอดทนสูง แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยมีจำนวนมากทั้งที่เข้ามาอย่างถูกกฎหมาย และหลบหนีเข้ามาอย่างผิดกฎหมาย ซึ่งในเดือนกันยายน 2562 ประเทศไทยมีแรงงานต่างด้าวซึ่งมีนัยเฉพาะเจาะจงไปที่แรงงานข้ามชาติชาวเมียนมา ลาว และกัมพูชา รวมทั้งสิ้น 3,090,825 (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2562) ซึ่งแรงงานที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยมากที่สุดคือ แรงงานจากประเทศเมียนมาอันเป็นผลสืบเนื่องจากปัญหาทางด้านการเมืองภายในประเทศเอง รวมไปถึงปัญหาความยากจนและตำแหน่งงานไม่เพียงพอในประเทศเมียนมา (สุภางค์ จันทวานิช, 2545; Hugo and Young, 2008)

แม้ในปัจจุบันอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจในประเทศไทยจะอยู่ในระดับแถวหน้าของชาติประชาคมอาเซียน (ธนพลกษ์ ชามะรัตน์, 2559) แต่การไหลบ่าออกไปทำงานในประเทศเพื่อนบ้านอย่างประเทศไทยก็ยังคงมีอยู่อย่างสม่ำเสมอ มีหน้าที่ยังมีการขยายขอบเขตพื้นที่การทำงาน เดิมที่กระจุกตัวแต่ในเขตกรุงเทพมหานคร และจังหวัดโดย

รอบ โดยเฉพาะสมุทรปราการ สมุทรสาคร และสมุทรสงคราม (Pearson and Kusakabe, 2013) ขยายออกไปยังพื้นที่ในภูมิภาคอื่นอย่างการย้ายถิ่นข้ามชาติมายังพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานของไทย ผ่านเส้นทางคมนาคมสำคัญที่ถูกพัฒนาขึ้นในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา คือ เส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออกตะวันตก (East-West Economic Corridor: EWEC) ที่นำพาแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาเข้าสู่ภูมิภาคนี้โดยเฉพาะจุดหมายปลายทางอย่างจังหวัดขอนแก่น

ขอนแก่นเป็นจังหวัดขนาดใหญ่ของภาคอีสาน มีชัยภูมิสำคัญด้วยการตั้งอยู่ศูนย์กลางของภูมิภาค และถูกวางเป็นพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศมาอย่างต่อเนื่อง (กฤษดา ปัจจาเนย์ และธนพฤกษ์ ชามะรัตน์, 2561) จึงเป็นพื้นที่เป้าหมายของการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติ ประกอบกับการเป็นศูนย์กลางที่มีระบบการคมนาคมขนส่ง อันสามารถเชื่อมสู่ภาคต่าง ๆ และกลุ่มประเทศในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง จึงมีโรงงานอุตสาหกรรมทุกระดับตั้งอยู่อย่างหนาแน่น โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอเมืองขอนแก่น ทำให้เกิดความต้องการแรงงานจำนวนมาก จากการศึกษาข้อมูลแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาขึ้นทะเบียนแรงงานในจังหวัดขอนแก่นพบว่าในปี พ.ศ. 2562 มีแรงงานต่างด้าวที่ยื่นขอรับใบอนุญาตขึ้นทะเบียนทำงานแรงงานจำนวนทั้งสิ้น 7,601 คน แยกเป็นชาย 4,048 คน และเป็นหญิง 3,553 คน เมื่อจำแนกจากแรงงานข้ามชาติสามสัญชาติ (ลาว กัมพูชา และเมียนมา) พบว่ามีแรงงานสัญชาติเมียนมามีจำนวนมากที่สุด คือ 3,777 คน โดยเป็นจำนวนที่เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 6.82 และมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นทุกปี (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2562) โดยแรงงานเหล่านี้กระจายอยู่ในสถานประกอบการและนายจ้างในพื้นที่ โดยยังไม่รวมกลุ่มแรงงานข้ามชาตินอกระบบที่คาดกันว่าจะมีสัดส่วนพอกับตัวเลขดังกล่าว ยิ่งทำให้เห็นว่าจำนวนของแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาที่เข้ามามีส่วนขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่มีจำนวนที่สูงขึ้นทุกปี สะท้อนว่าแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมากำลังกลายมาเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาภาคอีสานผ่านการเชื่อมโยงเส้นทางแห่งภูมิภาคอย่างระเบียงเศรษฐกิจตะวันออกตะวันตก (East-West Economics Corridor: EWEC) ที่พาดผ่านจังหวัดขอนแก่นมากกว่าหนึ่งร้อยกิโลเมตร (กฤษดา ปัจจาเนย์ และธนพฤกษ์ ชามะรัตน์, 2561)

เมื่อพิจารณาถึงองค์ความรู้ในด้าน “แรงงานข้ามชาติในพื้นที่ภาคอีสาน” ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาพบว่ามีงานวิจัยที่ศึกษาในประเด็นดังกล่าวไม่มากนักเมื่อเทียบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นแรงงานย้ายถิ่น (Migrant Labor) เนื่องจากพื้นที่ภาคอีสานเป็นแหล่งต้นทางสำคัญของการส่งออกแรงงานของไทย และเป็นงานศึกษาที่มุ่งไปในด้านแรงงานข้ามชาติชาวลาวและกัมพูชา เช่น งานวิจัยของจันทะลา วรณหงส์ และธนพฤกษ์

ชามะรัตน์ (2559) งานวิจัยของ Chamaratana and Sangseema (2018) และงานวิจัยของวิลาลิณี คีตวัฒนานนท์และคณะ (2559) ที่ศึกษาเกี่ยวกับแรงงานลาวและกัมพูชาในพื้นที่ภาคอีสาน เนื่องจากพื้นที่ภาคอีสานเป็นพื้นที่ที่ติดกับสองประเทศดังกล่าว อีกทั้งคนอีสานเองก็มีประเพณี วัฒนธรรม และภาษาที่ใกล้เคียงกัน ทำให้การเดินทางข้ามมาทำงานในพื้นที่ภาคอีสานของแรงงานข้ามชาติจากสองประเทศเป็นไปอย่างสะดวกมากกว่าแรงงานจากเมียนมา ทำให้องค์ความรู้เกี่ยวกับแรงงานเมียนมาที่ย้ายถิ่นข้ามชาติมาทำงานในอีสานยังต้องการการเพิ่มเติมความรู้ ทั้งด้านบริบทเศรษฐกิจ สังคม หรือแม้แต่การเมืองระหว่างประเทศประชาคมอาเซียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับแรงงานเมียนมาในจังหวัดขอนแก่น โดยมุ่งเน้นไปที่การศึกษาสภาพการและการย้ายถิ่นข้ามชาติของแรงงานเมียนมาในจังหวัดขอนแก่นเพื่อประโยชน์ทางวิชาการและนโยบายการจัดการแรงงานต่างด้าวของหน่วยงานในพื้นที่ รวมไปถึงการได้มาซึ่งองค์ความรู้ที่สนับสนุนนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจโดยใช้ฐานการผลิตจากกำลังของแรงงานข้ามชาติ ภายใต้คำถามการวิจัยที่ว่า “สิ่งใดที่ทำให้แรงงานเมียนมาตัดสินใจย้ายถิ่นข้ามชาติมาทำงานในภาคอีสานโดยเฉพาะที่จังหวัดขอนแก่น”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการทำงานของแรงงานเมียนมาในจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นข้ามชาติของแรงงาน

เมียนมาในจังหวัดขอนแก่น

การพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัย

ในการพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อตอบโจทย์การวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีการย้ายถิ่น (Migration Theory) เป็นรากฐานสำคัญในการนิรนัย (Deduction) แนวคิดเชิงนามธรรมสู่ตัวแปรของการศึกษา โดยการย้ายถิ่นนับเป็นปรากฏการณ์ของบุคคล เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างธรรมดา เป็นพฤติกรรมของมนุษย์โดยปกติเพื่อการแสวงหาหนทางรอดของชีวิต เพราะการที่บุคคลเกิดในรัฐใดมีได้หมายความว่าบุคคลนั้นจะต้องอาศัยในดินแดนนั้นตลอดชีวิต หรือทำมาหากินได้แต่เฉพาะในรัฐนั้นเท่านั้น แต่ยังสามารถโยกย้ายข้ามถิ่นฐานไปยังดินแดนอื่นที่มีความเหมาะสมมากกว่า (Moses, 2006) โดยสาเหตุของการย้ายถิ่นข้ามชาติของบุคคลนั้นมีความซับซ้อนเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากจะเกี่ยวข้องกับโครงสร้างสังคม เศรษฐกิจ หรือวัฒนธรรมของทั้งประเทศต้นทางและประเทศปลายทางแล้ว ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ส่วนบุคคลและครอบครัวอีกด้วย นั่นจึงทำให้การ

ย้ายถิ่นระหว่างประเทศมีความยุ่งยาก และมีรูปแบบการย้ายถิ่นที่หลากหลายด้วยกัน (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2545; Hugo and Young, 2008; พ็ชรวาลีย์ วงศ์บุญสิน, 2552) โดยเราสามารถแบ่งระดับของทฤษฎีการย้ายถิ่นเป็น 2 ระดับ คือ ทฤษฎีระดับมหภาค และระดับจุลภาค

เมื่อพิจารณาทฤษฎีหลักระดับมหภาคว่าด้วยการย้ายถิ่นซึ่งเป็นผลของช่องว่างแห่งการพัฒนาทั้งภายในแต่ละประเทศเองและระหว่างประเทศ โดยการย้ายถิ่นจะดำเนินต่อไปตราบดีที่ยังคงมีช่องว่างแห่งการพัฒนา และน่าจะยุติลงเมื่อมีดุลยภาพแห่งการพัฒนา เศรษฐกิจเกิดขึ้นระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ หรือที่เรียกว่า Spatial-Economic Equilibrium (Hanis and John, 1961 อ้างถึงในพ็ชรวาลีย์ วงศ์บุญสิน, 2552) การมองในระดับมหภาคนี้อาจแบ่งกลุ่มแนวคิดย่อยได้สองกลุ่ม คือ กลุ่มทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก ที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้อธิบายการย้ายถิ่นจากชนบทสู่เมืองภายในประเทศ เน้นอธิบายให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการย้ายถิ่นของแรงงาน กับการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยอาศัยฐานแนวคิดเรื่องปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูด ในลักษณะที่ว่า (1) การย้ายถิ่นเป็นผลของความไม่เท่าเทียมกัน การย้ายถิ่นเป็นผลของความไม่เท่าเทียมกันในระดับการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างพื้นที่หนึ่ง กับอีกพื้นที่หนึ่ง (2) การย้ายถิ่นขนาดใหญ่ (Mass Migration) เป็นกระแสการย้ายถิ่นจากพื้นที่ซึ่งมีอุปทานแรงงานเหลือเพื่ออัตราค่าจ้างต่ำไปยังพื้นที่ ซึ่งมีแรงงานไม่เพียงพอต่ออุปสงค์และมีอัตราค่าจ้างสูงกว่าแรงงานจากพื้นที่ด้อยพัฒนาที่ย้ายถิ่นเข้าไปทำงานในพื้นที่ หรือประเทศ ซึ่งมีระดับการพัฒนาสูงกว่า และ (3) การย้ายถิ่นมีลักษณะดำเนินต่อเนื่อง การย้ายถิ่นของแรงงานนั้นเป็นเรื่องที่คงดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะเกิดดุลยภาพด้านอุปสงค์และอุปทานแรงงานระหว่างสองพื้นที่นั้น (พ็ชรวาลีย์ วงศ์บุญสิน, 2552) อีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มทฤษฎีตลาดแรงงานทวิลักษณ์ โดย Piore (1987 อ้างใน พ็ชรวาลีย์ วงศ์บุญสิน, 2552) อธิบายการย้ายถิ่นจากมุมมองด้านอุปทานของตลาดงาน ซึ่งสมมติฐานหลักของทฤษฎีนี้คือ (1) การย้ายถิ่นเป็นผลมาจากปัจจัยดึงดูดในประเทศปลายทาง ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นจากประเทศกำลังพัฒนาแบ่งออกได้ 2 ประการ คือ (1) ตลาดงานและนโยบายการจ้างงาน (2) ตลาดงานในประเทศ ตลาดงานในแต่ละประเทศมีลักษณะแยกชั้น ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ตลาดปฐมภูมิ (Primary) ซึ่งมีระบบการผลิตซึ่งเน้นทุนโดยในการจ้างงานนั้นเป็นการจ้างงานระดับทักษะสูง และตลาดทุติยภูมิ (Secondary) ซึ่งเน้นแรงงานระดับล่าง ซึ่งมีทักษะต่ำโดยตลาดระดับล่างในประเทศอุตสาหกรรม (3) สภาวะการณ์ของตลาดระดับล่าง สภาวะการณ์ของตลาดระดับล่างซึ่งกำลังแรงงานท้องถิ่นไม่เพียงประสงค์จะทำนั้น เป็นที่มาของอุปสงค์ต่อการนำเข้าแรงงานในตำแหน่งงานระดับล่างที่ว่างลงเป็นจำนวนมาก และ (4) การย้ายถิ่นข้ามชาติเกิดขึ้นเมื่อประเทศปลายทาง มีอุปสงค์แรงงานเกิดขึ้นในตลาดทุติยภูมิ

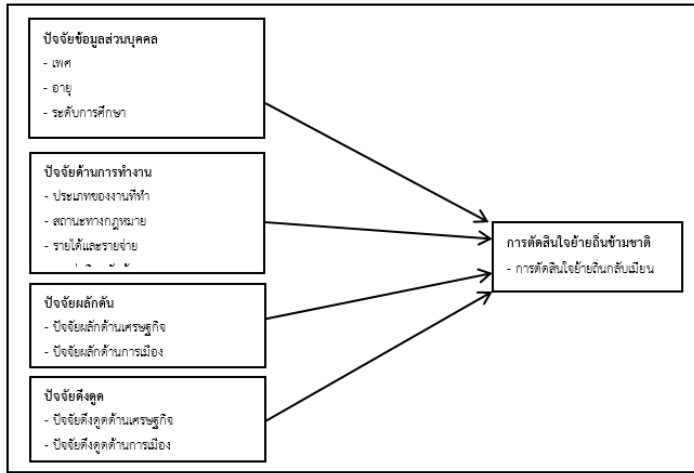
ส่วนทฤษฎีหลักระดับจุลภาคว่าด้วยการย้ายถิ่น มีความแตกต่างจากทฤษฎีระดับมหภาคข้างต้น ตรงที่เน้นอธิบายพฤติกรรมและกระบวนการตัดสินใจของผู้ย้ายถิ่นในฐานะปัจเจกชน (Individuals) โดยมีแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญ คือ ทฤษฎีด้านทุนมนุษย์ในการย้ายถิ่น โดยพิจารณาพฤติกรรมการตัดสินใจว่าจะย้ายถิ่นหรือไม่ย้ายถิ่นของมนุษย์ในฐานะปัจเจกชน โดยมองว่า (1) การตัดสินใจย้ายถิ่นเกิดจากการตัดสินใจของผู้ย้ายถิ่นในฐานะปัจเจกบุคคล และการตัดสินใจนั้นเป็นการตัดสินใจบนหลักเหตุผล ตามแนวทางของทฤษฎีการตัดสินใจเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory) รวมทั้งการตัดสินใจนั้นเป็นไปในเชิงเศรษฐกิจ เน้นให้ผู้ย้ายถิ่นบรรลุรรถประโยชน์สูงสุดจากการย้ายถิ่น นั่นคือรายได้ (2) อรรถประโยชน์จากการย้ายถิ่นที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้ย้ายถิ่นคาดว่าจะได้รับประโยชน์สูงสุดในอนาคต ซึ่งเป็นอรรถประโยชน์จากการมีงานทำหรือได้รับการจ้างงาน และต้องมีความแตกต่างด้านรายได้ระหว่างพื้นที่ต้นทางกับพื้นที่ปลายทาง (3) มีความเชื่อมโยงระหว่างทุนมนุษย์ (Human Capital) ของผู้ย้ายถิ่นกับโอกาสในการทำงานผ่านกระบวนการคัดสรร (Selectivity) โดยการย้ายถิ่นเป็นการสะท้อนความปรารถนาที่จะมีรายได้ เพิ่มมากขึ้น ให้มากที่สุดเท่าที่ได้ตามอัตภาพด้านคุณลักษณะทางทุนมนุษย์ที่บุคคลมีอยู่ และ (4) การย้ายถิ่นกลับบ้านเกิดเป็นไปในทำนองเดียวกับการย้ายถิ่นไปยังพื้นที่ปลายทาง กล่าวคือ เป็นผลของการตัดสินใจซึ่งวิเคราะห์ถึงต้นทุนและอรรถประโยชน์ เช่นเดียวกันกับการอยู่หรือย้ายนั่นเอง (Goss and Lindquist, 1995; Schaefer, 2003)

นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ว่าด้วยแรงงานย้ายถิ่น (New Economics of Labor Migration) ที่พิจารณาการย้ายถิ่นอย่างซับซ้อนมากขึ้น โดยมี การนำปัจจัยทางสังคมมาพิจารณาร่วมกับปัจจัยทางเศรษฐกิจซึ่งลักษณะสำคัญคือ การศึกษาการตัดสินใจที่ระดับครัวเรือนโดยมีสมมติฐานหลักของแนวคิดประกอบด้วย (1) การย้ายถิ่นเป็นผลการตัดสินใจของหน่วยเศรษฐกิจระดับครัวเรือน ในการพยายามที่จะลด ความเสี่ยงด้านรายได้ในระบบตลาด ซึ่งมีความไม่แน่นอนในสังคมกำลังพัฒนาโดยอาศัยการกระจายแหล่งที่มาของรายได้ (2) แรงบันดาลใจเบื้องต้นในการย้ายถิ่น เกิดจากความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นในระบบตลาดในเศรษฐกิจทุนนิยมในสังคมที่กำลังพัฒนา เป็นลักษณะของการที่ระบบตลาดทำงานได้ไม่สมบูรณ์ นำไปสู่การย้ายถิ่นในที่สุด (3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการย้ายถิ่นไม่ใช่ตลาดแรงงาน (Labor Market) หากแต่เป็นตลาดทุน (Capital Market) ที่มีความสำคัญมากในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจทุนนิยม (4) การส่งเงินกลับบ้าน (Remittances) ไม่ใช่รายได้เสริมของครัวเรือนในถิ่นต้นทาง แต่เป็นแหล่งเงินทุนใหม่ที่กลายเป็นทุนหลักของครัวเรือน ทำให้ครัวเรือนมีวิธีการผลิตที่ทันสมัยและมีลักษณะเชิงพาณิชย์มากขึ้น ช่วยลดความเสี่ยงให้อยู่ในระดับต่ำกว่ากรณีที่ไม่ย้ายถิ่น

และ(5) ความยากจนโดยสมบูรณ์ไม่ใช่แรงจูงใจหลักต่อการย้ายถิ่น หากแต่เป็นความยากจน โดยเปรียบเทียบและประโยชน์ที่จะได้รับโดยเปรียบเทียบกับสังคมนอกครัวเรือน (Goss and Lindquist, 1995; Schaefer, 2003; พืชราวลัย วงศ์บุญสิน, 2552)

เมื่อพิจารณาแนวคิดข้างต้นบูรณาการกับแนวคิดคลาสสิกอย่างทฤษฎีปัจจัย ผลักดันและปัจจัยดึงดูดของ Lee (1966) ที่ได้พยายามอธิบายถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้คน ย้ายถิ่นโดยมีข้อสมมติฐานเบื้องต้นว่าการย้ายจากที่แห่งหนึ่งไปอีกแห่งหนึ่งของมนุษย์จะ ต้องมีสาเหตุจากเพื่อการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมจำแนกเป็นปัจจัยที่มีส่วนในการผลักดันและปัจจัยที่มีส่วนในการดึงดูด กล่าวคือ ปัจจัยผลักดัน (Push Factors) ประกอบด้วย ปัจจัยผลักดันด้านเศรษฐกิจ คือ การลดน้อยถอยลงของทรัพยากรธรรมชาติ การไม่สามารถ หางานในถิ่นต้นทาง การเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ ปัจจัยผลักดันด้านการเมือง คือ การถูกกดขี่ปราบปรามอันเนื่องจากปัญหาทางการเมืองหรือศาสนา และปัจจัยผลักดันด้านสังคมวัฒนธรรม คือ การเกิดความเบื่อหน่ายชุมชนด้วยเหตุผลทางด้านประเพณีวัฒนธรรม และการขาดโอกาส ในการพัฒนาตนเอง ส่วนปัจจัยดึงดูด (Pull Factors) ประกอบด้วย ปัจจัยดึงดูดด้าน เศรษฐกิจ คือ โอกาสที่จะได้งานทำในถิ่นปลายทางมีสูง โอกาสในการเลือกอาชีพที่ชอบ ในถิ่นปลายทาง และโอกาสที่จะสร้างความมั่งคั่งให้ตัวเองและครอบครัว ปัจจัยดึงดูดด้าน การเมือง คือ สภาพการทำงานในถิ่นปลายทาง และสภาพทางการเมืองในถิ่นปลายทาง รวมไปถึงปัจจัยดึงดูดด้านสังคมวัฒนธรรม คือ ความตั้งใจในด้านสภาพแวดล้อมและ ความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตในถิ่นปลายทาง และโอกาสในการติดตามคนใน ครอบครัว ในขณะที่เดียวกันปัจจัยที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของแรงงานข้ามชาติ ไม่ว่าจะเป็น เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส รวมไปถึงประสบการณ์การย้ายถิ่นของคนใน ครอบครัวก็ล้วนมีส่วนในการตัดสินใจย้ายถิ่นข้ามชาติด้วยเช่นกัน (Chamaratana et al, 2010)

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาเป็นแนวคิดการวิจัย โดยมีตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านการทำงาน ปัจจัยผลักดัน และปัจจัยดึงดูด ส่วนตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจย้ายถิ่นข้ามชาติ ใน 2 กรณี คือ การตัดสินใจย้ายถิ่นกลับเมียนมา และการตัดสินใจทำงานต่อในประเทศไทย (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย
 ที่มา: การทบทวนวรรณกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีหน่วยการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ในระดับปัจเจกบุคคล (Individual Level) โดยมีประชากร (Population) เป็นแรงงานเมียนมาที่ทำงานในจังหวัดขอนแก่น ตามทะเบียนของสำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่น จำนวน 3,777 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ด้วยสมการของ Yamane (1973) ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 362 คน ก่อนจะทำการสุ่มตัวอย่างอย่างเป็นระบบ (Systematic Sampling) โดยเลือกจุดเริ่มต้นจากแรงงานลำดับที่ 9 จากนั้นสุ่มจากรายชื่อแรงงานไปที่ละ 10 ราย ตามทะเบียนรายชื่อด้วยความระมัดระวังจนได้จำนวนตามขนาดกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว และเพื่อป้องกันมิให้ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างรั่วไหล ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกข้อมูลและเข้ารหัสป้องกันไฟล์ข้อมูล และทำลายทั้งไฟล์และเอกสารทันทีเมื่อดำเนินการวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่พัฒนาด้วยการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่กล่าวถึงในข้างต้นก่อนทำการแปลเป็นภาษาเมียนมาโดยผู้เชี่ยวชาญของ Centre for Economic and Social Development, Yangon, Myanmar ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ราย และทดสอบความเที่ยง (Reliability) โดยการทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

จากบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 10 ราย ปรากฏว่าได้ค่าความเที่ยง 0.843 ซึ่งถือว่ามีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย (Neuman, 2004) โดยแบบสอบถามดังกล่าวแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนบุคคลตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ โดยคำถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยใช้มาตรวัดแบบนามบัญญัติ (Nominal scale) และแบบเรียงอันดับ (Ordinal scale) ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลด้านการทำงาน โดยคำถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ โดยใช้มาตรวัดแบบนามบัญญัติ และแบบเรียงอันดับ ส่วนที่ 3 เป็นข้อมูลปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูด โดยคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งใช้มาตรวัดแบบช่วง (Interval Scale) กำหนดเกณฑ์ตามค่าน้ำหนักการประเมินเป็น 5 ระดับตามวิธีของ Linkert และส่วนที่ 4 เป็นข้อมูลการตัดสินใจย้ายถิ่นข้ามชาติ โดยคำถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ โดยใช้มาตรวัดแบบนามบัญญัติ

สำหรับการเก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือดังกล่าว ผู้วิจัยใช้การนำส่งแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองหลังจากได้รับอนุญาตจากนายจ้างอย่างเป็นทางการและได้ชี้แจงหลักการเหตุผลตลอดจนวัตถุประสงค์การวิจัยจนกลุ่มตัวอย่างให้ความยินยอมร่วมการวิจัยแล้ว จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยกลับมารับแบบสอบถามคืนในอีกหนึ่งวันถัดไป ก่อนจะนำมาบันทึกข้อมูลในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่มีการเข้ารหัสป้องกันไฟล์ข้อมูล ส่วนแบบสอบถามจะเก็บบรรจุในกล่องปิดผนึกและเก็บรักษาไว้ในตู้เอกสารของกลุ่มวิจัยความอยู่ดีมีสุขและการพัฒนาอย่างยั่งยืน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่มีการปิดล็อกอย่างแน่นหนา

ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) วิเคราะห์ข้อมูลระดับตัวแปรตัวเดียว (Univariate Analysis) ด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ด้วยสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) คือ การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกส์ โดยใช้วิธี Binary Logistic Regression คือ ตัวแปรตาม (y) เป็นตัวแปรเชิงกลุ่มที่มีค่าได้เพียง 2 ค่า และมีตัวแปรอิสระ (x) มากกว่า 1 ตัว

ผลการวิจัย

จากการสำรวจข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาในจังหวัดขอนแก่นส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 59.1) มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี (ร้อยละ 51.7)

รองลงมาคือมีอายุระหว่าง 20 – 30 ปี (ร้อยละ 42.5) นั้นหมายความว่าแรงงานเมียนมาในจังหวัดขอนแก่นมากกว่าร้อยละ 90 อยู่ในวัยแรงงานเต็มที่ ด้านการศึกษาแรงงานเมียนมาส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 35.9) รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 26.2 และ 26.0 ตามลำดับ) ด้านสถานภาพสมรส พบว่า แรงงานเมียนมาส่วนใหญ่แต่งงานแล้ว (ร้อยละ 62.7) ที่เหลือเป็นคนโสดและหย่าร้าง/แยกกันอยู่ (ร้อยละ 35.6 และ 1.7 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณาถึงประสบการณ์การย้ายถิ่นในครอบครัว พบว่า แรงงานเมียนมาส่วนใหญ่เคยทำงานในประเทศไทยมากถึงร้อยละ 95.9 สะท้อนอย่างชัดเจนว่าประสบการณ์การย้ายถิ่นของสมาชิกในครอบครัวมีผลเป็นอย่างมากที่ทำให้แรงงานเมียนมาเหล่านี้ “เดินตามรอย” ญาติพี่น้อง

1. สภาพการทำงานของแรงงานเมียนมาในจังหวัดขอนแก่น

เมื่อพิจารณาสภาพการทำงานในจังหวัดขอนแก่น พบว่าแรงงานเมียนมาส่วนใหญ่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม (ร้อยละ 75.7) โดยเฉพาะโรงงานผลิตแหวนที่มีมากกว่าครึ่งหนึ่งของแรงงานในกลุ่มนี้ รองลงมาคือทำงานก่อสร้าง และทำงานบ้าน (ร้อยละ 19.9 และ 4.4 ตามลำดับ) แรงงานเมียนมาส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่มีเอกสารจดทะเบียนครบถ้วนสมบูรณ์ (ร้อยละ 90.6) รองลงมาคือกลุ่มแรงงานที่มีบัตรสี และเอกสารจดทะเบียนแบบชั่วคราว (ร้อยละ 5.5 และ 3.9 ตามลำดับ) ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 8,001 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 36.7) รองลงมาคือมีรายได้ระหว่าง 4,001 - 6,000 บาท และระหว่าง 6,001 - 8,000 บาท (ร้อยละ 30.9 และ 29.0 ตามลำดับ) โดยมีแรงงานเมียนมาเพียงร้อยละ 3.3 ที่มีรายได้ต่ำกว่า 4,000 บาท เมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายต่อเดือนที่พวกเขาใช้จ่าย พบว่าส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายต่อเดือนต่ำกว่า 2,000 บาท (ร้อยละ 46.1) รองลงมาคือมีรายจ่ายระหว่าง 2,001 - 3,000 บาท และระหว่าง 3,001 - 4,000 บาท (ร้อยละ 35.4 และ 17.7 ตามลำดับ) โดยมีเพียงร้อยละ 0.8 ที่ใช้จ่าย 4,001 บาทขึ้นไป สะท้อนว่าแรงงานเมียนมามีรายรับมากกว่ารายจ่าย และน่าจะมีเงินเก็บมากกว่าครึ่งของรายได้ ในขณะที่ผลสำรวจการส่งเงินที่ได้รับจากการทำงานให้กับครอบครัว ที่พบว่าแรงงานเมียนมาเกือบทุกคนส่งเงินกลับบ้าน (ร้อยละ 99.4) เมื่อพิจารณาระยะเวลาที่ทำงานอยู่ในประเทศไทย ส่วนใหญ่แรงงานเมียนมามีประสบการณ์ย้ายถิ่นมาทำงานในประเทศไทย 1-3 ปี (ร้อยละ 52.8) รองลงมาคือทำงานในไทย 4 - 7 ปี และน้อยกว่า 1 ปี (ร้อยละ 19.3 และ 18.8 ตามลำดับ) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าแรงงานเมียนมาที่เคยทำงานในประเทศไทยยาวนานกว่า 11 ปีขึ้นไป ถึงร้อยละ 3.9

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นข้ามชาติของแรงงานเมียนมาในจังหวัดขอนแก่น

เมื่อพิจารณาการตัดสินใจย้ายถิ่นข้ามชาติของแรงงานเมียนมาในจังหวัดขอนแก่นโดยพิจารณาจากปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดในสามด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง และด้านสังคมวัฒนธรรม พบว่า ปัจจัยผลักดันให้ตัดสินใจย้ายถิ่นของแรงงานเมียนมาในจังหวัดขอนแก่นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.22) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยผลักดันด้านเศรษฐกิจที่พิจารณาจากการลดน้อยถอยลงของทรัพยากรธรรมชาติ การไม่สามารถหางานในถิ่นต้นทาง และการเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ ในถิ่นต้นทางคือประเทศเมียนมา ปัจจัยผลักดันด้านการเมืองที่พิจารณาจากการถูกกดขี่ปราบปรามอันเนื่องจากปัญหาทางการเมืองหรือศาสนา และปัจจัยผลักดันด้านสังคมวัฒนธรรมที่พิจารณาจากการเกิดความเบื่อหน่ายชุมชนด้วยเหตุผลทางด้านประเพณีวัฒนธรรม และการขาดโอกาสในการพัฒนาตนเอง ล้วนแต่อยู่ในระดับปานกลางทั้งสิ้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 3.38 3.19 และ 3.22 ตามลำดับ

ในขณะที่ปัจจัยดึงดูดแรงงานเมียนมาให้เดินทางข้ามชาติสู่จังหวัดขอนแก่นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยดึงดูดด้านเศรษฐกิจที่พิจารณาจากโอกาสที่จะได้งานทำในถิ่นปลายทางมีสูง โอกาสในการเลือกอาชีพที่ชอบในถิ่นปลายทาง และโอกาสที่จะสร้างความมั่งคั่งให้ตัวเองและครอบครัว ปัจจัยดึงดูดด้านการเมืองที่พิจารณาจากสภาพการทำงานในถิ่นปลายทาง และสภาพทางการเมืองในถิ่นปลายทาง รวมไปถึงปัจจัยดึงดูดด้านสังคมวัฒนธรรมที่พิจารณาจากความดึงดูดใจในด้านสภาพแวดล้อมและความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตในถิ่นปลายทาง และโอกาสในการติดตามคนในครอบครัว ล้วนแต่อยู่ในระดับมากทั้งสิ้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 3.48 3.44 และ 3.43 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาถึงผลของการตัดสินใจย้ายถิ่นข้ามชาติของแรงงานเมียนมาในจังหวัดขอนแก่น โดยพิจารณาใน 2 ประเด็น คือ การตัดสินใจย้ายถิ่นกลับเมียนมา และการตัดสินใจทำงานต่อในประเทศไทย พบว่า แรงงานเมียนมาส่วนใหญ่มีการวางแผนที่จะย้ายกลับไปทำงานที่ประเทศเมียนมาภายใน 3 – 4 ปี (ร้อยละ 42.8) ไกล่เคียงกับกลุ่มที่วางแผนว่าจะกลับสู่แผ่นดินแม่หลังทำงานในประเทศไทย 5 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 40.3) และเมื่อหมดสัญญาการจ้างงาน นำสนใจตรงที่มีแรงงานเมียนมาในจังหวัดขอนแก่นตัดสินใจเลือกที่จะย้ายถิ่นกลับบ้าน และเลือกที่จะทำงานในประเทศไทยต่อมีสัดส่วนใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 50.6 และ 49.4 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นกลับเมียนมา และการตัดสินใจทำงานต่อในประเทศไทยของแรงงานเมียนมาในจังหวัดขอนแก่น ด้วยวิธี Logistic Regression Analysis ในกรณีของการตัดสินใจย้ายถิ่นกลับเมียนมาเมื่อหมดสัญญาการทำงานในประเทศไทย พบว่า ช่วงอายุของแรงงานระหว่าง 20 – 30 ปี เป็นปัจจัยเดียวที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจวางแผนกลับไปทำงานที่ประเทศเมียนมา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นกลับของแรงงานเมียนมาในจังหวัดขอนแก่น
(n = 362)

Variable	B	Sig	Exp
เพศชาย	-20.177	.992	.000
ช่วงอายุ 20 – 30 ปี	6.120	*.001	454.808
ช่วงอายุ 31 – 40 ปี	1.972	.074	7.187
ไม่เคยได้รับการศึกษา	-14.672	1.000	.000
การศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษา	4.857	1.000	128.672
การศึกษาระดับประถมศึกษา	4.237	1.000	69.220
การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	-12.912	.999	.000
การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	-13.662	.999	.000
สถานภาพโสด	2.328	1.000	10.260
สถานภาพสมรส	5.432	1.000	228.592
สถานภาพแยกกันอยู่	.682	1.000	1.978
สมาชิกในครอบครัวเคยทำงานในประเทศไทย	21.995	.998	3568276907
Constant	26.245	1.000	2.500
Model Chi-Square = 54.928 df. = 12 Sig. = .000 Pseudo R ² = .558			

*p value = .05

กำหนดให้

- (1) เพศหญิงเป็นกลุ่มอ้างอิง
- (2) ช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปีเป็นกลุ่มอ้างอิง
- (3) ระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายเป็นกลุ่มอ้างอิง
- (4) สถานภาพหย่าร้างเป็นกลุ่มอ้างอิง
- (5) ผู้ที่สมาชิกในครอบครัวไม่เคยมาทำงานที่ประเทศไทยเป็นกลุ่มอ้างอิง

ในกรณีการตัดสินใจทำงานต่อในประเทศไทยของแรงงานเมียนมาในจังหวัดขอนแก่น พบว่า เพศชาย ช่วงอายุ 20 - 30 ปี ระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา และระดับการศึกษาประถมศึกษา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจวางแผนที่จะทำงานต่อในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยเพศและช่วงอายุดังกล่าวเป็นปัจจัยเชิงลบ

ส่วนระดับการศึกษาทั้งสองเป็นปัจจัยเชิงบวก (ตารางที่ 2) ตัวเลขดังกล่าวสะท้อนว่าแรงงานเมียนมาเพศชายที่อยู่ในวัยแรงงานตอนต้น คือช่วงอายุ 20 – 30 ปี มีแนวโน้มอยากคืนถิ่นกลับไปทำงานในบ้านเกิดมากกว่าเพศหญิงและแรงงานในช่วงอายุอื่น ขณะที่การศึกษาที่อยู่ในระดับประถมศึกษาก็เป็นตัวเหนี่ยวรั้งในแรงงานเมียนมาตัดสินใจอยู่โยงทำงานต่อในประเทศไทย

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำงานต่อในเมืองไทยของแรงงานเมียนมาในจังหวัดขอนแก่น

(n = 362)

Variable	B	Sig	Exp
เพศชาย	-.603	*.021	.547
ช่วงอายุ 20 – 30 ปี	-1.066	*.035	.344
ช่วงอายุ 31 – 40 ปี	-.240	.624	.876
ไม่เคยได้รับการศึกษา	1.533	.180	4.630
การศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษา	2.031	*.009	7.624
การศึกษาระดับประถมศึกษา	1.360	*.040	3.895
การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	.481	.461	1.618
การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	.569	.393	1.766
สถานภาพโสด	-.380	.757	.684
สถานภาพสมรส	-.171	.888	.842
สถานภาพแยกกันอยู่	21.539	.999	2259756790
สมาชิกในครอบครัวเคยทำงานที่ประเทศไทย	.721	.207	2.057
Constant	.044	.978	1.045

Model Chi-Square = 51.959 df. = 12 Sig. = .000 Pseudo R² = .178

*p-value = .05

กำหนดให้

- (1) เพศหญิงเป็นกลุ่มอ้างอิง
- (2) ช่วงอายุระหว่าง 41–50 ปีเป็นกลุ่มอ้างอิง
- (3) ระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายเป็นกลุ่มอ้างอิง
- (4) สถานภาพหย่าร้างเป็นกลุ่มอ้างอิง
- (5) ผู้ที่สมาชิกในครอบครัวไม่เคยมาทำงานที่ประเทศไทยเป็นกลุ่มอ้างอิง

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. แรงงานเมียนมาในจังหวัดขอนแก่นส่วนใหญ่มีสมาชิกในครอบครัวเคยทำงานมาทำงานในประเทศไทย งานที่ทำส่วนใหญ่คืองานในโรงงานอุตสาหกรรม โดยมีเอกสารจดทะเบียนครบสมบูรณ์ มีรายได้มากกว่า 8,000 บาทต่อเดือน แต่มีค่าใช้จ่ายต่ำกว่า 2,000

บาทต่อเดือน จึงสามารถส่งเงินที่ได้จากการทำงานกลับประเทศกลับประเทศเป็นจำนวน มาก ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานอยู่ในประเทศไทย 1 – 3 ปี และเมื่อสุดสัญญาการจ้าง งานมีแรงงานเมียนมาวางแผนที่จะย้ายถิ่นกลับและทำงานต่อในประเทศไทยในสัดส่วนใกล้เคียงกัน ผลการศึกษาข้างต้นมีความสอดคล้องกับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ที่ว่าด้วย แรงงานย้ายถิ่น (Goss and Lindquist, 1995; Schaefer, 2003; พัชรพลชัย วงศ์บุญสิน, 2552) ที่พิจารณาการย้ายถิ่นโดยปัจจัยทางสังคมมาพิจารณาร่วมกับปัจจัยทางเศรษฐกิจ เน้นที่การตัดสินใจในระดับครัวเรือน โดยผลการศึกษาข้างต้นยืนยันสมมติฐานของทฤษฎี นี้ คือ การย้ายถิ่นเป็นผลการตัดสินใจของหน่วยเศรษฐกิจระดับครัวเรือน แรงบันดาลใจ เบื้องต้นในการย้ายถิ่นเกิดจากความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นในระบบตลาดในเศรษฐกิจทุนนิยม ในสังคมที่กำลังพัฒนาอย่างเมียนมา เพราะแม้จะมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วง 5 ปี ย้อนหลังเป็นลำดับต้น ๆ ของอาเซียน แต่ครัวเรือนของแรงงานเมียนมาก็เลือกที่จะสนับสนุน ให้สมาชิกย้ายถิ่นข้ามชาติสู่ประเทศไทย นอกจากนี้ยังเป็นที่น่าสังเกตเป็นอย่างมากว่าการ ที่แรงงานเมียนมาในจังหวัดขอนแก่นมีรายได้มากกว่ารายจ่ายสูงถึงครึ่งต่อครึ่ง และเกือบ ทั้งหมดได้ทำการส่งเงินกลับจึงเป็นการยืนยันสมมติฐานของทฤษฎีดังกล่าวที่ว่า การส่งเงิน กลับบ้าน (Remittances) ที่ไม่ใช่รายได้เสริมของครัวเรือนในถิ่นต้นทาง แต่เป็นแหล่งเงิน ทุนใหม่ที่กลายเป็นทุนหลักของครัวเรือน (Schaefer, 2003) ผลการศึกษาข้างต้นส่วนใหญ่ ยังมีความสอดคล้องกับการศึกษาของกาญจนา คำปัญญา บัวพันธ์ พรหมพักพิง และ ฟาร์รุ่ง มีอุดร (2554) ที่ทำการศึกษาสภาพการทำงานของแรงงานอพยพพม่าในจังหวัดหนึ่ง ของภาคอีสาน โดยเฉพาะประเด็นการส่งเงินกลับบ้านและการได้รับการสนับสนุนจาก ครอบครัวในการย้ายถิ่นสู่ภาคอีสานของไทย นอกจากนี้ยังมีงานของภคริตา พิจารณ์ และ จงรักษ์ หงส์งาม (2559) ที่มีผลการศึกษาใกล้เคียงกับผลการวิจัยครั้งนี้ โดยพวกเขาพบว่า แรงงานต่างด้าวที่ย้ายถิ่นมาทำงานในจังหวัดขอนแก่นส่วนใหญ่จะมีระดับการศึกษาอยู่ใน ระดับประถมศึกษา ในขณะที่สถานภาพของแรงงานส่วนใหญ่สมรสแล้ว ลักษณะของงาน ที่ทำเป็นภาคโรงงานอุตสาหกรรม และมีค่าจ้างของแรงงานจะอยู่ในช่วง 9,000 บาทขึ้นไป

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นข้ามชาติของแรงงานเมียนมาใน จังหวัดขอนแก่น โดยพิจารณาใน 2 ประเด็น คือ การตัดสินใจย้ายถิ่นกลับเมียนมา และ การตัดสินใจทำงานต่อในประเทศไทย พบว่า ช่วงอายุของแรงงานระหว่าง 20 – 30 ปี เป็น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนกลับไปทำงานที่ประเทศเมียนมาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ในขณะที่เพศชาย ช่วงอายุ 20 - 30 ปี ระดับการศึกษาประถมศึกษา และต่ำกว่า ประถมศึกษา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีวางแผนที่จะทำงานต่อในประเทศไทยอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในกรณีแรกที่มีเพียงปัจจัยอายุระหว่าง 20 – 30 ปี เป็นปัจจัยเดียวที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจวางแผนกลับสู่มาตุภูมิของแรงงานเมียนมา อาจเป็นเพราะในช่วงวัยดังกล่าวเป็นช่วงอายุที่แรงงานเพิ่งเริ่มเป็นผู้ใหญ่ การตัดสินใจค่อนข้างเร็ว อีกทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศบ้านเกิดก็มีอัตราเติบโตอย่างรวดเร็วจึงเกิดการดึงดูดกลับ เพราะแรงงานย้ายถิ่นชาวเอเชียโดยส่วนใหญ่มักที่จะเดินทางกลับประเทศของตนเมื่อถึงเวลาอันเหมาะสมที่ตนตั้งไว้ โดยเฉพาะการสะสมสินทรัพย์ทุนเพียงพอแล้ว (Chamaratana et.al., 2010) ทั้งยังสอดคล้องกับหนึ่งในสมมติฐานของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ที่ด้วยแรงงานย้ายถิ่นที่เชื่อว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการย้ายถิ่นไม่ใช่ตลาดแรงงาน (Labor Market) หากแต่เป็นตลาดทุน (Capital Market) ที่มีความสำคัญมากในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจทุนนิยม (Goss and Lindquist, 1995; Schaefer, 2003; พัชราวลัย วงศ์บุญสิน, 2552) นั่นคือตลาดแรงงานในประเทศเมียนมาแม้จะมีไม่มากเท่ากับประเทศไทย แต่หากเขามีทุนที่สะสมไว้เขาก็พร้อมที่จะย้ายถิ่นกลับเพื่อนำทุนไปใช้ในบ้านเกิดนั่นเอง นอกจากนี้ข้อค้นพบดังกล่าวยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของปิยวรรณ เปี่ยมคล้า (2558) ที่พบว่าภาพรวมเศรษฐกิจของเมียนมามีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากรัฐบาลเมียนมามีนโยบายส่งเสริมการลงทุนอย่างเป็นรูปธรรม และข้อได้เปรียบด้านทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้พบว่ารัฐบาลมีการออกกฎหมายสนับสนุนการจ้างแรงงานท้องถิ่น จึงทำให้เกิดการจ้างแรงงานเมียนมามากขึ้น ทำให้การย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของแรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมาเพิ่มสูงขึ้นกว่าอดีต

ส่วนกรณีการตัดสินใจทำงานต่อในประเทศไทยหลังหมดสัญญาจ้างงานของแรงงานพม่าในจังหวัดขอนแก่น โดยเพศชาย และช่วงอายุ 20 - 30 ปี เป็นปัจจัยเชิงลบต่อการวางแผนที่จะทำงานต่อในประเทศไทยนั้นอาจมีความสอดคล้องกับผลการตัดสินใจย้ายถิ่นกลับในกรณีของช่วงอายุเดียวกันดังกล่าว ส่วนกรณีเพศชายก็ถือว่าเป็นเรื่องปกติของการเป็นกำลังแรงงานสำคัญของครอบครัว จึงจำเป็นต้องแบกรับภาระในการหารายได้จุนเจือครอบครัว สอดคล้องกับผลการศึกษาของปิยวรรณ เปี่ยมคล้า (2558) ที่พบว่าแรงงานที่มีชาติพันธุ์พม่ามีแนวโน้มจะอาศัยในประเทศไทยสั้นกว่าแรงงานที่มีชาติพันธุ์อื่น ๆ และแรงงานเพศชายมีแนวโน้มจะอาศัยในประเทศไทยนานกว่าแรงงานเพศหญิง รวมถึงหากจำนวนสมาชิกครัวเรือนในประเทศไทยของแรงงานเพิ่มขึ้นจะเพิ่มโอกาสให้แรงงานอาศัยในประเทศไทยเป็นเวลานานขึ้น ส่วนกรณีของการที่แรงงานเมียนมาที่มีการศึกษาไม่เกินประถมศึกษาวางแผนที่จะทำงานต่อในประเทศไทยอาจเป็นเพราะการที่มีการศึกษาที่ไม่สูงมากนัก แต่สามารถสร้างรายได้ในต่างแดนที่สูงคืนครอบครัวได้สูงย่อมเป็นโอกาสสะสมทุนและสินทรัพย์ทุนอื่น ๆ ของครัวเรือน ดังนั้น หากมีโอกาสได้ทำงานในต่างแดนต่อไปเรื่อย ๆ ก็ย่อมเป็นโอกาสที่ควรคว้าเอาไว้

การได้ทำงานในต่างแดนต่อไปของแรงงานเมียนมา มีคุณูปการมากกว่าการเสี่ยงกลับไปทำงานในแผ่นดินเกิดด้วยระดับความรู้ที่มีอยู่ก็ยังไม่สามารถสร้างความมั่นใจได้ว่า จะมีรายได้ดีเช่นนี้หรือไม่ ถ้าวาสอดคล้องกับทฤษฎีด้านทุนมนุษย์ในการย้ายถิ่น โดยจะเห็นได้ว่าการที่แรงงานเมียนมาที่ย้ายถิ่นข้ามชาติสู่จังหวัดขอนแก่นและตัดสินใจที่จะอยู่ทำงานต่อเป็นผลมาจากพฤติกรรมในฐานะปัจเจกชนที่ตัดสินใจตามทฤษฎีการตัดสินใจเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory) ที่เน้นไปที่การบรรลุรรถประโยชน์สูงสุดจากการย้ายถิ่น นั่นคือรายได้และผลประโยชน์ที่ผู้ย้ายถิ่นคาดว่าจะได้รับสูงสุดในอนาคต ซึ่งเป็นอรรถประโยชน์จากการมีงานทำหรือได้รับการจ้างงาน และต้องมีความแตกต่างด้านรายได้ระหว่างพื้นที่ต้นทางกับพื้นที่ปลายทาง ทั้งยังมีความเชื่อมโยงระหว่างทุนมนุษย์ (Human Capital) ของผู้ย้ายถิ่น ซึ่งในที่นี้คือระดับการศึกษาที่ด้อยต่ำกว่าโอกาสในการทำงานผ่านกระบวนการคัดสรรโดยการย้ายถิ่นเป็นการสะท้อนความปรารถนาที่จะมีรายได้เพิ่มมากขึ้นให้มากที่สุดเท่าที่ได้ตามอัตภาพด้านคุณลักษณะทางทุนมนุษย์ที่พวกเขามีอยู่ และประการสุดท้ายการย้ายถิ่นกลับบ้านเกิดเป็นไปในทำนองเดียวกับการย้ายถิ่นไปยังพื้นที่ปลายทาง กล่าวคือ เป็นผลของการตัดสินใจซึ่งวิเคราะห์ถึงต้นทุนและอรรถประโยชน์เช่นเดียวกันกับของการอยู่หรือย้ายนั่นเอง (Goss and Lindquist, 1995; Schaefer, 2003)

ผลการศึกษาข้างต้นยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของภคริตา พิจารณ์ และจงรักษ์ หงส์งาม (2559) ที่พบว่าความยากจน ค่าแรงและค่านิยมของคนในท้องถิ่น เป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดการย้ายถิ่นออกจากประเทศของแรงงานต่างด้าว และการมีรายได้ที่มากกว่าเป็นปัจจัยดึงดูดให้แรงงานเมียนมาตัดสินใจย้ายถิ่นมาทำงานในจังหวัดขอนแก่น รวมไปถึงงานของวิกานดา ตั้งเตรียมใจ สุขุมวิทย์ ไสยโสภณ และกฤษฎา ณ หนองคาย (2562) ที่พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ เข้ามาทำงานของแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย มี 2 ปัจจัยคือ (1) ปัจจัยผลักดัน คือ รายได้ต่ำไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ความต้องการมีงานทำและการมีรายได้ที่มั่นคง (2) ปัจจัยดึงดูด ประกอบด้วย ระดับค่าจ้างแรงงานที่สูง และประเภทของงานที่มีให้เลือก รวมไปถึงงานของ Chamaratana and Sangseema (2018) ที่ยืนยันว่าในการตัดสินใจย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติมีทั้งเกิดจากปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาที่พบว่าปัจจัยผลักดันจากประเทศเมียนมามีส่วนในการตัดสินใจย้ายถิ่นข้ามชาติในระดับปานกลาง ในขณะที่ปัจจัยดึงดูดจากพื้นที่ภาคอีสานของไทย โดยเฉพาะเมืองศูนย์กลางอย่างจังหวัดขอนแก่นกลับอยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าถิ่นปลายทางอย่างประเทศไทยยังมีแรงดึงดูดที่เ้ายวนใจแรงงานเมียนมา แม้จะเป็นการขยายพื้นที่

ไปนอกกรุงเทพมหานครและปริมณฑลซึ่งเป็นปลายทางหลักของแรงงานเมียนมา ดังนั้นหน่วยงานกระทรวงแรงงานโดยเฉพาะสำนักงานแรงงานจังหวัด และสำนักงานจัดหางานจังหวัดที่ทำหน้าที่บริหารแรงงานต่างด้าวในพื้นที่จำเป็นต้องเตรียมตัวที่จะวางแผนรับมือการขยายตัวของแรงงาน เพื่อให้การบริหารแรงงานต่างด้าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีมนุษยธรรม

ในขณะเดียวกันถึงแม้ว่าประเทศเมียนมาจะมีปัจจัยผลักดันอยู่ในระดับปานกลาง แต่สิ่งที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่นฐานของแรงงานเมียนมาเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และผลวิจัยครั้งนี้ได้ชี้ให้เห็นว่าแรงงานเมียนมาที่มีอายุระหว่าง 20 – 30 ปี มีผลต่อการตัดสินใจวางแผนกลับสู่มาตุภูมิ ขณะเดียวกันการที่พวกเขาในระดับการศึกษาเพียงประถมศึกษาที่มีผลต่อการตัดสินใจวางแผนที่จะทำงานต่อในประเทศไทย ดังนั้น หากรัฐบาลเมียนมามีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะการให้การศึกษาที่สูงขึ้น เพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจที่กำลังขยายตัวของประเทศ น่าจะช่วยลดการย้ายถิ่นข้ามชาติของแรงงานประเทศตนได้ ซึ่งหากเป็นอย่างนั้นจริงประเทศไทยซึ่งเป็นถิ่นปลายทางสำคัญของแรงงานเมียนมาอาจได้รับผลกระทบจากการขาดแคลนกำลังการผลิตในภาคอุตสาหกรรมหลายประเภท ดังนั้นรัฐบาลไทยเองก็ควรมีมาตรการรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวโดยหานวัตกรรมหรือวิธีการผลิตที่ลดการใช้แรงงานจำนวนมาก ตลอดจนส่งเสริมการใช้แรงงานที่มีทักษะอันจะช่วยเพิ่มผลิตภาพแรงงาน (Labor Productivity) ของแรงงานไทยเพื่อลดความต้องการแรงงานข้ามชาติอย่างแรงงานเมียนมาต่อไป

ในท้ายที่สุด การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะแรงงานเมียนมาที่ทำงานในจังหวัดขอนแก่นเท่านั้น หากมีการขยายพื้นที่ศึกษาไปยังจังหวัดใหญ่ในภาคอีสานอื่น ๆ เช่น อุดรธานี อุบลราชธานี หรือนครราชสีมา น่าจะช่วยขยายองค์ความรู้เรื่องแรงงานข้ามชาติเมียนมาในอีสานให้กว้างขวางขึ้น นอกจากนี้ จำเป็นต้องมีการศึกษาเชิงลึกในเชิงคุณภาพถึงกระบวนการ และเครือข่ายการย้ายถิ่นของแรงงานเหล่านี้ เพื่อเติมต่อความรู้และพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายที่สร้างสันติภาพและการอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นในฐานะมิตรประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียนด้วยกันต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กฤษดา ปัจจำเนย์ และธนพฤกษ์ ชามะรัตน์. (2561). “ผลกระทบจากการกลายเป็นเมืองด้านการเข้าถึงและครอบครองสินทรัพย์ทุนของครัวเรือนแรงงานชนเมืองขอนแก่น”. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 5(2), 101-126.

- กาญจนา คำปัญญา, บัณฑิต พรหมพักพิง และฟ้ารุ่ง มีอุดร. (2554). “แรงงานอพยพ
พม่าในจังหวัดอีสานนครของภาคอีสาน”. วารสารวิจัย มข. (ฉบับบัณฑิต
ศึกษา), 11(4), 123-134.
- กฤตยา อาชวนิจกุล. (2545). **สถานะความรู้เรื่องแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยและ
ทิศทางการวิจัยที่พึงพิจารณา**. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จรัมพร ไหล่ยง และสุรีย์พร พันพืง. (2559). “แรงงานต่างด้าวในประเทศไทย:
สิ่งที่คนไทยต้องรู้” ในพัทยา เรือนแก้ว, สุภางค์ จันทวานิช และฉันทนา
บรรพศิริโชติ หวันแก้ว (บรรณาธิการ). **ไทยต่างด้าว ท้าวต่างแดน: สังคมวิทยา
ของชีวิตข้ามพรมแดน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทะลา วรณหงส์ และธนพฤกษ์ ชามะรัตน์. (2559). “ปัจจัยการย้ายถิ่นของแรงงานสตรี
ลาวในจังหวัดอุดรธานี”. วารสารมนุษยศาสตร์สังคม คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 1(2), 145-158.
- ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์. (2559). “บอดไปไหนไพลาดอก : การรับรู้ผลกระทบจากข้อตกลง
ยอมรับร่วมด้านคุณสมบัติวิชาชีพการท่องเที่ยวอาเซียนของแรงงานอีสาน”.
วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 33(3),
193-221.
- ปิยวรรณ เปี่ยมคล้า. (2558). **ปัจจัยกำหนดการย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของแรงงานต่างด้าว
สัญชาติเมียนมา ผลกระทบต่อผู้ประกอบการและกลยุทธ์การรับมือ
กรณีศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พัชรวัลย์ วงศ์บุญสิน. (2552). **การย้ายถิ่น: ทฤษฎีและความเป็นไปได้ในเอเชีย**. กรุงเทพฯ:
วิทยาลัยประชากรศาสตร์.
- ภคริตา พิจารณ์ และจงรักษ์ หงส์งาม. (2559). “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่น
ของแรงงานต่างด้าว : กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น ประเทศไทย”. วารสาร
วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 9(1), 49 - 63.
- วิภาดา ตั้งเตรียมใจ, สุขุมวิทย์ ไสยโสภณ และกฤษฎา ณ หนองคาย. (2562). “ปัจจัย
ที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้ามาทำงานของแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย”.
วารสารรามคำแหง ฉบับบัณฑิตวิทยาลัย, 2(3), 47-58.

- วิลาสิณี คีตวัฒนานนท์, Natthani Meemon, Seung Chun Paek, ธรรมรัตน์ มะโรหบุตร. (2559). “ความเจ็บป่วยและการแสวงหาการดูแลสุขภาพของ แรงงานข้ามชาติที่กลุ่มพู่ชาที่ตลาดการค้าชายแดนช่องจอมจังหวัดสุรินทร์”.
- วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 8 (2), 92-105.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2540). การย้ายถิ่นข้ามชาติในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก : ปัญหาและ แนวโน้ม. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2545). ตลาดแรงงานไทยในเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: ผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยในปลายทศวรรษ 90. (รายงานการ วิจัย).กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. (2562). สถิติจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคง เหลือทั่วราชอาณาจักร ประจำเดือนกันยายน 2562. [ออนไลน์]. ได้จาก: <https://www.doe.go.th/alien> [สืบค้นเมื่อ วันที่ 18 มีนาคม 2563].
- องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน. (2556). โครงการศึกษาการเปลี่ยนแปลง รูปแบบการย้ายถิ่นของแรงงานเมียนมาและผลกระทบต่อประเทศไทย. กรุงเทพฯ: องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน สำนักงานกรุงเทพฯ.
- Chamaratana, Thanapauge and Sangseema, Thawatchai. (2018). “Moving on the Chain: Push-Pull Factors Affecting the Migration of Laotian Workers to Udon Thani, Thailand”. *European Journal of Social Sciences Education and Research*, 5(2), 109-115.
- Chamaratana, Thanapauge; Ayuwat, Dusadee; Knippenberg, Luuk and De Jong, Edwin. (2010). “Connecting the Disconnected: Background, practices and motives of labour brokers in Isan, Thailand - an explorative study”. *The International Journal of Interdisciplinary Social Sciences*, 5 (5), 359-372.
- Goss, John. and Lindquist, Brian. (1995). Conceptualizing International Labor Migration: A Structuration Perspective. *International Migration Review*. 29(2), 317 – 351.
- Hugo, Graeme. (2004). “International Migration in Southeast Asia since World War II” in Ananta, Aris and Arifin, Evi N. (Editors). *International Migration in Southeast Asia*. Singapore: ISEAS Publishing.

- Hugo, Graeme and Young, Soogil. (2008). **Labour Mobility in the Asia-Pacific Region**. Singapore: ISEAS Publishing.
- Lee, Everett S. (1966). A Theory of Migration. **Demography**, 3(1), 9-15.
- Moses, Jonathon, W. (2006). **International Migration: Globalization's Last Frontier**. London: Zed Books.
- Neuman, William. L. (2004). **Basic of Social Research: Qualitative and Quantitative Approaches**. Boston: Pearson Education.
- Pearson, Ruth and Kusakabe, Kyoko. (2013). **Thailand's Hidden Workforce: Burmese Migrant Women Factory Workers**. Bangkok: OS. Printing House.
- Schaefer, Richard. (2003). **Sociology**, 8th ed. New York: McGraw-Hill.
- Yamane, Taro. (1973). **Statistics: An Introduction Analysis**. 3rd ed. New York: Harper and Row Publisher, Inc.
-

การวิเคราะห์องค์ประกอบการส่งเสริมการเติบโตอย่างมี ส่วนร่วมบนพื้นฐานประชารัฐ

สุพิศ บุญลาภ¹, พรรธมมาศ พลิชุฎฐิกกุล²

^{1,2}สาขาสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

E-mail:supit_b@rmutt.ac.th¹, pattama_p@rmutt.ac.th²

Received: May 05, 2020

Revised: July 23, 2020

Accepted: August 07, 2020

บทคัดย่อ

รูปแบบการส่งเสริมการเติบโตอย่างมีส่วนร่วมบนพื้นฐานประชารัฐเป็นตัวบ่งชี้ว่าองค์กรรัฐได้ปฏิรูปการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างจริงจังตามนโยบายจากส่วนกลางหรือไม่ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการส่งเสริมการเติบโตอย่างมีส่วนร่วมบนพื้นฐานประชารัฐภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0 ว่าข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกับทฤษฎีหรือไม่ อย่างไร กลุ่มตัวอย่างจำนวน 398 คน เป็นประชาชนอาศัยอยู่ในเขตรับผิดชอบของเทศบาลนครแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและองค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อหาความสอดคล้องของโมเดล ปรากฏว่า โมเดลมีค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนตามที่กำหนดตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้ $\chi^2/df = 1.40$, $p=0.06$, $CFI=0.99$, $GFI=0.98$, $RMSEA=0.03$ ปรากฏตัวแปรแฝง 2 ตัวแปร จากตัวแปรสังเกตได้ 17 ตัวแปร ได้แก่ ความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน และความมั่นคงปลอดภัย มีประเด็นไม่มีการให้สินบน/เงินใต้โต๊ะจากภาคธุรกิจ ($t=13.32$) และประเด็นไม่มีการก่อการร้ายเกิดขึ้นในพื้นที่ ($t=13.33$) มีค่าความสัมพันธ์สูงสุดต่อตัวแปรแฝงตามลำดับด้วยระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 อีกทั้งแนวทางการพัฒนาตามทิศทางการปฏิรูปการทำงานขององค์กรท้องถิ่นได้ถูกวิเคราะห์บนข้อค้นพบดังกล่าว

คำสำคัญ: การส่งเสริม การมีส่วนร่วม การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

Factor Analysis of Encouragement Participatory On a Civil State

Supit Boonlab¹ and Pattama Pasitphakakul²
^{1,2}Department of Social Sciences, Faculty of Liberal Arts,
Rajamangala University of Technology Thanyaburi
E-mail:supit_b@mutt.ac.th¹, pattama_p@mutt.ac.th²

Received: May 05, 2020

Revised: July 23, 2020

Accepted: August 07, 2020

Abstract

The model of encouragement of participation on the civil state was an indicator that public organizations have seriously reformed their staffs' operations following central policies. This research aimed to confirm the model of encouragement of participatory based on civil state under Thailand 4.0 policy whether the empirical data was consistent with the theory or not. The sample consisted of 398 participants who live in a local organization in Pathum Thani Province.

Data analysis results using exploratory analysis and confirmatory analysis to find the model's consistency indicated that the model had a consistency index specified in the following criteria $\chi^2/df = 1.40$, $p=0.06$, $CFI=0.99$, $GFI=0.98$, $RMSEA=0.03$. There were two latent variables from seventeen observable variables, i.e., operational transparency and security. Simultaneously, no bribes/kickbacks from the business sector ($t=13.32$) and no terrorist incidents occurred in the area ($t=13.33$) clearly showed the highest correlations on the latent variable, respectively, at a significant level at 0.01. Under the direction of the local organization's work reform, the development guidelines have been analyzed on the findings.

Keywords: encouragement, participation, confirmatory factor analysis

บทนำ

การบริหารราชการแบบสนับสนุนส่งเสริมการเติบโตอย่างมีส่วนร่วมเป็นเป้าหมายหนึ่งของการบริหารจัดการของฝ่ายบริหารปัจจุบัน ภายหลังจากทำรัฐประหารระบบการเมืองการปกครองไทย พ.ศ. 2557 เป็นต้นมา คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และรัฐบาลทหาร พร้อมด้วยการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 การปฏิรูประบบข้าราชการ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐให้สอดคล้องกับเป้าหมายไทยแลนด์ 4.0 นั้น คณะกรรมการปฏิรูปดำเนินงานปฏิรูปประเทศเร่งด่วน 6 กลุ่ม วางแนวทางแก้ความเหลื่อมล้ำ แก้การคดโกง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครอง ปฏิรูประบบราชการ และสร้างอนาคตไทย การดำเนินงานเร่งด่วน ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 แผนแก้ปัญหาปากท้องของประชาชน หรือการแก้ความจน กลุ่มที่ 2 แผนลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเป็นธรรมในสังคม หรือแก้เหลื่อมล้ำ กลุ่มที่ 3 การสร้างความเป็นธรรมของสังคม หรือแก้โกง กลุ่มที่ 4 แผนสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข กลุ่มที่ 5 แผนปฏิรูปราชการเพื่ออำนวยความสะดวกประชาชนหรือปฏิรูปราชการ และกลุ่มที่ 6 สร้างอนาคตไทย

การบริหารราชการท้องถิ่นผ่านการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองท้องถิ่นนั้น น่าจะมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนมากกว่ารูปแบบการบริหารอื่น เพื่อเป้าหมายการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น (นันทิดา จันทร์ศิริ, 2558; Jachtenfuchs, 2001) ตรงข้ามกับ ผลการวิจัยของ วิฑิตมา อุดมศรี (2012) พบว่าการมีส่วนร่วมนั้นอยู่เพียงแค่ระดับปานกลางของการบริหารงานท้องถิ่น รวมทั้งประชาชนมีบทบาทไม่มากนักในการมีส่วนร่วมตรวจสอบการบริหารกิจการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเป็นเพียงวาทกรรมแต่ด้วยการปฏิบัติจริง (มานิต วัฒนเสน, 2559) เพราะฉะนั้นเพื่อยืนยันข้อค้นพบที่ผ่านมาการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะดำเนินการศึกษา

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นของการสำรวจองค์ประกอบของการส่งเสริมการเติบโตอย่างมีส่วนร่วมบนพื้นฐานประชารัฐภายใต้ต้นนโยบายไทยแลนด์ 4.0 โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจเพื่อหาตัวแปรแฝง (latent variables) และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อหาความสอดคล้องเชิงประจักษ์ รวมถึงวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง เพื่อนำไปใช้ทำนายตัวแปรตามต่อไปในโครงการวิจัยทิศทางการปรับตัวของพนักงานรัฐ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการส่งเสริมการเติบโตอย่างมีส่วนร่วมบนพื้นฐานประชารัฐภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ระบุว่า กลยุทธ์เพื่อสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีให้เกิดขึ้นกับทุกภาคของสังคม จำเป็นต้องร่วมดำเนินการอย่างต่อเนื่องทั้งในระยะหน้า ระยะกลาง และระยะยาว โดยต้องมีกรอบปฏิรูป 3 ส่วน ได้แก่ 1) ภาครัฐต้องปฏิรูปบทบาทหน้าที่ โครงสร้าง และกระบวนการทำงานของหน่วยงาน ให้มีความโปร่งใส ซื่อสัตย์ ซื่อตรง มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ถือประชาชนเป็นเป้าหมายสูงสุดในการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชนได้อย่างราบรื่น 2) ภาคธุรกิจเอกชนต้องปฏิรูปการทำงาน โดยยึดกติกาโปร่งใส มีความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้นเป็นธรรมต่อลูกค้า รับผิดชอบต่อสังคม มีมาตรฐานการบริการ มีระบบตรวจสอบที่มีคุณภาพ สามารถทำงานร่วมกับภาครัฐและภาคประชาชนได้อย่างราบรื่น 3) ภาคประชาชนต้องเสริมสร้างให้ประชาชนเกิดความตระหนักในสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่อทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง มีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากร ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารทางราชการ และมีส่วนในการประชาพิจารณ์ มีความเข้าใจในหลักการของการสร้างการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี

สำหรับคำว่า “ประชารัฐ” ที่รัฐบาลทหารปัจจุบันยึดเป็นแนวทางในการบริหารประเทศโดยได้ให้นิยามความหมายอย่างสั้นที่สุดว่า “เป็นการประสานพลังทุกส่วนของ “ประชา” กับทุกส่วนของ “รัฐ” เพื่อพัฒนาสังคมทุกระดับ” โดยได้มีการสร้างคน-งาน-การสื่อสารผ่านพื้นที่-เครือข่ายประชารัฐ ที่ประกอบด้วย ฝ่ายการเมือง ราชการ ประชาชน และเอกชน เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนประเทศไทย โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การเป็นประเทศที่มีรายได้สูง ควบคู่ไปกับการเติบโตอย่างมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน ครอบคลุมใน 4 เสาหลักสำคัญ คือ ธรรมาภิบาล นวัตกรรมและผลิตภาพ การพัฒนาทุนมนุษย์ และการมีส่วนร่วมในความมั่งคั่ง (Ispacethailand, 2017) ประเด็นการมีส่วนร่วมจึงเป็นส่วนสำคัญที่ส่งเสริมแนวทางการปฏิรูปการทำงานของพนักงานรัฐภายใต้การมุ่งสู่ไทยแลนด์ 4.0

Nanda (2006) พบว่า ธรรมาภิบาลไม่มีเกณฑ์การกำหนดตัววัตถุประสงค์บางมุมมอง เช่น เสถียรภาพทางการเมือง หลักนิติธรรม การกำหนดกฎระเบียบ แบบแผน นโยบาย การบริหารจัดการ การควบคุมคอร์รัปชัน และความรับผิดชอบต่อ อีกทั้งระดับสูงของความ

ยากจนในประเทศและการกำกับดูแลที่อ่อนแอมีการเชื่อมโยง เป็นผลให้เกิดความยากในการเลือกที่จะปฏิบัติ อีกทั้งภาพรวมของประวัติศาสตร์ แนวคิดการบริหารจัดการมุ่งเน้นด้านประสิทธิภาพของการกำกับดูแล ไม่รวมประเด็นประชาธิปไตยและความชอบธรรม (Jachtenfuchs, 2001) แต่ธรรมาภิบาลในระดับท้องถิ่นที่บริบทด้านกระแสโลกาภิวัตน์แนวคิดประชาธิปไตย และแนวคิดการกระจายอำนาจ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ Bevir (2010) กล่าวว่า รูปแบบการบริหารจัดการแบบธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์กับประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการขององค์กรภาครัฐการมีส่วนร่วม (participation) และความชอบธรรม (legitimacy) อีกทั้ง นันธิดา จันทร์ศิริ (2558) เสนอว่าธรรมาภิบาลระดับท้องถิ่นให้ความสำคัญด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่นพบว่าบริบทด้านกระแสโลกาภิวัตน์ แนวคิดประชาธิปไตยและแนวคิดการกระจายอำนาจ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมตามหลักธรรมาภิบาลระดับท้องถิ่นต้องไม่เห็นแก่พวกพ้อง ต้องลดความหวาดระแวงประชาชน และต้องกล้ากระจายอำนาจและทรัพยากรไปสู่ท้องถิ่น ให้คนส่วนใหญ่ของประเทศมีอำนาจต่อรองการใช้ทรัพยากรอย่างเท่าเทียม

Kananurak (2011) องค์กรที่มีประสิทธิภาพคือ แข่งขัน แสดงผลกำไรและการเติบโต นวัตกรรมคุณค่า ประสบการณ์ลูกค้า ความพอใจ และความพึงพอใจของพนักงาน เพื่อจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำต้องรักษาความสมดุลระหว่างระบบกับประชาชนสองประเภทของความเป็นผู้นำ: ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และความเป็นผู้นำในการทำธุรกรรม ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเช่นการเป็นมหาวิทยาลัยธุรกิจที่โดดเด่นเข้าเอเชีย ผู้นำมีความรับผิดชอบในวิสัยทัศน์และกลยุทธ์หลัก เพื่อให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์และกลยุทธ์หลักองค์กรได้ค่อย ๆ ย้ายจากระบบราชการแบบดั้งเดิมโครงสร้างเป็นโครงสร้างแนวนอนเครือข่ายที่ซับซ้อนและมีความยืดหยุ่น ดังนั้นจึงบทบาทของผู้นำมุ่งเน้นไปที่คุณภาพของคนภายในองค์กร มีประสิทธิภาพพนักงานทำงานได้ดี แก้ปัญหาและคาดการณ์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เมื่อใดก็ตามที่พนักงานกลายเป็นคนที่รับผิดชอบองค์กรต่าง ๆ ไม่เพียงเท่านั้นแข่งขันในตลาดท้องถิ่นของตน แต่ยังสามารถแข่งขันได้ทั่วโลก การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ผลกระทบต่อกำไรและการเติบโตขององค์กร

Srimahawaro (2018) ตรวจสอบสมมติฐานทางทฤษฎีแล้วพบว่า ไม่ว่าจะเป็สมมติฐานทางภูมิศาสตร์ สมมติฐานทางวัฒนธรรมและสมมติฐานความรู้ ไม่ได้มีนัยสำคัญต่อความแตกต่างเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรม หากแต่สาเหตุหลักของความแตกต่างเรื่องดังกล่าว มีพื้นฐานที่มาจากการศึกษาที่ประชาชนในประเทศนั้นขาดสิทธิทางการเมืองต่างหาก จนนำ

ไปสู่ความขัดแย้งและการเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การพัฒนาประชาชน และราษฎรให้มีความเป็นพลเมือง ส่งเสริม ขยายฐานสิทธิทางการเมืองของประชาชนให้กระจายไปทุกระดับ ผู้นำประเทศดำเนินนโยบายและแผนบริหารประเทศที่ถูกต้องจากคนที่ถูกต้อง กลไกต่าง ๆ จะขับเคลื่อนโดยธรรมชาติ ปัญหาความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรม จะลดลง ความเจริญจะตามมาและจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดเผย โปร่งใส สุจริตทุกขั้นตอนการทำงานตามหลักธรรมาภิบาลนั้นยังมีความไม่ชัดเจนในการปฏิรูปที่แท้จริงของหน่วยงานรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานท้องถิ่นที่ใกล้ชิดประชาชน ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะตรวจสอบว่าการมุ่งสู่เป้าหมายนโยบายไทยแลนด์ 4.0 บนการปรับเปลี่ยนการทำงานของพนักงานท้องถิ่นนั้นเป็นอย่างไรต่อสายตาของประชาชน ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาประเด็นดังกล่าวจากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่ได้รับบริการสาธารณะจากเทศบาลนครแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี ด้วยเหตุผลว่าเทศบาลแห่งนี้เป็นที่เศรษฐกิจของจังหวัด ประกอบไปด้วย สถานประกอบการที่หลากหลาย สถาบันการศึกษา อีกทั้งเป็นเส้นทางเชื่อมต่อด้านโลจิสติกส์ที่สำคัญ

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้จำนวน 18 ตัวแปร ซึ่งในแนวคิด ทฤษฎีตามนโยบายการปฏิรูปการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐของการบริหารงานรัฐบาลปัจจุบัน ตัวแปรทั้งหมดถูกประยุกต์มาจากเครื่องมือการสำรวจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน (Oldekop et al, 2015) และการออกแบบเพิ่มเติมบางส่วนเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของการบริหารงานของรัฐบาลไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือวิจัยคือแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานขององค์กรสามด้าน (การสร้างความมั่นคง การลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเสมอภาค และการส่งเสริมการเติบโตอย่างมีส่วนร่วมบนพื้นฐานประชาธิปไตย) และประสิทธิภาพการทำงาน โดยมีค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมีค่าระหว่าง 0.877-0.936

2. กลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบของเทศบาลนครรังสิตจำนวน 82,483 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 398 คน (Yamane, 1973) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling)

3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ให้ระบุขั้นตอน หรือระยะที่ดำเนินการวิจัยเป็นข้อ ๆ ตามลำดับการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ถูกสร้างขึ้น ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบวัดความคาดหวังต่อรูปแบบการทำงานของเทศบาลรังสิต โดยแบ่งระดับการประเมินความคาดหวัง ออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) น้อยที่สุด (1) ตามลำดับ มีค่าความเที่ยงตรงสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค 0.934

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ด้วยโปรแกรม LISREL version 8.80 เพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงการวัดระหว่างตัวแปรแฝง (Latent variable) กับตัวแปรสังเกต (Observed variable) พิจารณาจากเกณฑ์ดัชนีที่ใช้ตรวจสอบความกลมกลืนของแบบจำลอง (Schumaker & Lomax, 2004; Hair et al, 2010)

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 55.0 อายุ 41-50 ปี ร้อยละ 37.24 รองลงมาอายุ 31- 40 ปี ร้อยละ 26.56 มีการศึกษาสูงสุดต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 99.1 ประกอบอาชีพ ค่าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 48.4 รองลงมาประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 46.2 และมีรายได้ต่อเดือน 10,001– 20,000 บาท ร้อยละ 60.5 รองลงมา มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 37.9

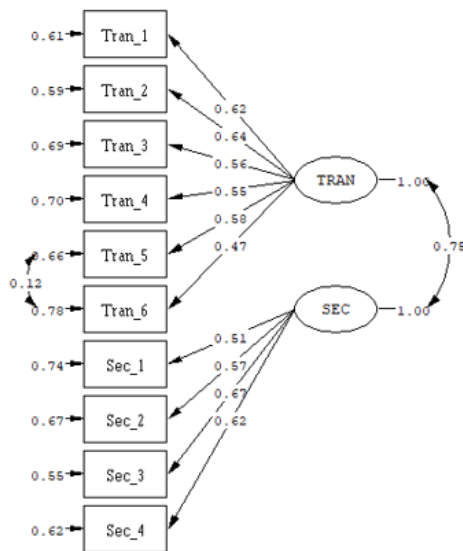
ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (ตารางที่ 2) พบว่าจากตัวแปรสังเกตได้ 18 ตัวแปร มีค่า factor loading ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป (Costello & Osborne, 2005) เหลือเพียง 10 ตัวแปร และทั้งสององค์ประกอบมีตัวแปรสังเกตได้อย่างน้อย 3 ตัวแปร (Costello & Osborne, 2005) ดังนั้น องค์ประกอบที่ 1 ความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน มีตัวแปรสังเกตสังเกตได้ จำนวน 6 ตัวแปร มีค่า factor loading ระหว่าง 0.591-0.642 องค์ประกอบที่ 2 ความมั่นคงปลอดภัย มีทั้งหมด 4 ตัวแปรสังเกตได้ มีค่า factor loading ระหว่าง 0.620-0.679 ขณะที่ KMO > 0.80 และ $p < 0.05$.

เมื่อพิจารณาค่า Variance Inflation Factor (VIF) เพื่อดูภาวะร่วมทำนายของตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 10 ตัวแปร พบว่า ค่า VIF มีค่าเท่ากับ 1.223-1.479 ซึ่งน้อยกว่า 0.5 (Hair et al, 2010) จึงไม่มี multicollinearity และค่าพหาวามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่า พบว่าจำนวนพหาวามิเตอร์มี 19 ตัว แต่ $10(10+1)/2 = 60.5$ ดังนั้นโมเดลเป็น Over

identification สามารถนำตัวแปรสังเกตได้เหล่านี้ไปดำเนินการวิเคราะห์เพื่อหาความ สอดคล้องต่อไปได้

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการส่งเสริมการเติบโตอย่างมีส่วนร่วม บนพื้นฐานประชารัฐภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0 ปรากฏว่า การปรับตัวแบบการวัดนี้ ผู้วิจัยได้ยอมรับความคลาดเคลื่อนของคู่ตัวแปรสังเกตได้หนึ่งคู่ได้แก่ Tran_5 กับ Tran_6 เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าตัวแปรทั้งสองคู่อยู่ร่วมองค์ประกอบเดียวกันจึงยอมรับการผ่อนคลาย เงื่อนไขนี้ และส่งผลให้ภาพรวมของตัวแบบมีความสอดคล้องตามทฤษฎี ตามภาพที่ 1 และ เกณฑ์การยอมรับการปรับโมเดล ตารางที่ 1

เมื่อพิจารณาเป็นองค์ประกอบพบว่า ความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน (Transparency) มีประเด็นไม่มีการให้สินบน/เงินใต้โต๊ะจากภาคธุรกิจ (Tran_2) ค่าสูงที่สุด ($r=0.62$) รองลงมา ระบบอุปถัมภ์ ถูกขจัดให้หมดไป (Tran_1) ($r=0.64$) องค์ประกอบความมั่นคงปลอดภัย (Security) มีประเด็นไม่มีการก่อการร้ายเกิดขึ้นในพื้นที่ (Sec_3) มีค่าสูงที่สุด ($r=0.67$) รองลงมา การตั้งรับและแก้ไขปัญหาเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ทันการณ์และเห็น ผล ($r=0.62$)

Chi-Square=46.27, df=33, P-value=0.06242, RMSEA=0.030

ภาพที่ 1 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ตารางที่ 1 ค่าดัชนีความกลมกลืนของตัวแบบผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ผล
χ^2 -test=46.27 df=33 p=0.06	ไม่มีนัยสำคัญ (p>0.05)	ผ่าน
χ^2 /df=46.27 / 33=1.40	<2.00	ผ่าน
CFI=0.99	≥0.95	ผ่าน
GFI=0.98	≥0.95	ผ่าน
AGFI=0.97	≥0.95	ผ่าน
RMSEA=0.03	< 0.05	ผ่าน
SRMR=0.03	< 0.05	ผ่าน
Largest Standardized Residual=3.00	l 2.00 l	ไม่ผ่าน
Smallest Standardized Residual=-2.53		
Q-Plot ชั้นพอกับเส้นแนวทแยง	Slope > 1.00	ผ่าน

วิจัยมีค

เดลการ
ป็นบวก

ทั้งหมดขนาดตั้งแต่ 0.40 ถึง 0.55 และแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว (t>1.96)

องค์ประกอบความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน และองค์ประกอบความมั่นคงปลอดภัย มีค่าความเที่ยงที่ผ่านเกณฑ์ (มากกว่า 0.60) แต่ค่าความแปรปรวนเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ จึงอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรสังเกตได้ในองค์ประกอบได้น้อย (ต่ำกว่า 0.05) ขณะที่เมื่อพิจารณาค่าความแปรผันร่วม (R²) ของตัวแปรสังเกตได้ภาพรวมมีค่าค่อนข้างต่ำ ร้อยละ 22-41 ของตัวแปรแฝงความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน และร้อยละ 26-44 ของตัวแปรแฝงความมั่นคงปลอดภัย

ตารางที่ 2 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ และสัมประสิทธิ์คะแนนขององค์ประกอบ

องค์ประกอบตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ					ความเที่ยง (α_c)
	b	B	SE	t	R ²	
ความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน (Transparency)						
Tran_1 ระบบอุปถัมภ์ ถูกขจัดให้หมดไป	0.55	0.62	0.04	12.89*	0.39	0.74 และ 0.33
Tran_2 ไม่มีภาระให้สินบน/เงินใต้โต๊ะจากภาคธุรกิจ	0.54	0.64	0.04	13.32*	0.41	
Tran_3 ความเป็นอิสระจากแรงกดดันทางการเมืองจากส่วนกลาง และมีกลไกการทำงานสอดคล้องกับรัฐบาล	0.44	0.56	0.04	11.37*	0.31	

Tran_4 เทศบาลถูกแบ่งแยกอำนาจอย่างชัดเจนจากรัฐบาลกลาง มีความร่วมมือของสมาคมเทศบาล เพื่ออำนาจหน้าที่ ความเข้มแข็ง นำไปสู่ความสามารถในการบริหารจัดการในองค์กรอย่างเข้มแข็งและเด็ดขาด	0.43	0.55	0.04	11.10*	0.30	
Tran_5 มีระบบที่ เข้มแข็งมาตรฐานในการตรวจสอบการใช้นโยบายและกฎหมาย เป็นที่ยอมรับของสังคม	0.49	0.58	0.04	11.74*	0.34	
Tran_6 มียุทธศาสตร์ต่อต้านการทุจริตในทุกกระดับ (ระดับชาติ ภูมิภาค ท้องถิ่น ลือ)	0.40	0.47	0.04	9.25*	0.22	
ความมั่นคงปลอดภัย (Security)						
Sec_1 มีความมั่นคงด้านสังคม เศรษฐกิจและความปลอดภัย	0.42	0.51	0.04	9.95*	0.26	0.48 และ 0.35
Sec_2 เห็นความหลากหลายในการเลือกตั้ง เช่น ความสามารถวิสัยทัศน์ ที่เป็นรูปธรรมของผู้สมัคร	0.47	0.57	0.04	11.34*	0.33	
Sec_3 ไม่มีการก่อการร้ายเกิดขึ้นในพื้นที่	0.54	0.67	0.04	13.55*	0.45	
Sec_4 การตั้งรับและแก้ไขปัญหาคือไปด้วยความรวดเร็วทันการณ์และเห็นผล	0.47	0.62	0.04	12.45*	0.38	
KMO = 0.913, Bartlett's Test of Sphericity = 2173.037, Sig = 0.000						

*p<0.01

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการส่งเสริมการเติบโตอย่างมีส่วนร่วมบนพื้นฐานประชารัฐภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0 ระบุว่าเมืององค์ประกอบ ได้แก่ ความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน และความมั่นคงปลอดภัย ซึ่งมีค่าดัชนีที่กำหนดทางทฤษฎีเป็นไปตามเกณฑ์ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบพบว่า ความโปร่งใสการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หมายความว่าประชาชนที่ได้รับบริการจากหน่วยงานท้องถิ่นมององค์กรว่ามีการบริหารจัดการประชาชนให้ความ

เชื่อมั่นได้ โดยเฉพาะประเด็นไม่มีการให้สินบน/เงินใต้โต๊ะจากภาคธุรกิจที่ปรากฏค่าสูงที่สุด ($t=13.32$) สอดคล้องกับข้อค้นพบจาก นันทิตา จันทร์ศิริ, (2558) และ Srimahawaro (2018) ที่อธิบายว่าการที่องค์กรจะพัฒนาควรส่งเสริมความมีสิทธิความเป็นพลเมือง โดยการเน้นบทบาทความเป็นผู้นำที่รับผิดชอบต่อการกระทำ และเน้นประสิทธิภาพการทำงาน ของพนักงาน ด้วยหลักธรรมาภิบาลซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ที่ดีในการกำกับดูแล (Kananurak, 2011; Azmat & Coghill, 2005) ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าองค์กรท้องถิ่นมีการปรับเปลี่ยนในสายตา ประชาชนในทิศทางที่ดีขึ้น ปรากฏความโปร่งใสตามหลักการบริหารธรรมาภิบาลนับว่าเป็นสัญญาณที่ดี อีกทั้ง มุรธาธีร์ รักชาติเจริญ (2558) ค้นพบว่าการมีส่วนร่วมในชุมชนส่ง ผลทางอ้อมต่อความยั่งยืนที่สนับสนุนอีกทางหนึ่ง ขณะที่ประเด็นมียุทธศาสตร์ต่อต้านการ ทุจริตในทุกกระดับ (ระดับชาติ ภูมิภาค ท้องถิ่น ภาคเอกชน ประชาสังคมและสื่อ) ผลการ วิเคราะห์ต่ำที่สุด ($t=9.25$) อาจยังไม่ปรากฏชัดเจนในการบริหารจัดการขององค์กรท้องถิ่น สอดคล้องกับความคิดเห็นของ มานิต วัฒนเสน (2559) ที่ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นเพียงวาทกรรมไม่เกิดขึ้นจริง กล่าวคือยังมีพฤติกรรมการทุจริตอยู่ในทุกระดับนั่นเอง

องค์กรประกอบความมั่นคงปลอดภัย เมื่อพิจารณาประเด็นไม่มีการก่อการร้ายเกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 สูงที่สุด ($t=13.33$) และรองลงมา การตั้งรับและแก้ไขปัญหาเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ทันทการณ์และเห็นผล ($t=12.45$) เหล่านี้เป็นจุดแข็งของ องค์กรท้องถิ่นที่ประชาชนมีความคิดเห็นที่สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข มีความเชื่อ มั่นในคุณภาพชีวิต แต่ประเด็นมีความมั่นคงด้านสังคม เศรษฐกิจและความปลอดภัยแสดง ค่าต่ำที่สุด ($t=9.95$) หมายความว่า การดำเนินการขององค์กรท้องถิ่นควรมุ่งเน้นความมั่นคง ให้ประจักษ์แก่ชุมชนอย่างจริงจังมากขึ้น กล่าวโดยสรุปว่า การส่งเสริมการเติบโตอย่างมี ส่วนร่วมบนพื้นฐานประชารัฐขององค์กรท้องถิ่นไทยมีความสัมพันธ์กันสองมิติ ได้แก่ ความ โปร่งใสในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ และความมั่นคงปลอดภัย ซึ่งความสัมพันธ์เหล่านี้ จะเป็นจุดแข็งขององค์กรที่ควรจะตระหนักและพัฒนาในการกำหนดแผนการปฏิบัติงาน ในอนาคต ให้สอดคล้องกับทิศทางของนโยบายประชารัฐที่มีความต้องการให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อจำกัดในการสำรวจข้อมูลอาจยังไม่สะท้อนกลุ่มของประชาชนที่มีการศึกษาที่ สูงขึ้น เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ดังนั้นในคราว ต่อไปควรมุ่งกลุ่มตัวอย่างระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปเพื่อเห็นความแตกต่างที่ เกิดขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการเรื่อง “การวิจัยทิศทางการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานขององค์กรท้องถิ่นและประสิทธิภาพการบริการเพื่อตอบสนองนโยบายไทยแลนด์ 4.0” ซึ่งได้รับการสนับสนุนเงินทุนวิจัยจากสำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

เอกสารอ้างอิง

- ฐิติมา อุดมศรี. (2012). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลในคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ. *Veridian E-Journal, Su*, 5(3), 220-238.
- นันทิดา จันทร์ศิริ. (2558). ธรรมชาติของระดับท้องถิ่น: มุมมองด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่น. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(2), 95-117.
- มานิต วัฒนเสน. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการบริหารกิจการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 9(2), 90-107.
- มูรธาธีร์ รักชาติเจริญ. (2558). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำทางการเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนในกลุ่มน้ำลำเชียงไกร. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(1), 76-87.
- Azmat, F. & Coghill. K. (2005). Good Governance and Market-Based Reforms: A Study of Bangladesh. *International Review of Administration Sciences*, 71(4).
- Bevir, M. (2010). *Democratic Governance*. Princeton and Oxford: Princeton University.
- Costello, A. B. & Osborne, J. W. (2005). Best practices in exploratory factor analysis: Four recommendations for getting the most from your analysis. *Practical Assessment, Research, & Evaluation*, 10, 1-9.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J., & Anderson, R.E. (2010). *Multivariate Data Analysis: A Global Perspective (7th ed.)*. New Jersey: Prentice Hall.

- Jachtenfuchs, M. (2001). The Governance Approach European Integration. **Journal of Comman Market Studies**, 39(2), 245-264.
- Kananurak, N. (2011). Leadership Role for Producing Professional Employees. **University of the Thai Chamber of Commerce Journal**, 31(1), 123-133.
- Nanda, V.P. (2006). The Good Governance Concept Revisited. **The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science**, 603(1).
- Oldekop et al. (2015). **100 key research questions for the post 2015 development agenda**. [Online]. from onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/dpr.12147/full.
- Schumaker, R.E., & Lomax, R.G. (2004). **A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling (2nd ed.)**. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Srimahawaro, W. (2018). The reduction of sustainable inequality and unfair transitional period of Thailand. **Narkbhutparitat Journal Nakhon Si Thammarat Rajabhat University**, 10(2), 40-48.
- Yamane, T. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis (3rd ed.)**. New York: Harper and Row.
-

การย้ายถิ่นเพื่อรับมือผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ และความเปราะบางของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ประเทศเวียดนาม

เทียนชัย สุริมาศ

นิสิตหลักสูตรการพัฒนาระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail: thian.surimas@gmail.com

Received: May 14, 2020

Revised: July 30, 2020

Accepted: August 13, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการย้ายถิ่นและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ รวมทั้งวิเคราะห์ความเปราะบางของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มน้อยของประเทศเวียดนาม โดยศึกษาจากประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในหมู่บ้านชนบทแห่งหนึ่งที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง พบว่าการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศสร้างข้อจำกัดในการดำเนินชีวิต และเกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นออกทั้งทางตรงและทางอ้อม การย้ายถิ่นถูกนำมาเป็นแนวทางการรับมือปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ทั้งนี้กลุ่มชาติพันธุ์เขมรมีความเปราะบางมากกว่าชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ การเป็นชาติพันธุ์กลุ่มน้อยส่งผลกระทบต่อกระบวนการย้ายถิ่นเพื่อรับมือภัยพิบัติตั้งแต่พื้นที่ต้นทางจนพื้นที่ปลายทาง ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเปราะบาง ได้แก่ การเบียดขับและการตีตรา การอ่านและเขียนภาษาเวียดนามไม่ได้ การมีหนี้สินและการสูญเสียที่ดิน นอกจากนี้ยังมีกลไกผลิตซ้ำความเปราะบางที่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์เขมรย่นเวียนในวัฏจักรความเปราะบาง และทำให้กลไกผลิตซ้ำความเปราะบางยังดำเนินต่อไปได้แก่ การออกจากโรงเรียนก่อนวัย นโยบายจำกัดการย้ายถิ่นภายในประเทศของภาครัฐ และการเพิ่มเงินกู้ในระบบซึ่งปัจจัยทั้งหมดส่งผลกระทบต่อกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในการนำการย้ายถิ่นมาเป็นแนวทางการรับมือกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ปัจจัยที่กล่าวมาทั้งหมดยังส่งผลต่อการปรับตัวเพื่อรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศในพื้นที่ต้นทางในกรณีที่ไม่ย้ายถิ่นด้วย

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ การย้ายถิ่นภายในประเทศ ความเปราะบางปากแม่น้ำโขง กลุ่มชาติพันธุ์เขมร

Adapting to Climate Change through Migration and Vulnerability of the Khmer Ethnic Group in the Mekong Delta of Viet Nam

Thianchai Surimas

UPhD student, International Development Studies Program,

Faculty of Political Science, Chulalongkorn University

E-mail: thian.surimas@gmail.com

Received: May 14, 2020

Revised: July 30, 2020

Accepted: August 13, 2020

Abstract

This article discusses the relationship between climate change and internal migration. It also discusses the vulnerability of the Khmer ethnic group in Viet Nam. In particular, the article focuses on the Khmer residing in a small village of the Mekong Delta, an area deemed to be one of the world's climate hotspots. Through a study of the villagers' everyday lives experiences, the article examines how climate change, as one of the key drivers causing regional migration, directly and indirectly, affects villagers' out-migration decision-making. The study demonstrates that migration is used as an adaptation strategy to cope with the stresses caused by climate change. Additionally, climate change impacts pose greater challenges to the Khmer, whose ethnic minority status makes them more vulnerable than Viet Nam's ethnic majority. To cope with climate change impacts, the Khmer have utilized migration as a form of risk management in their decision-making. This article identifies the underlying mechanisms that increase the Khmer's vulnerability and make it difficult to remain in risk areas. These mechanisms include stigmatization and exclusion, illiteracy, and indebtedness. There are, moreover, reproduction mechanisms to keep the Khmer in a vicious cycle of vulnerability, such as elevated early education dropout rates, harmful migration policies, and loan injections. These mechanisms affect the Khmer's migration patterns to cope with climate change and impact the Khmer's ability to successfully adapt to the sending place.

Keywords: Climate change, Migration, Vulnerability, The Mekong Delta, Khmer ethnic group

บทนำ

ประเด็นเรื่องการย้ายถิ่นจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศถูกหยิบยกมาถกเถียงอย่างมากในช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา รายงานล่าสุดจากธนาคารโลกที่ศึกษาประเด็นดังกล่าวในสามภูมิภาค ได้แก่ กลุ่มประเทศแอฟริกาใต้เขตตอนใต้ของทะเลทรายซาฮารา ลาตินอเมริกา และเอเชียใต้ ได้พยากรณ์จำนวนผู้ย้ายถิ่นจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศว่าภายในปี ค.ศ. 2050 จะมีจำนวนถึง 143 ล้านคน (Rigaud et al, 2018: 110) นอกจากนี้มีงานวิจัยอื่นที่ระบุว่า การย้ายถิ่นจากภูมิอากาศเป็นปรากฏการณ์ที่ควรได้รับการศึกษาอย่างจริงจัง เพราะเริ่มส่งผลกระทบต่อโลกหลายมิติอย่างยืดโยง การย้ายถิ่นถูกมองว่าเป็นทั้งผลกระทบและแนวทางการรับมือปัญหา แต่ไม่ใช่ทุกคนหรือทุกครัวเรือนที่สามารถนำ การย้ายถิ่นมาเป็นแนวทางในการรับมือได้ ในทางตรงกันข้าม การย้ายถิ่นที่ขาดการเตรียมการที่ดีหรือขาดการจัดการและสนับสนุน สามารถเพิ่มความเปราะบางแก่ผู้ย้ายถิ่นมากกว่าจะเป็นแนวทางรับมือปัญหาที่ยั่งยืน (Black et al, 2011: 52-55; Geest, Khao, Thao, 2014: 37) อย่างไรก็ตาม การย้ายถิ่นจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับข้อจำกัดของผู้ย้ายถิ่น ทั้งลักษณะส่วนบุคคลหรือต้นทุนทางเศรษฐกิจและสังคม (Carmin et al, 2015: 115-116) นอกจากนั้นแล้ว นโยบายรัฐที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้าย เช่น การจำกัดการเคลื่อนย้ายผ่านระบบสำมะโนประชากร นโยบายทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งพื้นที่ต้นทางและปลายทาง ก็เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การย้ายถิ่นได้เช่นกัน (Elhirst, Middleton, Resurrección, 2018: 6-7)

สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงเป็นพื้นที่สะท้อนภาพผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศอย่างดี โดยพื้นที่นี้ถูกจัดลำดับเป็นจุดเสี่ยงที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลกจากการเพิ่มสูงขึ้นของระดับน้ำทะเล นอกจากนั้นยังมีภัยพิบัติอื่น ทั้งน้ำท่วม ภัยแล้ง พายุ การพังทลายของตลิ่ง การกัดเซาะชายฝั่ง และการรุกรานของความเค็ม ซึ่งภัยพิบัติเหล่านี้ล้วนสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศทั้งสิ้น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเวียดนามร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังได้ศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศในบริเวณภูมิภาคนี้ และได้ระบุว่าในปี ค.ศ. 2100 ระดับน้ำทะเลเฉลี่ยแนวโน้มน่าสูงขึ้นราว 75 เซนติเมตร และอุณหภูมิเฉลี่ยจะเพิ่มขึ้นประมาณ 2-3 องศาเซลเซียส และภัยพิบัติต่าง ๆ จะเกิดขึ้นรุนแรงและถี่ขึ้นกว่าเดิม ซึ่งถือเป็นภูมิภาคที่เปราะบางต่อภัยพิบัติทางธรรมชาติมาก (IPCC, 2007: 333-335; Dang, Leonardelli, Dipierri, 2016: 4-5)

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อภัยพิบัติในพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง อันเกิดจากกระทำของมนุษย์ที่เป็นตัวเร่งให้พื้นที่นี้เปราะบาง ซึ่งปัจจัยที่กล่าวถึงอย่างมากคือ การสร้างเขื่อนบริเวณแม่น้ำโขงตอนบนที่ส่งผลต่อลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง และก่อให้เกิด

ภัยพิบัติในบริเวณปากแม่น้ำ ทั้งยังมีประเด็นเรื่องการจัดการน้ำและนโยบายเศรษฐกิจของประเทศเวียดนามที่เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บริเวณนี้เกิดปัญหาการรุกของความเค็ม เพราะในช่วงปี ค.ศ.2000 ภาครัฐได้สนับสนุนการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เพื่อปรับรูปแบบการทำเกษตรกรรมให้เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ และยังมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มปริมาณการผลิตกุ้งเพื่อการส่งออก เพราะขณะนั้นราคากุ้งค่อนข้างสูง โดยเริ่มขุดคลองผันน้ำเข้าสู่หลายพื้นที่ในภูมิภาคปากแม่น้ำโขง แต่่นโยบายดังกล่าวขาดการจัดการและศึกษาผลกระทบต่อระบบนิเวศอย่างเป็นระบบ ทำให้การรุกรานของความเค็มหนักขึ้น (Dun, 2012: 87-93)

ภูมิภาคสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงยังมีปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม เพราะเป็นที่อยู่อาศัยของชาติพันธุ์เขมรที่เป็นชาติพันธุ์กลุ่มน้อยของประเทศ เป็นกลุ่มที่มีฐานะยากจนเมื่อเทียบค่าเฉลี่ยรายได้กับกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ (Tung, 2018: 237) ซึ่งการเป็นชาติพันธุ์กลุ่มน้อยและการมีรายได้ที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนั้น ทำให้ชาติพันธุ์เขมรมีอัตราการออกจากโรงเรียนก่อนวัยที่สูงอันดับสองของประเทศ และยังมีปัญหาอื่นตามมา เช่น การอ่านภาษาเวียดนามไม่ออกและเขียนไม่ได้ การเข้าไม่ถึงโอกาสต่าง ๆ เช่น โอกาสในการทำงาน (UNICEF, 2018) ดังนั้นไม่เพียงแต่ประเด็นเรื่องภัยพิบัติ แต่พื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงยังมีปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกี่ยวกับประเด็นทางชาติพันธุ์ร่วมด้วย

บทความนี้นำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพจากการศึกษาภาคสนามและการค้นคว้าข้อมูลเอกสารเพิ่มเติม เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและการย้ายถิ่น รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศกับการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน และการนำการย้ายถิ่นมาเป็นแนวทางในการรับมือปัญหา นอกจากนี้บทความนี้ยังศึกษาความเปราะบางของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศในพื้นที่ต้นทาง และยังศึกษาความเปราะบางที่เกี่ยวข้องกับการนำการย้ายถิ่นมาเป็นแนวทางการรับมือกับปัญหา ข้อมูลที่นำเสนอมาจากประสบการณ์และการดำเนินชีวิตของชาวบ้านจากหมู่บ้านชนบทแห่งหนึ่งในพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นพื้นที่เสี่ยงและได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่ถูกกล่าวถึงมากแห่งหนึ่งของโลก

วิธีดำเนินการศึกษา

ผู้เขียนและสมาชิกกลุ่มจำนวน 10 คนเข้าร่วมโครงการ The Knowledge Networks of Transdisciplinary Studies (KNOTS) ที่ประเทศเวียดนาม ตั้งแต่วันที่ 18 มีนาคม-31 มีนาคม พ.ศ.2562 โดยโครงการแบ่งเป็น 2 ช่วงคือ Summer School ที่ผู้เข้าร่วมโครงการทุกคนเข้ารับการอบรมกระบวนการดำเนินงานวิจัยและศึกษาประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง สมาชิกกลุ่มได้ประชุมและกำหนดความสนใจ

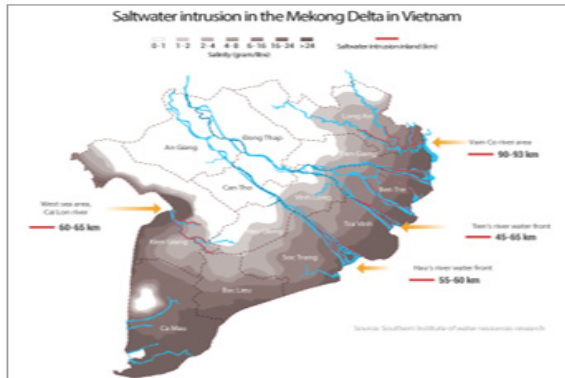
อย่างคร่าว ๆ ก่อนลงพื้นที่ จากนั้นแต่ละกลุ่มลงพื้นที่ภาคสนาม (fieldtrips) กลุ่มของผู้เขียนลงพื้นที่ที่หมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัดซอกตริง (Soc Trang) เป็นระยะเวลา 5 วัน เก็บข้อมูลด้วยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 41 ราย และการสนทนากลุ่มจำนวน 2 กลุ่ม โดยมีล่ามชาวเวียดนามจำนวน 2 คนเข้าร่วมตลอดระยะเวลาการเก็บข้อมูลสนาม ช่วงกลางคืนสมาชิกจะร่วมถอดประเด็นและแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อกลับมานำเสนอผลการศึกษาแก่ผู้เข้าร่วมโครงการกลุ่มอื่น นอกจากข้อมูลสนามแล้วผู้เขียนยังได้ค้นคว้าเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมเพื่อถกเถียงต่อเติมกับข้อมูลที่ได้จากภาคสนามด้วย บทความนี้ผู้เขียนได้ใช้แนวคิดการย้ายถิ่น การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ และแนวคิดเรื่องความเปราะบางของผู้ย้ายถิ่นเป็นแนวคิดในการวิเคราะห์ ตลอดบทความนี้ผู้เขียนใช้ชื่อสมมุติแทนผู้ถูกสัมภาษณ์ทั้งหมด

ผลการศึกษา

1. บริบทของหมู่บ้านและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ

หมู่บ้านชนบทแห่งนี้ตั้งอยู่ไม่ไกลจากชายฝั่งทะเล ประชากรส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ใช้ภาษาเขมรเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร ลักษณะทางกายภาพเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ภัยพิบัติที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศมีทั้งแบบที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน (sudden-onset climate event) เช่น พายุ น้ำท่วม และคลื่นความร้อน นอกจากนี้ยังมีภัยพิบัติจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่เกิดขึ้นอย่างช้า ๆ (slow-onset climate event) คือ ภัยแล้ง และการเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเล และที่ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านมากที่สุด คือ การรุกของความเค็ม (saline intrusion) อันเป็นผลจากปริมาณน้ำใต้ดินที่มีน้อยลงจากภาวะโลกร้อน ประกอบกับน้ำทะเลหนุนสูงรุกเข้ามาในพื้นที่ เพราะเป็นพื้นที่ในภูมิภาคนี้รวมทั้งในหมู่บ้านเป็นพื้นที่ต่ำ (IPCC, 2007: 185) นอกจากนี้การสร้างเขื่อนและกักเก็บน้ำทางตอนบนของแม่น้ำโขงก็ส่งผลกระทบต่อปัญหานี้เช่นกัน พื้นที่ปากแม่น้ำโขงเริ่มประสบปัญหานี้ประมาณ ค.ศ. 1990 และทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ (Tuan, 2019: 3) โดยเฉพาะปีไหนที่มีภัยแล้งร่วมด้วยจะทำให้ปัญหาการรุกของความเค็มทวีความรุนแรงขึ้น เช่น ปี ค.ศ. 2016 ที่พื้นที่การเกษตรในหมู่บ้าน รวมทั้งพื้นที่อื่นในภูมิภาคนี้ได้รับผลกระทบอย่างหนักจากภัยแล้งและการรุกล้ำของความเค็มที่รุกล้ำเข้ามาซึ่งจังหวัดซอกตริงเป็น 1 ใน 14 จังหวัดที่ถูกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินจากภัยพิบัติปีนี้ด้วย (UN Viet Nam, 2016) ปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อระบบการผลิตของภาคเกษตรกรรม ซึ่งภูมิภาคนี้เป็นพื้นที่สำคัญของเวียดนามในการปลูกข้าวและผลไม้ รวมทั้งเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของโลก ผลผลิตทางการเกษตรโดยเฉพาะผลผลิตข้าวลดลงอย่างมากใน

ช่วงหลายปีที่ผ่านมา (World Bank, 2010: 18-19; ADB, 2017: 56) ชาวนาที่ปลูกข้าวในปัจจุบันสะท้อนว่า ไม่เพียงแต่ผลผลิตน้อยลงเท่านั้น แต่ยังเสี่ยงต่อการขาดทุน เนื่องจากปัญหาเรื่องภัยแล้งและความเค็มยังทำให้ต้นทุนในการทำเกษตรสูงมากขึ้นด้วย เช่น ค่าใช้จ่ายในการจัดการน้ำและเตรียมดิน

ภาพที่ 1 แผนที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงและความรุนแรงของการรุกของความเค็ม
ที่มา: Southern Institute of Water Research (อ้างใน Thanh, 2016)

ภัยแล้งและการรุกของความเค็มส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร โดยเฉพาะข้าวที่เคยเป็นรายได้หลักของชาวบ้าน ชาวบ้านพยายามปรับตัว ทั้งการเปลี่ยนแปลงจากการทำนาข้าวสู่การทำปศุสัตว์ เช่น การเลี้ยงโค สุกร และสัตว์ขนาดเล็ก ซึ่งการเลี้ยงสัตว์พึ่งพาทรัพยากรดินและน้ำน้อยกว่าการทำนาข้าว และสามารถลดความเสี่ยงได้พอสมควร แต่หลายครอบครัวสะท้อนว่าการทำปศุสัตว์ไม่สามารถใช้เป็นแนวทางที่ยั่งยืนหรือเพียงพอที่จะสร้างรายได้ที่มั่นคง เพราะการทำปศุสัตว์ต้องใช้ระยะเวลานานกว่าจะสามารถขายผลผลิตได้ แต่ในการดำเนินชีวิตประจำวันนั้นมีรายจ่ายมากขึ้นเพราะฐานทรัพยากรธรรมชาติ เช่น สัตว์น้ำในคลองที่เคยพึ่งพาได้น้อยลง ส่วนการเลี้ยงโคนมและโคเนื้อต้องใช้ระยะเวลามากกว่าหนึ่งปี บางครั้งต้องเสี่ยงต่อการขาดทุนจากโรคระบาดในกรณีของนางเห็นและนางลี (นามสมมุติ) (สนทนากลุ่ม, 26 มีนาคม 2562) ระบุว่าทั้งคู่กู้ยืมเงินจำนวน 20 ล้านบาท เพื่อเลี้ยงโคและสุกร แต่ทั้งคู่ขาดทุนจนหมดสิ้น เพราะไม่มีความรู้ในการดูแล ทำให้สัตว์เลี้ยงติดโรคระบาดตาย และยังคงเป็นหนี้จากการลงทุนครั้งนั้น นอกจากนี้ชาวบ้านยังใช้การลงทุนในกิจการขนาดเล็ก ทั้งการเปิดร้านขายของชำ หรือร้านน้ำชา เพื่อหารายได้ ซึ่งเงินลงทุนส่วนมากมาจากการกู้ผ่านโครงการของรัฐบาล สหกรณ์ และเงินกู้ธนาคาร ชาวบ้านสะท้อนว่ารายได้ได้นั้นน้อยนิดที่เกิดขึ้นไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย เพราะต้องนำมาชำระหนี้และดอกเบี้ยจากการกู้ยืมด้วย

ชาวบ้านยังระบุว่า การปรับตัวที่สำคัญเพื่อให้เข้ากับสภาพดินและน้ำที่มีความเค็มมากขึ้นและได้รับความนิยมน้อยลง คือการปรับเปลี่ยนจากการทำนาข้าวสู่การเพาะเลี้ยงกุ้ง เนื่องจากประมาณปี ค.ศ. 2000 ปัญหาเรื่องการรุกของความเค็มเริ่มปรากฏและส่งผลกระทบต่อการทำนาข้าวอย่างชัดเจน ประกอบกับการสนับสนุนของภาครัฐ ทั้งเงินกู้และการขุดคลองส่งน้ำในหมู่บ้านเพื่อเอื้อต่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ อีกทั้งราคากุ้งและสัตว์น้ำในช่วงนั้นค่อนข้างดี ทั้งสามปัจจัยประกอบกันจึงทำให้ให้ชาวบ้านตัดสินใจเปลี่ยนอาชีพ แต่การเลี้ยงกุ้งก็มีความเสี่ยง เช่น ในปี ค.ศ. 2016 ที่เกิดภัยแล้งครั้งรุนแรงในหมู่บ้านจนทำให้น้ำเค็มหนุนเข้ามามากกว่าปกติ ทั้งการปลูกพืชและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่างได้รับผลกระทบ (Chapman and Tri, 2018) ชาวบ้านระบุว่าในปีนั้นการเพาะเลี้ยงกุ้งสูญเสียหนัก ซึ่งการเลี้ยงกุ้งและสัตว์น้ำมีต้นทุนค่อนข้างสูงมาก ในปีนั้นชาวบ้านหลายครอบครัวต้องเลิกกิจการและเป็นหนี้สินจำนวนมาก จะเห็นได้ว่า ภัยพิบัติในปี ค.ศ. 2016 สัมพันธ์กับการมีหนี้ หนี้ที่มาจากความล้มเหลวจากการเพาะเลี้ยงกุ้ง ซึ่งหนี้สินเป็นปัจจัยลำดับต้น ๆ ที่ชาวบ้านระบุว่าปัจจัยหลักในการย้ายถิ่น ชาวบ้านยังระบุถึงปัญหาในลักษณะเดียวกันที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2011 โดยในกรณีของนางธิ (นามสมมุติ) อายุ 60 ปี (สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2562) ได้กล่าวว่าในปีนั้น เกิดภัยแล้งและการรुक้ำเข้ามาของน้ำเค็มที่รุนแรง “ลูกสาวของฉันต้องย้ายไปทำงานในเมืองโฮจิมินห์ เพราะเราสูญเสียทุกอย่างในปี ค.ศ. 2011 บ่อกุ้งและปลาที่เราลงทุนเสียหายหมดเพราะภัยพิบัติ ก่อนหน้านั้นลูกสาวของฉันสองคนทำสัญญาและยืมเงินเพื่อมาลงทุนและขุดบ่อ เราลงทุนประมาณ 200 ล้านดอลลาร์ต่อปี และหลังจบทศกกาลเราได้เงินประมาณ 300-400 ล้านดอลลาร์ เราได้กำไรมาสี่ปีติดกัน แต่ปีที่ห้าเราสูญเสียทุกอย่างเพราะภัยพิบัติครั้งนั้น จนลูกสาวฉันต้องออกไปทำงานมาชดใช้หนี้”

ภาพที่ 2 การรुक้ำของความเค็มบริเวณพื้นที่หน้าบ้านของชาวบ้าน
ที่มา: เทียนชัย สุริมาศ

ผลจากการเปลี่ยนจากนาข้าวสู่การเพาะเลี้ยงกุ้ง คืออุปสงค์แรงงานที่ลดลงอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานรับจ้างในภาคเกษตร เพราะการเพาะเลี้ยงกุ้งต้องการแรงงานน้อย รวมทั้งงานภาคเกษตรอื่นก็เริ่มใช้เครื่องจักร ทำให้งานจำนวนมากถูกแทนด้วยเครื่องจักร อุปสงค์แรงงานที่ลดลงเป็นปัจจัยหนึ่งเช่นกันที่ส่งผลต่อการย้ายออกจากพื้นที่ชนบทสู่เมืองใหญ่ที่มีความต้องการแรงงานสูง หลายคนสะท้อนว่าหากมีงานเพียงพอในบ้านเกิดจะไม่ย้ายถิ่น เพราะเงื่อนไขการทำงานในเมืองใหญ่ค่อนข้างลำบาก การลดของความต้องการแรงงานในชนบทถือเป็นความท้าทายแบบใหม่และเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่นเข้าสู่เมือง (UN Viet Nam, 2014: 2) ครอบครัวและผู้ย้ายถิ่นระบุว่าอยากทำงานที่บ้านมากกว่า แต่ไม่มีงานให้ทำและงานรับจ้างก็ไม่มี ความแน่นอนของรายได้ นางฮัว (นามสมมติ) อายุ 64 ปี (สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2562) กล่าวว่า “ฉันอยากให้ลูกหลานกลับมาทำงานที่บ้าน แต่อากาศมันร้อนมาก และไม่มีงานให้พวกเขาด้วย”

2. ความสัมพันธ์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและการย้ายถิ่นภายในประเทศ

การย้ายถิ่นในประเทศเวียดนามเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมานานแล้ว ทั้งการย้ายถิ่นจากพื้นที่ราบลุ่มสู่พื้นที่สูงในช่วงที่อยู่ภายใต้อาณานิคมของฝรั่งเศส หรือแม้กระทั่งการย้ายจากมหานครที่แออัดสู่พื้นที่ว่างเปล่า เพื่อตอบสนองการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษตามนโยบายของรัฐบาล ดังนั้นการย้ายถิ่นในเวียดนามไม่ใช่ปรากฏการณ์ใหม่ มีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์หรือนโยบายของรัฐในยุคหนึ่ง ๆ (Geest, Khao, Thao, 2014: 27-28) โดยในพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงนั้น มีผู้อาศัยอยู่ 18 ล้านคน ในช่วงสิบปีที่ผ่านมา มีประชากรราว 1.7 ล้านคนย้ายออกจากบริเวณปากแม่น้ำโขง ในขณะที่มีประชากรเพียง 700,000 คนเท่านั้นที่ย้ายเข้ามาตั้งรกราก (Chapman and Tri, 2018) แนวโน้มการย้ายถิ่นของผู้หญิงสูงขึ้น และการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศถูกนำมาพิจารณาว่าเป็นปัญหาหรือปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การย้ายถิ่นออกจากภูมิภาคนี้ค่อนข้างสูงในปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศมีความสัมพันธ์ต่อการย้ายถิ่นออกจากพื้นที่ปากแม่น้ำโขงทั้งทางตรงและทางอ้อม งานวิจัยหลายงานมองว่าการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศไม่ได้ส่งผลทางตรงต่อการย้ายถิ่น แต่เป็นตัวเร่งที่สำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจ โดยปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมถูกพิจารณาเป็นปัจจัยหลัก เช่น การศึกษาของ Thuy และ Nam ในปี 2015 (อ้างใน Kim และ Minh, 2016: 111) ที่พิจารณาว่าการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อระบบการผลิตทางการเกษตร จึงไม่ได้ผลักดันให้คนย้ายออกจากพื้นที่โดยตรง แต่มีส่วนเร่งให้เกิดความไม่มั่นคงด้านเศรษฐกิจ ผู้ศึกษามองว่าการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศไม่ได้เป็นปัจจัยหลักที่แท้จริง ในขณะที่เดียวกันก็มีการศึกษาของ Kim และ Minh (2016: 116-117) ที่ใช้การศึกษาเชิงปริมาณในการตรวจสอบความ

สัมพันธ์ของทั้งสองปัจจัย พบว่าการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นออกจากภูมิภาคนี้ทางตรง แต่มีจำนวนไม่มากนักที่ระบุว่า การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศเป็นปัจจัยผลึกอย่างหนึ่ง ซึ่งการศึกษาเป็นการหาความสัมพันธ์โดยแยกวิเคราะห์จากมิติทางเศรษฐกิจและสังคม จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศกับการย้ายถิ่นมองได้ทั้งสองลักษณะ ทั้งการเป็นปัจจัยหลักทางตรงและตัวเร่งหรือปัจจัยผลึกทางอ้อม การย้ายถิ่นจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศไม่ได้มาจากปัจจัยเดียวและมีความซับซ้อน เราไม่สามารถแยกวิเคราะห์โดยปราศจากบริบทร่วมและการมองแบบองค์รวม ตัวอย่างที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน คือ การลดลงของผลผลิตทางการเกษตร และการเพิ่มของต้นทุนในการทำการเกษตรเป็นผลมาจากภัยแล้งและการรุกของความเค็ม อันเกี่ยวเนื่องกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ซึ่งส่งผลด้านลบโดยตรงต่อปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ในลักษณะการลดลงของรายได้ ความมั่นคงทางอาหาร คุณภาพชีวิต และความไม่มั่นคงอื่น ๆ จนทำให้เกิดกระบวนการตัดสินใจย้ายถิ่น ผลกระทบแบบลูกโซ่ที่เกิดขึ้น ยึดโยงทั้งมิติทางสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม ยากที่จะวิเคราะห์แยกส่วน นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศยังส่งผลต่อการตัดสินใจกลับสู่พื้นที่ต้นทาง เพราะผู้ย้ายถิ่นเกรงว่าปัญหาการถดถอยของทรัพยากรดินและน้ำ รวมทั้งปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ จะกระทบต่อการดำเนินชีวิต เมื่อกลับมาใช้ชีวิตที่บ้านเกิด

กล่าวได้ว่า ในกรณีของหมู่บ้านแห่งนี้การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศเป็นตัวเร่งให้ปัจจัยผลึกของการย้ายถิ่นแบบอื่นทำงาน มีความเกี่ยวข้องกันตั้งแต่กระบวนการตัดสินใจย้ายออก จนถึงกระบวนการย้ายกลับสู่พื้นที่ต้นทาง สมาชิกในครอบครัวและผู้ย้ายถิ่น ระบุว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยผลึกที่สำคัญ สาเหตุที่ชาวบ้านระบุไว้มีหลายประการ เช่น ความลำบากในการใช้ชีวิตในหมู่บ้านและข้อจำกัดที่มากขึ้น การสูญเสียรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบเดิม การสูญเสียรายได้ การลดลงของผลผลิตทางการเกษตร การสูญเสียที่ดิน และการมีหนี้สิน หากเราพิจารณาต้นเหตุของปัญหาทางเศรษฐกิจที่ชาวบ้านระบุว่า เป็นปัจจัยผลึก จะเห็นว่า ภัยแล้งและการรุกของความเค็มเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาเหล่านั้น ทั้งนี้ก็มีหลายพื้นที่ที่สะท้อนภาพตัวอย่างที่ชัดเจนเรื่องการย้ายถิ่นจากภัยพิบัติ ในฐานะปัจจัยผลึกโดยตรงที่เกิดในภูมิภาคนี้ เช่น การถล่มของที่ดินบริเวณตลิ่งแม่น้ำโขง ที่ส่งผลทางตรงต่อการย้ายถิ่นรวมทั้งการตั้งถิ่นฐานใหม่ และภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนการตั้งถิ่นฐานใหม่สำหรับผู้ประสบภัยพิบัติกลุ่มนี้ แต่ในบริบทของหมู่บ้านนี้ การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่กระทบการดำเนินชีวิตเป็นแบบเกิดขึ้นช้า ๆ จะค่อย ๆ กระทบกับปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ด้วยการลดลงของรายได้ ผลผลิตทางการเกษตร และการมีหนี้สิน จึงมีความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนมากกว่าภัยพิบัติที่เกิดขึ้นฉับพลัน ดังนั้นลักษณะหรือรูปแบบของภัยพิบัติก็ส่งผลต่อรูปแบบการย้ายถิ่นด้วย

มุมมองต่อการย้ายถิ่นของชาวบ้านมีทั้งทางบวกและทางลบ เพราะมีตัวอย่างของคนที่ประสบความสำเร็จ แต่ก็มีหลายคนที่ได้รับประสบการณ์ไม่ดีจากการย้ายถิ่น บางคนสามารถส่งเงินสร้างบ้านและสนับสนุนครอบครัว แต่บางคนมีหนี้สินที่เกิดก่อนและระหว่างการย้ายถิ่น หรือถูกเอาเปรียบจากพื้นที่ปลายทาง ประสบการณ์เหล่านี้ถูกส่งผ่านในหมู่บ้านและส่งผลกระทบต่อจิตใจ การย้ายถิ่นในหมู่บ้านมี 2 รูปแบบ คือ การย้ายถิ่นทั้งครอบครัวและการส่งสมาชิกในครอบครัวเป็นตัวแทน โดยการย้ายถิ่นทั้งครอบครัวนั้น ผู้ย้ายถิ่นจะฝากบ้านไว้กับญาติและกลับมาเพื่อเคารพบรรพบุรุษในช่วงปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ผู้ย้ายถิ่นและครอบครัวไม่ได้มองการย้ายว่าเป็นการย้ายถิ่นถาวร แม้หลายคนจะไม่ได้กลับบ้านมากกว่าสิบปี แต่ยังส่งเงินกลับเพื่อสร้างบ้านและหวังจะกลับมาใช้ชีวิตในหมู่บ้านเมื่อสถานะทางเศรษฐกิจมั่นคง แต่ปัญหาเรื่องการถดถอยของดินและน้ำ ส่งผลกระทบต่อกลับมาอยู่ถาวรเพราะชาวบ้านมีข้อกังวลเรื่องความเสี่ยงในการลงทุนทำเกษตรกรรม

หลายครัวเรือนดำรงชีวิตด้วยรายได้หลักจากเงินที่สมาชิกผู้ย้ายถิ่นส่งกลับมา เช่น กรณีของนางวินท์ (นามสมมุติ) ที่สามีและลูกชายวัย 16 ปีไปทำงานที่เมืองโฮจิมินห์ “ลูกชายฉันหยุดเรียนตอนอายุ 15 ปี เพราะอยากออกมาช่วยครอบครัวหารายได้ เขาและพ่อส่งเงินกลับทุกเดือนเพื่อเป็นค่ารักษาโรคหัวใจของฉัน” “เดิมที่เรามีที่ดินเพื่อทำนาแต่ต้องขายเพราะไม่มีกำไรจากการทำนาและบางปีขาดทุน การย้ายถิ่นจึงเป็นทางเลือกเดียวที่เราจะมีชีวิตที่ดีขึ้นได้” (สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2562) ส่วนน้องสาวนางวินท์ทำงานที่เมืองโฮจิมินห์ และส่งเงินกลับมาสร้างบ้านแต่ไม่ได้กลับบ้านมากกว่า 5 ปี หลายครอบครัวไม่ได้รับเงินจากผู้ย้ายถิ่นเป็นรายเดือนแต่ได้บ้างตามโอกาส และหลายครอบครัวไม่ได้รับเงินเลย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ International Organization for Migration (IOM) ที่ศึกษาการส่งเงินกลับบ้านของผู้ย้ายถิ่นออกจากพื้นที่ปากแม่น้ำโขง พบว่าส่วนมากส่งเงินกลับเป็นจำนวนค่อนข้างน้อยหรือไม่มีการส่งเงินกลับเลย โดยผู้ชายส่งร้อยละ 10 ส่วนผู้หญิงส่งร้อยละ 17 ของรายได้ แต่ผู้ชายจะมีรายได้สูงกว่าผู้หญิง (Chun, 2014; UN Viet Nam, 2014: 2)

3. ความเปราะบางของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรและกลไกผลิตความเปราะบาง

ประเด็นเรื่องความเปราะบางถูกนำมาถกเถียงอยู่บ่อยครั้งเมื่อเกิดภัยพิบัติขนาดใหญ่ โดยเฉพาะภัยพิบัติที่เกิดขึ้นแบบฉับพลัน ชาติพันธุ์กลุ่มน้อยมักจะเปราะบางมากกว่า เช่น กรณีไซโคลนนาเกิสที่ประเทศพม่า ผู้ได้รับผลกระทบหนักที่สุดเป็นชาติพันธุ์กลุ่มน้อย มีอัตราการสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินมากกว่าชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ หรือแม้แต่กรณีของผลกระทบจากเฮอริเคนแคทริน่าในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อทุกกลุ่มสังคมในระดับเดียวกัน กลุ่มผู้สูงอายุถือเป็นกลุ่มเปราะบางแต่ไม่ใช่ผู้สูงอายุทุกคน

ที่เปราะบางเท่ากัน เพราะผู้สูงอายุชาวแอฟริกันอเมริกันเป็นผู้เปราะบางมากที่สุด (World Economic and Social Survey, 2016: 22-29) จากกรณีนี้แสดงให้เห็นว่าลักษณะบางประการ เช่น ชาติพันธุ์ เพศ อายุ และสีผิว ทำให้ความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติของแต่ละกลุ่มต่างกัน

แนวคิดเรื่องความเปราะบางถูกนำมาใช้ในการศึกษาการย้ายถิ่น โดยเฉพาะการศึกษาลักษณะของผู้ย้ายถิ่น ลักษณะและข้อจำกัดของผู้ย้ายถิ่น เช่น ชาติพันธุ์ ระดับการศึกษา สีผิว เพศ ชนชั้น และฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้บางกลุ่มมีความเปราะบางมากกว่าบางกลุ่ม (Chun, 2014: 2-5; Carmin et al, 2015: 115-116, Black et al, 2011: 52-55) การย้ายถิ่นอาจไม่สามารถใช้ในการรับมือกับปัญหาที่ประสบในพื้นที่ต้นทางสำหรับบางกลุ่ม ในทางกลับกัน กลับซ้ำเติมหรือเพิ่มความเปราะบางแก่ผู้ย้ายถิ่น การย้ายถิ่นจึงอาจเป็นเพียงการย้ายความเปราะบางทางภูมิศาสตร์จากพื้นที่ต้นทางสู่ปลายทาง ในกรณีของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรมีปัจจัยที่ผู้เขียนเรียกว่า “กลไกผลิตความเปราะบาง” ที่ทำให้กลุ่มชาติเขมรเปราะบางมากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์จีนหรือชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ คือ การตีตราทางชาติพันธุ์ และการไม่สามารถอ่านและเขียนภาษาเวียดนาม เป็นกลไกแบบปฐมภูมิ และอีกปัจจัยคือเรื่องหนี้สินและการสูญเสียที่ดินที่เป็นกลไกสร้างความเปราะบางแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศร่วมด้วย

3.1 การตีตราทางชาติพันธุ์ การตีตราที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์เขมรมีหลายลักษณะ เช่น ไม่มีการศึกษา พัฒนายนาก และไม่รู้จักรางแผนใช้เงิน ซึ่งส่งผลกระทบต่อทางเลือกปฏิบัติทั้งต้นทางและปลายทาง อาทิ การถูกตีตราว่าเป็นกลุ่มที่ส่งเสริมและพัฒนาขายส่งผลให้เกิดการลด หรือไม่สนับสนุนการพัฒนาประชากรกลุ่มนี้ในเชิงปฏิบัติ นอกจากนี้ยังมีประเด็นเรื่องการเลือกปฏิบัติจากความเป็นอื่น เช่น กรณีของกลุ่มสตรีในตำบลที่รับผิดชอบเรื่องการฝึกอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้นอกเหนือจากการทำการเกษตร แต่ไม่สามารถเข้าถึงหรือร่วมมือกับกลุ่มชาติพันธุ์เขมร เพราะความแตกต่างและความไม่เข้าใจทางวัฒนธรรม ตัวแทนกลุ่มสตรีในตำบลระบุว่า “เราไม่ค่อยรู้ภาษา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์เขมรเท่าไร ไม่รู้ว่าเขาคือคนไหน ทำไรบ้างในแต่ละวัน เลยทำให้เราไม่ได้เข้าไปอบรมอาชีพเสริมให้” (สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2562) ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์เขมรล้วนสามารถพูดภาษาเวียดนามได้ เพียงแต่บางส่วนไม่สามารถอ่านและเขียนได้ นอกจากนั้นการเข้าถึงความรู้และทุนของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรเองก็ถูกจำกัดด้วย โดยข้อมูลจากการสนทนากลุ่มอดีตเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งชาติพันธุ์เขมร พบว่าผู้เลี้ยงกุ้งที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมรมีอัตราการล้มเหลวมากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์จีน เนื่องจากการเข้าถึงไม่ถึงความรู้ในการจัดการและการเพาะเลี้ยงกุ้ง ในขณะที่ชาวจีนจะมีเครือข่ายที่ส่งต่อความรู้ ทำให้การเข้าถึงความรู้ในการ

จัดการและการดูแลจากภาครัฐมากกว่า จนประสบความสำเร็จมากกว่า นางคิม (นามสมมุติ) อายุ 50 ปี (สนทนากลุ่ม, 26 มีนาคม 2562) ได้ระบุในการสนทนากลุ่มว่า “เราชาติพันธุ์เขมรไม่มีความรู้เรื่องการทำธุรกิจและการเพาะเลี้ยงกุ้ง ไม่เหมือนชาวจีนที่มีการศึกษาและความรู้เรื่องการจัดการฟาร์ม มีเงินทุนมากกว่า ทำให้เราล้มเหลวมากกว่า”

3.2 การไม่สามารถอ่านและเขียนภาษาเวียดนามได้ เป็นข้อจำกัดของกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มในประเทศ แม้กลุ่มชาติพันธุ์เขมรรุ่นใหม่ที่เข้าศึกษาในระบบจะอ่านออกเขียนได้ แต่คนที่ออกจากโรงเรียนในวัยเด็กหรือคนรุ่นกลางคนขึ้นไปจะไม่สามารถเขียนและอ่านภาษาเวียดนามได้มากนัก เป็นเหตุให้เกิดข้อจำกัดในการเข้าถึงงานที่มีรายได้ดี เช่น งานโรงงานหรืองานภาคบริการ (UN Viet Nam, 2014: 1-3) เนื่องจากงานเหล่านี้กำหนดคุณสมบัติว่าต้องสามารถอ่านและเขียนภาษาเวียดนามได้ ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์จึงถูกจำกัดการเข้าถึงงานที่มีรายได้ดี งานที่ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่ทำเป็นงานประเภท 3D เช่น งานก่อสร้าง งานรับจ้างทั่วไป รวมทั้งงานใช้แรงงานในร้านอาหาร นอกจากนี้การไม่รู้หนังสือยังทำให้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้างและนายหน้า เช่น ในกรณีของนางเนือง นามสมมุติ อายุ 38 ปี (สัมภาษณ์, 24 มีนาคม 2562) ระบุว่าตนเป็นเกษตรกรที่สูญเสียที่ดินในการทำกินเพราะขายที่ดินสินจากการลงทุนเพาะเลี้ยงกุ้งและการทำปศุสัตว์ ปัจจุบันเป็นผู้ย้ายถิ่นที่กลับมาอยู่ในหมู่บ้าน นางเนืองได้เล่าประสบการณ์จากการย้ายถิ่นที่ครอบครัวว่าในปี ค.ศ. 2017 เคยทำงานงานก่อสร้างที่เมืองโฮจิมินห์ แต่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากทั้งนายหน้าและนายจ้าง เพราะไม่สามารถอ่านสัญญาการจ้างงานได้ จนทำให้ไม่ได้รับค่าจ้างเป็นระยะเวลา 1 ปี ได้เพียงเงินค่าเบี้ยเลี้ยงในการซื้ออาหารรายวัน จนภายหลังรู้แน่ชัดว่าไม่ได้เงินค่าจ้างจึงต้องย้ายไปทำงานที่เมืองญาจาง แต่ทำได้เพียงหนึ่งเดือนก็ตัดสินใจกลับบ้านเพราะคุณภาพชีวิตของแรงงานที่ค่อยข้างแย่และประสบปัญหาเดิมจากนายจ้าง นางเนืองระบุว่า “การไม่รู้หนังสือและไม่สามารถอ่านและเขียนภาษาเวียดนามได้ทำให้ฉันถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้อื่น ฉันไม่สามารถอ่านสัญญาได้ ต้องฟังปากคนอื่นตลอดเวลา” “ตอนนี้ฉันไม่อยากไปไหนแล้วเพราะ กลัวการถูกเอารัดเอาเปรียบ ฉันได้แต่หวังว่าลูกจะเรียนจบมีความรู้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี”

3.3 หนี้สินและการสูญเสียที่ดิน เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการย้ายถิ่นของชาวบ้าน จากการสัมภาษณ์พบว่าทุกครัวเรือนมีหนี้สินมากกว่าหนึ่งแหล่ง ส่งผลต่อศักยภาพในการชำระหนี้และยังส่งผลต่อการขายที่ดินเพื่อชำระหนี้ จากการสัมภาษณ์พบว่าครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์เขมรส่วนใหญ่มีหนี้จากการกู้ยืมเพื่อเพาะเลี้ยงกุ้ง รวมทั้งจากการกู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่ภายหลังล้มเหลวจากหลายปัจจัย และชาวบ้านระบุว่าภัยพิบัติเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยที่ทำให้ล้มเหลว อดีตผู้เลี้ยงกุ้งชาติพันธุ์เขมรจำนวนมากขายที่ดิน

ให้ผู้ที่สามารถสานต่อกิจการเลี้ยงกุ้งได้ ซึ่งส่วนมากเป็นชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ การไม่มีที่ดินทำกินในพื้นที่ชนบททำให้ช่องทางการหารายได้น้อยลงอย่างมาก สอดคล้องกับงานของ Curran and Meijer-Irons (2014: 15-17) และ Geest, Khao and Thao (2014: 31-32) ที่ระบุว่ากลุ่มผู้มีหนี้และไร้ที่ดินเป็นกลุ่มที่มีอัตราการย้ายถิ่นจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่สูงกว่ากลุ่มอื่น กลุ่มนี้มีความเปราะบาง เพราะมีทางเลือกในการปรับตัวและอยู่ในหมู่บ้านน้อยกว่าคนอื่น และเมื่อย้ายถิ่นไปแล้ว ผู้ย้ายถิ่นยังต้องแบกรับภาระหนี้สินในพื้นที่ปลายทางด้วย

4. กลไกการผลิตซ้ำความเปราะบางและวัฏจักรแห่งความยากจน

นอกจากกลไกที่สร้างความเปราะบางแก่กลุ่มชาติพันธุ์เขมร ยังมีกลไกการผลิตซ้ำความเปราะบาง อันเป็นเหตุให้กลไกผลิตความเปราะบางที่ระบุด้านบนยังทำงานอยู่ และทำให้กลุ่มชาติพันธุ์เขมรยังคงวนเวียนอยู่ในวัฏจักรความยากจนและข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่

4.1 การลาออกจากโรงเรียนก่อนวัย (school dropout) กลุ่มชาติพันธุ์เขมรและชาติพันธุ์ม้งในเวียดนามเป็นชาติพันธุ์ที่มีสถิติการลาออกจากโรงเรียนมากที่สุดเมื่อเทียบกับชาติพันธุ์อื่น (UNICEF, 2018) การลาออกจากโรงเรียนนั้นส่งผลต่อความสามารถในการอ่านและเขียนภาษาเวียดนาม ซึ่งการไม่สามารถอ่านและเขียนภาษาเวียดนามได้นั้นทำให้ชาติพันธุ์เขมรมีข้อจำกัดในการนำการย้ายถิ่นมาเป็นแนวทางการมีชีวิตที่ดีขึ้น การศึกษาและทักษะการอ่านและเขียนภาษาเวียดนามส่งผลทางบวกต่อผู้ย้ายถิ่นในพื้นที่ปลายทาง เพราะเป็นการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงงานที่มีรายได้สูง และเป็นการเพิ่มทุนทางสังคมและศักยภาพของผู้ย้ายถิ่น ไม่เพียงแต่ในพื้นที่ปลายทาง การมีต้นทุนส่วนนี้ยังส่งผลต่อการปรับตัวให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในหมู่บ้าน เช่น การเข้าถึงความรู้ในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วย

4.2 นโยบายจำกัดการเคลื่อนย้ายของประชากรผ่านระบบ Ho Khau (household registration system) เป็นการจำกัดการย้ายถิ่นผ่านระบบการลงทะเบียนบ้าน มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับความมั่นคงและการจัดการทรัพยากรผ่านการควบคุมการเคลื่อนย้ายของประชากร ทำให้ในทางกฎหมายการย้ายถิ่นยังไม่สะดวกนัก เพราะยังมีขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติ แต่ในปัจจุบันมีการพัฒนาเมืองหลักและเขตเศรษฐกิจ ทำให้ในทางปฏิบัตินั้นการย้ายถิ่นค่อนข้างอิสระกว่าในอดีตและมีข้อจำกัดที่ลดน้อยลง (World Bank, 2016) แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าภาครัฐอำนวยความสะดวกต่อการย้ายถิ่น ประเด็นหนึ่งที่ยังเป็นข้อจำกัดที่สำคัญอันเกี่ยวเนื่องกับนโยบายนี้ ที่ผู้ย้ายถิ่นระบุว่าปัญหาและสร้างความเปราะบางในพื้นที่ปลายทาง คือการจัดสวัสดิการของรัฐที่ยังจำกัดผ่านระบบ

ทะเลียนบ้านหรือพื้นที่ต้นทาง จึงส่งผลต่อการออกจากโรงเรียนของเด็กในหมู่บ้านเมื่อพ่อแม่ตัดสินใจย้ายถิ่นทั้งครอบครัว และการเข้าถึงการรักษาพยาบาลและสวัสดิการอื่นที่ยังจัดไว้ในพื้นที่ต้นทางที่ลงทะเบียนไว้เท่านั้น ดังนั้นผู้ย้ายถิ่นต้องรับมือหากเกิดปัญหาสุขภาพเมื่ออยู่ในพื้นที่ปลายทาง

4.3 การเพิ่มเงินกู้ในระบบ (loan injection) เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ผลิตซ้ำความเปราะบางที่สำคัญ เช่น กรณีของนางเซียง (นามสมมุติ) ที่กู้เงินถึง 3 ครั้ง ครั้งแรก เพื่อเลี้ยงโคจำนวน 20 ล้านดอง ครั้งที่ 2 เพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เพราะขาดทุนจากการเลี้ยงโคจำนวน 8 ล้านดอง และครั้งที่ 3 จำนวน 10 ล้านดองในการเปิดร้านค้า รวมหนี้สินทั้งหมด 38 ล้านดอง การมีหนี้หลายแหล่งทำให้เกิดปัญหาใช้หนี้ เพราะงานรับจ้างและรายได้จากการทำการเกษตรในหมู่บ้านไม่แน่นอน และรายได้ที่นางเซียงได้รับจากการเปิดร้านขายของชานี้เพียงพอแต่การใช้จ่ายอย่างประหยัดเท่านั้น การศึกษาของ Tung (2018: 237) ระบุว่ารายได้กลุ่มชาติพันธุ์เขมรในชนบทโดยเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนอยู่ที่ 1.18 ล้านดองเท่านั้น ดังนั้นการมีหนี้คือความเปราะบางและการเพิ่มหนี้ในระบบนั้นก็ถือเป็นการผลิตซ้ำให้ชาวบ้านเปราะบางมากขึ้น นางเอิน (นามสมมุติ) อายุ 63 ปี (สัมภาษณ์ 26 มีนาคม 2562) ระบุว่า “ลูกชายฉันเพิ่งย้ายไปทำงานที่โฮจิมินห์เมื่อสองวันที่แล้ว เพราะเขาไม่อยากจะกู้เงินมาลงทุน ทั้งการเพาะเลี้ยงกุ้งหรือลงทุนอื่น ๆ อีกแล้ว” การเลือกแนวทางการช่วยเหลือด้วยการให้เงินกู้ โดยเพิ่มเงินกู้ในระบบจำนวนมากจนเกินความสามารถในการชำระคืน จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านวนเวียนอยู่ในวัฏจักรความยากจนและความเปราะบาง

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การย้ายถิ่นจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศถือเป็นปรากฏการณ์ที่ถูกกล่าวถึงอย่างมาก เพราะเริ่มปรากฏผลกระทบที่ชัดเจน การเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศมีความสัมพันธ์กับการย้ายถิ่น ทั้งในฐานะปัจจัยผลักดันโดยตรง ในกรณีที่ย้ายถิ่นโดยสมัครใจเป็นปัจจัยลำดับต้นของการตัดสินใจย้ายถิ่นและรูปแบบนี้มักจะเกิดกับผู้ประสบภัยพิบัติแบบฉับพลัน นอกจากนี้ยังสามารถเป็นปัจจัยที่ส่งผลทางอ้อม โดยรูปแบบนี้ ภัยพิบัติทำหน้าที่เร่งให้ผู้ย้ายถิ่นเกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ต้นทาง ในกรณีของหมู่บ้านแห่งนี้ ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นอย่างซ้ำ ๆ อย่างการรุกของน้ำเค็มที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านสอดคล้องกับรูปแบบหลังมากกว่า เพราะปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศส่งผลในรูปแบบที่ซับซ้อน โดยจะค่อย ๆ ส่งผลกระทบต่อปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของชาวบ้าน ในลักษณะของความล้มเหลวของการทำเกษตรกรรม การลดลงของปริมาณผลผลิต การเพิ่มต้นทุนของ

การทำเกษตร รวมทั้งการมีหนี้สินและการสูญเสียที่ดิน ซึ่งทำให้ชาวบ้านสูญเสียความมั่นคงในการดำเนินชีวิต รวมทั้งสร้างข้อจำกัดและความท้าทายในการดำเนินชีวิตในพื้นที่ต้นทาง ซึ่งหลายครัวเรือนใช้การย้ายถิ่นเป็นแนวทางในการรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ทั้งนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ มาเกี่ยวข้องด้วยในฐานะปัจจัยผลึกและปัจจัยจุดทั้งในพื้นที่ต้นทางและปลายทางที่นอกเหนือจากปัญหาที่เกิดจากภัยพิบัติร่วมด้วย ปัญหาภัยพิบัติไม่ใช่ปัจจัยเดียวที่ทำให้ชาวบ้านย้ายถิ่น

การรุกของความเค็มที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านส่งผลกระทบต่อชาวบ้าน แต่ใช้เวลายาวนานกว่าผลกระทบจะปรากฏชัดเจน ซึ่งไม่มีโครงการของภาครัฐเพื่อสนับสนุนการตั้งถิ่นฐานใหม่แก่ผู้ประสบภัยรูปแบบนี้ ในขณะที่ผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติที่เกิดขึ้นแบบฉับพลัน เช่น ตลิ่งริมแม่น้ำโขงพังทลาย ภาครัฐจะมีโครงการรองรับด้วยการโยกย้ายเพื่อตั้งถิ่นฐานใหม่ เมื่อไม่มีโครงการรองรับดังเช่นผู้ประสบภัยอีกกลุ่ม การย้ายถิ่นภายในประเทศเป็นแนวทางรับมือกับปัญหา รวมทั้งเป็นโอกาสเพื่อแสวงหาชีวิตที่ดีขึ้น แต่การย้ายถิ่นโดยขาดการวางแผน การจัดการ และการสนับสนุนอย่างเป็นระบบ สามารถสร้างหรือซ้ำเติมความเปราะบางได้เช่นกัน เพราะแต่ละบุคคลหรือครัวเรือนมีความสามารถในการรับมือกับปัญหาที่ไม่เท่ากัน มีระดับความเปราะบางที่ไม่เท่ากัน ทำให้ผลลัพธ์แตกต่างกัน คนที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและสังคมมากกว่าจะรับมือกับภัยพิบัติได้น้อยกว่าคนอื่น ในกรณีของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในพื้นที่ปากแม่น้ำโขงนั้น การเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มน้อยจำกัดการเข้าถึงความรู้ ข้อมูล เงินทุน และส่งผลต่อการรับมือกับภัยพิบัติจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ กลุ่มชาติพันธุ์เขมรในเวียดนามมีข้อจำกัดหลายประการที่ทำให้ความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติน้อยกว่ากลุ่มใหญ่ และข้อจำกัดนั้นยังสร้างความเปราะบางในกระบวนการนำการย้ายถิ่นมาเป็นแนวทางจากการรับมือปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนั้นการจัดการปัญหานี้จำเป็นต้องนำประเด็นทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์และความเปราะบางของชาติพันธุ์กลุ่มน้อยมาพิจารณาด้วย เพื่อให้ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเปราะบางถูกจัดการและแก้ไขปัจจัยที่ผลิตและผลิตซ้ำความเปราะบาง ทั้งการตีตรา การเหยียดชับ ทัศนคติของสังคมต่อชาติพันธุ์กลุ่มน้อย การเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มชาติพันธุ์ของภาครัฐ จำเป็นต้องถูกพิจารณาาร่วมด้วย การยกเลิกนโยบายการจำกัดการย้ายถิ่นภายในประเทศให้เอื้อต่อการเข้าถึงสวัสดิการในพื้นที่ปลายทางจะช่วยแก้ไขปัญหาในระยะยาว ดังนั้นปัญหานี้จำเป็นต้องนำประเด็นเรื่องความเหลื่อมล้ำและมิติทางการเมืองและสังคมเข้ามาร่วมพิจารณาด้วย

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบคุณโครงการ The Knowledge Networks of Transdisciplinary Studies (KNOTS) ที่สนับสนุนการเก็บข้อมูล และขอขอบคุณศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านการเมืองทรัพยากรเพื่อการพัฒนาสังคม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่สนับสนุนการเขียนบทความ ผู้เขียนขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน รวมทั้งสมาชิกกลุ่มและล่ามที่มีบทบาทสำคัญในการเก็บข้อมูลและถกเถียงประเด็นร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- ADB. (2017). **A region at risk: the dimensions of climate change in Asia and Pacific**. Manila: Asian Development Bank.
- Black, R., Bennett, S. R. G., Thomas, S. M., & J.R. Beddington. (2011). **Climate Change: Migration as Adaptation**. Nature.
- Black, R., & Collyer, M. (2014). **Populations ‘trapped’ at times of crisis**. [Online]. Available from: <https://www.fmreview.org/> [accessed 10 May 2020].
- Carmin, J., Tierney, K., Chu, E., Hunter, L. M, Robert, J.T., & Sri. L. (2015). **Adaptation to Climate Change**. New York: Oxford University Press.
- Chapman, A., & Tri, V. P. D. (2018). **Climate change is triggering a migrant crisis in Vietnam**. [Online]. Available from: <https://theconversation.com/climate-change-is-triggering-a-migrant-crisis-in-vietnam-88791/> [accessed 30 April 2020].
- Chun, J.M. (2014). **Vulnerability to Environmental stress: household Livelihoods, Assets and Mobility in the Mekong Delta**. Viet Nam. IOM.
- Curran, R.S., & Meijer-Irons, J. (2014). Climate Variability, Land Ownership and Migration. **Washington Journal of Environmental Law and Policy**, 4(2), 37-74.
- Dang, N.A., Leonardelli, L., & Dipierri, A. A. (2016). **Migration, Environment and Climate Change: National Assessment Viet Nam**. Geneva: International Organization for Migration.

- Dun, O. V. (2012). **Agricultural change, increasing salinisation and migration in the Mekong Delta: insights for potential future climate change impacts?** In L. Elliott (Ed.), *Climate Change, Migration and Human Security in Southeast Asia*, 84-114.
- Elmhirst, R., Middleton, C., & Resurrección, B. P. (2018). **Migration and floods in Southeast Asia: A mobile political ecology of vulnerability, resilience and social justice.** In C. Middleton, R. Elmhirst, & S. Chantavanich (Eds.), *Living with Floods in a Mobile Southeast Asia*. Oxon: Routledge.
- Geest, K.V., Khao, N.V., & Thao, C.N. (2014). Internal Migration in the Upper Mekong Delta, Viet Nam: What is the Role of Climate-related Stress?. *Asia-Pacific Population Journal*, 29(2), 25-39.
- IPCC. (2007). **Climate Change 2007: Impacts, Adaptation and Vulnerability.** Contribution of Working Group II to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kim, O.L.T., & T.L. Minh. (2016). Correlation between Climate Change Impacts and Migration Decisions in Vietnamese Mekong Delta. *IJISSET - International Journal of Innovative Science*, (4), 111-118
- Rigaud, K. K., Sherbinin, A., Jones, B., Bergmann, J., Clement, V., Ober, K., Schewe, J., Adamo, S., McCusker, B., Heuser, S., & Midgley, A. (2018). *Groundswell: Preparing for Internal Climate Migration*. Washington, DC: The World Bank.
- Thanh, T. (2016). **How saltwater intrusion has decimated the Mekong Delta.** . [Online]. Available from: <https://e.vnexpress.net/infographics/data-speaks/how-saltwater-intrusion-has-decimated-the-mekong-delta-3398039.html>/[accessed 25 April 2020].
- Thuy, L. N., & Nam, P. D. (2015). Impacts of climate change on agricultural production and migration of farmer. *Sociology*, 1(129), 82-92.
- Tuan, L. A. (2019). **Great Mekong Sub-region and the Mekong Delta's**

Environment. Can Tho: Research Institute for Climate Change – Can Tho University.

Tung, D. T. (2018). Poverty and Ethnic Minorities: The Case of Khmer Households in the Rural Mekong Delta, Vietnam. **Economics and Sociology**, 11(1), 233-244.

UN Viet Nam. (2014). **Migration, Resettlement, and Climate Change in Viet Nam.** Viet Nam: United Nations.

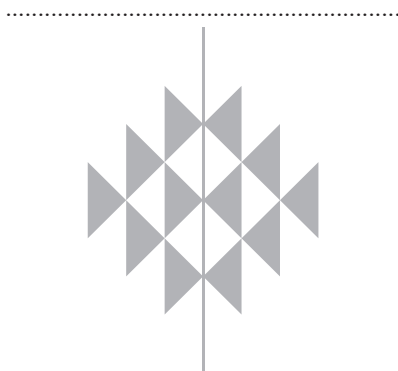
UNCT Viet Nam. (2016). **Viet Nam: Drought and Saltwater Intrusion Situation Update No. 2.** [Online]. Available from: <https://reliefweb.int/report/viet-nam/viet-nam-drought-and-saltwater-intrusion-situation-update-no-2-14-april-2016/> [accessed 25 April 2020].

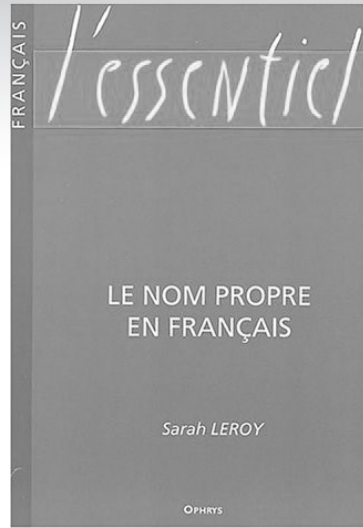
UNICEF. (2018). **Viet Nam: Progress made in reducing out of school children.** [Online]. Available from: <https://www.unicef.org/vietnam/press-releases/viet-nam-progress-made-reducing-out-school-children/> [accessed 15 April 2020].

World Bank. (2010). **Economics of Adaptation to Climate Change: Country Study Viet Nam.** Washington, DC: The World Bank.

World Economic and Social Survey. (2016). **Climate Change Resilience: an opportunity for reducing inequalities.** Geneva: United Nations publication

World Bank and Vietnam Academy of Social Sciences. (2016). **Vietnam's Household Registration System.** Hanoi: Hong Duc Publishing House.

บทวิจารณ์หนังสือ **Le nom propre en français**

ธีระ รุ่งธีระ Theera Rountheera
Sarah Leroy. *Le nom propre en français*.
Paris : Ophrys. 137 pp

หนังสือเรื่อง *Le nom propre en français* ‘วิสามานยนามในภาษาฝรั่งเศส’ เป็นหนังสือในชุด *L’essentiel français* ‘หลักภาษาฝรั่งเศส’ ของสำนักพิมพ์ Ophrys ซึ่งเป็นชุดหนังสือเกี่ยวกับประเด็นพื้นฐานต่าง ๆ ทางภาษาศาสตร์ในภาษาฝรั่งเศส เขียนโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา หนังสือชุดนี้มีลักษณะเฉพาะคือเป็นหนังสือที่มีความหนาไม่มากนัก อธิบายด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย มีตัวอย่างจำนวนมากทำให้ผู้เรียน ผู้สอน หรือผู้สนใจสามารถทำความเข้าใจได้ไม่ยากนัก

ซาราห์ เลอรัว (Sarah Leroy) อดีตนักวิจัยประจำศูนย์วิจัยแห่งชาติฝรั่งเศส (CNRS) ได้ศึกษาวิจัยประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับวิสามานยนามในภาษาฝรั่งเศสเป็นจำนวนมาก

เช่น หนังสือเรื่อง De l'identification à la catégorisation : l'antonomase du nom propre en français (2005) หรือการเป็นบรรณาธิการวารสาร Langue française ฉบับที่ 146 ปี ค.ศ. 2005 ที่ว่าด้วยวิสามานยนาม เป็นต้น สำหรับหนังสือเรื่อง Le nom propre en français ผู้เขียนได้สังเคราะห์และให้ภาพรวมวิสามานยนามในภาษาฝรั่งเศสไว้อย่างสมบูรณ์ในทุกแง่มุม

หนังสือเล่มนี้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ประเด็น คือ ประเด็นเกี่ยวกับการนิยาม ศัพท์วิทยา วากยสัมพันธ์ และอรรถศาสตร์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 Qu'est-ce qu'un nom propre ? Problème de définition 'วิสามานยนามคืออะไร ประเด็นเกี่ยวกับการนิยาม' กล่าวถึงเกณฑ์การให้นิยาม วิสามานยนามแบบดั้งเดิมและข้อเสนอในการนิยามในแนวภาษาศาสตร์ เนื่องจากเกณฑ์การจำแนกวิสามานยนามในภาษาฝรั่งเศสยังมีข้อโต้แย้งอยู่ตลอดเวลา เช่น เกณฑ์การใช้ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่กับวิสามานยนาม แต่ไม่ใช่ทุกคำที่ขึ้นต้นด้วยตัวอักษรพิมพ์ใหญ่แล้วจะเป็นวิสามานยนามเสมอไป เช่น คำนามบอกสัญชาติ (les Français) ซึ่งเป็นคำวิสามานยนาม แต่การขึ้นด้วยตัวอักษรพิมพ์ใหญ่ทำให้มันจัดอยู่ในกลุ่มวิสามานยนาม ส่วนเกณฑ์ด้านการแปล กล่าวคือ วิสามานยนามไม่สามารถแปลได้ แต่ในตัวอย่างบางประเภท เช่น วรรณกรรมสำหรับเด็ก ชื่อตัวละครหลายชื่อมักจะได้รับแปล เช่น le petit Prince (เจ้าชายน้อย) หรือเกณฑ์ทางไวยากรณ์ ที่มีกล่าวว่าวิสามานยนามจะไม่มีคำนำหน้านาม เช่น ชื่อบุคคล แต่ในความเป็นจริงมีวิสามานยนามจำนวนหนึ่งที่ต้องมีคำนำหน้านามเสมอ เช่น ชื่อประเทศ ชื่อภูเขา ชื่อแม่น้ำ ทะเลหรือมหาสมุทร เป็นต้น

ด้วยความลึกลับของเกณฑ์ดั้งเดิม เลอรัวจึงนำเสนอมุมมองทางภาษาศาสตร์ที่แม้ไม่ใช่การนิยามใหม่แต่เป็นการแก้ปัญหาความกำกวมให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยให้ความสำคัญกับวิสามานยนามในฐานะที่เป็นรูปหนึ่งของภาษาศาสตร์และสัมพันธ์กับตรรกศาสตร์ และให้ความสำคัญกับหน้าที่ในการอ้างอิง รวมถึงการคำนึงถึงปราชญาที่ช่วยให้สามารถก้าวข้ามข้อจำกัดของการนิยามต่าง ๆ ได้ และจากมุมมองทางภาษาศาสตร์นี้นำไปสู่การพัฒนาการจำแนกประเภทของวิสามานยนามที่เน้นไปที่การอ้างอิงมากขึ้น ซึ่งผู้เขียนได้นำเสนอการจำแนก 3 วิธี คือ การจำแนกตามการอ้างอิง (typologie référentielle) การจำแนกตามการอ้างอิงตัวบ่งบอก (typologie référentielle déictique) และการจำแนกตามวิทยาหน่วยคำ (typologie morphologique)

ส่วนที่ 2 Nom propre et lexique ‘วิสามานยนามกับคำศัพท์’ เป็นการให้ภาพของวิสามานยนามที่สัมพันธ์กับศัพทานุกรมศาสตร์ (lexicographie) กับศัพทวิทยา (lexicologie) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศัพทานุกรมศาสตร์หรือการทำพจนานุกรม จะพบว่าโดยทั่วไปวิสามานยนามจะไม่ถูกรวบรวมอยู่ในพจนานุกรมภาษาเหมือนคำอื่น ๆ เนื่องจากวิสามานยนามเป็นการอ้างอิงหรือบรรยายสิ่งเฉพาะที่มีหนึ่งเดียวไม่ว่าจะเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต ไม่มีความหมายหรือให้มโนทัศน์เหมือนวิสามานยนาม ด้วยเหตุนี้จึงพบพจนานุกรม 2 รูปแบบ คือ พจนานุกรมภาษาและพจนานุกรมวิสามานยนาม อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีการจำแนกพจนานุกรมแล้ว นักศัพทานุกรมศาสตร์ยังคงพบประเด็นที่ยังทับซ้อนอยู่ เช่น คำศัพท์ที่เกิดจากการแปลงมาจากวิสามานยนาม เช่น Karl Marx- marxisme, marxiste, marxien วิสามานยนามที่เกิดจากการประกอบขึ้นของวิสามานยนาม เช่น Côte d’Azur หรือ Académie française หรือ วิสามานยนามเทียม (faux nom propre) ได้แก่ ชื่อยี่ห้อหรือสินค้า คำเหล่านี้จะมีสถานภาพเป็นวิสามานยนามหรือวิสามานยนาม

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศัพทวิทยาจะสัมพันธ์กับโครงสร้างภายในหรือวิธานหน่วยคำของวิสามานยนามซึ่งเป็นประเด็นที่ยังมีคนให้ความสนใจไม่มากนัก ผู้เขียนได้อภิปรายความแตกต่างระหว่างวิสามานยนามที่มีคำนำหน้านาม เช่น ชื่อประเทศ ชื่อแคว้น ชื่อแม่น้ำกับกลุ่มที่ไม่มีคำนำหน้านาม เช่น ชื่อบุคคล ชื่อเมือง คำนำหน้านามเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาทางไวยากรณ์โดยเฉพาะเมื่อต้องควบรวมกับบุพบทที่อยู่ด้านหน้า เช่น Je pense au Tréport / * à Le Tréport. แต่ Je pense à Le Clézio / * au Clézio. นอกจากนี้ประเด็นเรื่องการแปลงคำ (dérivation) ของวิสามานยนามแตกต่างกับวิสามานยนาม เช่น หน่วยคำเติมที่สามารถประกอบเข้ากับวิสามานยนามมีจำนวนน้อยและมีรูปแบบเฉพาะ เช่น หน่วยคำเติมของชื่อบุคคลมีความจำเพาะ ไม่สามารถคาดเดาได้ เช่น gaulliste, pompidolien, mitterranniste, proustien, kafkaïen นอกจากนี้ในบางคำที่เมื่อเติมหน่วยคำเติมจะกลายสภาพจากวิสามานยนามกลายเป็นวิสามานยนาม เช่น herculéen มาจาก Hercule (เฮอร์คิวลีส) หมายถึงบุคคลที่มีลักษณะเหมือนกับเฮอร์คิวลีส เป็นต้น

ส่วนที่ 3 Syntaxe du nom propre ‘วากยสัมพันธ์ของวิสามานยนาม’ จะกล่าวถึงโครงสร้างของวิสามานยนามในประโยค โดยในส่วนแรกจะเป็นการอธิบายประเภทของวิสามานยนามตามโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ คือ วิสามานยนามมาตรฐาน (nom propre standard) หมายถึง วิสามานยนามที่ไม่ใช่คำนำหน้านาม และวิสามานยนามดัดแปลง

(nom propre modifié) ที่มีการนำหน้าด้วยคำนำหน้านามและอาจมีส่วนขยายประกอบ คำนำหน้านามและส่วนขยายนี้ไม่เพียงแต่ตัดแปลงโครงสร้างปกติของวิสามานยนามเท่านั้นแต่ยังส่งผลต่อการตีความทางอรรถศาสตร์ เช่น การตีความเชิงอุปลักษณ์ (emploi métaphorique) การตีความเชิงนามมัย (emploi métonymique) การตีความแบบให้ตัวอย่าง (emploi exemplaire) การตีความแบบให้ตัวอย่าง เป็นต้น การตีความบางรูปแบบอาจจะยังคงอ้างถึงบุคคล/สิ่งเดิม แต่การตีความบางรูปแบบอาจเป็นการอ้างถึงบุคคล/สิ่งใหม่ ที่มีลักษณะบางประการ เหมือนกับบุคคล/สิ่งที่ยังอ้างถึงเดิม

จากนั้นเลอว์ว์ได้อธิบายโครงสร้างของวิสามานยนามในนามวลีรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ในภาษาฝรั่งเศส ส่วนขยายที่แวดล้อมทำให้วิสามานยนามกลายเป็นนามวลีที่มีความซับซ้อน โดยแบ่งโครงสร้างใหญ่ ๆ ออกเป็น 2 โครงสร้าง คือ วิสามานยนาม + คุณศัพท์ และวิสามานยนาม + สามานยนาม ซึ่งแต่ละโครงสร้างมีจำนวนการใช้และการตีความที่แตกต่างกัน และส่วนสุดท้ายกล่าวถึงหน้าที่ของวิสามานยนามในประโยคในฐานะเป็นส่วนประกอบตามมุมมองทางไวยากรณ์ เช่น วิสามานยนามในฐานะประธาน กรรมหรือส่วนเติมเต็ม ในฐานะคำเรียกขาน (apostrophe) ในฐานะคุณลักษณะ (attribut) ในฐานะภาคแสดง (prédicative) รวมถึงการใช้และตำแหน่งของวิสามานยนามในระดับเหนือประโยค

ส่วนที่ 4 *Sémantique du nom propre* ‘อรรถศาสตร์ของวิสามานยนาม’ เป็นการวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับความหมายของวิสามานยนามซึ่งประเด็นที่ยังคงมีการถกเถียงโต้แย้งโดยเฉพาะในกลุ่มของนักตรรกศาสตร์ นักวิชาการกลุ่มหนึ่งมองว่าวิสามานยนามเป็นสิ่งที่ไม่มีความหมายในตัวเอง ทำหน้าที่เพียงอ้างถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งเท่านั้น เช่น กริปก์ (Kripke, 1982) หรือ มิลล์ (Mill, 1866) แต่อีกกลุ่มกลับมองว่าวิสามานยนามแม้จะไม่มี ความหมายแต่เป็นคำบรรยายเจาะจง (description définies) เช่น รัสเซลล์ (Russel, 2002) หรือ เซิร์ล (Searle, 2008) นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้วิเคราะห์ความหมายของวิสามานยนามในมุมมองของวิสามานยนามวิทยา (onomastique)¹ ทั้งในด้านวรรณกรรม (การตั้งชื่อตัวละครและสถานที่ในงานวรรณกรรม) และด้านภาษาศาสตร์ (การศึกษาในแง่ของประวัติหรือวิวัฒนาการของวิสามานยนาม) การศึกษาในศาสตร์แขนงนี้ทำให้เห็นถึงความพยายามหรือความสนใจในเรื่องความหมายของวิสามานยนาม

¹onomastique (onomastics) คือ ศาสตร์ที่ว่าด้วยศัพท์มูลวิทยา ประวัติและการใช้วิสามานยนาม จากการสำรวจเบื้องต้นไม่พบการบัญญัติศัพท์คำนี้ในภาษาไทย ผู้เขียนจึงเสนอ “วิสามานยนามวิทยา” หรือ “วิทยานามเฉพาะ”

นอกจากนี้ข้อโต้แย้งเรื่องความหมายหรือคำบรรยายเจาะจงของวิสามานยนามของนักปรัชญาหรือนักตรรกศาสตร์ ในมุมมองทางด้านภาษาศาสตร์ แกรแบร์ (Klieber, 1981) ได้นำเสนอว่าวิสามานยนามทำหน้าที่เป็นภาคแสดงของการตั้งชื่อ (prédicat de dénomination) “ถูกเรียกว่า /N/” ดังนั้น ความหมายของ กรุงเทพฯ จะหมายถึง สิ่งนี้ถูกเรียกว่า /กรุงเทพฯ/ เป็นต้น ด้วยแนวคิดนี้จะสามารถมองได้ว่าวิสามานยนามมีสถานะเป็นสัญลักษณ์ทางภาษาศาสตร์ที่ประกอบด้วยสิ่งที่แทนสัญลักษณ์ (signifiant) และสิ่งที่แทนความหมายของสัญลักษณ์ (signifié) แม้ว่าความหมายในที่นี้จะไม่ใช่คำนิยามหรือการอธิบายคุณลักษณะของสิ่งที่อ้างถึงแต่เป็นคุณสมบัติการตั้งชื่อ (propriété de nommer) ซึ่งสำหรับแกรแบร์แล้วนี่คือความหมายทางอรรถศาสตร์เดียวของวิสามานยนาม

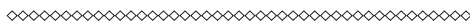
ในบทสุดท้ายของหนังสือเล่มนี้ผู้เขียนพยายามนำเสนอความยากลำบากในการสร้างความหมายของวิสามานยนามในสัมพันธสารหรือวาทกรรมเชิงภาษาศาสตร์ เช่น การวิเคราะห์อรรถลักษณะของวิสามานยนามตามแนวอรรถศาสตร์ตีความ (sémantique interprétative) หรือการให้ความหมายเฉพาะของวิสามานยนามมากเกินไป (hypersémanticité)

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่เหมาะสมกับนิสิตนักศึกษาหรือนักวิชาการที่สนใจเรื่องวิสามานยนาม ไม่เพียงเฉพาะในภาษาฝรั่งเศสเท่านั้นแต่สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับการวิเคราะห์ในภาษาต่าง ๆ ได้ ซึ่งการศึกษาวิสามานยนามในภาษาไทยมีอยู่ไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาในแนวอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ เช่น การศึกษาการตั้งชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ รวมถึงชื่อสิ่งของต่าง ๆ เช่น ชื่อเรือ ชื่อวัด ชื่อสายผ้า เป็นต้น ในระยะหลังมีการศึกษาวิสามานยนามในเชิงภาษาศาสตร์คอมพิวเตอร์มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามการศึกษาวิจัยวิสามานยนามไม่ได้จำกัดเฉพาะสองด้านนี้ ยังมีประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจและรอการศึกษา ค้นคว้าจำนวนมาก เช่น การศึกษาการใช้วิสามานยนามในเชิงอุปลักษณ์หรือเชิงนามมัย รวมถึงการศึกษาการแปลชื่อเฉพาะ

ความน่าสนใจของหนังสือเล่มนี้ คือ การให้ภาพรวมของการศึกษาและแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับวิสามานยนามไว้อย่างครบถ้วน รวบรวมแนวคิดทั้งจากนักปรัชญา นักตรรกศาสตร์ และนักภาษาศาสตร์ การศึกษาตั้งแต่ในระดับคำ ประโยค และความหมายมาไว้ในหนังสือเล่มเดียวด้วยภาษาที่เข้าใจได้ง่าย มีการให้ความหมายของศัพท์เฉพาะทางท้ายเล่ม เหมาะสำหรับผู้เริ่มศึกษา “วิสามานยนามวิทยา” เป็นอย่างมาก

เอกสารอ้างอิง

- Kleiber, G. (1981). *Problèmes de référence : descriptions définies et noms propres*. Paris: Klincksieck.
- Kripke, S. (1982). *La logique des noms propres*. Paris: Minuit.
- Mill, J. S. (1888). *Système de logique déductive et inductive, Tome 1*. Paris: Mardaga.
- Russell, B. (2002). *Théorie de la connaissance – Le manuscrit de 1913*. Paris: Vrin.
- Searle, G. R. (2008). *Les actes de langage. Essai de philosophie du langage*. Paris: Hermann.

ข้อกำหนดการเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัย เพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์กับสังคม

1. เป็นบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ พร้อมบทความย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
2. ระบุชื่อบทความ และชื่อ-นามสกุลจริงของผู้เขียนบทความ พร้อมวุฒิการศึกษา ตำแหน่งและสถานที่ทำงานอย่างชัดเจน เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
3. บทความมีความยาวของต้นฉบับไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ A4
4. เป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
5. บทความที่ไม่ผ่านการพิจารณาให้ตีพิมพ์ทางกองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบ แต่จะไม่ส่งต้นฉบับคืนผู้เขียน
6. การอ้างอิงให้ใช้วิธีการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา โดยวงเล็บเฉพาะชื่อ-สกุลผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และเลขหน้าเอกสารที่อ้างอิงต่อท้ายข้อความที่ต้องการอ้าง (ชื่อ-สกุลผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) หรือการอ้างอิงผู้แต่งก่อนข้อความอ้างอิง ให้วงเล็บหลังชื่อ-สกุลผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และเลขหน้าเอกสารที่อ้างอิง ดังนี้ ชื่อ-สกุลผู้แต่ง (ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) ต่อด้วยข้อความที่อ้างอิง
7. รูปแบบบรรณานุกรม มีลักษณะดังนี้

ตัวอย่างบรรณานุกรม

หนังสือทั่วไป

บุญชม ศรีสะอาด. (2539). **การวิจัยเบื้องต้น**. มหาสารคาม: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Bayber, J. (1960). **The Process of education**. New York: Vintage.

หนังสือแปล

นิวเบิล, เดวิด และ แคนนอน, โรเบิร์ต. (2535). **เทคนิคการสอนครบวงจร**. (สุนทร โคตรบรรเทา, ผู้แปล). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

Kireev, V. (1979). **Physical chemistry**. (G. Peck and F. Leib, Trans.) 2nd ed. Moscow: Mir.

บทความจากหนังสือ

อุกฤษณ์ แพทย์น้อย. (2536). หลักการที่แท้จริงของทฤษฎีสัญญาประชาคม. ใน ธเนศ วงศ์ยานนาวา (บรรณาธิการ). **รัฐศาสตร์สาร; ปรัชญาและความคิด**. (เล่มที่ 2, หน้า 55-75). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป.

Shuman, R. B. (2003). Aggression. In Piotrowski, N. A. (Ed.). **Magill's encyclopedia of social science: Psychology** (Vol. 1, p. 71). 2nd ed. Pasadena, CA: Salem Press.

บทความในหนังสือพิมพ์

ต่อเวลา (นามแฝง). (2542, 12 ตุลาคม). ศูนย์สารสนเทศ กกท. แหล่งข้อมูลกีฬาไทย. **มติชน**, หน้า 22.

Ames, P. (1993, May 1). EC Urge China to open markets. **The Nation**. pp. 35.

บทความในสารานุกรม

ลีนา ผู้พัฒนาพงศ์. (2533). มะเกลือ. ใน บุญพฤกษ์ จาฎามระ บรรณาธิการ. **สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. (เล่มที่ 22, หน้า 14615-14616). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

Steffe, L. (1990). Overview of the action group A 1 : Early childhood years. In Steffe, L. and Wood, T. (Eds.). **Transforming Early Childhood Mathematics Education**. (Vol.11, pp.80-83). Hillsdale: Lawrence Erlbaum Press.

วารสาร

สุรวุฒิ ปัดไธสง. (2540). การสร้างองค์ความรู้: ศึกษาจากปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิตภาคพิเศษมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. 2535-2538. **วารสารบัณฑิตศึกษา**, 1(1), 24-41.

Chibber, P.K. and Majumdar, S.K. (1999). Foreign ownership and profit ability: Property rights, control, and the performance of firms in Indian industry. **Journal of Law & Economics**, 42(1), 209-238.

อ้างอิงจากบทนิพนธ์/งานวิจัย

ธีรนนท์ ตานนท์. (2536). ปัญหาของครูผู้สอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

Wongchoo, K. (1998). The relationship between self-concept, basic personal and family factors with self-care behaviors of HIV and AIDS person. Master Thesis in Family Nursing The Graduate School, Khon Kaen University. [In Thai].

Boonmathya, R. (1997). **Contested concepts of development in rural northeastern Thailand.** Ph.D. Dissertation, Department of Anthropology, University of Washington, U.S.A.

การสัมภาษณ์

มี ภูเขาใหญ่. (14 เมษายน 2546). **สัมภาษณ์.** ราชภัฏ. ที่บ้านเลขที่ 84 หมู่ที่ 4 บ้านโนนทอง ตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด.

Stueart, R. (2009, March 25). **Interview.** President. Academic Resource Center, Mahasarakham University.

จดหมายเหตุ คำสั่ง ประกาศ

กรมศิลปากร. (2445, 27 พฤศจิกายน). **ลายพระหัตถ์กรมหลวงดำรงราชานุภาพกราบทูลกรมหลวงเทวะวงษ์วโรปการ.** เลขที่ 3/198.

หอสมุดแห่งชาติ. (จ.ศ. 1206). **จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3.** เลขที่ 12.

มหาวิทยาลัยบูรพา. (2533, 13 กุมภาพันธ์). **เรื่อง กำหนดการเกี่ยวกับการเรียนการสอนประจำปีการศึกษา 2534.** ประกาศมหาวิทยาลัยบูรพา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2533, 13 กุมภาพันธ์). **เรื่อง เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ เป็นวิชาเอกในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง.** คำสั่งที่ ศธ. 030303/1462.

ราชกิจจานุเบกษา

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพา พุทธศักราช 2533. (2533, 29 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 107 ตอนที่ 131. หน้า 1-20.

เว็บไซต์ทั่วไป

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2553). เพลงประจำมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. [ออนไลน์].
ได้จาก: <http://www.web.msu.ac.th/aboutmsu.php> [สืบค้นเมื่อ วันที่ 14
กุมภาพันธ์ 2553].

European Space Agency. (2008). ESA: Missions, Earth Observation: ENVISAT.
[Online]. Available from: <http://envisat.esa.int/> [accessed 3 July
2008].

8. ตัวอักษรและรูปแบบการพิมพ์

ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 Point

รูปแบบการพิมพ์

- ด้านบน 2.5 เซนติเมตร ด้านซ้าย 2.5 เซนติเมตร
- ด้านล่าง 2 เซนติเมตร ด้านขวา 2 เซนติเมตร

รายการ	ลักษณะตัวอักษร	รูปแบบการพิมพ์	ขนาดตัวอักษร
ชื่อบทความ	เน้น	กึ่งกลาง	18
ชื่อผู้แต่ง	ปกติ	กึ่งกลาง	13
บทคัดย่อ	เน้น	ชิดซ้าย	16
หัวข้อแบ่งตอน	เน้น	ชิดซ้าย	16
หัวข้อย่อย	เน้น	ใช้หมายเลขกำกับ	16
เนื้อหาบทความ	ปกติ	-	16
ข้อความในตาราง	ปกติ	-	14
ข้อความอ้างอิง	เอน	-	14
เอกสารอ้างอิง	เน้น	ชิดซ้าย	16

จริยธรรม การตีพิมพ์ผลงาน

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ (Author Ethical Responsibilities)

1. บทความที่จะได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์จะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ได้มาก่อนและไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
2. เนื้อหาของบทความจะต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวารสาร
3. บทความต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น
4. ผู้เขียนต้องอ้างอิงผลงานของผู้อื่น หากมีการนำผลงานเหล่านั้นมาใช้ในบทความของตัวเอง เช่น ภาพ ตาราง เป็นต้น
5. ผู้เขียนต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหา
6. ผู้เขียนบทความจะต้องปรับบทความตามรูปแบบและขนาดตัวอักษรตามแบบฟอร์ม (Template) ของวารสาร
7. ผู้เขียนที่มีชื่อปรากฏในบทความทุกคน ต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในการดำเนินการบทความจริง
8. ผู้เขียนต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัยนี้ และ/หรือมีผลประโยชน์ทับซ้อนจะต้องระบุในบทความ และแจ้งให้บรรณาธิการทราบ
9. ผู้เขียนไม่ควรนำเอกสารวิชาการที่ไม่ได้อ่านมาอ้างอิง หรือใส่ไว้ในเอกสารอ้างอิง
10. การกล่าวขอบคุณผู้มีส่วนช่วยเหลือในกิตติกรรมประกาศนั้น หากสามารถทำได้ผู้เขียนบทความควรขออนุญาตจากผู้ที่เกี่ยวข้องจะขอบคุณเสียก่อน
11. ในบทความผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือเลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป
12. กรณีที่ผลงานเป็นการศึกษาวิจัยและการทดลองในคนหรือสัตว์ทดลอง โดยการทดลองในคนอาจส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรี สิทธิ ความปลอดภัย และสุขภาพของคน ขอให้แนบหนังสือรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์หรือสัตว์ทดลอง ทั้งนี้ การอนุมัติให้ลงตีพิมพ์ขึ้นอยู่กับพิจารณาจากกองบรรณาธิการวารสารฯ ถือเป็นที่สุด

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Editor Roles and Responsibility)

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่ตนรับผิดชอบ และไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว
2. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น ๆ
3. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้แนะว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่
4. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนและผู้ประเมิน
5. บรรณาธิการต้องมีการตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง
6. เมื่อบรรณาธิการตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่น จะต้องระงับการประเมินและติดต่อผู้เขียน เพื่อพิจารณาตอบรับหรือปฏิเสธการตีพิมพ์การตีพิมพ์
7. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียน ซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Reviewer Roles and Responsibilities)

1. ผู้ประเมินบทความต้องไม่เปิดเผยข้อมูลในบทความแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
2. หากผู้ประเมินบทความมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนผู้ประเมินบทความจะต้องแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้น ๆ
3. ผู้ประเมินบทความควรรับประเมินบทความเฉพาะสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ และหากมีส่วนใดของบทความที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

